

Hakan Türk _ Türkiye Ateş Çemberinde

ONSOZ

"Ağaca, balta seni kesiyor, demişler;

Neyleyim, sapı bendendir: demiş"

TÜRK ATASÖZÜ

Türkiye Cumhuriyeti Devletini parçalayıp yok etmek için ülkemiz üzerinde tezgahlanan oyunlar ve onların Türkiye uzantılarını anlatabilmek düşüncesiyle Büyük Oyun, Büyük Komplo, Hedef Ülke Türkiye, Ankara-Washington Hattı, Amerika'nın Hedefindeki Ülkeler, Amerikan İmparatorluğu adlı kitapları yazdım. Bu kitaplar Türkiye genelinde yeterince ses getirdi. Ve bu ülkeyi en az benim kadar sevenler bilgi, belge ve teşekkür mesajları göndererek beni yüreklendirdiler. Kimi genç gazeteci arkadaşlar bu kitaplarıma çok geniş yer vermek istediklerimi fakat çalıştıkları gazete, dergi veya televizyon kuruluşlarının çıkarlarına ters düştüğünden veremediklerini, acı da olsa itiraf ettiler.

Son birkaç aydır ortaya bir "Büyük Ortadoğu Projesi" çıktı. Siz sanıyor musunuz ki, bu projenin geçmişi birkaç aya dayanıyor? Kesinlikle Hayır. Bu proje üzerinde son yirmi yıldır Amerika ve İsrail'de çalışılmaktadır. Bu kitabımızda Ortadoğuyu özellikle Türkiye'yi nelerin beklediğini anlatmaya çalışacağım. ABD ve benzeri devletler on, yirmi, hatta elli yıl sonrası için plan ve projeler yaparak, hedeflerine ulaşmak için de uzun yıllar ortamı hazırlamakta yarar görürler. Bizim ülkemizdeyse her gelen hükümet yeni bir dış politika uyguladığından, sağlıklı bir dış politikamız olmaz ve birçok ülkeyle masaya oturduğumuzda ne yapacağını bilmez insanların durumuna düşer diplomatlarımız.

Türkiye üzerinde oynanan oyunları anlatmaya çalışanlara karşı olanlar ise "Bütün bunlar komplo teorisi" deyip çıkmaktadırlar. Çünkü bu sözlerinin gerçek olmadığını kendileri bilmelerine rağmen, ülkemizin zayıf düşmesi, ordumuzun itibarını kaybetmesi onların işine geldiğinden etraflarında olanların uyanmalarını istememektedirler. Yıllarca

10

HAKANTÜRK

Türkiye'nin bilgisi dışında kapalı kapılar arkasında Kıbrıs ile ilgili planlar, projeler yapıldı. Bu gelişmelerden hangi istihbaratçımızın veya Dışişleri mensubumuzun haberi oldu. Taa ki Kofi Annan'm dokuzbin sayfalık planı ortaya çıkınca birileri ahkam kesmeye başladı. Biz Türkiye Cumhuriyeti olarak Kıbrıs konusunda ne kadar iyimser olmaya çalışırsak çalışalım Atı alan Üsküdar'ı geçmiş ve Kıbrıs elimizden gitmiştir. Medyamızın hergün ısıtarak önümüze sürdüğü magazin haberleri yerine benim "Büyü/c Komplo" adlı kitabıma gereken yeri verseydi ve bu ülkeyi seviyorum diyenlerin belli bir bölümü o kitabı okurdu ve Kıbrıs'ta bizi nelerin beklediğini ve Rumların yıllardan beri Kıbrısın tamamına sahip olmak için kimlerle, nasıl bir işbirliği içinde olduklarını öğrenerek bazı tedbirler alabilirdi.

Bana gelen son bilgilere göre Türkiye Cumhuriyeti Devletinin, yani hepimizin iç ve dış bir avuç insana borcumuz şöyle; Türk olupta bu ülkeyi sömürcülere tam tamına 130 milyar dolar. Bizim paramızla 194.4 katrilyon lira. Dıştaki kan emicilere gelince 64 milyar dolar da onlara var. Bu borçlara yılda ne kadar faiz ödediğimize bakalım. 2004 yılı içinde 135 katrilyon lirası ana para ve 60 katrilyon faiz olmak üzere toplam 194 katrilyon liralık iç borç ödenecektir. Devlet Bakanı Ali Babacan, Ocak-Mayıs döneminde ise konsolide bütçeden, 52 katrilyon lirası anapara 23.4 katrilyon lirası faiz olmak üzere toplam 75.4 katrilyon liralık iç borç ödemesi yapıldığını söyledi. Bu yılın ilk beş ayında yapılan yatırımların tutarı ise sadece 35 trilyon lira. Faiz dışı fazla hedefine ulaşmak için kemer sıkma politikası izleyen hükümet, buna rağmen borç sarmalından kurtulamıyor.

Çünkü enflasyon yüzde 9 seviyelerindeyken iç borçlanma faizi yüzde 26'nın üzerinde. Hiç tanımadığınız bankadan yıllık yüzde 18'le nakit para alıp araba alabildiğiniz bir ülkede eğer hükümet birilerine yıllık yüzde 26'nın üzerinde bir faiz ödüyorsa, birileri devletin sırtından aşırı para kazanmaya devam ediyor demektir. Faturayı ise sayıları 10 milyonu geçen işsizler ve hepimiz ödüyoruz. IMF ve Dünya Bankası programları Türkiye gerçekleriyle örtüşmemekte-dir. İthal çözüm önerilerinin Türkiye'de başarı sağlamadı-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

11

ğını geçmişte gördük. Her geçen gün zenginin daha zengin, fakirin ise daha fakir olduğu bu ülkede ilahi adaletin tecelli edeceğine bütün kalbimle inanmaktayım.

Ülkemizde yaşanmakta olan gerçekleri görmek ve elimizden geldiğince geniş kitlelere anlatmak zorundayız. Türkiye her geçen gün kendi kültürü, tarihi ve değer yargıları ile yabancılaşıp, bekasıyla ilgilenmeyen aydınlar çoğalmaktadır. Türkiye'de siyasi, ekonomik ve sosyal ilkesizlik hakim olmakta, siyaset adeta ticarileşmiştir. Millet'in meclisine güveni kalmamıştır. İstikrarsız bu siyasi ortamda arayışlar devam etmektedir. Bürokrat Asker ve Aydınlarımız arasında uyum sağlanmamakta, milletle bütünleşil-memektedir. Demokrasi ise bazı kesimlerce belli kişi ve grupların yararına işleyen bir sistem olarak görülmemektedir. Ülkemizin bütünlüğünün, birlik ve beraberliğin parçalanmasına göz yumulan ülke konumuna getirildi. Türkiye'nin üniter yapısına saldırılar arttı, bütünlüğü tartışılır hale getirildi. Devlet otoritesine saldırı ve başkaldırma meşrulaştırılmak istenmektedir. Özgürlükler talebi, çağdaşlaşma istekleri, vatana ihanet boyutunda ülkenin ve millet'in birlik ve beraberliğini tehdit eder mahiyet almıştır. Türkiye, büyük oranda iç ve dış borçlanmaya rağmen, sanayileşmeye ve teknoloji üretimine yeterli kaynak akta-ramamakta ve uluslar arası rekabete açık bir kalkınmayı gerçekleştirememektedir. Türk insanının yanlılara güvenle bakma duygusu oluşturulamamaktadır. Türkiye, ürettiğinden fazlasını tüketen, tasarruf yatırım dengesi bozuk, hatalı para kredi politikaları uygulamalarının sonucu rant gelirlerinin çok büyük boyutlara ulaştığı bir ekonomik açmazdadır. Bilim ve teknolojiyi geliştiren ve yaratan politikalar oluşturamadığından ülke, çağdaş bilgi toplumuna ulaşamamaktadır.

Asırların birikimi olan Türk medeniyet ve kültürünü yıkmaya yönelik faaliyetler endişe verici boyutlara ulaşmıştır. Milli ve manevi değer yargılarına ve çağdaş anlayışa uygun olmayan eğitim politikaları, ülke ve toplum ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak kalmıştır. Yeni dünya düzeninin gi-

12

HAKANTURK

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

13

derek düzensizliğe dönüştüğü günümüzde, Türkiye'nin etrafındaki güvenlik risklerine karşı etkili ve kalıcı ulusal stratejik politikalar üretilmemekte ve hayata geçirilememektedir. Ve Türkiye, bulunduğu jeopolitik ve jeostratejik konuma uygun hedeflere yönelememesi nedeni ile son yıllarda ortaya çıkan tarihi fırsatları değerlendirememiştir.

Nitelikli kadroların algılaması, anlaması, bilmesi ve gereğine göre stratejik açımları milli kimliğe, milli çıkarlara göre yeniden şekillendirmesi gereken konular bu kitapta ele alındı. Dünya coğrafyasında etkin, güçlü saygın devlet oluşturmak amacıyla böylesine geniş konuları bir bütün olarak ele almak istedim. Türkiye'nin iç dinamiklerinin kısır çekişmelerle zaafa uğratıldığı geçmiş yüzyılın sorgulamasını yaparken, yeni yüzyılda benzeri durumun yaşanmaması için gereken tesbitleri ve teşhisleri ortaya koyarken, yapılması gerekenleri de netleştirmek gerekir. Salt eleştiri ve tesbit aşamasında kalan çalışmaların tikanıklık nedeni olduğu açıktır. Ben olması gerekenleri bir bütün halinde belirtmeye çalışırken iç ve dış çıkar gruplarının, odakların muhtemel senaryolarını ve alınması gereken önlemleri de ortaya koymaya çalıştım. Türkiye ve dünyada yaşananlar ve muhtemel yaşanacak olanlar doğru ve gerçekçi biçimde anlaşıldığında yanlışlık yapma durumu o oranda azalır. Bunu gerek Türkiye'de gerekse dünyadaki gelişmelerde görmek mümkündür.

Çağın son imparatorluğu Sovyetler Birliği'nin 21 Aralık 1991'de çökmesi, bunun sonucunda sosyal ekonomik ve siyasal sistem olmaktan çıkarak iflas etmesi, 20. Yüzyıl damgasını vuran bloklaşma olgusunu da ortadan kaldırmıştır. Askeri bloklardan Varşova Paktı'nın ortadan kalkması ile Doğu Bloku ülkelerinin batı ile bütünleşmesi Avrupa'da yeni yapılanmaya yol açarken dünyada da taraf olma anlayışı büyük oranda değişmeye başlamıştır. Yeni dünya düzeni kurulmaya çalışılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında artık bir ülkenin doğuda mı batıda mı yoksa üçüncü dünya ülkesi mi şeklindeki yorumlar ve arayışlar anlamını yitirmiştir. Bağlantısızlar grubu, yetmiş yediler grubu denilen ortaklıkların da ortadan kalktığı yeni dönemde Türkiye'nin ko-

numu yeniden belirlenmelidir. Türkiye'nin çekim noktalarının çekiciliğine kendisini mecbur hissetmesi yerine kendisinin geçmişte olduğu gibi çekim merkezi olma gerekliliğini ve zorunluluğunu görmesi, kabul etmesi ve gereğine göre hareket etmesi gerekir.

Türkiye batı yörüngesinde olmak zorunda değildir. Türkiye'nin, Avrupa ile bütünleşmesi olmazsa olmaz gereklilik değildir. Gerek ekonomik gerekse politik bakımdan zorunlu değildir. Avrupa'nın Türkiye'ye verebileceğinden daha fazlası çevresinde ve dünyada vardır. Avrupa dışında 400 milyonluk Karadeniz

ekonomik bölgesi, 200 milyonluk Ortadoğu, Orta Asya ve Kafkasya'da olmak üzere geniş bir hinterlandı vardır. Bölgeler aynı zamanda Türkiye'nin yakın Pazar alanlarıdır. Bölgede teknolojik deneyimi, birikimi, donanımlı işgücü ile Türkiye'nin üstün durumu vardır. Bu durum hareket alanını da genişletmektedir. Geçmişte olduğu gibi gelecekte de bölge, stratejik merkez olarak daha da önemli hale gelmiştir. Arap yarımadası, Hazar denizi, Kafkasya, Orta Asya bölgesi dörtgen olarak dünya enerji stokunun merkezidir. Petrolde dünyanın dörtte üç, doğal gazda üçte bir rezervine sahiptir. Bu bölgede 16 müslüman devlet vardır. Batının özellikle ABD'nin enerji ihtiyacının gittikçe artması nedeniyle bölgenin ekonomik nüfuz savaş alanına dönmesi tesadüfi değildir. Çin, Rusya ve Hindistan'ın da komşu olduğu bölge, batı ile bu ülkeler arası nüfuz mücadele alanıdır. Bunun yanında Almanya ve Fransa ile ABD ve İngiltere'nin bölgedeki müşterek hakimiyet savaşı sürmektedir.

Türkiye, ABD ya da Avrupa'nın vagonu olma yerine kendi kendisi olma kararlılığı içinde olmalıdır. Türkiye bölgede en avantajlı ülkedir. Coğrafi yapısı, tarihi zenginliği, din, kültürel ve etnik yakınlığı ile Ortadoğu, Kafkasya ve Orta Asya'daki bölgesel birlikteliği sağlayabilecek durumdadır.

Ancak Türkiye; bağımlı politikalarla bunu gerçekleştiremez. Bu politikaları gevşeterek kendi kendisi olmak zorundadır. Bunun için de tarihi ile değerleri ile barışmalıdır. Türkiye yeni dünya gerçeklerine, yeni dünya

14

HAKANTÜRK

dengelerine göre kendisini büyük güç merkezi olarak algılayarak büyük bir devlet anlayışı ile milli stratejisini belirlemek ve uygulamak zorundadır. Bunun için hemen her şey Türkiye'de mevcuttur. Temel eksiklik yönetimde olanların bu gerçeği algılama zaafiyetleridir.

Türkiye, cumhuriyet döneminde hiçbir ülkede görülmeyecek düzeyde zihinsel, kültürel kırılmalar yaşamıştır. Dünyadaki hemen her radikal akım, Türkiye'de zemin bulmuş, toplumsal doku zedelenmiştir. Asgari konularda bile müşterekliği sağlayamayan siyasi, sosyal, kültürel yapı, medyatik yönlendirme ile ayrı dünyalar, ayrı yaşamlar telkin eden farklı zıt düşüncelerle sarsılmıştır. Siyasi istikrarsızlık ve iç çekişme, Türk devlet yönetim anlayışını kararsızlığa ve çekingenliğe itmiştir. Siyasi rakibini alt etmek için yabancı ülkelere destek arayan kendi insanı yerine yabancı ile ittifakı gerekli gören anlayışların egemen olduğu Türkiye'de, dünya gücü olma iradesi güç kazanamaz.

İzole edilmekten korkan, yalnız kalmamak için her türlü tavizi veren, elindeki imkan ve kabiliyetlerinin farkında olmayan Türkiye, toplumsal bütünlüğü sağlamakta zorlanmaktadır. Bunu aşmanın yolu dini, dili, kültürü tarihi ile barışmak ve yabancılaşma yerine kendi olmasını sağlayacak stratejik politikalar belirlemektir. Din sadece öte dünyaya ait beklenti aracı değil, dünyevi yakınlaşmanın birliğin simgesidir. Dil ise sadece bir iletişim aracı değil, bir kültür bir birliktelik sembolüdür. Simge ve semboller varlığı sürdürme, korumada en önemli unsurlardır.

Türkiye ve Türk Milleti diğer toplumlar gibi geniş aile değildir. Türkiye'nin; Avrupa'da Latin ailesi, Germen ailesi. Anglo-Sakson ailesi, Ortadoğu'da Arap ailesi gibi birliktelik içinde hareket edebileceği yakın geniş topluluklar yoktur. Türkiye'ye karşı tarihsel yaklaşım tarzı vardır. Bu da müşterek bakışa zemin hazırlamaktadır. Avrupa'da egemen üç büyük ırk, Türkler konusunda birleştirici unsurlara sahiptir. Viyana kapılarına kadar giden, Bizans'ı yıkan İstanbul'u alan, Ortadoksluğun merkezini alan, Güneydoğu Avrupa'yı 450 yıl elinde tutan bir Türkiye'ye bakış vardır. Yine Orta-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

15

doğu Arap dünyasında, 600 yıla yakın bölge egemenliğini elinde tutan Türkiye'ye karşı çekingen yaklaşımlar vardır.

Türklük aleminin Kafkasya ve Orta Asya bölgeleriyle yoğun yakın işbirliği gerçekleştirilememiştir. Tarihsel yakınlık, dil, kültür birlikteliği müşterek hareketliliğe dönüştürülemedi. Yapılan çabalar o bölgelere laikliği ihraç ederek aynı anlayışla şekillenmelerini istemeye dönüşmüş bu da kaçınılmaz olarak geri tepmiştir. Yakınlaşma düşüncesi ve çabaları, tarihsel anılarla sınırlı kalmıştır.

Türkiye, batıya karşı "evet efendim" anlayışla hareket etmesi gibi Orta Asya Türki devletlerinin de kendisine aynı şekilde yaklaşmasını beklemiş ve istemiştir. Oysa 80 yıllık baskıcı Sovyetler hegemonyasında kurtulup özgürce tarihsel kimliğine dönme çabası içinde olan bu ülkelerde yeni yönlendirici bir efendi istenemezdi. Ayrıca Türk Milleti'ne tarihsel bütünlük içinde bakmayan, Türk milliyetçiliği yerine milliyetçiliği şahıs milliyetçiliği olarak gören, dine, saygı yerine irtica olarak bakan bir Türkiye'ye sıcaklık duymayan

beklenemezdi. Bu ise kısa sürede hayal kırıklığına neden olmuştur. Orta Asya'nın simgesel kahramanları ile ayakta kalan Orta Asya Türklerinin; Türkiye'nin tarihi yok sayan, her şeyi 1920'lerde başlatan ve liderini en büyük lider olarak gören anlayışı kabul ederek yakınlaşması beklenemezdi. Türk Milleti'nin kimliğini muhafaza eden, Türk Milleti'nin gücünü dünyada gösteren, ülkeler fetheden, devletler ele geçiren tarihi liderleri yerine yerel bir lidere bağlılığı onun ilkelerini ilke kabul etmeyi gerçekçi görmeyen Türk Cumhuriyetlerinin, kendi kendileri olmaya karar vermeleri doğal gelişmedir.

Batıya karşı hep "evet" diyen, tarihi kimliğini, değerlerini atarak batıya benzemeye çalışan Türkiye'de "hayır" demeyi ciddi anlamda uyguladığı andan itibaren kendi kendisi olmaya başlayacaktır. Diğer Türklük aleminin toplulukları ile de kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasal yakınlaşmasını sağlayabilecektir. Ne Bizanslı yenerek Anadolu'yu Türklere vatan yapan Alparslan, ne İstanbul'u alarak çağ değiştiren Fatih, ne krallar azledip kralları göreve getiren Kanuni dönemi ne de

16

HAKANTÜRK

1716 yılında ilk büyükelçi 28 Çelebi Mehmet'in Paris büyükelçiliğine gidişindeki devlet ihtişamı bugün yoktur. Üzeri aranan, sıradan, alt düzey yetkililerin bile karşılama gereği duymadıkları elçilerle temsil edilen, borç para ile ülkeyi ayakta tutmaya çalışan, ezik emirleri yöneticilerle Türkiye'nin ciddiye alınır yönü azalmıştır.

Bu nedenle milli strateji, milli politika gereklidir, lüzumludur. Olmazsa olmaz gerekliliktir. Orta-uzun vadeli devlet politikalarını Türkiye oluşturamamıştır. Dış politikasını, askeri gücünü, ekonomik yapısını, kültürel dokusunu batıya endeksleyen bir Türkiye kuşkusuz orta ve uzun vadeli devlet politikaları belirleyemez ve uygulayamaz. Konjunktöre göre dalgalı politika uygulayan Türkiye'nin Balkanlar, Kafkasya, Ortadoğu, Orta Asya, Avrupa, ABD ve Uzak doğu politikaları belirlenmeli ve uygulanmalıdır.

Dış politika; kamuoyunun ve parlamentonun konuyla ilgisi ve desteği ile şekillenir. Halka mal edilemeyen halkın istemini göz ardı eden anlayışla dış dünyada güçlü olunamaz. Teslimiyetçi dış politika, Türk yönetim anlayışının yıllardır süren zaafıdır.

Türkiye dış politika deyince ABD ve Avrupa'yı görmektedir. Oysa dünyada 190 ülke vardır. Dünya sadece Avrupa ve ABD değildir.

Ben bu kitapta; ruhunu, midelerini, düşünme meleklerini başkalarına teslim etmiş, uyuşturulmuş uyuşukların algılama zaafiyetine rağmen olması gereken politikaları ortaya koymaya çalıştım.

Elazığ, Ankara, İstanbul Ağustos 2004

HAKANTÜRK Akademi Televizyon

P.O. BOX: 1066

34437: Sirked-İstanbul/Türkiye

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

17

SİYASET VE TÜRKİYE

"Klasik anayasa hukukunu bilen, fakat partilerin rolünü bilmeyen bir bilgi sahibidir; partilerin rolünü bilen, ama klasik anayasa hukukunu bilmeyen bir kimse ise çağdaş siyasi rejimler hakkında eksik ama doğru bir görüş sahibi olur." Maurice Duverger

Demokrasiyi devasa ve karmaşık bir makineye benzetelim. Yöneten halk olduğuna göre, bu makine küçük olamaz. Halk, tek kişi veya küçük bir azınlık gibi homojen olmadığına, içinde her çeşit eğilim ve talep bulunduğu göre bu makinenin karmaşık olması gerekir. Öyleyse bu makineyi çalıştıracak, en ince ayrıntısına kadar düzenleyecek bir aktöre ihtiyacımız var. Öyle ki, o olmadan bu dev makine çalışmasın. Bu rolü üstlenmek üzere gelişen ve bugün "vazgeçilmez" nitelemesi ile tanınan aktörler siyasi partilerdir. Modern demokrasi bugün, siyasi partiler olmadan hayal bile edilemez.

Çağdaş demokrasi, partiler demokrasisidir. Demokrasiyi partiler işletmekte ve sırtlanıp taşımaktadır. Merceği siyasi partilere odakladığımız zaman, hem sistemin nasıl işlediğini anlama, hem de aksaklıkları bütün çıplaklığı ile fark etme imkanına sahibiz.

Demokrasilerde her zaman sorunlar vardır. Bu sorunların kaynağı da, müsebbibi de siyasi partilerdir.

Demokrasiyi sürdürmekle görevli aktörler, kendi evlerinin içinde demokrasiyi uygulayamıyor ise, siyasi

sisteme yansması kaçınılmaz olan ciddi bir sorun var demektir. Siyasi partilerde parti içi demokrasi çok zor işlemekte veya hiç işlememektedir. Lider oligarşilerinin iktidar veya muhalefet partileri üzerinde sultası sürdükçe, bu partilerden demokrasiye nasıl katkı bekleyebilir? Siyaset masraflı bir iştir. Siyasetin finansmanı, şeffaf ve denetlenebilir standartlarda yürümüyorsa, suistimale açık ise; bu kapıdan siyasi sisteme bir

r

18

HAKANTURK

sürü hastalık girecektir; en başta da siyasi yolsuzluklar ve patronaj ilişkileri yer alacaktır.

Demokrasiyi geliştirmek ve kökleştirmek için işe başlayacağımız yer siyasi partiler olacaktır.

SIYASİ PARTİLER VE İŞLEVLERİ

Anayasamızın 68. Maddesi; "siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır."

Demektedir. Gerçekten, siyasi partiler demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez, yani olmazsa olmaz yapı taşlarıdır. Çağdaş temsili demokrasiler, partiler demokrasisi olarak vücut bulmakta ve işlemektedir. O zaman siyasi partilerin üzerine merceği tutarak, demokrasinin nasıl işlediğini de anlamak mümkündür.

Hemen bir başlangıç tanımı yapabiliriz: "Siyasi partiler, halkın desteğini sağlamak suretiyle, devlet iktidarının kontrolünü ele geçirmeye veya sürdürmeye çalışan ve bu suretle politika belirleme ve belirlenen politikaları uygulama amacını güden, sürekli ve istikrarlı bir örgüte sahip siyasi topluluklardır."

Peki demokratik siyasal yaşam içerisinde bu kadar hayati bir konum işgal eden siyasi partileri, diğer siyasi örgütlerden veya baskı gruplarından ayıran özellikler nelerdir? Siyasi partilerin dört temel niteliği, onları benzer siyasi örgütlerden veya topluluklardan ayırmaktadır:

- Siyasi partiler iktidarı doğrudan ele geçirmeye çalışırlar.
- Siyasi partiler resmi üye tabanına dayanır.
- Siyasi partiler hem özel konularda, hem de toplumun ve ülkenin bütününe ilgilendiren konularda politikalara sahiptir.
- Siyasi partiler, ölçüsü değişmekle birlikte, ortak bir ideolojik kimlik veya siyasal tercihlere sahip insanları oluşturduğu bir örgüttür.
- Artık siyasi partilerin ne tip örgütler olduğuna dair bir fikre sahibiz. Ama yine de siyasi partilerin nasıl ortaya çıktıklarına geçmeden önce sormamız gereken bir soru daha var: Siyasi partiler ne işe yarar? Onları böylesine vazgeçilmez kılan nedir? Daha "bilimsel" olmak gerekirse: Siyasi partilerin işlevleri nelerdir?

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

19

SIYASİ PARTİLERİN İŞLEVLERİ

Aslında siyasi partilerin temel işlevlerini, onların varoluş gayelerinden çıkartmak mümkündür. Yani "iktidarı ele geçirmek... Ancak bu gaye, siyasi partilerin "vazgeçilmez" bir şekilde yerine getirdikleri bir çok işlevi tek başına yansıtamaz. Siyasi partiler, iktidarı ele geçirmek üzere yola koyulduktan sonra, yol boyunca siyasi hayat için çok önemli görevler yerine getirmektedir. Siyasi partileri "vazgeçilmez" hale getiren, işte bu işlevlerdir. Partilerin işlevlerine geçmeden önce şunu belirtmek gerekir: Siyasi partilerin işlevlerini genellemek her zaman tehlikelidir. Zira her parti içinde bulunduğu siyasal sistemin ve kültürün karakterine uygun işlevler ifa eder. Demokratik bir sistemde farklılıkların temsili görevini yürüten siyasi partiler, baskıcı bir sistemde farklılıklar üzerinde bir baskı aracına dönüşebilmektedir. Yine de normal şartlar altında siyasi partilerin şu önemli işlevleri yerine getirdiklerini söyleyebiliriz:

- Temsil
- Siyasal devşirme
- Politika belirleme
- Menfaatlerin birleştirilmesi
- Siyasal sosyalleşme ve mobilizasyon
- Hükümetin organizasyonu

Temsil: Temsili demokraside, "temsil" kurumlaştırılan partilerdir. Bu yüzden siyasi partilerin asli işlevi, halkı temsil etmektir. "Temsil", siyasi partilerin hem üyelerinin, hem de seçmenlerinin görüşlerini ve tercihlerini siyasal sisteme ta-şımaları anlamına gelmektedir.

Siyasal Devşirme: Profesyonel siyasetçiler, siyasi partilerin içinden çıkmakta veya onlar aracılığıyla siyaset sahnesine taşınmaktadır. Siyasi partilerin gördüğü bu işleve "siyasal devşirme" adını veriyoruz. Siyasal devşirme sistemi partilerin kendi içlerinde uyguladıkları aday gösterme ve seçim mekanizmaları ile gerçekleşmektedir.

Politikaların Belirlenmesi: Partiler, toplumun değişik kesimlerinin istek ve tercihlerini derleyerek siyasal sisteme aktarmaktadır. Burada önemli nokta şudur: Toplumun söz

20

HAKANTÜRK

konusu talepleri kendi içinde oldukça dağınık bir görünüm arz etmektedir. Bu taleplerin uygulamaya geçirilmesi için belirli bir biçimde formüle edilmeleri, yani politikalara dönüştürülmeleri gerekir. Siyasi partiler, amaçları ve bu amaçlara ulaşmak için gerekli plan ve programları oluşturarak siyasi sistem içinde dolaşıma sokarlar. Bunlar, aynı zamanda siyasi partinin iktidara geldiği zaman uygulamayı taahhüt ettiği programı oluşturmaktadır.

Menfaatlerin Birleştirilmesi: Partiler toplumun belirli kesimlerinin ulaşmak istediği amaçları formüle etmekle kalmaz; bu eksende çeşitli kişi, grup ve kuruluşların siyasal sistem karşısındaki çıkarlarını biraraya getirir ve bunları ifade ederek birer genel siyaset alternatifine dönüştürür. Farklı menfaatler, bu şekilde azınlıkta kalmaktan kurtulur, genel bir mutabakat içinde kendisini ifade etme vasatını yakalar.

Siyasal Sosyalleşme ve Mobilizasyon: Siyasi partiler aynı zamanda toplum için bir siyasal sosyalleşme aracıdır. Bireylerin siyasal sisteme katılmaları, siyasal bilinç ve kanaatlerinin oluşmasında siyasal partiler bir aracı kurum olarak devreye girmektedir. Siyasal sistemin nasıl işlediğini öğrenmek, iktidar oyununun kuralları hakkında fikir sahibi olmak ve siyasete katılmanın ve müdahil olmanın yolları hakkında bilgi sahibi olmak, siyasal partilerin yerine getirdikleri işlevler arasındadır. Siyasal sosyalleşme, mevcut siyasi kültürün benimsenmesi ve sürdürülmesinin yanında yeni değer ve inançların yaratılması sürecini de kapsamaktadır.

Hükümetin Organizasyon: Siyasi partiler, yasama ve yürütme organının sahipleridir. Partiler oluşturdukları program ve politikalarla yasama ve yürütme organlarını biçimlendirir, devletin karmaşık mekanizmasına bir yön ve biçim verirler. Nihayet, doğrudan doğruya yasama ve yürütme sorumluluğunu üstlenirler.

SİYASİ PARTİLERİN KÖKENİ

İktidarı ele geçirmek ve kullanmak üzere faaliyette bulunan örgütlerden bahsediyoruz. Bu örgütlerin, siyaset sahne-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

21

sinde boy göstermesi yaklaşık 150 yıllık bir geçmişe sahiptir. 1850 yılından önce, ABD dışında hemen hiçbir ülke siyasi partileri tanıımıyordu. Demokrasinin nispeten geliştiği ülkelerde fikir akımları, halk kulüpleri, felsefe dernekleri ve parlamento grupları vardı; ancak partiler yoktu. 150 yıl içinde, hangi gelişmeler siyasi partilerin doğuşunu zorladı? Bu soruya cevap vermek, basit bir tarih merakını tatmin etmekten ibaret değildir. Bugün, her ülkede mevcut olan partiler arasında hala varlığını sürdüren doku farklılığı bu 150 yıllık tarihin ürünüdür. Her parti bugün, yaşadığı tarihsel sürecin izlerini taşımaktadır. Mesela İngiliz İşçi Partisi ile, Fransız Sosyalist Partisi arasında, bugün de devam eden farklılığı, bu tarihe eğilmeden anlayamayız. Partilerin doğup gelişmeleri ve bugün demokratik toplumlar için vazgeçilmez hale gelmeleri, demokrasinin gelişimine; yani genel ve eşit oy hakkının tedricen yerleşmesine ve parlamentoların yetkilerini arttırmalarına bağlı olarak gerçekleşmiştir. Parlamentolar yetkilerinin ve bağımsızlıklarının arttığını gördükçe gruplaşmalara sahne olmuş; genel ve eşit oy prensibine doğru mesafe alındıkça, sayılan artan seçmenlerin örgütlenmesi ve adayların halka tanıtılması seçim komitelerinin ortaya çıkmasına yol açmıştı. İşte siyasi partileri sahneye çıkartan temel gelişme bu parlamento grupları ile seçim komitelerinin organik bir bağ kurarak ku-rumlaşmasıyla gerçekleşmiştir. Mekanizma basittir. Önce parlamento grupları oluşmaktadır. Sonra, seçim komiteleri filizlenmektedir. Nihayet bu ikisi arasında kurumsal bir bağ oluşur. Böylelikle siyasi partiler tarih sahnesinde yerlerini almaya başlarlar.

Parlamento grupları nasıl oluşmuştur? Hangi ortak paydalar, parlamento gruplarını birlikte hareket etmeye zorlamıştır? Bu sorunun cevabı, her ülke önemli farklılıklar göstermektedir. Çoğu zaman aynı coğrafi bölgeden gelmek veya mesleki yakınlık, parlamento gruplarının ortak paydasını oluşturmuştur. Böylece, bazı ülkelerde ilk parlamento grupları, bölgesel gruplar olmuştur ve bunlardan bazıları daha sonra bir ideolojik gruba dönüşmüştür. 1789 İhtilali sonrasında, Fransa'da partilerin ortaya çıkışı, böyle bir sü-

reci izlemiştir. Etats Generaux üyeleri, acemilik çekerken hem yalnızlıktan kurtulmak, hem de ortak çıkarlarını savunmak üzere aynı bölgeden gelen üyelerle bir araya geliyordu. İlk teşebbüs, bir kahvede toplanan Breton temsilcilerinden geldi. Tartışmalar, yerel sorunlardan ulusal siyasete kaydı ve diğer bölgelerden de görüşlerini paylaşan temsilcilerden üye kaydetmeye başladılar. Sonunda bu grup, homojen bir siyasi programa, bir ideolojiye sahip bir gruba dönüştü. Tarihe de, toplantıları için kiraladıkları manastırın adıyla, Jakobenler olarak geçtiler. Bu sürecin bir benzerine, kendi tarihimizde de rastlayabiliriz. 1876'da açılan Meclis-i Mebusan'da gruplaşmalar, yöresel nitelikte olmuştur. Üyeler, ilk elden yöresel sorunları dile getirmeyi ilk görevleri addetmiş; bunun için de bölgesel dayanışma grupları oluşturmuşlardır. İlk parlamento'nun süresi kısa olduğu için, gruplaşmalar ileri düzeye ulaşma vasatı bulamamıştır. Yine de, ilk siyasi parti olan İttihat ve Terakki Partisi'nin doğuşu, Makedonya patenti taşımaktadır.

Partilerin doğuşunda, yöresel ve ideolojik etkenlerin yanında, kişisel çıkar hesaplarının da rolü olmuştur: Yeniden seçilme kaygısı, bakanlık beklentisi gibi. İngiliz Parlamento gruplarının gelişiminde rüşvetin önemli bir payı bulunmaktadır. İngiltere Kabine üyeleri, uzun süre, parlamento üyelerinin oylarını satın alarak karar çıkartmışlardır. Üyelerin, oylarının karşılığını almak için uğradıktan bir gişe vardı. Yarı resmi nitelik taşıyan bu iş için, 1714'de Siyasal Hazine Sekreterliği oluşturulmuştur. Hükümet kadrolarına yapılacak atamaları rüşvet olarak dağıtması sebebiyle, bu sekreterlik daha sonra, "Patronaj Sekreteri" unvanıyla anılmaya başlanmıştır. Parti disiplinin kökeni de budur. Patronaj sekreteri üyelerin konuşmalarını ve oylamalardaki tutumlarını yakından izlemekteydi. Üyelerin gözüne, avda tazılan bir arada tutmakla görevli kamçılı adam (the Whip) gibi görüldüğü için, kendisine bu isim verilmiştir. Böylelikle, çoğunluk partisinde sıkı bir disiplin ortaya çıktı. Tabiatıyla, azınlıkta kalanlar da, farklı yöntemleri benimsemekle beraber benzer bir disiplin oluşturmak zorunda kaldılar. Daha sonra, parlamento ahlaki düzelmesine rağmen, parlamento

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

gruplarının güçlü bir disipline ve otoriter bir whip'e sahip olan yapısı, kendisini doğuran sebepleri ortadan kalkmasına karşılık devam etti. Ancak, partilerin çıkar dağıtan yapısını bugün de devam ettiğini unutmamak gerekir.

TÜRK SİYASİ KÜLTÜRÜNÜN ANA EKSENLERİ Devlet "Mitos'u

Şerif Mardin: Jön Türklerin Siyasal Fikirleri, 1895-1905 adlı eserinin önsözünde, Türkiye'de siyasi düşünce tarihi çalışmalarının bir güçlüğünden söz etmektedir. Bu yöntemin felsefenin iç sistematiğine ve büyük düşünürlere dayandığını belirten Mardin, bizim gibi felsefe ve spekülative düşünce geleneği olmayan toplumlarda yöntemin açıklama gücünü yitirdiğini belirtmektedir. Çünkü Mardin'e göre, bizde "spekülative düşünce" değil, "devleti kurtarmak" esastır, düşüncenin amacı, kısa vadeli, pratik ve "devlet için geçerli" çözüm yolları aramak ve bulmaktır.

Türkiye'de, düşünce alanında dahi, devletin belirleyici ve öncelikli bir konumda bulunmasının tarihsel ve toplumsal dinamikleri nasıl açıklanabilir?

"Osmanlı siyasal yapısı, Batı feodalitesinden farklı olarak, bütün siyasal iktidarın, padişah tarafından temsil edilen bir merkezde toplandığı ve Hegelci anlamda sivil toplum kurumlarının son derece cılız kaldığı bir bürokratik imparatorluk modeli oluşturmuştur" diyen Özbudun, Osmanlı'da devlet iktidarını sınırlandıracak ara kurumların yokluğuna işaret etmektedir. Klasik dönem Osmanlı toplumu için irsi bir aristokrasiden, özerk bir kilise (din) örgütünden, güçlü bir tüccar sınıfından, kendi kendini yönetme hakkına sahip şehirlerden söz edilememektedir.

Böyle bir yapının ortaya çıkaracağı siyasi kültürün en önemli unsuru, otoriteye saygı ve onun yüceltilmesidir. Siyasal iktidardan ekonominin belirlediği toplumsal ilişkilerden soyutlanmış olması, yönetici sınıfı da yönetilenlerden bağımsızlaştırmakta, onları devletle özdeşleştirmektedir. Batı'da gelişen sınırlı ve paylaşılmış iktidar anlayışına karşılık, Osmanlı'da neredeyse mutlak bir iktidar temerküzü yaşanmıştır.

Batı'da devlet, sivil toplumun bir ürünü iken, Osmanlı

siyasi sisteminde devlet, toplumun üzerinde, ondan bağımsız, her şeye kadir yüce bir varlık olarak algılanmıştır. Bu algılamaya paternalist bir boyut da eklenmiş, "devlet baba deyimi bu yüce varlığın hem adil ve koruyucu olması beklentisini, hem de onun otoritesine karşı çıkılmayacağını ve çıkılmaması gerektiğini" ifade etmiştir.

Devleti algılayış tarzı, modernleşme tarihimizi de derinden etkilemiş, bunun da ötesinde, devlet kaynaklı, yukarıdan modernleşme süreci, bu algılayışı beslemiştir. Sonuçta, devlet meşruiyetin "biricik" kaynağı haline gelmiş ve toplumsal yapıyı değiştirmeye yönelik bütün hareketlerin ana amacı "devleti ele geçirme" noktasında toplanmıştır. 1950'li yıllardan itibaren, çok partili hayata geçişle beraber, modernleşme sürecini etkileyen aktörler arasında toplum da katılmıştır, toplumsal talepler siyasetin biçimlenmesinde belirleyici olmaya başlamıştır. Ancak "devlet algılayışı, toplumsal muhayyilemizde önemli bir değişime uğramıştır" yargısına bizi götürecek semptomlara da tanık olamamaktayız.

Çok partili hayatın getirdiği en önemli yenilik merkez ve çevre kültürlerinin birbirine yakınlaşmasıdır. Demokrat Parti'nin başarısının arkasındaki en önemli etkenlerden biri, onun çevre kültürüyle özdeş bir kuruluş olarak algılanmasıdır. Demokrat Parti'nin İslami ve kırsal değerleri meşrulaştırması bir ölçüde de resmileştirmesi, meşruiyeti kendinden menkul devlet anlayışında kısmi bir dönüşüme yol açmıştır denilebilir. Ancak, bugün dahi Türkiye'de pek çok sorunun kaynağı, sivil toplumun güdüklüğünde aranmaktadır. Çünkü sivil toplumun az gelişmişliği bir yana, kendisine mündemik sınırlı demokratik bir devlet fikri de taşımamaktadır.

BÜROKRATİK GELENEK

Türkiye'de bürokratik geleneğin oluşma ve gelişme süreci, demokratik değişimin önünde hep bir engel olarak varolmuştur. Bürokratik gelenek daha başından otoriter bir karakter taşımaktadır. Tanzimat ile birlikte, sivil bürokrasi, bağımsızlığını sağlayabilmek ve kendi modernleştirme programını uygulayabilmek için otoriter bir devlet idaresi

geliştirilmiştir. Çoğu, tercüme odasından yetişmiş, laik bir eğitim almış ve diploması ya da devlet maliyesi konusunda uzmanlaşmış bürokratik elit, Ali Paşa örneğinde olduğu gibi devlet idaresinin sınırlı bir elit tarafından yerine getirilmesi gereğine inanmakta ve devlet yönetimine yalnızca kendilerini yetkili ehil görmektedir.

Tanzimat döneminde şekillenen bürokratik gelenek, Meşrûtiyet ve Cumhuriyet'te de egemenliğini korumuştur. 1970'li yıllara kadar kendi dışında gelişen toplumsal güçlerle mücadele içinde olan bürokratik eliti, Weberci anlam bir bürokrasiden farklılaştıran temel unsur, siyaset uygulayıcısı olmaktan çok siyaset yapan bir aygıt olmasıdır. Heper, bu durumu Weberci kavramlarla, Türk bürokrasisinin başından beri biçimsel değil, özsel değerli bir rasyonaliteye sahip olması biçiminde değerlendirmektedir. Yani, bürokrasi sürekli olarak bir siyasi misyonun koruyucusu olma işlevini üstlenmiş bulunmaktadır.

Ana özellikleri yukarıda vurgulanan bu bürokratik yapı, Osmanlı-Türk siyasi gelişmesindeki elitist ve vesayetçi eğilimlerin de temel nedenlerinden biridir. Ösbudun'un da isabetle kaydettiği Türk bürokrat eliti "çelişik" bir demokrasi kavrayışına sahiptir: "Bir yandan, modern-Batılı eğilimleri gereği olarak algılamakta ve onun (demokrasinin) gerçekleşmesini içtenlikle istemektedirler. Ancak öte yandan da demokrasiyi, doğruların akılcı tartışmalar yoluyla bulunacağı bir rejim gibi hayli gerçek-dışı biçimde tanımlama eğilimindedirler. Demokrasinin, rakip ya da karşıt çıkarların serbestçe örgütlenebilmeleri ve kuralları önceden belirlenmiş biçimde barış içinde yarışabilmeleri yolundaki çağdaş anlayış, henüz tam anlamıyla benimsenmiş değildir." Bürokratik elitlerin, Türkiye'de demokrasinin noksanlıklar söz konusu olduğunda sık sık eğitime gönderme yapmaları, kişilerin yeterince eğitilebildiklerinde kişisel ve kümesel çıkarlarının etkisinde kalmadan "milli menfaaf'i akıl yoluyla keşfedebilecekleri yönündeki değerlendirmelerinden kaynaklanmaktadır.

Türkiye'de girişimci sınıfın güdük kalmasında da bu bürokratik geleneğin etkileri izlenebilir. Tarihsel gelişim süre-

26

HAKANTÜRK

cinde iyice kapalı hale gelen bürokratik elit, egemenliğini korumak için kendisine rakip olacak her toplumsal güce karşı olmuştur. Bu karşı olma durumu, egemen toplumsal ideolojiye de yansımış, topluma egemen olan bürokratik sınıf değerleri (para için çalışmayı hor görme, iktidarı, otoriteyi ve yönetmeyi yüceltme, v.b.) girişimci değerlerin gelişimini engellemiştir.

DEĞER ÜRETMEYEN İKTİSAT

Çok yakın zamanlara kadar Osmanlı-Türk toplumunda, "Pazar mekanizmasından kaynaklanan değerler" değil, "statüden kaynaklanan değerler" hakim olmuştur. Yani, iktidar ile zenginlik arasındaki ilişki Batı'nın aksine bir seyir izlemiştir. Batı'da üretim araçlarının mülkiyetine sahip olmak iktidara yaklaştıran bir araç iken, Osmanlı'da siyasi iktidar ekonomik iktidara yol açmıştır. Ancak yöneticilerin "kul" statüsünde bulunmaları ve müsadere uygulaması, elde edilen servetin süreklilik kazanmasını ve sermayeye dönüşmesini engellemiştir.

Özellikle Cumhuriyet sonrasında yürütülen sistematik devletçilik uygulamaları "iktisat"ı özerk bir alan olmaktan çıkarmış, bürokratik elitin toplumsal gelişmeye müdahale araçlarından biri haline almıştır. Yani devletçilik, siyasi sonuçlar yaratan "iktisat ötesi boyut"lara sahiptir. Devletin topluma müdahale pratiklerinin bütünü olarak tanımlanabilecek devletçilik, siyasi ve iktisadi düzeylerde birliktelik arz etmektedir, iktisadi devletçiliğin siyasi düzeydeki sonucu, devletin toplumsal ve sınıfsal gelişmeyi denetim altına alması biçiminde tezahür etmektedir.

TÜRK SİYASİ KÜLTÜRÜNÜN DEMOKRASİ AÇISINDAN TAŞIDIĞI İMKANLAR

"Batı dışı bir tarihselliğin ürünü olan Türk toplumundan barındırdığı siyasi kültür, liberal bir demokrasinin kurumlaşması açısından ne gibi olumlu özellikler taşımaktadır;" sorusuna verilecek oldukça fazla cevap vardır. Öncelikle Türkiye, bulunduğu coğrafyanın özelliklerinin aksine, demokratik süreçleri içselleştirmiş gözükmektedir. En azından

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

27

bu topraklar üzerinde hayat bulan yüz yılı aşkın bir parlamento geleneği söz konusudur. Türk toplumunun demokratik süreçleri içselleştirdiğine dair en basit, Türkiye'de askeri darbelerin dahi "en yakın zamanda demokrasiye geçileceği" vaadiyle meşruiyet aramalarıdır.

Türk siyasi kültürünü analiz ederken "hoşgörü yokluğu" gibi ampirik bulgular yerine, Türk toplumunun geçirdiği tarihsel aşamaların ve geldiği noktanın değerlendirmesi daha sağlıklı sonuçlar verecektir.

Türk siyasi kültürünün demokrasi açısından "sorunlu" sayılabilecek boyutları büyük ölçüde Türk modernleşmesinin tarihselliğinden kaynaklanmaktadır. Ancak aynı süreç, Türk toplumunun geldiği aşama itibarıyla, demokrasi yönünden bazı imkanlar da sunmaktadır.

Tezel: Türkiye'nin geçirdiği modernleşme sürecini "jakoben yenileşmecilik" olarak nitelermekte ve bu sürecin olumlu yönlerine de işaret edilmesi gereği üzerinde durmaktadır. Tezel, Cumhuriyeti, son iki yüzyıllık Osmanlı tarihinin "yenileşme," "transformasyon" temelindeki gelişiminin bir uzantısı olarak değerlendirmekte ve bu sürecin temel vasfının çoğu kez demokratik bir toplumsal desteğe sahip olmadan ve zora başvurarak empoze edilmesi olduğunu belirtmektedir.

"Devleti kuirama"ya dönük bu yenileşme sürecinin en olumlu yanı ise modern demokratik siyasi süreçlerle ilişkimizi kurmasıdır. "Bugün Türkiye'de, evrensel insan hakları ve değerlerine dayalı çoğulcu, sivil toplumun denetiminde olan bir siyasal kültür diye ne varsa, bunun çok büyük ölçüde, bu jakoben geleneğin sayesinde var olduğunu gözden kaçırmamalıdır". (Tezel, 1995)

Siyasi kültür kavramı çerçevesindeki tartışmalar analizler ampirik Amerikan davranışçı siyasi bilim geleneğinin bir uzantısı olarak modernleşme teorisiyle eklemlenmiş bulunmaktadır. Batı'nın vardığı siyasi düzen aşamasını geçerli ve doğru tek aşama olarak gören bu anlayış, modernleşme ve siyasi gelişme sonucunda Batı-dışı toplumların da bu aşamaya doğru ilerleyeceği varsayımına dayanmaktadır. Liberal demokrasinin kültürel temellerinin Batı'da hayatıyet

28

HAKANTURK

bulması, liberalizmin ve demokrasinin evrenselliği ölçüsünde, bu kültürel temellerin de evrenselliğinin iddiasını gündeme getirmektedir.

Türkiye'nin toplumsal ve siyasi yapısı, Batı-dışı bir tarih-selliğin ürünü olsa da, geldiği noktada geleneksel ve modern değerlerin ölçülerin sağlıklı bir sentezini yapabilecek ve bunu demokratik bir toplumsal düzenin inşası yolunda kullanılacak bir olgunluğa sahip bulunmaktadır.

TÜRK KÜLTÜRÜNDE "EL OĞLU" ÖTEKİ

Türk toplumsal kültüründe arkadaş çevresi bireyin toplumsallaşmasında önemli bir kurumsal yapı olarak algılanır. "Bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim" atasözü bunun en iyi göstergesidir. Bireyin

kimlik ve kişilik kazanmasında arkadaş grubunun ve çevrenin önemini anlatan atasözleri oldukça çoktur. "Sürüden ayrılan koyunu kurt kapar." "Nerde birlik orda dirlik." "Çekişmeyince, pekişmez", "Bir baş soğan bir kazam kokutur", "İtle yatan, bitle kalkar", "İsin yanma varan is, misin yanma varan mis kokar," "Kıratın yanında eğleşen ya huyundan ya tüyünden," "Garibi dövmüşler, vay arkam demiş" gibi atasözleri arkadaş grubunun ve bireyin çevre ile ilişkilerinin davranış ve tutumlarını etkilemesi açısından önemli ipuçları vermektedir.

Fakat, Türk siyasal kültürüne egemen olan "öteki"len tehdit algılaması "Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur" Türk toplumsal kültürüne de hakimdir. Siyasal literatürde kullanılan "öteki" tanımlaması, toplumsal kültürde "el" olarak adlandırılır ve güvenilmez, iki yüzlü, düşman olarak tanımlanır. Bu tanımlamalar bireylerin psikolojilerinde "el öteki" ile ilişki kurmayı, ona güvenmeyi, onunla ortak davranış ve tutum birliği içerisinde hareket etmeyi engeller. Türk toplumu, arkadaşlık ve dostluğa büyük önem vermesine rağmen "güven" ilişkileri konusunda oldukça çekingendir. Kendisinden (aile ve akrabasından) olmayanlara karşı oldukça güvensiz ve "kötü" tanımlamalar ile yaklaşan Türk toplumu, bu kültürü atasözlerine de çok yoğun olarak aktarmışlar: "Ak köpeğe, koyun diye sarılma," "Ele gü-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

29

venme, bele güven," "Ağaca dayanma çürür, insana dayanma ölür." "İnanma dayına, ekmek al yanma," "İnanma dostuna, saman kor postuna," "Sana vereyim bir öğül, kendi ununu kendin öğüt," "Domuzdan post, gavurdan dost olmaz", "Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde gelmez", "El, elin ölüsüne gülerek ağlar," "Ede yiyen, yolda acıktır", "El elin nesine, gülerek gider yasma," "Elin gelini ele kız, elin tavuğu ele kaz görünür", "El, elin eşeğini ıslık çalarak arar", "Düşmanın tuzağı, ayağının dibindedir", "El atma binen, tez iner", "Yağmuru yel azdırır, insanı el azdırır." Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu günden bugüne kadar dost görünen düşmanlar tarafından ne çok aldatılmış olduğunu ve halen aldatmaya çalıştığına bakarsak yukarıdaki deyimlerin ne kadar doğru olduğunu görebiliriz. Ümit edeyim ülkem insanları bundan sonra sırtlarını dost görünen düşmanlarımıza dayamayıp, kendi iç dinamiklerine güvenip yarınlara Türkiye'ye daha güzel şeyler getirmesi için Türk insanına güvenerek plan ve projelerim ona göre yaparlar.

30

HAKANTÜRK

DOST GÖRÜNEN DÜŞMANLAR;

"En tehlikeli düşmanlar,
dost kisvesinde olanlardır."

HAKANTÜRK

Amerika'nın dünya üzerindeki "Çıkar Kanalları"nın işlevini Amerikan menfaatleri doğrultusunda sürekli kurabilmek için öncelikle bu çıkar kanallarının başına başbakan, cumhurbaşkanı, bakan gibi sıfatlarla seçtiği itaatkar bekçilerin görevlerini iyi yapmalarına ve bunun da ötesinde her zaman ABD'nin güçlü solugunu hissettirici büyük ya da küçük sorunlara ihtiyacı vardır. Tıpkı paralı askerlerin karnını doyurabilmesi için barışa değil savaşa ihtiyacı olması gibi... Amerika'nın da varlığı bir bakıma dünyadaki bölgesel ve uluslar arası sorunların devamlılığına, sorunların ABD'nin ferman buyurduğu şekilde çözümlenmesine, halledilen bir sorunun yerine yeni bir sorunun tohumlanarak kök salmasına ve ülkelerin, her sorunun çözümünde Amerika'nın rol oynamasına ihtiyacı varmış gibi bir psikoz içerisine sokulmasına bağlıdır. Açıkçası her sorun, Amerika'nın büyüklüğünü(!) güçlülüğünü kanıtlama fırsatı ve gene her sorun, Amerika'nın hayat kaynadır. Amerika Osmanlı Halkını Nasıl Görüyordu?

1829 yıllarında Osmanlı toprakları üzerinde faaliyet yürüten misyonerlerden biri olan William Goodell, Boston'daki bir arkadaşına yazdığı mektupta, Osmanlı toprakları üzerinde yaptıkları sondaj çalışmalarından elde ettikleri verileri şu cümlelerle dile getirmekteydi:

"... bana öyle geliyor ki, bir misyoner üç yıl başka hiçbir şey yapmadan halkın arasına karışırsa ve onların gerçekte ne denli zayıf, cahil, aptal ve ön yargılı olduğunu öğrense, bu kendisi için Osmanlı İmparatorluğunda konuşulan tüm dilleri öğrenmekten daha büyü/c bir kazanç olur.."

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

31

Bu adamlar yani Misyonerler İzmir'den Kudüs'e, Beyrut'tan İskenderiye'ye kadar ticaret yollannı takip ederek, Osmanlı'nın büyük ve hoşgörüsünden bilistifade rahat bir biçimde dolaşmışlar, elde edilen bilgiler ışığında, Osmanlı'yı gelecek nesilleri de içine alacak şekilde sosyal, siyasal, kültürel, ve hatta dinsel yönden biçimlendirmenin temellerini atmışlardı.

1900lere gelindiğine Anadolu'da yüzlerce Misyoner Okulu...

Ve 1900'lere gelindiğinde Anadolu'da misyonerlerin denetiminde İngilizce faaliyet gösteren ve kitapları Amerika'dan getirilen tam 417 adet Amerikan Misyoner Okulu bulunuyordu. Bu okulların ne için kurulduğunu anlayabilmek için ise misyonerlere ABD'den gönderilen bir talimatta yer alan şu cümleleri okumak herhalde yeterli olacaktır;

"... Bir fetih savaşına girmiş askerler olduğunuzu unutmayın!... Ve her ne kadar mücadele manevi alanda, kafanın kafayla, kalbin kalple mücadelesi ise de ve sizin silahınız Tanrı'nın inayetiyle güçlendirilmiş manevi bir si-lahsa da, Napolyon'un askeri girişimlerindeki kadar araştırma, bilgi ve düşünmeye ihtiyaç gösterir. Bu mukaddes ve vaat edilmiş topraklar silahsız bir haçlı seferi ile geri alınacaktır. "

Bu Okullarda Kimler Okuyordu...

Bu okullarda kimler okuyordu? Türünden bir soruya açıklık getirmek için de Osmanlı mülkünde 1890 yılında kurulan İstanbul Kız Koleji'nden örnek verilebilir...

Asıl adı "Consantinople College for Girls" olan bu okulun meşhur mezunlarından Halide Edip Adıvar'ın bu okul için şöyle söylediği rivayet edilir: "Bu kolejin her şeyini seviyorum." "Halide Edip'in her şeyini seviyorum dediği bu okulda o yıllarda 51 Ermeni, 29 Bulgar, 22 Rum, 14 İngiliz, 10 Amerikalı, 6 Yahudi, 4 Türk, 1 Fransız talebe okumaktaydı. Örnekler biraz daha çoğaltılacak olursa belirtildiğine

32

HAKANTÜRK

göre, Kudüs'e hacı olmaya giden bu arada Tarsus'a uğrayan New Yorklu zengin bir albay, her nedense kasabayı çok sevmiş ve bu enteresan sevgi üzerine kasabaya bir okul açılmasını arzulamış ve misyoner örgütü olan BFMPC tarafından da bu arzusu uygun bulununca elini cebine daldırıp, bu okulun kurulma giderlerinin bir kısmını karşılayarak okulu kurdurmuş."

Bu Okulun Başında Kimler Vardı?...

Bu tür ABD Misyoner Okullarında kurulduğunda hemen bir mütevelli heyeti kurulur. Bu okulun mütevelli heyeti başkanlığında New York'un ünlü 5. Caddesi'ndeki Presbyterian Kilisesi Papazı Peder Howard Crosby atanmış. Aynı okulun yönetim kuruluna da Amerikalıları öven 4 Ermeni getirilmişti. Ve ne acıdır ki bu okulun başına ise ABD'nin daha sonra Türkiye'de uygulayacağı politikaların sinyalini veren bir atama yapılarak Osmanlı düşmanı bir Ermeni yani Harutyun S. Cenanyan getirilmişti. Bu okulda eğitim görenlerin 152'si yani % 75'i Ermeni, 36'sı Rum, 12'si Arap, 2'si Türk, 1'i Kürt ve 1'i de İtalyan'dı.

Bu örnekler son derece çoğaltılabilir. Mesela Amerikalı Misyonerlerin kurduğu okulların biri olan Merzifon Anadolu Koleji gibi... 8 Eylül 1886 tarihinde (Anatolia College) adıyla kurulan bu okul, çeşitli olaylara sahne olmuştu. Bu okulun öğretim elemanlarının 1'i Rus, 1'i İsviçreli, 9'u Rum, 10'u Amerikalı, Onbir'i de Ermeni idi. Bu okullarda da daha başka okullarda olduğu ve zaman içerisinde ortaya eğitim çabalan, ardında yıkıcı, bölücü propaganda olanca hızıyla sürmekteydi. Hatta bir ara 1893 yılında ihtilalci bir Ermeni Örgütü'nün bildirisi açıkça okul duvarlarına asılmıştı.

Bir ara İttihat ve Terakki Hükümetince kapatılıp, hastaneye çevrilen bu okul bilahare tekrar açılmış ve 1921'de bir ihbar üzerine tekrar arama yapılan okulda, bu sefer de Rum Pontus teşkilatına ait bir çok belge ele geçirilmişti.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

İhaneti belgelenen üç Rum eğitmenin idam edildiği bu okulda o sıralar 72 Rum, 70 Ermeni, 7 Türk, 1 Rus talebe öğrenim görmekteydi...

ABD Misyoner Okullarıyla Zemin Hazırladı, Haçlı Taassubu Hortladı.

Ülkemizin Jeopolitik yapısını, dolayısıyla Ortadoğu'daki önemini bilen emperyalist güçler ABD'nin gizli ve açık destekleriyle, ileriye dönük olarak planladıkları menfaatlerine XIX. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren "Parçala ve Hükmet" prensibiyle hareke ederek (ki bu gerçekler T.G. Djuvara'nın "Sovyet Devlet Arşivi Gizli Belgelerinde Anadolu'nun Taksimi Planı", Edward Said'in "Türkiye'yi Parçalamak için 100 plan: Haçlı Taassubu - Türkiye Düşmanlığı" adlı kitaplarında da açık bir şekilde dile getirilmektedir.) ABD destekli Hristiyan Batı Osmanlı ve Türkiye içerisinde milliyetçi ve aşın akımları tahrik edip, onlara her türlü yardımı

vererek Rum - Ermeni ve günümüzde de PKK ihanet örgütünü Türkiye'yi parçalamak ve haritadan silmek için kullandılar.

Osmanlı İmparatorluğu zamanında ABD destekli Emperyalist Güçler yani başta İngiltere olmak üzere Fransa, İtalya, Rusya Osmanlı İmparatorluğu içinde çeşitli isyanlar çıkararak Balkan Savaşı ve nihayet 1. Dünya Savaşı ile Osmanlı'yı Sevr'den önce Sykes - Picot taksim planını hatırlamamız gerekir. Fransa'da George Picot ile İngil-ere'den Sir Mark Sykes arasında, her iki devletin Osmanlı Toprakları üzerindeki menfaatlerini tayin etmek üzere 1916 yılında yapılan antlaşma ile atılmıştır. M.S. Anderson'un "The Great Power and the Near East" (Süper Güçler ve Yakındoğu) adlı eseri bu konudaki önemli kaynaklardan biridir.

ABD'nin gizlediği Gerçeği Bolşevik Hükümeti Açıklıyor!

Önceleri İngiltere ve Fransa arasında yapılan bu Sykes - Picot taksim projesine daha sonra İtalya ve Rusya'da

f

34

HAKANTÜRK

dahil edilmiş, fakat Rusya kendisinin göz diktiği Trabzon, Erzurum ve Van vilayetlerini Ermenilere veremeyeceğini bildirerek bu planın uygulanışını sekteye uğratmış, 1917 de yönetimi ele geçiren Bolşevik Hükümeti de "Sykes - Picot" taksim porjesini reddettiği gibi, bu anlaşmayı dünya kamuoyuna açıklayarak batılı devletleri çok zor durumda bırakmıştı. Bolşevik Hükümeti açıklamış; dost (:) ABD ise suskun kalmıştı... Osmanlı'yı parçalama yönünde hazırlanan her plan karşısında ABD'nin yaptığı en pasif davranış, suskun kalarak onay vermektir.

Sykes - Picot planını deşifre ederek akim kalmasını sağlayan Bolşevik Hükümeti'nin bu beklenmedik davranışından sonra İngiltere ABD'nin bilgisi doğrultusunda strateji değişikliğine giderek Irak'ı himayesine almayı kabul etmiş ve bu arada Rusya ile sınır olmamak için, Doğu Anadolu'da bir Ermeni devleti ile bir Kürdistan devleti kurduğunu planlamış ve o zamandan başlayarak bu planını ABD ile malum diğer batılı ülkelerin yardımı ile yürürlüğe koymuştu. Batının şer planları karşısında ABD üç Maymunu oynamaktaydı. Batının ve özellikle de Fransa'nın Türkiye üzerindeki "Vazgeçilmez" olarak nitelendirilen emellerini gerçekleştirme yönündeki tüm plan ve eylemler ABD tarafından tuaf bir biçimde sessizlikle karşılanıyor, bir iddiaya göre de bizzat perde arkasından ABD tarafından destekleniyordu...

Şer Planlarından Birkaç Örnek

İngiltere Dışişleri Bakanlığı'ndan Mr. Kidston'dan Paris'te Sir E. Crowe'e mektup. (28 Kasım 1919)

Sayın Crowe,

"Ermenilerin Müslüman komşularını kesmesinden hiç şüphe etmem. Erivan'ı kontrol altında tutan Taşnak çetesine en küçük bir itimat göstermemek gerekir. Taşnaklar müthiş bir vahşetle çalışıyorlar ve talihsiz Ermenilerin hiç de yararına hareket etmiyorlar. Sulh Konferansının Türkiye hakkındaki yayınları Mustafa Kemal hareketini yarattı. Rumların İzmir'e çıkıp orada yaptıkları da bu hareketi kö-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

35

rükledi. Kürtlere her ne kadar inanmasak da onları kullanmamız çıkarımız gereğidir. Doğu illerine gelince, Türklerle harp etmeden o bölgeleri Ermenistan ve Kürdistan diye bölemeyiz. Çok korkarım ki, geçen Haziranda aldığımız kararları Türklere kabul ettiremeyeceğiz. Keşke aksini düşünebilseydim..."

Saygılanımla George Kidston

Ve Ermenilere Silahlar ABD Tarafından Veriliyor...

"Türk Meselesinde Üçüncü Gizli Toplantı:

26 Aralık 1919

...Kürt kabileleri İngiliz ve Fransız hakimiyetine konacak, Kürdistan'da hiçbir şekilde Türk bırakılmayacak. Bir tek Kürt devleti mi yoksa birçok küçük Kürt devletleri mi kurulacağı düşünülecek. Ermenilere Amerikalılar kanalıyla silah sağlanacak..."

AMERİKAN MÜESSESELERİNDEKİ TÜRK KATLIAMLAR...

İngiltere ve Fransa'nın Türklere yönelik bölgesel oyun ve planlarının ardında ABD'nin bulunduğunu gösteren çok sayıdaki belgelerden bir kısmını da İngiliz, Fransız kışkırtmacılığı ile ayaklanan Ermenilerin Amerikan müesseselerinde ABD yetkililerinin gözetimi altında yaptıkları mezalim oluşturur.

Bir örnek verecek olursak: Türk Askeri Kuvvetlerince Van'ın Ele Geçirilişinde Kurtarılanlardan Hatuniye Mahalleli Miracoğlu Süvari Çavuşu Osman'ın Zevcesi Nigar Hanım'ın Alınan ifadesi...

"Van'ın tahliye gecesi komşulanyla yola çıkmış, Kurubaş Köyü yakınında askere ulaşmış ise de, biri on yaşında kerimesi Refika ve on iki yaşlannda oğlu Kemal ve altı yaşlannda Celal ve beş yaşlannda kızı Şefika, bir buçuk yaşlannda Cemil ismindeki çocuklann yürümeğe güçlerinin olmamasına ve bunlan sevkececek herhangi bir vasitanın

36

HAKANTÜRK

bulunmamasından dolayı belirtilen yol üstünde kalmış olduğu bir sırada ve sabah olduğundan köyden çok kala-balık bir Ermeni çetesi çevreye yayılmış ve bunlara tesadüflerinde Ermenice: - "Bu kadının erkek çocuklarını getiriniz, öldürünüz" denildikte, Ermeni lisanını bildiğinden kendisinin de ayırd edilmeksizin bütün çocuklarıyla bir-arada öldürülmelerini istemiş, bunun için canilere yalvarırken bu sırada "Yedi Kilise" idarecisi ve Van'ın evvelki sandık başkanı Rupen Efendi gelerek katletmeyiniz, merkeze gönderiniz! Yollu tembihati üzerinde Haçdoğan mahallesine götürdüler, bir hastaneye bıraktılar. Hayli zaman geçtiğinde daha birçok aile getirildi, oradanda Amerikan müessesesine sevkolunduk. Amerikan mües-sesinde bir müddet adam başına birer somun verilirdi. Bir aralık da akşamları birer miktar yahni verilirdi. Verilen somun ve yahnileri yiyenlerin saçları dökülerek, ağzı-lanndan kanlı sular akarak ölür ve cesetleri şişer idi...

Beş çocuğumdan dördü bu şekilde Amerikan Müessesinde verilen somun ve yahniden saçları dökülerek, ağızlarından kanlar akarak aa içinde öldüler..."

Amerikan Müessesinde dönen insanlık dışı dolaplann anlatımı şu cümlelerle bitmektedir:

"En aşağı vicdanları bile titretecek bu şeyleri anlatmayı burada keserken, medeniyet hamileri olduklarım zannettiğimiz ve işittiğimiz bunların (ABD, İngilizler, Fransızlar) haline binlerce lanet okuyorum."

Dünyanın En Yalnız imparatorluğundan, Bölgenin En Dostsuz ülkesine...

Tarihçilerin kabul ettiği gibi, Osmanlı imparatorluğu üç kıta üzerinde geliştirdiği hakimiyetine ve adil bir yönetim altında çok çeşitli ırk ve dinleri bannıdırmasma rağmen dünyanın en yalnız ve düşmanı en bol bir imparatorluğu idi. Başta ABD olmak üzere tüm batılı ülkeler nezdinde Osmanlı mutlaka parçalanması gereken bir tehlikeli ülke idi. Bu konuda her zaman için en önemli rolü çoğu zaman kendisini perdeleyerek ABD oynamış, Osmanlı toprakları üzerinde cirit atan Misyonerleri ve açtıkları College'leri yani

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

37

Misyoner okullan ile bu hususta üzerlerine düşen misyonu fazlasıyla yerine getirmişlerdir.

Yıllar önce düştükleri ve Misyonerler ve okulları kanalıyla zeminini oluşturdukları projenin bir ürünü olan Sevres Antlaşması'na sürüklemişler, ne enteresandır ki sözde dost ABD Osmanlıya bu en zor günlerinde, hiçbir şekilde destek çıkmamış, aynı tavnını İstiklal Harbi, Kıbrıs Müdahalesi'nde ve bölücü PKK teröründe de göstermiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanmasıyla tatmin olmayan ABD ve diğer batılı ülkeler uzun zamandan beri gözlerini Türkiye Cumhuriyetine çevirmişlerdir ve Türkiye'yi haritadan silmenin en önemli adımlarından biri olarak da yapmış oldukları çeşitli antlaşmalarla bölgesinin en yalnız ve düşmanı en bol ülkesi haline getirerek, adeta siyasi, sosyal ve külterel yönlerden tecrit etmişlerdir. Bunun sonucu olarak bugün, Osmanlı bakiyesi Türkiye etrafında oluşmuş bulunan Şer İttifakı artık tamamen maskelerini indirmiş durumdadır.

Pan Ortodoks ve Pan - Hristiyan faaliyetler her geçen gün artarak devam etmekte, Ayasofya'da tanrı-laştırdıkları Hz. İsa'nın putlaştırdıkları Meryem Ana'nın ikonalarını ve mülga Bizans'ın ikibaşlı armasını görmek istemektedirler. Örneğin bugün Rum Ordokos Patrikha-nesi'ne bağlı bütün kiliselerde Pazar Ayını'nde Türk Dev-leti'nin yıkılması ve bu yönde yapılan mücadelelerin başarıya ulaşması için dualar yapılmakta, bu plan çerçevesinde görev yapan örgüt elemanları ve liderleri takdis edilmekte, kutsanmaktadır.

Dün kuvayi Milliye önünde başarısızlığa uğrayanlar, bugün amaçlarına ulaşmak için son derece örgütlü faaliyetler içerisinde mücadele etmektedirler. Bunun so-nucu olarak bugün Türkiye Cumhuriyeti'nden toprak talebinde bulunan 51 örgüt ve vakfı faaliyet halindedir. Devletimizi yıkmak, şehit kanlarıyla renklenmiş aziz bayrağımızı ayaklar altına almak ve örneğin sadece Kara-deniz Bölgesi'nde PONTUS hayalini canlandırmak için bile 176 örgüt ve teşekkül, çok yönlü desteklerle son de-rece sinsi bir çalışma içerisindeyler.

HAKANTÜRK

Örgütler... Örgütler... Örgütler...

Tüm bunların haricinde Ermenilerce kurulan 31 örgüt, Yunanlı asker ve bürokratlardan oluşan 58 Sosyopolitik örgüt, Güney Kıbrıs'ta çeşitli ülke militanlarından meydana gelmiş 70 örgüt, New York'ta ve Amerika'nın geneline yönelik 750 civarında sosyopolitik, sosyokültürel ve sosyoekonomik faaliyetler yürüterek. Amerikan Kamuoyu'nu Türkiye'ye karşı oluşturmaya ve yönlendirmeye çalışan örgütler ve Türkiye'den kaçmış Marksist - Leninist firariler tarafından Türkiye'yi haritadan silmek üzere oluşturulmuş 38 teşekkül...

ABD'nin Ortadoğu'ya Yönelik Planlarında Türkiye'nin Önemi

ABD'nin Ortadoğu'ya yönelik planlarında Türkiye Cumhuriyeti bir köprü ya da trablen olarak önemli bir yer tutmaktadır. ABD Türkiye'ye Ortadoğu'da gizli hakimiyet tesis etme yönündeki planlarında baş aktör olarak rol biçmiş, ne gariptir ki Türkiye'yi bölgede yalnızlaştırma amacı da güden bu karanlık yolu Türk yöneticiler büyük bir aymazlık içerisinde kabul etmişler ya da kabul etmek durumunda kalmışlardır.

Türkiye'ye ABD tarafından verilen rolün tarihi süreci

Amerika'nın Ortadoğu'daki menfaatlerinin güvenliği yönünde ilk girişim Başkan Eisenhower'ın yönetime gelmesinden hemen sonra başlamıştır. Bu amaçla Ame-rikan Dışişleri Bakanı John Foster Dulles, yanında "Mutual Security Agency" başkanı Horal E. Statsen'i de alarak yirmi gün süreyle "Bir yerinde inceleme" (Fact-finding) gezisine çıkmış, bu gezinin, yani Amerika'nın Ortadoğu ülkelerinin ilk kapsamlı ziyaretinin tarihi ise 19 Mayıs 1953'tür.

ABD Dışişleri Bakanı Dulles. Bu ziyaretinde Türkiye İsrail de dahil olmak üzere hemen hemen bütün Ortadoğu ülkelerini ziyaret etmiş, böylece 19 Mayıs 1953 Amerika'nın Ortadoğu'ya yönelik dış politikasında karanlık amaçlarını ve ilişkilerini gerçekleştirme yönünde önemli

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

39

girişimlerinin başlangıç tarihi olmuştur. Dulles, bu ziyaret esnasında elde ettiği bilgi ve izlenimleri, dönüşünde genel olarak şu üç noktada toplayarak bir rapor halinde ABD Başkanı Eisenhower'e sunmuş, bir bakıma bu plan Amerika'nın Ortadoğu'ya yönelik karanlık senaryolannın esin kaynağı olmuştur.

Dulles raporu'nda ağırlık şu noktalarda toplan-mak-taydı:

1. Bölgesel bir savunma teşkilatı, kaynağını her şeyden önce bölge halkları ve hükümetlerinin isteğinden almalıdır.

2. Ortadoğu Halkları ve hükümetleri. Kendilerini doğrudan doğruya batılı savunma örgütüne bağlamak istememektedirler.

3. Kuzey Kuşak (Northern Tier) devletleri Sovyet tehlikesinden endişe duymaktadırlar.

Dulles'in görüşleri kısa zamanda uygulama alanına konulmuş ve ne gariptir ki, o günde, bu bölgede kurulacak bir bölgesel savunma teşkilatı için (Afganistan ve Irak konularında olduğu gibi) temel taş olarak Türkiye düşünülmüş, Dulles bu amaçla 25-27 Mayıs'ta Ankara'ya gelerek Amerika'nın bu konudaki görüşlerini Türk hükümetine aktarmış, Türk yetkilileri de bir memorandum vererek bu teklife olumlu baktıklarını belirtmişlerdir.

Kar aç i Antlaşması ile Türkiye Tuzağa Düşüyor

Türk siyasi tarihinin yakın geçmişini araştıranların da bileceği üzere, bu temasların sonucu Ortadoğu'da ilk müdafaa sistemi "Karaçi Anlaşması" ile ABD Planları ve gözetimi doğrultusunda Türkiye ve Pakistan tarafından oluşturulmuş ve hemen akabinde Türk Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü tarafından "France Press" ajansına yapılan açıklamasıyla, bu savunma sistemine bütün Ortadoğu ülkelerinin girebileceği yönünde "İhtiyatlı bir dille " açık davetiye çıkarılmıştır.

40

HAKANTURK

Bölgesel Yalnızlığın Ayak Sesleri

Türkiye başlangıçta ABD tarafından Karaçi Anlaş-ması'na bütün Arap ülkelerinin katılacağına inandırılmıştı. Oysa Arap Devletleri Ortadoğu'da kurulacak düzenin ardında ABD olduğunu sezindikleri için girmemişler ve hatta karşı tavır bile almışlardı. Yalnız Arap ülkelerinden bir tek ülke bu çağrıya olumlu cevap vermişti. O da bölgede çeşitli endişeler taşıyan ve ABD'ye yakınlaşmak isteyen Irak Monarşisi idi...

Türkiye Suçlanıyor ve Protestolar Başlıyor

Karaçi Anlaşması'nda olduğu gibi Türkiye yine Beyaz Saray'dan sufle edilen istekler doğrultusunda Irak'la yapılacak ikili anlaşmasının da öncülüğünü kabul etmiş ama bir Arap ülkesi olan Mısır'ın bu anlaşmayla ABD'nin güdümüne gireceğini bilen diğer Arap ülkeleri Mısır'ın öncülüğünde (24 Şubat 1955) de Bağdat'ta imzalanan bu ikili işbirliği anlaşmasına şiddetle karşı çıkmış, Suriye'nin başkentinde de halk sokaklara dökülerek Arap Ulusu'nu birlik ve beraberliğini yok edeceği endişesi taşıdıklarını belirten gösteriler yapmışlar, Türkiye'yi ABD ve batının işbirlikçisi olarak suçlamışlardı...

Ortadoğu'da Bloklaşma Başlıyor

Çok geçmeden Mısır, Suriye ve Suudi Arabistan, Türkiye'ye bir tepki olarak "Arap Savunma Paketi'nin yerine geçecek ve Türkiye ile Irak'ı dışarda bırakacak yeni bir siyasi, ekonomik ve askeri anlaşma yapılmasını kararlaştırmışlar ve 6 Mart 1955'de yaptıkları ortak bir açıklama ile bu üç devletin Türk - Irak Paketi'ne katılmayacaklarını açıklamışlardır. Ankara bu tavır Türkiye'ye karşı yöneltilmiş endişe verici bir davranış olarak değerlendirmiş, hatta komşusu olması hesabıyla de Suriye'ye 10 Mart'ta, Araplararası ittifaka katılmasını protesto eden bir nota gön-dermişti. Ve bu nota aynı zamanda ABD etkisi altına giren Türkiye ile Arap ulusları arasında beliren ve günümüze dek sürecek

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

41

olan derin görüş ayrılıklarının da başlangıcı olmuştur. Yani ABD'nin "Dostları düşman et, bütünü parçalama" yöntemi başarıya ulaşmış, ABD'nin bölgesel egemenliğinin böylece de yolu açılmıştı.

ABD ve Batının yedeğinde Bugün Türkiye'nin Getirildiği Nokta...

Ve bugün Türkiye Ortadoğu hatta Yakındoğu'daki devletlere karşı ABD'nin yapacağı her hangi bir çok boyutlu sıcak temas veya mevzii operasyonlar içinde verilen rolü oynamak ve bu rol çerçevesinde topraklarındaki bir takım imkanları (örneğin üsleri) bu doğrultuda kullanılmak durumundadır. A, B, C partilerinden hangisi iktidar olursa olsun, bir takım şeyleri göze alamazsa "Ben bu rolde oynamayacağım" diyemez. Türkiye'ye bu rol çok önceleri biçildi. İlk müsebbibi Özal değildi.

1991 Körfez, şimdilerde de tekrar Irak'a karşı öncelikle İncirlik Üssü'nün kullanımı ile gündeme gelen rol maalesef Türkiye'ye yıllar öncesinden biçilmişti.

Ortadoğu'da Hava Kararıyor, Kurtlar Sisli Havayı Seviyor...

1951 ilkbaharında Ortadoğu'daki siyasi hava bulanmış, İran'daki gelişmeler NATO'nun gelişmesinin gerekli olduğu yönündeki görüşleri haklı çıkarmaya başlamıştı. Amerika'nın Türkiye'yi NATO kapsamı içerisine alma arzusunun başlangıcı 1951'lerden biraz önceye dayanır.

Kominform 1948 yılında Doğu Bloku'ndan kopan Yugoslavya'ya karşı baskılar yapmaya başlamış, bu baskılar ve artan dozu, o zamanın NATO başkomutanı General Eisenhower'i NATO'nun Güney doğu kanadının kuvvetlendirilmesi gerektiğine inandırmıştı. Bu sırada ABD'li stratejistler de ABD'nin bölgedeki çıkarlarının korunması ve devamı adına Türkiye'nin de ittifaka alınması hususunda ısrar gösteriyorlardı. Çünkü Türkiye NATO'ya alınmadığı takdirde üslerinden istifade edebilmek mümkün değildi.

42

HAKANTÜRK

Oysa Türkiye NATO'ya alınırsa, Sovyetlerin Batı Avrupa'ya saldırması halinde Türkiye'nin askeri üstleri NATO'nun emrinde olacağından, bu üslerden kalkacak uçaklarla Sovyetlerin stratejik bölgelerini bombalayabilmek imkanı olacaktı.

ABD ile İngiltere Arasında Türkiye NATO'ya Girsin Girmesin Tartışması

1948'den Mayıs 1951 e kadar geçen zaman zarfında, Amerika, İngiltere ve bazı NATO ülkelerinin yetkilileri Ortadoğu ve Akdeniz bölgesinin güvenliği için müteaddit defalar bir araya gelerek toplantılar yapmışlar, zamanın Amerikan Akdeniz Filosu Kumandanı Amiral Karney ve Hava Kuvvetleri Komutanı Finletter Türkiye'yi ziyarete gelmişler ve bu ziyaretlerinin akabinde yani 15 Mayıs 1951'de Amerika diğer NATO üyelerine Türkiye ve Yunanistan'ın tam üye olarak alınmalarını resmen teklif etmişti.

Bu teklife en şiddetli itiraz İngiltere'den gelmişti. Çünkü İngiltere'nin Ortadoğu'nun savunulması ve oradaki çıkarlarının korunması yönünde ayrı planları vardı. Amerika. Güneydoğu kanadının zayıf olduğu endişesi ile Türkiye'de stratejik bir hava kumandanlığı kurulmasını arzu ederken, İngiltere iplerini ellerinde tutabileceği İngiliz Ortadoğu Kumandanlığı'na bağlı ayrı bir Ortadoğu Kumandanlığı kurulması görüşünü savunuyordu. İngiltere'nin görüşüne, göre, buna bazı Comeenwelth ve Ortadoğu devletleri ve özellikle Mısır katılacaktı.

Genel İngiltere'nin görüşüne göre, NATO Avrupa (SHAPE) Kumandanlığı' nın Kafkaslara kadar uzatılmasının tehlikeleri vardı. O yüzden Türkiye ve Yunanistan doğrudan doğruya Avrupa Yerine Ortadoğu'nun savunulması planı içerisinde yer almalı, bu iki ülke İngiltere'nin Ortadoğu Kumandanlığı'na bağlanıp, İngiltere'nin Ortadoğu'ya yönelik askeri stratejisinin kolaylaştırıcı unsurları olmalı idi.

Türkiye Konusunda ABD'nin Dediği Oluyor ve...

Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya tam üyelikleri konusundaki İngiliz itirazları 1951 yılına kadar sürmüştü, bu tarihte

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

43

İran'da patlak veren buhran ve Ortadoğu'daki hava-nın tehlikeli denebilecek bir biçimde bulunması, İngiltere'nin itirazlarını zayıflatmış, bunun sonucu olarak, İngiliz Dışişleri Bakanı Morrison, 18 Temmuz 1951'de Avam Kama-rası'nda yaptığı konuşmada, İngiliz Hükümetinin Türkiye ile Yunanistan'ın NATO'ya alınmalarını destekleyeceğini belirterek şunları söylemiştir:

"İngiliz Hükümeti, Türkiye ile Yunanistan'ın Atlantik Paketi'ne alınması meselesini dikkatle bütün şümulüyle inceledikten sonra, bu meselenin en mükemmel hal suretinin Türkiye ile Yunanistan'ın pakta alınmasında bulunduğuna karar vermiştir."

İngiliz Dışişleri Bakanı Morrison yaptığı açıklamaları şöyle sözlerle noktalamıştır:

"Aynı zamanda, İngiliz Hükümeti, Türkiye'nin Ortadoğu'nun savunulmasında kendine düşen rolü oynaması üzerine ısrarla durmaktadır."

17. Yüzyılda, Halı ,Reçine, Kuru Üzüm, Deri, Afyonla Başlayan Misyonerlerle Derinleşen ve Türkiye'ye Biçilen Rol'le Devam etmekte Olan bir Enteresan İlişkiler Ağı...

Türkiye'ye NATO'ya alınması karşılığında öncelikle ABD'nin Ortadoğu'daki menfaatleri doğrultusunda biçilen bir rolün açıklanmasından sonra Adnan Menderes'in Dışişleri Bakanı, Fuat köprülü 20 Temmuz 1951'de bu konuda hükümetin görüşlerini şu cümlelerle dile getiriyordu:

"Şu noktayı ehemmiyetle belirtmek isterim ki, Ortaşark müdafaasının gerek stratejik, gerek ekonomik bakımlardan Avrupa'nın korunması için zaruri bulunduğu kaniiz. Bu itibarla, Türkiye Atlantik Paketine iltilhak edince, Ortaşark'ta bize düşen rolü müessir bir surette ifa ve gerekli tedbirleri müştereken ittihaz için ilgililerle derhal müzakereye girmeye amade olacaktır."

Türkiye Bir Kısaç içinde!

Evet, 17. Yüzyılda ABD ile reçine, kuru üzüm, deri, Afyon ve pamuklu masum ticari ilişkiler görünümünde başlayan, Misyonerler derinleşmeye ve mecrasından çık-maya yüz tutan ve Atatürk'ün bağımsız Türkiye Cum-huriyetine

44

HAKANTÜRK

rol verme adı altında "Buyruk verme, buyruğu kabul etme" noktasına getirilen ilişkilerle adeta kısaç içersine alman Türkiyemiz'in içinde bulunduğu gerçeği (geç olmakla birlikte) en iyi anlayanlardan biri de İsmet İnönü idi.

ABD ile İlişkilerde Geline Nektada İnönü'nün Feryadı!

Kıbrıs bunalımı ile ilgili olarak İsmet İnönü'nün 1963 yılında Bakanlar Kurulu'nda yaptığı ve kamuoyuna açıklanmayan "GİZLİ" konuşması, ABD - Türkiye ilişkilerinin geldiği ve getirildiği noktayı son derece çarpıcı biçimde ortaya koymasından dolayı tarihi ve son derece önemli bir nitelik taşımaktadır.

İnönü, üzüntü, çaresizlik ve buram buram isyan kokan konuşmasında adeta hay kırarak şunları söylüyordu: İnönü'nün GİZLİ Konuşmasının Tam Metni...

"Daha bağımsız ve şahsiyetli dış politika izlenmesini istiyorsunuz. Herkes aynı şeyden bahsediyor. Nasıl yapacağım ben bunlar? Karar vereceğim ve işi teknis-yenlerime havale edeceğim. Onlar etraflı çalışmalar yapacaklar, teklifler hazırlayacaklar. Yapılabilir mi bunu? Hepsinin etrafında UZMAN denilen yabancılar dolu. İğfal etmeye çalışıyorlar, muvaffak olamazlarsa işi sürüncemede bırakmaya çalışıyorlar. O da olmazsa karşı tedbir alıyorlar. Bir görev veriyorum, neticesi bana gelmeden Was-hington'un haberi oluyor. Sonucu memurumdan önce sefirimden öğreniyorum. Bana şimdiye kadar bunlar tarafından hazırlanmış, derdimize deva bir rapor gösteremediler. (İçimizde uzman kimliğiyle dolaşan) bu binlerce adam "avara kasnak" gibi dolaşmıyor. Elbette kendileri için önemli marifetleri var. İstiklal Harbi'nden sonra sulh anlaşmasında esas mücadele bu "Uzman" konusunda oldu. Yoksa haydutlar meselesi fiili bir durum idi.

Tazminat işini iki devlet biz aramızda hallederdik. Bütün mücadele, idaremize tasallut yüzünden çıktı. Bize bir tek "Uzman" vermek için büyük tavizler vermeye hazırıldılar. Dayattık; biz onların niçin ısrar ettiklerini biliyorduk. Böyledir bu işler, Peygamber edası ile size dünyaları vaat ederler, imzayı attınız mı ertesi gün gelmiş-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

45

lerdir: Personeli gelmiştir; üsleri gelmiştir. Ondan sonra sökebilirsiniz sök, gitmezler. Ancak bu meselenin üzerine vakit geçirmeden eğilmek lazım. Yoksa bağımsız dış politika güdemeyiz. Fakat zannetmeyiniz ki bu kolay bir iştir. Teşebbüs ettiğiniz zaman başınıza neler gelebileceğini kesti-remem."

İşte DELTA (A) büyütecinde de ortaya konmaya çalışıldığı gibi ABD- Türkiye ilişkilerinin ticaretle başladı, misyonerlik faaliyetleriyle derinleşti ve bugün Türk - Amerikan dostluğunun mutlak surette sorgulanması gereken bir noktaya ulaştı.

Biz Delta (A) olarak bu ilişkiler sürecini ortaya koyduk. Amacımız mahkum etmekten ziyade bu sürecin sorgulanmasına kapı aralamaktır. Bilineceği üzere Türkiye -ABD ilişkilerinde her zaman ilk ve son sözü ABD söyledi. Ve söylemeye devam ediyor. Umudumuz o ki bundan sonra ilk sözü olmasa bile son sözü Türkiye Cumhuriyeti' nin bağımsızlığı adına yüce Türk Milleti söyler. Geç kalmadan, kişiliğimiz, onurumuz ve bağımsızlığımız tam anlamı ile ayaklar altına alınmadan!...

4 Temmuz Amerika'nın Bağımsızlık Günü, Türkiye'nin ve Türklerin de ne bugün ne de yüz yıl sonra olsa dahi unutmayacağı bir gündür 4 Temmuz 2003. Anasını babasını bilmediğimiz yüz küsur Amerikan askeri ve onlarla birlikte hareket eden Irak Kürdistan Yurtseverler Birliği'nin çakal sürüsü hangi cesaretle Türk Ordusunun gözbebeği olan Özel Kuvvetlere mensup 8 Astsubay ile 3 subayı buldukları yerden alıp götürebiliyorlar? Kimler bunlara bu cesareti veriyor? Amerikan askerlerinin sadece film kahramanı oldukları Kore'de de gördük, son Irak işgalinde de. Silahlar eşit olması kaydıyla biz onlara her zaman kök söktürürüz, yeter ki bu ülkeyi yönetenler onurlu davranarak Türk Silahlı Kuvvetlerine sahip çıksınlar.

Hatırlarsanız Amerika Türkiye'de 62.000 askerini konuşlandırmak istiyordu ve bu isteğe sıcak bakan yeterince seçilmiş ve atanmış da vardı. Eğer o hatayı yapmış olsaydık, en azından yüz kilometre kareyi Amerikalılara kendi ellerimizle teslim etmiş olacaktık. Siz zannediyormusunuz ki,

46

HAKANTÜRK

bu olay yukardakilerin bilgisi dışında yapılmış mahalli bir olaydır. Tam aksine Pentagon ve Beyaz Saray mensupları'nın bilgisi dahilinde yapılmıştır. Bunun aksini düşünen veya söyleyen bu ülkenin bütünlüğüne karşı olup, plan ve programlı bir şekilde Türkiye'nin işgalinden yana olanlardır.

Bu yüzyılda ülkeleri silah zoruyla ele geçirmekten çok başka yöntemler uygulandığını ülkemiz insanlarına anlatabildiğimiz gün, kültür mühendislerinin Türkiye üzerinde oynamakta oldukları oyunları bozabiliriz. Türkiye Cumhuriyeti bir taraftan Avrupa Birliği kısıncasında kıvrınırken, Amerika ve Rusya"ın boş duracağını mı sanıyorsunuz? Jeostratejik konumu nedeniyle olsun, dünya gaz, petrol ve yer altı zenginliklerinin bulunduğu bölgenin kilit ülkesi olması nedeniyle kendini biraz güçlü gören her ülkenin iştahını kabartmıştır. Bugün Kuzey Kıbrıs'ı versek, yarın Ege'yi, ondan sonra da sıra İstanbul ve diğer şehirlerimize geleceğini bilmemek için ya gerizekalı olmak lazım veya bahsettiğim ülkelerin işbirlikçisi olmak gerekir. Çünkü gün geçmiyor ki, Türkiye üzerine yeni bir oyun tezgahlanmasın, allı şanlı medyamıza gelince, en önemli haberleri kibrit kutusu kadar arka sayfalarda verirken, kim kiminle ne haltlar yemiş, onu sür manşet vermektedirler. Zaman zaman genç gazeteci arkadaşlardan birisi benimle haber yapmak için bana ulaştığında ilk sorulandan birisi "Hakan abi neden hep bu tür kitap yazıyorsunuz? Başka konularda yazsan daha çok para kazanmaz mısın?" derler. Bu konuda benim cevabımsa "Kendimi bildim bileli bir kavgaya soyunduk. Artık bu yaştan sonra geri adım atmak bize yakışmadığı gibi, istesem de geri adım atamam" derim. Çünkü beynimi iğfal edebilmek için o kadar çok yöntem kullandılar ki, artık sayısını bile hatırlamıyorum.

Dünyanın gelişmiş ülkelerinin kültür mühendisleri, kendi ülkelerine ne gibi avantajlar sağlayabileceklerini araştırırken hedef seçtikleri ülkeler üzerine kısa vadeli uzun vadeli plan ve programlar yapıp, onları uygulamaya koyarlar. Bu arada hükümetler değiştirmiş, bürokratlar değiştirmiş, hiçbirşey ifade etmez. Çünkü kurulmuş olan sistem tıkır tıkır çalışır. Bizdeyse her gelen hükümet kendi yandaşlarını belli ma-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

47

kamlara getirmek için, bu tür uzun vadeli yapılmış olan plan veya program varsa dahi işlemez. Ondan sonra başlarlar. "Biz enkaz devraldık. Şöyle yapacağız, böyle yapacağız. " Diye ahkam keserler.

italyan Başbakanı Silvio Berlusconi, İtalya'nın Avrupa Birliği dönem başkanlığını üstlendiği 1 Temmuz 2003 günü AB'nin kritik sorunlarla karşı karşıya bulunduğu bir dönemde, Berlusconi'nin Avrupa'yı temsil edemeyeceğini ileri süren yazılar, yorumlar yayınlanmıştı. Avrupa Parlamen-tosu'ndaki Liberal Demokratların lideri Graham Watson da, "İtalya bu yöntemle bugün AB'ye girmeye aday olsa kesinlikle kabul edilmezdi." Demişti. (Wall Street Journal, 30.06.2003)

Berlusconi, Avrupa Parlamentosu'nun dönem başkanı olarak katıldığı ilk toplantısında da benzer suçlamalarla karşılaşınca kantann topuzunu kaçırdı ve kendisini eleştiren Alman Sosyal Demokrat Milletvekili Martin Schultz'u "Nazi temerküz kampı gardiyanı "na benzetti. Avrupa Parlamentosu tarihinde benzeri yaşanmamış olan bu sahne, futbol kulübü başkanlığı ve medya baronluğundan siyasete atlayan Berlusconi'nin AB'yi nasıl temsil edeceği sorusunu soranların aslında pek de haksız olmadıklarını ortaya koydu. Berlusconi'nin patavatsız çıkışını tek alkışlayan ise Ame-rika'daki dostu George W. Bush oldu. Bu satırları okurken bütün bunlardan bize ne diyebilirsiniz? Kazın ayağı hiç de öyle değil. Almanlar, Berlusconi'nin o patavatsız bir kelimesi için ne kadar gürültü kopardılar biliyor musunuz?

Amerikalıların Süleymaniye'de gözaltına aldıkları Türk Ordusu mensubları eğer Alman, Fransız veya daha küçük ülkelerden birisi olan Belçika'nın olsaydı yer yerinden oynardı. Bizim duyarsızlığımızsa gelecekte çok daha büyük olaylara sebep olursa sakın şaşırmayın. Rahmetli Dedem Çolak İbrahim Paşa hem Osmanlının, hem de Cumhuriyetin güçlü askerlerinden birisiydi. O derdi ki "Düşman senin tepkini ölçmek için önce köpeğini öldürür, senden bir tepki görmezse ekinlerini yakar. Eğer sen halen gereken tepkiyi gösterememişsen, elinden nikahlı kannı almaya çalışır." Bu sözleri biz hep aklımızın bir yerinde tutmuş olacağız ki, bu-

48

HAKANTÜRK

güne kadar hiç kimse bizim köpeğimizi öldürmedi. Çünkü bizler aile olarak hiç kimsenin ırzında, namusunda, malına veya canında gözümüz olmadı. Fakat arzumuz dışında tırnağımızı kesmeğe kalkan olursa, karşılığında kafalannı keseceğimizi biliyorlardı. Eğer bir ülkenin yetkilileri vatandaşlarına, özellikle de Türkiye'nin çok hassas olduğu Ordu mensuplarına bu yapıları sineye çekerse, bundan sonra olacaklardan da mesuldür. Türkiye gibi yedi düvene karşı savaşarak kurulmuş olan ve dünyada birçok ülkeye örnek olan Türkiye Cumhuriyeti bunu hak etmemiştir.

KIBRIS

Kıbrıs Adası coğrafi bakımdan Anadolu'nun parçasıdır. Güneyde Mısır kıyılarından 370, kuzeybatıda Rodos'tan 400, Girit'ten 500 ve de Yunanistan'dan 800 kilometre uzakta olduğu halde, Anadolu kıyılarından sadece 70 kilometre mesafede bulunmaktadır. Bu yüzden olmalı ki, tarihi devirlerden beri Anadolu'da kurulan yönetimler, burada siyasi birliği sağladıktan sonra Kıbrıs Adası ile ilgilenmişlerdir. Ada, 9 bin 251 kilometre yüzölçümü ile Doğu Akdeniz'in en büyük, Sicilya ve Sardunya'dan sonra da, Akdeniz'in üçüncü büyük adası olup, çok eski ve çok zengin bir tarihe sahiptir. Kıbrıs, adaya adını veren zengin bakır ve madeni yataklarından dolayı ekonomik, Suriye, Mısır ve Anadolu kıyıları arasındaki konumu itibarıyla de coğrafik açıdan, daha ilk çağlardan itibaren büyük önem kazanmıştır.

Kıbrıs tarihi, milattan çok öncelere kadar büyük bir açıklıkla bilinmektedir. Ada MÖ 15. Yüzyılda, Hitit egemenliğinde bulunuyordu. Hitit egemenliği MÖ 1450 yılında Mısır ile yer değiştirir ve adaya MÖ 1450 yılına kadar Mısırlılar egemen olur. MÖ 1320 yılında bir ara tekrar Hitit egemenliği altına girer, daha sonra Finike, Asur, tekrar Mısır, Pers-ler, Phomeler, Roma ve Bizan egemenlikleri görülür. Ada, MS 395'te Bizans, 638 yılında ise İslam komutanlarından Ebu Bekir'in Kıbrıs'a çıkması ile önce önemli yerleri, 647'de Halife Osman zamanında, bütün ada İslam egemenliğine geçer. Halifenin Şam Valisi olan Muaviye 650 yılında bir

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

49

sefer düzenleyerek, adada İslam hakimiyetini sağlar. Bu seferin en önemli yanı, Müslümanların denizdeki hakimiyetlerinin başlangıcı olmasıdır. Üç asır kadar devam eden bu dönemde Kıbrıs'ta üretim artar ve ada ticaret sayesinde oldukça gelişir. Kıbrıs, 965'te Bizanslıların eline geçer.

Büyük Larousse Ansiklopedisi'nde yazarlara bakalım ne diyor. Kıbrıs, 1191 yılından başlayarak, 1571 yılına kadar sırasıyla Fransızların, Cenevizlilerin ve Venediklerin egemenliğine kaldı.

Kıbrıs üzerine bir sefer düzenlenmesine karar veren Selim II, Piyale Paşa'yı Kıbrıs'ı almakla görevlendirdi.

Magosa Kalesi'nin de 1 Ağustos 1571 de teslim olması ile Kıbrıs Adası Osmanlı Devleti'ne bağlandı.

Osmanlı Hükümeti'nin izlediği iskan politikası ile; 1777'de adada yaşayan 84000 kişiden 47000'ini Anadolu Türkleri, Türkmenler ve Yörükler oluşturmakta idi.

Mahmut II döneminde başkaldıran Mısır Hidivi Mehmet Ali Paşa'nın eline geçen ve sekiz yıla yakın bir süre (1832-1840) Mısır'ın yönetiminde kalan Kıbrıs, Tanzimat'tan sonra Cezayir'i Bahr-i Sefid eyaletinde bağlı bir liva haline getirildi. 1861 de İstanbul'a, 1868'de Çanakkali mutasarrıf-lığına bağlandı; 1870'de yeniden bağımsız mutasarrıflık oldu. Ancak 1875 ortalarında baş gösteren Hersek ayaklanmasını izleyen uluslar arası siyasi gelişmeler, özellikle de Türkiye'nin yaşadığı bunalımlar (Abdülaziz'in birkaç ay sonra da Murat V'in tahttan indirilmesi, 93 Harbi ve Ayastefanos Antlaşması vb sonucu, İngiltere, Rusya'ya karşı Osmanlı Devleti'ni korumak, aynı zamanda Doğu Akdeniz, Süveyş ve Hindistan ticaret yollarının güvenliğini sağlamak bahanesi ile Babıali'yi bir ittifaka zorladı. Abdülhamit, II, bazı hükümet üyelerinin direnmelerine karşın, İngiliz hükümetinin Kıbrıs'ı zorla işgal edeceği tehdidi üzerine, "hukuk-u şahaname asla halel gelmemek şartı ile muahedenameyi tasdik ederim" notunu ekleyerek antlaşmayı imzaladı. Böylece 307 yıla yakın bir süre Osmanlı egemenliği altında kalmış olan Kıbrıs, 12 Temmuz 1878 gününden başlayarak geçici olmak kaydıyla İngiltere'nin yönetimine geçti. Osmanlı Devleti Birinci dünya Savaşı'na katılınca da İngiltere

50

HAKANTÜRK

Ada'yı resmen ilhak etti. 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Bant Antlaşması ile Türkiye'den tamamen kopan Ada, 1925'ten başlayarak İngiltere'nin sömürgeleri arasına katıldı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere'nin Kıbrıs'a bağımsızlık tanımına eğilimi, adanın Türk ve Rum toplulukları arasındaki uyuşmazlıktan ve çatışmaları körükledi, aynı zamanda Türkiye ile Yunanistan arasında da ciddi sorununa yol açtı. 1954'te Yunanistan, Kıbrıs sorununa "selfdetermination" kendi yazgısını kendisinin belirlemesi yolu ile çözüm getirilmesi önerisini BM'ye götürdüysede, siyasi komisyon konunun görüşülmesini ileri bir tarihe bıraktı. Bunun üzerine Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında başlatılan üçlü görüşmeler, 1959'da Zürih ve Londra Anlaşmalarının imza edilmesi ile sonuçlandı. 16 Ağustos 1960'tan başlayarak bağımsız bir Cumhuriyet olan Kıbrıs'a 650 kişilik bir Türk ve bir de Yunan alayı ayak bastı, böylece 82 yıllık İngiliz yönetimi sona erdi.

Zürih ve Londra Antlaşmalarına ek olarak, Kıbrıs, Türkiye, İngiltere ve Yunanistan arasında imzalanan Garanti Antlaşması'nın 1. Maddesinde "Kıbrıs Cumhuriyeti herhangi bir devlet ile tamamen veya kısmen herhangi bir siyasi veya iktisadi birliğe katılmamayı taahhüt eder. Bu itibarla herhangi bir diğer devlet ile birleşmeyi veya Ada'nın taksimini doğrudan doğruya veya dolayısıyla teşvik edecek her nevi hareketi yasaklar ve ilan eder" denilmektedir. Tarafsız hukukçular, bu maddeye göre Kıbrıs'ın, Yunanistan, Türkiye veya ABD ile birleşmesinin mümkün olmadığı görüşünde birleşmektedir.

Garanti Antlaşması'nın II, maddesinde "Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bu anlaşmanın I. Maddesinde gösterilen yükümlülüklerini göz önüne alarak Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü, güvenliğini ve aynı zamanda anayasanın temel maddeleri ile kurulan düzenini tanırlar ve garanti ederler," IV. Maddelerin son paragrafında ise, "ortak veya anlaşarak hareket imkanı olmadığı takdirde, garanti veren her üç devletten her biri, bu anlaşma ile kurulan düzeni

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

51

tekrar kurmak amacıyla harekete geçmek hakkını saklı tutarlar" hükümler yer almaktadır.

Türkiye, 1974 Barış Harekatı'nı, antlaşmanın IV. Maddesinin kendisine verdiği bu hakka dayanarak yapmıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin anayasasına göre yapılan seçimler ile Rum önderi Makarios Cumhurbaşkanı, Türk toplumu önderi Dr. Fazıl Küçük Cumhurbaşkanı Yardımcısı seçildiler. Ada'daki İngiliz üstleri kuruluyordu. Anayasaya göre kurmalarına da izin verildi. Ancak Rumlar Türklere verilen hakları tanımak istemediler. Tarafsız Anayasa Mahkemesinin Türkler lehindeki kararlarını da uygulamadılar. ENOSİS yanlısı EOKA örgütü de saldırılarını yoğunlaştırdı. Makarios, anayasayı değiştirmek istediklerini resmen açıkladı (Kasım 1963). Aralık 1963'te olaylar çatışmaya dönüştü; üç gün içinde 24 Türk öldürüldü. Saldırılar durdurmak amacıyla Türk uçaktan Ada üzerinde uyan uçuştan yaptılar. İngiltere duruma

müdahale etti. Londra'da İngiltere, Yunanistan, Türkiye, Kıbrıs hükümeti ve Ada'daki cemaat temsilcilerinin katıldığı bir konferans toplandı (Ocak 1964). Konferansta bir antlaşmaya vanlamadı; Rumlar Garanti Antlaşması'nın kaldırılmasını istediler. 1964 Martında BM ve bir barış gücü oluşturacak Ada'ya gönderilmesine karar verdi. BM'ce atanan arabulucular da toplumlar arasında gerginliği azaltamadı. Artan Rum saldırıları karşısında Türk birlikleri ve donanması Şubat 1964 Ada'ya doğru yola çıktıysa da üç gün sonra geri döndüler. Nisan 1964'te Makarios tek yanlı olarak, Zürih ve Londra Antlaşmalarını geçersiz saydığını açıkladı.

Rumların Cumhuriyeti yıkma girişimleri, Akritas adlı bir plan doğrultusunda yapılır 21 Nisan 1966 tarihli Patris gazetesinde yayımlanan bu plana göre, Türk halkı ani bir saldırı ile yok edilecek ve Ada Yunanistan'a bağlanacaktı. Bu planın hazırlayıcıları arasında Akritas kod adlı İçişleri Bakanı Klerides de bulunuyordu. Patris gazetesi bu planda görev alan Rum liderlerin isimlerini de açıklamıştı: Başkan Polikarpos Yorgacis, Başkanvekili Çalışma Bakanı Thassos Papadopulos, Kurmay: Milletvekili Nikhos Koçis, Kurmay Daireleri Müdürü: Meclis Başkanı Glafkos Klerides. Planın

52

HAKANTÜRK

anahtarı ise, "Makarios'un verdiği demeçler milli davanın alacağı yönü göstermiştir. Esas gaye değişmemiştir (İlhak, ENOSIS) Amaca ulaşmak için iç ve dış tahrikler izlenecektir" talimatı ile "gizliliğe uyulacaktır" ilkesini de kapsayan Akritas planının hedefleri ana hatları ile şöyleydi. "EOKA müdahalesinin son safhasında Kıbrıs davası dünya kamuoyuna ve diplomatik çevrelere Kıbrıs halkının self determinasyon hakkına kavuşması şeklinde sunulmuştu. Şimdi ilk hedefimiz, uluslar arası alanda Kıbrıs probleminin çözümlendiği ve yeniden gözden geçirilmesi gerektiği kanaatini yaymak olmalıdır. Bu amaçla, bulunmuş olan çözümün tatminkar olmadığı, adil olmadığı, iki toplumun bir arada yaşayabileceği belirtilmelidir. Kıbrıs liderliği yerinde bir davranış ile anlaşmaları halk oyuna sunmamış ve elimizdeki bu durum koz olmuştur. Kıbrıs'ın şimdiye kadar Rumlar tarafından idare edildiğini, Türklerin ise sadece olumsuz köstekleyici bir fren rolü oynadığını gösterdik."

Planın diğer bölümlerinde, imhanın yer altı çalışmalarını sürdüren EOKA aracılığı ile nasıl gerçekleştirileceği anlatılmış, her bölgede ne kadar kuvvet bulundurulacağı, silah miktarı, bölge sorumlular, saldırı planları ayrıntılı olarak şemalar üzerinde gösterilmiştir. Nitekim saldımlann bu planda öngörüldüğü gibi gerçekleştirildiği daha sonra ortaya çıkmıştır. "Çok gizli" ibareli ve "Karargah" başlıklı talimat ile Akritas planının amacı da şöyle duyurulmuştu:

"...Şimdi düşünülen bu tedbirlerin (ilk adım) ve (selfdeterminasyon) hakkımızın kayıtsız şartsız ve tam olarak tatbiki olan gayemizin (yalnız bir safhasını) teşkil ettiği bilinmelidir..." Türkiye Dışişleri Bakanı'nın, gerekirse Ada'ya çıkarma yapabileceğini açıklaması üzerine ABD Başkanı Johnson, Başbakan İnönü'ye bir mektup göndererek böyle bir hareketi onaylamadıklarını, Türkiye'nin ABD'ce verilen silahlan kullanamayacağını ileri sürdü, (Johnson Mektubu), İnönü'ye görüşmek üzere ABD'ye çağırdı.

Rumların Ada'daki Türklere saldırıları, 8-9 Ağustos Türk uçaklarının Rum hedeflerini bombalaması üzerine durdu. 21 Nisan 1967'de Yunanistan'da Albaylar Cuntası iktidara

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

53

geldi. Adadaki EOKA örgütü, önderleri Grivas yönetiminde, Yunanistan'daki cunta desteğinde Geçitkale ve Boğazköy köylerindeki Türklere saldırdılar. Türk donanması, çıkarma birlikleri yine Akdeniz'e açıldı; uçaklar uyan uçuşlarına başladı. Makarios bir kez daha gerilemek zorunda kaldı. Türklere karşı saldırılar bir süre ertelendi. 29 Aralık 1967'de "Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi" kuruldu. Makarios 1968'de ve 1973 seçimlerinde Cumhurbaşkanı seçildi. Rauf Denktaş da 16 Şubat 1973'te Cumhurbaşkanı yardımcısı oldu. 1967 saldımlarından sonra çağrıldığı Yunanistan'a giden çeteci Grivas, Makarios'un ENOSIS'in ertelenmesinden söz ettiği günlerde Ada'ya geri döndü (1971). Bu kez Makarios yanlısı kişilere karşı da eylemlere girişti. Rum karakollarını bastı. Grivas, Ocak 1974'te öldükten sonra, yeniden örgütlenen EOKA-B eylemlerini sürdürdü, ulusal muhafız birlikleri, Yunanlı subayların yönetiminde Makarios'a karşı bir darbe düzenledi (Temmuz 1974). Agrotur İngiliz üssüne sığınan Makarios oradan ABD'ye kaçtı. EOKA-B önderi Nikos Sampson başkan ilan edildi. Türkiye darbeyi Yunanistan'ın bir girişimi olarak değerlendirdi. Başbakan Bülent Ecevit, İngiltere Başbakanı ile görüştü. Garantör devlet olan İngiltere'nin Kıbrıs'taki olaylara müdahalesini, Makarios'un geri

dönmesini istedi. İngiltere etkili girişimlerde bulunmaktan kaçındı; ABD arabulucuk girişimleri ile oyalama siyasetinde başvurdu. Kıbrıs'ta Türklerin durumlarının sarsıldığını, anayasanın fiilen ortadan kaldırıldığını gören Türkiye, 20 Temmuz 1974'te Kıbrıs'a askeri birlikler çıkarmaya başladı.

Bülent Ecevit, 12 Ocak 2003 günü Abdi İpekçi Sa-lonu'nda yaptığı konuşmada bu harekatta ABD'nin rolünü şöyle açıklamıştır:

1974'te kurulan koalisyon hükümetinin Başbakanı durumundaydım. Birinci ele aldığımız konu haşhaş sorunu ile ilgili yasaklan kaldırmaktı. ABD bu yasağı dayatırken, güya Türk köylüsünün o yüzden uğrayacağı zararları ortadan kaldıracaktı. Fakat bu sözünü tutmamış, köylümüz sefalete sürüklenmişti. Yasağın devam etmesi için ABD üst yönetimi 6. Filo ile İstanbul'u topa tutarız. Sultanahmet Camii'ni topa tutarız. Haşhaş ekilen köyleri havdan bombalarız

54

HAKANTURK

diyorlardı. Bakanlar Kurulu 1 Temmuz 1974 günü haşhaş yasağını kaldırma yasasını yayınladı. 15 Temmuz 1974 günü Denizli'de konuşmak yapmak için yoldayken, Yunan Cuntası'nın Kıbrıs'ta darbe yaptırdığı haberi geldi. Afyon'dan geri döndüm. Aynı gece MGK toplantısı yaptık ve Türkiye'nin her türlü riski göze alarak Kıbrıs'a askeri bir çıkartma yapması gerektiği sonucuna vardık. Belli ki Yunanistan haşhaş konusunda ABD'nin Türkiye'ye tepkisinden yararlanmak istemişti.

Yunanistan'da ENOSİS'i gerçekleştirmeye yönelik askeri hükümet, Kıbrıs çıkarması karşısında iktidardan uzaklaşmak zorunda kaldı. Karamanlis sivil hükümeti kurdu. Kıbrıs'ta Ulusal Muhafız Örgütü Sampson'u başkanlıktan aldı; Onun yerine Meclis Başkanı Glafkos Klerides geçici Cumhurbaşkanı atandı. Cenevre'de Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin katılması ile görüşmeler başladı (25-30 Temmuz, 8-13 Ağustos). Yunanistan ve Türkiye Dışişleri Bakanları bir anlaşmaya varamadılar. Türkiye hareketin ikinci aşamasında başlattı ve Gazi Magosa, Lefkoşa, Erenköy'den geçen ve adayı ikiye bölen Atilla Hattı tutuldu. Harekat sırasında güneyde kalan 1000 Türk, Agrotur İngiliz üssüne sığındı ve İngilizler tarafından rehin alındı. Türkiye ile yapılan görüşmelerde pazarlık konusu yapıldı. Rehineler 1975 yılı başında serbest bırakıldı.

Harekatın tamamlanmasından sonra Rumlar ve Türk toplumu arasındaki görüşmeler yeniden başladıysa da, Makarios'un Adaya dönüp Cumhurbaşkanlığı makamına geçmesi ile (Aralık 1974) ile ilerleme sağlanamadı. Makarios, Türklerin nüfusları oranında %18 toprak almasını, Ada'da dağınık olarak kurulacak Türk kantonlarının güçlü bir merkezi yönetimine bağlanmasını istiyordu. Türkler ise gevşek bir merkez yönetim yanında, coğrafi esaslara göre iki grupta toplanan kantonların kurulmasını savunuyorlardı. Bir antlaşmanın sağlanamaması üzerinde Ada'nın Türk kesiminde Kıbrıs Türk Federe Devleti (KTFD) kuruldu (13 Şubat 1975) (Rauf Denktaş federe devletin başkanı oldu.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

55

İki kesim toplumlar arası görüşmelerin BM Genel Sekreteri Waldheim gözetiminde sürdürülmesini kabul etti. Vi-yana'da yapılan toplantılarda (8 Mayıs- 31 Temmuz 1975) iki kesim arasında nüfus değişimi kabul edildi; güneyde kalan Türkler Kuzey Kıbrıs'a geçtiler. Ada fiilen ikiye bölünmüş oldu. Rumlar görüşmelerde devletin federasyon yapısında olmasını kabul ettiler; ancak Türk birliklerinin en kısa zamanda Ada'dan çekilmesini, federal hükümet ve çeşitli kuruluşlarda yer alacak olan Türklerin oranının %35'i aşmamasını, Ada'nın toprak olarak %20'sinin Türklere bırakılmasını, Kıbrıs'ın toprak bütünlüğünü uluslar arası güvenceye bağlanmasını, Ada'da seyahat ve yerleşme özgürlüğünü kabul edilmesini istiyorlardı. Türk tarafı ise iki bölgeci federe devlet kurulmasını. Türk birliklerinin barış antlaşması imzalandıktan sonra Ada'dan ayrılmasını, federal hükümette Türkler ve Rumların aynı oranda temsil edilmesini, Türklerin topraklarını toplu mülklerin toplamından daha az olmasını, Kıbrıs'ın bağımsızlığının Türkiye ve Yunanistan tarafından garanti edilmesini savundular. KTFD'de ilk seçimler Haziran 1976'da yapıldı. Rauf Denktaş'ın önderi olduğu Ulusal Birlik Partisi 40 milletvekilliğinden 29'unu kazandı.

BM Genel Kurulu'nun Güvenlik Konseyi'nin Ada'daki Türk birliklerinin çekilmesi yönünde aldıkları kararlar uygulanmadı. Dışişleri Bakanı İhsan Sabrı Çağlayan'ın Kıbrıs'taki Türklerin can ve mal güvenliği sağlanmadıkça, Türk ordusunun Ada'dan ayrılmasının söz konusu olamayacağını yineledi. Cumhurbaşkanı Makarios, Ocak 1977'de Waldheim'in gözetiminde Denktaş ile buluştu. İki önder ta-rafları alacağı toprak oranı, federal devletin yapısı, göçmenlerin yerleştirilmesi, seyahat ve mal edinme özgürlüğü konularını teknik düzeyde ele alarak çözmeye çalışmayı kabul ettiler. Makarios, 2 Ağustos 1977'de öldü. Yerine geçen

Spiros Kipriyanu genelde uyuşmaz bir tutum izledi. Mayıs 1979'da Valdeheim'in girişimi ile buluşan Denктаş ve Kipriyanu on maddelik bir çerçeve anlaşma imzaladılar. Bu anlaşma çerçevesinde başlatılan görüşmelerde Rum temsilciler iki federe devlet ilkesine yine karşı çıktılar. Türk top-

56

HAKANTURK

lumu için bağımsızlık ilanı, tek çıkar yol görünüyordu. Haziran 1983'te KTFD Bakanlar Kurulu Türk toplumunun kendi kaderini belirleme hakkının kullanılması yönünde karar aldı. Kararın gerekçesinde, Ada'nın bağımsızlığını kazandığı zaman egemenliğin yalnız Rum toplumuna değil, her iki topluma devredildiği, Türk halkının kendi kaderini belirleme hakkına sahip olduğu belirtiliyordu. Türklerin sıradan bir azınlık gibi kabul edilmesi, uluslar arası kurumların baskıları bağımsızlık ilanı yönündeki eğilimleri daha da güçlendirdi. Meclis, 15 Kasım 1983'te Bakanlar Kurulu'nun hazırladığı bağımsızlık bildirgesini oybirliği ile kabul etti. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) kuruldu.

Türkiye KKTC'yi hemen tanıdı. İngiltere, Yunanistan, Kıbrıs Rum Kesimi bağımsızlık ilanının 1959 Garanti Antlaşması'na aykırı olduğunu ileri sürerek kabul etmediler. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Pakistan'ın muhalefetine karşı 13 oy ile (Ürdün çekimser kaldı), bağımsızlık ilanının Garanti Antlaşması'na aykırı olduğu için geçersiz sayılmasını kararlaştırdı (18 Kasım 1983); Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Ada'da barışçı girişimlerini sürdürmesine karar verdi.

Asırlardan beri üzerinde büyük bir Türk toplumunun yaşadığı Kıbrıs'ın Türkiye için olan coğrafik ve stratejik önemini en iyi anlayan Atatürk olmuştur. Ada'daki 1931 Rum İsyanlarından sonra Ankara'ya gelen ve kurulacak olan direniş hareketi için yardım isteyen bir Kıbrıs-Türk heyetine Atatürk'ün o günlerin zor ekonomik şartlan altında büyük bir maddi yardımda bulunması, Ada'ya verdiği önemi gösterir. Atatürk, Kıbrıs'ın Türkiye Cumhuriyeti Devleti için olan büyük önemini sık sık ve açık bir şekilde vurgulamıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 1930'lu yıllarda Antalya bölgesine yaptığı ve muhtemel bir düşman kuvvetinin bölgeyi işgal ettiği varsayımına dayanan tatbikat sırasında Atatürk'ün komutan ve subaylara söylediği, adeta bir direktif olan şu sözleri son derece anlamlıdır:

"Efendiler, Kıbrıs düşman elinde bulunduğu sürece bu bölgenin ikmal yolları tıkanmıştır. Kıbrıs'a dikkat ediniz. Bu ada bizim için çok önemlidir."

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

57

Kıbrıs'a stratejik açıdan bakan sadece Türkiye değildi. İngiltere Başbakanı MacMillan Londra Konferansı'nı açış konuşmasında Ada'nın stratejik açıdan İngiltere için de büyük önem taşıdığını söyler. MacMulan'a göre, "Ada üzerinde Türklerle, Yunanlıların yakın ve uzak emelleri ne olursa olsun, onlar şunu iyi bilmeliydiler ki, İngiltere'nin Kıbrıs'taki kara, deniz ve hava üstlerinin tartışma konusu yapılmasına Majeste Kraliçe'nin hükümeti asla razı olmayacaktır. "

Londra Konferansı hiçbir sonuç vermeden dağılır. O zamanki Dışişleri Bakanımız Fatih Rüştü Zorlu, İngiliz yöneticilerle görüşmesinde, "İngiltere isterse Ada'dan ayrılabilir ama Türkiye ayrılmayacaktır" der.

MacMillan'ın şu sözleri gözümüzü açmalıdır artık:

"...Az kişi Kıbrıs'ın gerek bizim, gerek Türkiye için taşıdığı önemin farkında. Gerçek şudur ki, Kıbrıs Adasını kim elinde bulundurursa, İskenderun limanını ve Türkiye'nin arka kapısını kontrol altına alır."

"İngiltere'nin bu görüşü, kapalı kapılar ardında değil açıktan da söyleniyordu. İngiltere Başbakanlarından Erden, Avam kamarasındaki bir konuşmasında, "Kıbrıs'ın yalnız İngiltere ve Yunanistan'ı ilgilendiren bir sorun olduğunu asla düşünmüş değilim. Kıbrıs'ın, Türkiye'nin savunması açısından önemi büyüktü. Kıbrıs'ın statüsünde bir değişiklik yapıldığı takdirde, Türkiye'nin bu Ada'yı, İngiltere'ye terk edilmesiyle ilgili hükümleri içeren Lozan Antlaşması'nın değiştirilmesini isteyeceğini bildirmesi hayret uyandırmamıştır" diyordu.

İngiltere Kıbrıs Adasının kendisi için stratejik önemini asla unutmaz ve anlaşmalarda da bunu asla göz ardı etmez.

1960'tan bugüne geldiğimizde ise başlangıçta muhatap saymadığımız Yunanistan bizi muhatap almamaya başlamış, Ada'nın tümüyle Rumlara ait olduğu iddiasını uluslar arası platformlara taşıyarak, kabul ettirmeyi başarmış ve devreden çıkararak, sorunu Türkiye AB sorunu haline getirmiştir. Bununla da yetinmemiş, Kıbrıs sorununun çözümünü, Türkiye'nin AB üyeliğinin şartlan arasına koydurarak, meseleyi tümüyle Türkiye'nin omuzlarına yükletmiştir.

Bu tarafta mücadele, kararlılık ve usta diplomasi, diğer tarafta ilgisizlik ve politikasızlık... İşte sonuç; 124 yıl sonra Kıbrıs'ta ENOSİS'e ramak kalmıştır.

Yunanistan Panhellenik Sosyalist Parti (PASOK) Genel Başkanı ve Yunanistan Başbakanı Kostas Smitis, 31 Aralık 2002 yılı Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne katılım başarısıyla tamamlandı. Uzun yıllar süren sistemli bir çalışma sonucunda Yunanistan ve Helenizm için yeni bir sayfa açtık. Yunan Başbakanına bu sevinci yaşatan bizi antlaşmalardan doğan haklarımıza bile sahip çıkmaktan alıkoyan bu gidişle Türkiye Cumhuriyeti'nin de sonunu getirecek olan Avrupa Birliği'ne girme maceramızdır.

Büyük Atatürk, 29 Ekim 1937 günü şunları söylemişti: "Ben toprak büyütme dilekiisi değilim; bans bozma alışkanlığım yoktur; ancak antlaşmaya dayanan hakkımızın istekçi-siyim. Onu almasam edemem."

İSİMSİZ KAHRAMANLAR

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti denilince onunla bütünleşen Cumhurbaşkanı Denktaş akla gelir. Aslında Kıbrıs özünü yitirmemiş her Türk vatandaşının yüreğinde derin bir yaradır. Kıbrıs hak ettiği yere gelmediği sürece de, bu böyle devam edecektir. Kıbrıs ile ilgili Ankara Ticaret Odası Başkanı Sinan Aygün, birçok devlet yetkilisine ders verircesine bakın Kıbrıs'ı kendince nasıl değerlendirmektedir: Sinan Aygün: Ben sade bir KTTTC vatandaşım. Aynı zamanda 241034 nolu vatandaş kimliğimi taşımaktan da büyük onur duyuyorum. Annan Planı diye bir plan tutturmuşlar gidiyor... Birinci dayatma olmadı; ikincisi de tutmadı... Şimdi üçüncü kez karşımızda...

Kadük olmaya mahkumdur... Toprağımızdan bir karışını bile vermek söz konusu olamaz. Kıbrıs bir toprak değil vatandır. Diyarbakır, Kars, Ankara ne ise; ne anlam ifade ediyorsa, Kıbrıs da bizim için olur.

Bu ülkenin kuruluşunda çekilen eziyetler; dökülen kanlar unutulmamalı... AB kriterlerine heba edilmemeli...

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

Hala aynı söylemler... AB Komisyonu'nun genişlemeden sorumlu üyesi Verheugen diyor ki; "Kıbrıs'ı çözemez-senizAB üyeliğini unutun.."

Ben de diyorum ki "Biz sizi unuttuk... Siz de Kıbrıs'ı unutun. Ama siz, ne Türkiye'yi ne Kıbrıs'ı unutupsunuz. Çekin o kirli ellerinizi üzerimizden..."

Türkiye hangi güç koşulları altında olursa olsun toprağını pazarlık masasına sürmez.

Kıbrıs Patagonya gibi satılık değildir. Kanla yazılan tarih parayla değiştirilemez.

Kıbrıs asla bir Girit olmayacaktır.

Bizi ve sizi, tüm vatanseverleri bir mücadele bekliyor...

Varolma ve gelecek mücadelesi...

Bu mücadelede Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'm arkasındayız.

Onun ve Kıbrıs'm önünde canlı kalkan olmaya hazırız.

Kıbrıs'a nifak tohumlarını ilk Karen Fogg sokmuştur.

Türk karşıtlarının Truva atı önce Karen Fogg, sonra ne yazık ki bir Kıbrıslı; Kıbrıs Türk Ticaret Odası Başkanı Ali Eren'dir.

Bu oda ile tüm bağlanımızı kestik.

Kıbrıs Türkiye'nin kınılma noktasıdır.

Bu fay çatlarsa, ülkemize karşı diplerde biriken tarihsel nefret de açığa çıkar.

Türkiye'nin en haklı olduğu bu dava masada kaybedilirse, başka hiçbir davayı kazanamayız.

Annan planının özü şudur: "Birinci aşamada Türkleri adadan çıkartın. İkinci aşamada. Kıbrıslı Türkleri asimile edin, üçüncü aşamada ise Kıbrıs'ta tek bir ulus olsun. Yani Kıbrıslı Rum ulusu..."

Annan Belgesi Türk tarafının geçmişte müzakereler sırasında elde ettiği kazanımları ortadan kaldıran maddeler içermektedir.

Tuzağa düşüyoruz.

Bazı finans kaynaklarının ve iş çevrelerin sadece ekonomik kaygıların etkisi ile, AB'nin ve bu paralel olarak Yunanistan'ın da arzu ettiği ve hesapladığı gibi, Türkiye'nin AB'ye girişi için Kıbrıs konusunun bir engel teşkil ettiği ve

hatta Kıbrıs'ı bir yük gibi görmeleri ve bu yükten kurtulmayı düşünmeleri.

Türkiye'ye fayda yerine zarar getirmektedir.

Kıbrıs konusu ile AB'ye giriş konusu, Türkiye tarafından bugüne kadar doğru bir şekilde dile getiren politika olarak tamamen birbirinden ayırt edilmelidir.

Kıbrıs ile Avrupa Birliği'nin aynı potada değerlendirilmesi tuzaktır.

Annan Belgesi Türk tarafının geçmişte müzakereler sırasında elde ettiği kazanımları ortadan kaldıran maddeler içermektedir.

Her ne kadar, "Parçalı Devletler" tarafından kurulan "Ortaklık Devletinden bahsediliyorsa da belge büyük ölçüde federasyon özellikleri içermektedir. Metinde kullanılan ifadeler "kurucu ortaklık" ve "siyasi eşitlik" beklentilerine cevap vermemektedir. Dış politika, maliye, güvenlik gibi kritik alanlarda yetkilerin tümü merkezi Kıbrıs devletine bırakılmaktadır.

Merkezi icra organı olarak 4 Rum ve 2 Türk'ten oluşan bir başkanlık konseyi bulunmakla beraber, daha önceki BM taslaklarında bulunan başkan yardımcısının başkanın aldığı kararları veto etmesi söz konusuysen, yeni belgede böyle bir veto hakkı bulunmamaktadır.

Başkanlık konseyinde yer alan 2 Türk'ten bir tanesinin karara evet demesi, kararın kabulü için yeterli olmaktadır. Planda eşitlik ve hakların güvence altına alınması ifade ediliyorsa da bu konu bazı yönleri ile inandırıcı değildir. Ayrıca belgenin toprak ile ilgili bölümleri daha önceki Birleşmiş Milletler taslaklarından kesin bir geriye gidişi göstermektedir. Geçmişte hiçbir Birleşmiş Milletler haritasında Rumlara bırakılmayan Karpaz Bölgesi Rum Bölgesine dahil edilmiştir. Buna ek olarak, bundan önceki planlarda Rumlara verilecek topraklar doğuda Lefkoşa-Magosa karayolunun altında bırakılırken, bu kez Rum bölgesi otoyolu tam dört noktada keserek kuzeye çıkmakta ve savunma derinliği bir anlamda ortadan kaldırılmaktadır. Birbirine alternatif olarak görülen her iki haritada da, Rum tarafına verilmesi öngörülen Güzelyurt ve Maraş Bölgeleri önceki müzakerelerde

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

61

konusulmuş ama Türk tarafı için kabul edilemez bulunmuştur.

Nitekim, haritalar, kuzeyin su ihtiyacının neredeyse tamamını karşılayan ve zengin topraklara ve narenciye bahçelerine sahip Güzelyurt Bölgesi'nin Rumlara bırakılmasını öngörmektedir. Bütün bu topraklar verildikten sonra, KKTC'nin elinde kalan yerlere güneyden gelecek 85 bin civarında Rum göçmenin 20 yıl içerisinde tedrici bir şekilde yerleştirilmesi meselesi de işin içine katıldığında belgenin Türk tarafı için hiç de olumlu olmayacak sonuçlara yol açacağı açıkça ortaya çıkmaktadır.

Kuzeydeki demografik yapı tamamen alt üst olacak, 1963 yılından bugüne kadar, en az üç defa göçmen durumuna düşürülmüş Kıbrıslı Türklerin yarısı tekrar yerlerinden yurtlarından edilecektir.

Ayrıca, güneyden gelen Rumların yerleştirilmesiyle yerel yönetimde de ağırlıklarının artacağı ve karar alıcı konumuna gelecekleri düşünülmelidir. Rumların ekonomik güçleri dikkate alınırsa Türklerin elindeki toprakları satın alabilecekleri tehlikesi de hesaba katılmalıdır. Kıbrıs'ın AB üyeliği de düşünüldüğünde bir süre sonra Türk nüfusun eriyeceği bilinmelidir.

O tarihte Türk nüfusu 1.5 milyona yaklaşan Makedonya'da 1912-13 Balkan savaşlarından sonra bugün sadece 80 bin Türk kaldığı düşünülürse, Kıbrıs Türklüğünün herhangi bir dış güvence olmadan yaşayabilmesi imkansız görülmektedir. Diğer taraftan istenen toprakların güvenlik açısından aleyhte bir durum yaratacağı da daima göz önünde tutulmalıdır. Adanın güvenliğinin sağlanmasına ilişkin düzenlemelerin açık ve net olmadığı görülmektedir. Adadaki asker sayısı kademeli olarak azaltılırken taraflara ne kadar askeri kuvvet bulundurulacaklarına dair öneride bulunulmamıştır. Güvenliğin Birleşmiş Milletler tarafından konuşlandırılacak çokuluslu güç tarafından sağlanabileceğini düşünmek gerçekçi bir yaklaşım olarak görünmemektedir. Ayrıca, konuşlandırılmak istenen uluslar arası gücün görev tanımı ve yeri de net değildir.

V

62

HAKANTURK

Asırlardan beri üzerinde büyük bir Türk toplumunun yaşadığı Kıbrıs'ın Türkiye için olan jeolojik ve stratejik önemi Lozan Antlaşmasından bu yana başta büyük Önder ATATÜRK olmak üzere Türk devlet adamları ve aydınları tarafından çok iyi anlaşılmıştır.

Türk Kurtuluş Savaşı'nın maddi ve manevi yoğunluğu sonucu Lozan Antlaşması'nın 16.20. ve 21. Maddeleri Ada'nın İngiltere'ye bağlanmasını zorunlu olarak kabul eden Türkiye Cumhuriyeti'nin bu haksız fiili durumu hiçbir zaman içine sindiremediği de bir gerçektir.

Adada meydana gelen 1931 Rum isyanlarından sonra Ankara'ya gelen ve kurulacak olan mukavemet hareketi için yardım isteyen bir Kıbrıs Türk heyetine ATATÜRK'ün o günlerin zor ekonomik koşulları altında büyük bir maddi yardımda bulunması bu düşüncenin anlamlı bir göstergesidir. Kıbrıs'ın Türkiye Cumhuriyeti için olan büyük önemi ATATÜRK'çe daima önemsenmiş ve bu önem zaman zaman büyük önderce açık bir şekilde vurgulanmıştır.

Atatürk'ün Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 1930'lu yıllarda Antalya bölgesinde yaptığı muhtemel bir düşman kuvvetinin bölgeyi işgal ettiği varsayımına dayanan bir tatbikatında komutan ve subaylara söylediği adeta bir direktif niteliği taşıyan şu sözleri son derece anlamlıdır:

Efendiler, Kıbrıs düşman elinde bulunduğu sürece bu bölgenin ikmal yolları tıkanmıştır. Kıbrıs'a dikkat ediniz. Bu Ada bizim için önemlidir.

Türkiye Cumhuriyeti, büyü/c önderinin kesin bir direktif anlamındaki bu sözlerini hiçbir zaman unutmamış, göz ardı etmemiştir.

1950'li yıllarda Yunanistan'ın Kıbrıs'a MEGALO İDEA bayraklarını açması üzerine olayları protesto etmek için zamanın Başbakanı Adnan Menderes tarafından Türkiye çapında başlatılan "Kıbrıs Türk'tür" mitingleri ile o günlerin başarılı Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlu'nun Londra ve Zürih anlaşmalarını gerçekleştiren yoğun çabalarında da Atatürk'ün bu direktifleri ders alınmıştır.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

63

Daha sonraki yıllarda iktidara gelen İnönü ve Demirel hükümetleri de 1963 ve 1967 buhranlarında kendilerine bu direktifi şiar edinmişlerdir.

1963 olaylarında Adadaki kanlı Rum saldırılarının başlaması üzerine devrin Başbakanı İsmet İnönü'yü ziyaret eden RaufDenktaş, durumun fecaatini heyecanlı bir şekilde dile getirirken, İnönü kendisinde pek ender görülen bir duygu seli içerisinde tüm Türk ulusunun duygularını belirten şu sözlerle Denktaş'ı yanıtlamıştır. "Denktaş, Denktaş, Kıbrıs benim sorunumdur. Kıbrıs Türkiye'nin sorunudur. Fazla söze gerek yok. Her türlü yardım yapılacaktır."

Bu sözlerin hemen ardından Türk Hava Kuvvetleri Grivas'ın kanlı çetelerini bombalamış, Megalo İdea hayallerini bir kez daha paramparça etmiş, "Papaz Makarios" dize getirilmiştir.

İnönü, bu arada zamanın Kıbrıs Koordinasyon Komitesi Başkanı Turizm ve Tanıtma Bakanı Ali İhsan Göğüş'ün Kıbrıs'ın Sesi Radyosu'nun kurulması için istediği o zaman parası 1.000.000 lirayı derhal kendi özel tahsisatından vererek örnek bir davranış sergilemiş ve bu radyonun çok kısa bir zamanda Adaya moral yayınlama yapmasını sağlamıştır.

Türkiye'nin Kıbrıs konusundaki bu kararlılığı ve milli politikası Süleyman Demirel ve Bülent Ecevit Hükümetleri dönemlerinde de aynen devam etmiş, Demirel aktif davranıştan ile 1967 olaylarında adaya gizlice sokulan 20.000 Yunan askerini Kıbrıs'tan çıkarmış, çete başı Grivas'ı bir daha dönmemecesine Adayı terk etmek zorunda bırakmıştır.

Başbakan Bülent Ecevit ise, 1974 olaylarında kararlı ve cesur davranışları ile Kıbrıs'ta I. Ve 2. Başı Harekatlarını gerçekleştirmiş. Ada Türk'lerine özgürlük sağlamış ve bugünkü, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin temellerini atarak demokrasi ve Türklük düşmanı Yunan cuntasını darmadağın ederek hırçın ve yaramaz Yunanlı komşularımıza demokrasinin yeniden gelmesinin yollarını açmıştır.

Büyük Atatürk'ten bu yana Türk hükümetlerinin gerçekten ağır koşullar altında gösterdikleri bu kararlı tutum ve

64

HAKANTÜRK

davranışların günümüzde de tüm baltalama çabalanna rağmen devam edeceğine hiç kuşku yoktur. Türkiye büyük Önderin de işaret ettiği gibi, Kıbrıs'ın Anavatanın güvenliği ve geleceği ile yakın ilgisini dün olduğu gibi bugün de göz ardı etmemiştir, etmeyecektir.

Binlerce kilometre ötedeki Türk Cumhuriyetlerinin maddi ve manevi alanlarda birleşmeleri ve işbirliği yapmaları için büyük gayretler sarf eden Türkiye Cumhuriyeti'nin 40 mil ötesindeki Kıbrıslı soydaşlarını unutup feda edebileceğin düşünmek tek kelime ile gaflettir.

Atatürk'ün Kıbrıs'la ilgili direktifleri ve Türk Ulusunun bu direktife sadakati, yavru vatanın geleceği için en büyük teminattır.

Maraş'ın Gerçek Sahibi Türklerdir. Maraş'm Kıbrıs sorununda çok önemli bir yeri vardır. Rumlar, her fırsatta Maraş'ın kendilerine ait olduğunu savunmakta, bölgenin adının "Varoşi" olduğunu öne sürmektedirler. Aslında Rumlar Türkçe'ye Macarca'dan gelmiş bulunan "kenar mahalle" anlamına gelen "Varoş" kelimesini bir "i" harfi ilavesiyle "Varoşi" haline getirmişlerdir.

Bölgenin ilk sakinlerinin 1186'da Selahaddin Eyyubi tarafından Haçlı seferleri nedeniyle yerleştirilen Türk akmaları olduğu kesindir. Daha sonraları 1400'lü yıllarda Mısır Kölemen Türk Sultanları da bölgeye 10 binden fazla Kölenedik ve Cenevizlilerden başka kimsenin olmadığı, bir tek Rum'un bile bulunmadığı tarihi bir gerçektir. Bölgeye "Maraş" isminin Osmanlılar döneminde adaya Anadolu'nun Maraş vilayetinden çok sayıda asker ve göçmen gönderilmesiyle verildiği de o dönemin nüfus kayıt belgeleriyle sabittir. Osmanlı yönetimi, fethin hemen ardından Adadaki tüm arazi ve mal sahiplerini belirleyen ve günümüze aynen intikal eden Raus ve mühimme defterleri ile tapu kayıtlarını, ruznameleri ve tahriri nüfus defterlerini muntazaman düzenlemiş, kayıtsız hiçbir arazi ve emlak parçası bırakmamıştır. Osmanlı yönetimi bu arada özellikle Magosa ve Maraş'taki toprakları "Azrai Miriye, Arazii Mevkuf e, Arazi Uşriye, Arazii Memlüke ve Arazii Mev'at" olarak 5 bölüm halinde kayıtlara geçirmiştir.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

65

Kıbrıs'ın fethi ile birlikte tüm Adada olduğu gibi Magosa ve Maraş'ta yüzden fazla Türk vakfı kurulmuştur. Bu vakıfların en önemlileri "Bilal Ağ, Kutup Osman, Zehra Hacı Mustafa, 2. Selim, Sadrı Esbak Abdullah Paşa ve Lala Mustafa Paşa" vakıflarıdır. Bu vakıflar Ahkamül Evkaf esaslarına göre düzenlenmiş, uzun ve kısa vadeli icar ve ferağ yollarıyla Müslüman ve Hıristiyanlara bu arazi ve malları kullanma imkanı tanınmıştır. Magosa ve Maraş'taki vakıf mallarının arasında başta Pertev Paşa Mezarlığı olmak üzere binlerce. Türk'ün yattığı sayısız mezarlık bulunmaktadır. İlginç olan; kayıtlarda bir tek Rumca insan, köy ve kent adının bulunmayışıdır. Tüm isimler Türk isimleri olup Tekkeli, Bilal Ağ, Kumluk, Pertev Paşa, Hamam, Beylik, Yeni Değirmen, Mezhaba, Hürrem Bey, Hasan Efendi vs. gibi Anadolu'da çok kullanılan isimlerdir. İngiliz yönetiminin 1898'de Kraliçe Viktorya'nın doğum jübilesi nedeniyle Türk vakıflarını Magosa Rum Belediyesi'ne devretmesiyle rağmen Türkler resmi kayıtları ve belgeleri Rumlar'a teslim etmemişlerdir. Vakıflarla ilgili tüm defter ve belgeler bugün KKTC Milli Arşiv Dairesi'nde bulunmaktadır. İngiliz yönetiminden sonra işbaşına gelen Rumlar, Adadaki Türk izlerini silip yok etmek için Ortodoks kilisesinin yönetiminde bir yakıp kıyma kampanyası başlatmıştır, camiler kiliseye çevrilmiş, Türk anıtları yıkılarak yerlerine Rum anıtları konulmuş, mezarlık ve çeşmeler tahrip edilmiş, köy ve kentlerdeki tüm Türk isimleri Rum isimleri ile değiştirilmiştir.

Kısacası; eldeki vakıf belgeleri Maraş'ın Türkler'e ait olduğunu inkan güç bir şekilde ortaya koymaktadır: Günümüzde Magosa ve Maraş'la ilgili Rum iddialarını çürütmek için Türk vakıf belgelerinden yararlanmak yerinde olacaktır.

Vakıf kayıt ve belgelerinin ciddi bir şekilde incelenmesi ve Adada 19'uncu aşırın başlarına kadar hiçbir ciddi Rum topluluğunun bulunmadığı, Rumlar'ın 1830 Yunan isyanından sonra Hetniki Etery'a'nın Kıbrıs'ta düzenlediği Jenosit

66

HAKANTÜRK

hareketlerinden sonra çoğunluğu aldıkları gün ışığına çıkacak, özellikle Maraş'la ilgili iddialar iflas edecektir.

ROBİN HOOD GİBİ DENKTAŞ

Sayın Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş hiç unutmam bir konuşmasında "Milli davalar dik durarak kazanılır" demişti. Doğru bir sözdür. Bu veciz sözü tekrarlamayı uygun görüyorum. Kıbrıs, Türkiye'nin milli davasıdır dik durarak kazanılacaktır.

Güney Kıbrıs AB'ye alındı. Atina'da, Akropol'ün önünde anlamlı bir tören yapıldı ve bütün AB üyelerinin huzurunda imzalar atıldı. Atinalı Helenistler, vaktiyle, bu Akropol'den toprak alıp, Trakya'nın ve Batı Anadolu'nun ENOSİS'ini gümüş tepsi içinde Yunanistan'a sunmaya kalkmış olan eski İngiliz Başbakanı Lloyd George'un İngiltere'deki mezarına serpmişlerdi; bu defa başka bir İngiliz Başbakanı, Tony Blair, Güney Kıbrıs'ın ENOSİS'ini ilk kutlayan olmak için Akropol'ün dibindeki şeref koltuğunda yerini almıştı. AB yoluyla da olsa bir ENOSİS daha gerçekleşti. O gün Türkiye Dışişleri Bakanı da Atina'daydı; gerçi imza törenine

katılmadı; ama Türkiye, Atina Büyükelçimiz tarafından orada temsil edildi. Bu tutum, Türkiye açısından bir zaafiyetti; töreni hepten boykot etmek daha doğru olurdu. Yapılmadı. Ne olursa olsun, Helenler açısından önemli bir başarı kazanıldı. AB sayesinde "Helenizm ivme kazandı." Atina'da, Lefkoşa'da ENOSİS şenlikleri yapıldı, havai fişekler atıldı. Başta İngiltere olmak üzere, Helen dostları ENOSİS'i kutladılar. 19. Yüzyıldan beri sürüp gelen ENOSİS'ler zincirine 21. Yüzyıl başında yeni bir halka eklenmiş oldu. Bu sonuç, Yunanistan için az bir şey değildir.

Ancak, ENOSİS'ler zincirine eklenen bu son halka, sakat bir halkadır. AB ve Helen tarafı tam muradına erememiş, Türk Kıbrıs'ı Türkiye'den ayırıp yutamamıştır. Helenlerin ENOSİS sevinci biraz kursaklarında kalmıştır. Helen tarafı sadece yarım bir ENOSİS gerçekleştirebilmiştir. AB, hukuku çiğneyerek, sorunlu bir Ada'nın yansını alabilmiştir; öteki yarısı dışarıda kalmıştır. Ada'nın kuzey yarısında AB'nin hükmü geçmiyor ve geçmeyecek gibi görünüyor. Bu sonuç

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

67

da Türk tarafını hiç de küçümsenemeyecek bir başarısıdır; bunda emeği geçenler sağ olsun! Milli dava kaybedilmiş değildir. KKTC ayakta. Türk tarafı dik durduğu müddetçe kaygıya, karamsarlığa gerek yoktur. Mücadele devam etmektedir. Tekrarlamak belki fuzulidir, ama şu gerçekleşen hiç akıldan çıkarılmaması gerekir: Kıbrıs davası, tarihi, stratejik, jeopolitik derinlikleri ve sağlam hukuki temeli olan Türkiye için hayati denebilecek derecede önem taşıyan bir davadır; bu dava uğrundaki mücalede de o nispette çetin olmuştur ve bundan sonra da fevkalade çetin olacaktır. Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti Devleti için gerçek anlamda bir milli davadır. Kim ne derse desin, KKTC bağımsız bir devlettir, Türkler tarafından kurulmuş yaşayan bir Türk devletidir, bunu yaşatmak da Türk kuşaklarına düşen Milli bir görevdir; başka türlü düşünmeyiz.

Bugün Türkiye ve KKTC nazik bir dönemden geçiyor. AB, ABD, İngiltere ve Yunanistan, KKTC'yi Türkiye'den ayırıp koparmaya çalışıyorlar. Türkiye'nin önüne birtakım tarihler konuyor. "Türkiye ile AB arasında Aralık 2004'te katılım müzakereleri başlamadan önce Kıbrıs sorunu çözülmeli" diyorlar. Onların, çözüm'den anladıkları Türk tarafına uymuyor. Çözüm planı diye, yine sakat Annan belgesini temcit pilavı gibi Türk tarafına dayatmak istiyorlar. Bu plan zemininde masaya oturup imza atmak, KKTC'nin kaybedilmesi demek olacak. Eşit egemen iki devlet ülkesinden, iki kesimlilikten, Türkiye'nin fiili ve etkin garantisinden eser kalmayacak. Bugün kendi devletlerinin sahibi olan, kendi bayrakları altında yaşayan Kıbrıs Türkleri, Rum devleti içinde bir azınlık, durumuna düşecek, çözülüp dağılacak, ezilecek ve zamanla kaybolup gidecektir. Kıbrıs bütünüyle Helen adası olup çıkacak ve ENOSİS tamamlanacaktır.

Balkan Savaşı sonunda Kuzey Ege adalarının ENOSİS'i, İkinci Dünya Savaşı sonunda Rodos'un ve Menteşe adalarının ENOSİS'i ile, Anadolu'yu batıdan ve güneybatıdan zaten kuşatmış olan Yunanistan, bütün Kıbrıs'ın ENOSİS'i ile güneyden de tamamen kuşatmış ve Türkiye'yi adeta

68

HAKANTURK

hapsetmiş olacaktır. 1922-1923 yıllarında Lozan'da yedi aylık çetin müzakereler sonunda kurulmuş bulunan ve son yıllarda Yunanistan tarafından epeyce zedelenmiş olan Türk-Yunan dengesinden artık hiç eser kalmayacaktır. Yunan kuşatması aynı zamanda Avrupa kuşatması olacaktır. Türkiye, yalnız Yunanistan tarafından değil, 25 üyeli 450 milyon nüfuslu, 188 bölgeli, 20 resmi dilli bir dev Avrupa Birliği tarafından da kuşatılmış ve hapsedilmiş olacaktır. Gözle görünen bu yakın tehlike görmezlikten gelinemez ve hafife alınamaz.

Türk tarafının Kıbrıs'ta şu veya bu şekilde boyun eğmesi, Yunanistan'ı ve Avrupa Birliği'ni cesaretlendirecek ve Türkiye'den yeni yeni tavizler istemeye itecektir. Bunun işaretleri şimdiden görülmektedir. Yunanistan; Kıbrıs'tan sonra Ege'den de taviz istemeye hazırlanmaktadır. AB bu konuda da Türkiye'ye yüklenecektir. Arkasından başka istekler gelecektir. Kıbrıs bir bakıma mihenk taşıdır. İşte bu noktada dik durmak kaçınılmaz olmaktadır.

Hükümet bunu yapabilir mi, yani dışarıya karşı yeterince dik durabilir mi? Bugün zihnimize takılan en önemli soru budur... Bugünkü hükümet Avrupa Birliği karşısında zafiyet göstermekte, her ne pahasına olursa olsun AB ile üyelik müzakerelerini başlatmak istiyormuş gibi bir görüntü sergilemektedir. Bu etken, hükümetin Kıbrıs davasında direnme gücünü kırabilir mi acaba? Biz, kırmamak düşüncesindeyiz. Kıbrıs konusunda mutlaka dik durmak gerektiği inancındayız. Türkiye bu davayı kaybedemez. Çünkü, kaybetmek,

Türkiye için felaketler zincirinin başlangıcı olur. KKTC bakımından da şu nokta yaşamsal derecede önemlidir: KKTC, Batı dünyasının Türk tarafına amansızca çullandığı şu nazik dönemde, Türkiye'ye sınıksız tutunmalı, bir an bile Türkiye'den ayrılmamalı ve AB'ye girecekse, mutlaka Türkiye ile birlikte girmelidir. Günün birinde Türkler de AB'ye üye olacaklarsa Türkiye ve KKTC, aynı gün, aynı saatte üye olmalıdırlar. Çünkü, KKTC, Türkiye'den koptuğu anda biter ve Türkiye milli davayı kaybetmiş olur. Kıbrıs konusunda umutsuzluğa, karamsarlığa kapılmaya hiç gerek yoktur.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

69

Yarınlara umutla ve güvenle bakabiliriz, yeter ki dik durabilelim. Milli dava dik durarak kazanılacaktır.

OSMANLI VE TÜRKİYE

Osmanlı devleti kurulduğundan, yıkıldığı güne kadar üzerinde her türlü sinsi oyunlar oynanarak, uzun vadeli yapılan planlar sonucunda Osmanlıyı önce budayıp, daha sonra ki yıllarda ise tarihten silenler, bugün de aynı oyunlarla Türkiye Cumhuriyetini önce parça parça küçültüp, yeterince güçsüz kaldığı anda tarihten silmek için çalışmaktadırlar. Bu oyunlarını kurarken kendilerine içimizden yeterince işbirlikçi bulmakta zorluk çekmemekteler.

Nasıl ki, zehir altın kupa içinde sunulursa, bizlere vaad edilenler çok güzel olmasına rağmen boş vaadlerden öteye gitmemektedir. Bizlerin sürekli ödün vermemizi isterlerken, kendilerine düşen görevleri yerine getirmemektirler. Türkiye üzerine oynanmakta olan "Büyük Oyun" tek cepheden oluşmamakta, işte bu nedenle her geçen gün etrafımızda yeni yakılan bir ateşin bu ülkeyi adım adım nereye doğru sürüklemek istendiğini anlatmaya çalışacağım...

Bu birilerine göre Kuzey Kıbrıs'ı verip kurtulmamız gerekir. Ben bunu söyleyen, hatta düşünenin dahi kanından şüphe ederim. Çünkü 20 Temmuz 1974 günü Kıbrıs Barış Harekatı başlamadan saatler önce, Kıbrıs'a paraşütle atlayıp belli stratejik noktaları ele geçirirken ve daha sonraki günlerde bizlerin canımızı ortaya koyup savaşmamız, verdiğimiz onca şehit ve gazilerin dökülen kanları hiç düşünülmemekte mi?.. Türkiye için Kuzey Kıbrıs, sakalımız değil ki keselim daha güre çıksın. Kuzey Kıbrıs bizim kolumuz gibidir. Kolunuzu kestiğinizde yenisi çıkmaz. Kıbrıs'ın Türkiye için stratejik önemi halkımıza yeterince anlatılamadığından, "verelim gitsin" imajını oluşturmak isteyenler puan toplamaktadırlar... Türkiye'nin diğer bir şanssızlığıysa, kendi küçük hesapları peşinde olanların çıkarlarına zarar gelmemesi için herşeyi yapmaya hazır belli bir kitlenin oluşmasını sağlayan yeterince dost ve müttefikinin olmasıdır...

70

HAKANTÜRK

II

Dünyanın neresinde yaşarsa yaşasın herhangi bir Türk başı sıkıştığında kendini Türkiye'ye atıp burada yaşayabilir. Peki bizler bu ülkeyi her geçen gün bölüp parçalamak isteyenlere karşı durmadığımız takdirde ülkemiz yok edilirse nereye gidebiliriz, bunu hiç düşündünüz mü?... Sürekli kendilerini Türk ve Türkiye dostu olduklarını söyleyen hangi ülke Kuzey Kıbrıs'ı uluslararası platformda tanıdı?.. Hiç biri, neden? Çünkü kendi çıkarlarına ters düşebilir düşüncesiyle. Türk'ün, Türkten başka dostu olmadığını ne zaman kabul edip kendi ayaklarımız üzerine durmayı öğreneceğiz? Herşeyi devletten beklemenin ne derece yanlış olduğunu, bizlerin de kendimize düşeni yapmamız gerektiğini kabul edip, bir şeyler yapmaya çalıştığımız gün Türkiye'nin önü açılır...

Türkiye AB konusundaki satrancı çok iyi oynaması gerekir. Birinci hamleyi değil onuncu hamleyi dahi çok iyi hesap ederek ve karşısında birden fazla oyuncu olduğunu bilerek hareket etmelidir. Bizler AB'ne girmek için ev ödevimizi yapıyoruz veya en azından yapmaya çalışmaktayız. Peki AB üyeleri Türkiye'ye karşı sorumlu oldukları ve yazılı anlaşmalara uymakta mıdır?..

Biz kendi içimizde AB'nin isteklerini yerine getirelim diye kavga edeceğimize neden elbirliğiyle bize karşı oynanan oyunları bozmaya çalışmıyoruz?.. Bu kitabı yazarken yüzlerce insanla görüştüm konularla ilgili olarak, çünkü ben masa başında oturup roman yazmadığıma göre yazacaklarımı ya belgelere veya tanıklara dayandırmam gerekir. İşte bu nedenle yazdığım her satırın arkasında olduğum bilmenizde yarar var. Bir tarihte İngilizlerin Çinlilere yıllarca afyon yutturup onları uyuttuğu gibi, bugün Türk insanı da Avrupa Birliğine girerek şöyle olacak böyle olacak diye uyutulmaktadır. AB bizim kara kaşımıza, kara gözümüze hayran değil, Türkiye'yi en iyi nasıl sömürebileceklerini ve sürekli bizlerden hangi ödünleri

koparabileceklerini hesabını yaparken, onların burada ki uzantılan da bütün güçleriyle efendilerini desteklemektedir.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

71

Ben Avrupa Topluluğuna karşı birisi olmamakla birlikte diğerlerinden farkım; Onlar daha AET'nin AB'nin ne olduğunu bilmezken ben o ülkelerde Üniversite eğitimi alıp, master doktora yaptım. Eğer sizlerde benim gibi o ülke ve insanlarını tanımış olsaydınız, bedelini almadan bizlere tek cent bile vermeyeceklerini bilirdiniz. Dikkat ederseniz daha düne kadar PKK olan ve yakın zamanda ise KADEK olan örgütü ne Avrupa Birliği ne de ABD kabul etmiyor. Ülkeyi kimler her geçen gün daha fakirleştirmekte olduğunu, bilinçli olarak Türkiye'yi parçalayıp nasıl yok etmek istediklerini gözler önüne sermeye çalışacağım.

Türkiye'yi yönetenler veya en azından yönettiğini sa-nanlann Avrupa Birliği konusunda gerçekleri söylemediklerini en yetkili ağızlardan ispat edeceğim. Oturdukları koltuğu bırakmamak için kapalı kapılar arkasında Türkiye aleyhine yapılan çalışmalara karşı ne yaptıklarının hesabı sorulmalıdır... Amerika'nın Irak'la yaptığı savaşın Türkiye'ye zarar yüz milyar dolardan fazla olmasına rağmen bizim büyük dostumuz bugüne kadar bize ne gibi ödeme yaptı. Veya yapacak mı?...

Bugün Irak topraklarında kurulmuş olan Kürt devleti yarın Suriye. İran derken Türkiye'ye sızramayacağına kim garanti etmektedir?.. Adamlar bizim 24 ilimizi de içine alan haritalarını hazırlamış, Merkez Bankalarını kurup yakın bir zamanda paralan dünyanın her tarafında geçerli olursa şaşmayın. Onların arkasında ABD ve AB olduğu sürece her konuda adım adım hayallerine yaklaşabileceklerini bugünden bilip tedbir alınmalıdır...

Aksi takdirde yarın çok geç olabilir. Eğer barış istiyorsak, savaşa hazır olmalıyız. Yoksa bir pastadan nasıl dilimler kesilerek yok edilirse çok geç olmadan gereken tedbir alınmadığı takdirde Türkiye'yi parçalayıp yok ederler. Hiçbir ülkenin sınırı ilelebet aynı kalacak diye bir garanti yoktur. Almanlarla Fransızlar veya İngilizler tarihlerinde düşman, bugün dost olmalarına rağmen heran herşey olabilir. Dünyada oluşanlardan yeterince bilgi sahibi olamazsak, Türkiye üzerinde yapılan hesaplardan da haberimiz olmaz. Bunun en basit örneği Türkiyeden çıkan ve başka ülkelere akan

72

HAKANTURK

Dicle ve Fırat nehirleriyle ilgili Türkiye'nin haberinin olmadığı ve katılmadığı bir sürü toplantı yapıldı ve yapılacaktır.

TANINMAYAN DEĞERLER

Bu kitabı yayına hazırlamadan önce ülke insanımın ne derece yozlaştırılmış olduğunu tesbit edebilmek için bir araştırma yaptım. Gümüşsüyü, Taksim ve Beyoğlu çevresinde yüz denek üzerindeki araştırma konum, Oktay Sinanoğlu, İlber Ortaylı, Neşe Banu, Erol Manisalı ve Deniz Akkaya'yı tanıyanlardı. Bilindiği gibi Oktay Sinanoğlu dünyada 26 yaşında ilk profesörü olmanın dışında, Batının 300 yılda en genç profesörü oldu. İlber Ortaylı ise gerçek bir tarih alimidir. Ortaylı, Osmanlı'nın falanca kurumunu veya davranışını anlatırken hemen Roma'dan, Bizans'tan, Sasani, Emevi, Abbasi veya Avusturya-Macaristan İmparatorluklarından örnekler verir. Neşe Banu'ya gelince, henüz üç yaşında okumayı bilmeden, resimle isteklerini anlatan, devletin dahi çocuk olarak sahiplenip ailesiyle yurt dışına gönderdiği Neşe Banu, Ressam, yazarı, şair, bestekar velhasıl on parmağında on marifet olan birisi, yurt dışında ve Türkiye'de okuduğu bütün okulları birincilikle bitirmenin dışında, İstanbul Marmara Üniversitesi 1993 yılı birincisi olurken, Türkiye'de ve yurt dışında açmış olduğu resim sergilerinden ötürü birçok ödül alırken 2001 yılı The World Medical Assistance Assocation'un Barış ödülünü almıştır. Prof. Erol Manisalı ise bugüne kadar yirmiden fazla eser sahibi olmanın dışında Avrupa-Türkiye ilişkilerinde en büyük uzmanlardan birisidir. Manken Deniz Akkaya'ya gelince, estetik güzellerimizden olup, skandallarla gündemi işgal etmektedir.

Ne acıdır ki, yüz denekin firesiz hepsi Deniz Akkaya'yı tanımaktaydı. Ama diğer dört kişiyi tanıyan deneklerin toplamı yirmiye geçmemekte. Ülkenin çıkarları doğrultusunda savaş verenlerden birisi de Ankara Ticaret Odası Başkanı Sinan Aydın Aygün'dür. Ulusal Maden varlığımız ve özellikle de Bor madeni ile ilgili Devlet Denetleme Elemanları Derneği Yönetim Kurulu Üyesi olan Mustafa

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

73

Çmkı'ya hazırlanmış olduğu geniş kapsamlı rapor, birçok araştırmacıya kaynak olacaktır.

Sinan Aygün ve Mustafa Çınk'ı biraz daha yakinen tanımanız için, bor madeni konusunda olsun, diğer madenlerimiz konusunda olsun düşüncelerini sizlere de yansıtmak istiyorum. Sinan Aygün, madenlerimiz konusunda bakın ne diyor;

21. yüzyıla adım atmış olduğumuz bu ilk yıllarda, ciddi düzeyde mali kaynak sıkıntısı çeken ve borçlarını borçla kapatmaya çalışan ülkemiz, yeraltında trilyon dolarlarla ifade edilen doğal zenginliklere sahip olmasına rağmen, bu emsalsiz servet, maalesef Türkiye'nin refahı ve gelişmesi için değerlendirilememektedir. Tek başına dünya bor madeni rezervlerinin yaklaşık %70'ini elinde bulunduran ülkemiz, trilyonlarca dolara denk gelen bu kaynağı akılcı kullanamadığı gibi, bu madenlerin dış ve iç siyasi baskılar sonucunda özelleştirme yoluyla çok uluslu yabancı sermayenin eline geçmesi anlamına gelecek bir şekilde satışı ile elimizden alınması amaçlanan gayret ve müdahalelere tanıklık etmek zorunda kalmış olmamız, ülkemiz açısından korkunç bir talihsizlik olmuştur. Bir çok bilim adamının "21. Yüzyılın petrolü" olarak tanımladığı ve uzay teknolojisinden, bilişim sektörüne, nükleer teknolojiden savaş sanayiine kadar pek çok alanın vazgeçilmez hammaddesi duruma gelen bor madeni, ülkemizin belki de elinde bulundurduğu en stratejik varlık durumundadır.

20. yüzyıl boyunca dünyada yaşanan bir çok siyasi, iktisadi ve askeri gelişmenin baş aktörü durumunda olan petrolün günümüzde alternatif olsa bile, bor madeninin alternatifinin olmayışı, bu madenin ne denli stratejik ve gelişmiş dünya ülkelerinin hepsi için ne derece vazgeçilmez olduğunu göstermektedir. Türk ekonomisinin planlı bir şekilde defalarca kriz ortamlarına sürüklenmesini sağlayan bazı güçlerin, en son noktada mecalsiz kalmış bir Türkiye'nin yer altı ve yerüstü zenginliklerine de keni menfaatleri doğrultusunda tam olarak tahakküm etmeyi hedeflemiş oldukları düşüncesi, özel-

74

HAKANTÜRK

likle bor gibi madenlerimizin önemi düşünülmediği zaman hiç de abartılı kalmamaktadır. Nitekim, Dünya Bankası ve IMF gibi kuruluşların bor, krom ve trona gibi madenlerimizin özelleştirilmesinde bu kadar ısrarcı tavırları ve Eti Hol-ding'in satılmasını her ortamda özellikle vurgulamış olmaları, bu düşüncelerimizi daha da kuvvetlendirmektedir.

Cumhuriyetimizin kurucusu büyük önder Mustafa Kemal Atatürk'ün "Memleketimiz baştan nihayete kadar hazinelere doludur. Biz o hazineler üstünde aç kalmış insanlar gibiyiz. Hepimiz bütün bu hazineleri meydana çıkarmak, servet ve refahımızın kaynaklarını bulmak vazifesiyle mükellefiz" sözünün, bugün her vatandaşımıza dünden daha da artan önemde bir sorumluluk yüklediğinin en açık anlatımı ve uyarısı olarak görmenizi temenni ediyoruz.

Ülkemiz doğal zenginliklerinin dünü, bugünü ve geleceği, üzerinde oynanan karanlık oyunları ve bu madenlerimizin yarınlarmız açısından ne kadar hayati bir öneme haiz olduğunu çok açık olarak anlatan bu değerli kitabı yayınlayarak geniş kitlelerin istifadesine sunmayı, ülkemizin bağımsız geleceği, ekonomik refahı ve ulusal sermayenin güvencesi için bir vazife olarak görmekteyiz.

Türkiye'nin doğal zenginliklerinin elimizden oldu bitti-lerle, baskı ve dayatmalarla, değişik ad ve oyunlarla ele geçirilme çabalarının artarak sürdüğü çok iyi bilinmelidir. Ülkesinin bağımsızlığını ilelebet sürdürme kararlı olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak, doğal zenginliklerimizin korunması ve ülkemizin kalkınması açısından en iyi şekilde değerlendirilmesi için herkesin üzerine düşen görevi sonuna kadar yaptığını görmek en büyük mutluluk kaynağımız olacaktır." Derken...

Bu hassas konuda M.Mustafa Çınk'ı ise Msan 2001 'de yazdığı raporda:

"Madencilik İnsanlık tarihiyle birlikte başlar. Anadolu İnsanlık tarihinin ilk yerleşim alanlarından biridir. Yapılan arkeolojik kazılar, Anadolu'da Madencilik faaliyetlerinin Paleolitik çağdan beri yapıldığını ortaya koymaktadır. Bunun anlamı ise İ.Ö.8000 yılları ve öncesinden bu yana madencilik yapıldığıdır.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

75

Madenler, tarihin her döneminde insanlar için vazgeçilmez öneme sahip olmuşlar ve bu durum günümüze değin artarak süre gelmiş ve yaşamımızın her alanına derinlemesine işlemiştir.

Günümüz insanı doğumundan ölümüne kadar geçen zaman içinde madenler ve madencilik ürünleriyle aralıksız hasır neşir olmaktadır. Bu bağlamda kullandığımız hemen her biri sanayi ürünü olan malzemelerin temelinde bir madencinin alın terini bulmak olasıdır.

Madenler ve ondan yapılmış silahlar tarihin her döneminde madenleri stratejik bir varlık konumuna oturtmuş, özellikle sanayi devrini ve sonrasında madenlerin stratejik önemi giderek artmaya başlamıştır. Bu gün geri kalmış ya da gelişmekte olan ülkelere baktığımızda hemen hemen tamamının tüm dünyayı sarsan sanayi devrimine ve bu anlamda sanayileşmeye uzak kalan ülkeler olduğu görülür.

Ülkemiz, madencilik ve buna dayalı sanayi açısından henüz emekleme aşamasında olan bir ülke konumundadır. Ülkemizde Maden kaynaklarının belirlenmesi amacıyla kurulan MTA Enstitüsünün 1935 yılından sonra başlangıçta yabancı uzmanlarla başlattığı arama çalışmalarına daha sonra kurulan diğer kamu kurumlarının da destek vermesi suretiyle madenciliğimiz bu günlere gelmiştir.

Özel sektör, madenler ve buna dayalı sanayiler konusunda gerekli büyümeyi ve bilgi birikimini sağlayamamıştır. Bu bağlamda, ülkemizde metalürji sanayi, kamu yatırımları dışında yok denecek kadar azdır. Mevcut tesisler genellikle ikincil, geri kazanıma dayalı tesislerdir.

Tarih bize ulusların zenginlik ve refah düzeylerini yer altı servetleri ve buna dayalı üretimin belirlediğini göstermektedir. Tarımsal üretim ve buna dayalı ticaretle kalkabilmiş bir ülke maalesef yoktur. Kaldı ki günümüzde tarımsal sanayi bile gücünü madenler ve buna dayalı sanayiden almaktadır. Örneğin; Konserve, meyve suyu... Üretiminde kullanılan ambalajların tamamı cam, metal kutu temelde madencilik ve buna dayalı sanayi üretimidir. Keza tekstilde

76

HAKANTÜRK

pamuğu kütünden ayran, onu iplik hale getiren ve dokuyan makinelerin tamamı madene dayalı sanayi ürünleridir.

Bugün Türk madenciliği ve buna dayalı sanayi ve metalürji, zengin yer altı kaynaklarının varlığı karşısında özlenilen en azından beklenen bir yerde değildir. 18. Yüzyıl sonlarına doğru gelişen sanayi devrimi karşısında Osmanlının umursamaz tavn nedeniyle gerçekleştiremediği ekonomik dönüşüm, Osmanlıyı hızla yan sömürge konumuna getirmiştir. Dün Osmanlının geriden izlediği, ithal ettiği üretim teknikleri, teknoloji, bugün için takip edilemez yakalanılamaz bir hıza ulaşmıştır.

Yer altı kaynaklarının en önemli özelliklerinden biri onların yenilemez oluşudur. Sanayi devrimlerinden sonra geçen 300 yılı aşkın süreçte yenilenemez karakterde olan dünya yer altı kaynaklarının önemli bir bölümü gerek ekonomik gerekse fiziki anlamda tükenmişlik sınıma hızla yaklaşmıştır. Yakın bir gelecekte petrol, bakır, demir, boksit, nikel, lityum ve bir çok maden tükenme tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Bu nedenledir ki, sanayileşmiş ülkeler bu gerçeğin farkında ve bilincinde ulusal politikalar belirlemektedir. Maden kaynaklarının tükenme gerçeği karşısında sanayileşmiş ülkeler ve bu ülkelerin sanayileri hammadde temin operasyonlarını ulusal sınırlarını dışına; deniz aşırı, kıtalar arası, uluslar arası bir boyuta taşımışlardır. Bugün dünyamızın maden kaynakları ve bunların işletimi hızlı bir tekelleşmiş eğilimi içindedir. Halihazırda hammadde piyasaları oligopol piyasa şartlarında çalışmaktadır. Bu bağlamda az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yer altı kaynaklarının ele geçirilmesi konusunda bu gün ABD, Avrupa ve Japonya arasında ciddi bir ekonomik savaşın varlığı yadsınamaz bir sıcaklığa ulaşmıştır. Çünkü Dünyamızın maden kaynaklarını ağırlıklı olarak tüketenler bunlardır, paylaşmada bunlar arasında olmaktadır. Doğaldır ki paylaşım esansında ortaya çıkan anlaşmazlık ilk anda bu ülkeler arasında bir çatışmayı doğuracaktır. Günümüzde bu çatışmalar gelmiş ya da güçlü görünen ülkeler arasında tamamen finans alanında olmaktadır. Güçsüz, geri kalmış ülkeler

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

77

bu savaşta tepelerinden bombalanan ya da ambargo konularak ölüme ve yokluğa terk edilen ülkelerdir. Bu suretle kendilerine dayatılan reçeteleri kabule zorlanırlar.

Gelişen teknoloji, üretim alanlarında geleneksel malzeme tüketimini azaltmakta, geleneksel malzeme yerini hızla ve artan oranda ileri malzeme ve kompozit malzeme tüketimine terk etmektedir. Ülkemiz ileri ve kompozit malzeme üretiminde kullanılan hammadde kaynağı bor madenleri açısından dünyanın en büyük rezervlerine sahip bir ülke konumundadır. Gelişen teknoloji son yıllarda bor minarelini hemen hemen her sanayinin ikame edilmez temel bir girdisi niteliğine kavuşturmuştur.

Bor minareli aynı zamanda alternatif yakıt teknolojilerinin birincil araştırma ve kullanım kaynağıdır. Hava ulaşım ve savaş uçakları ilk kez ses üstü hızla borlu yakıtlar sayesinde ulaşmıştır. Savaş başlığı taşıyan füzelerin kullandığı yakıt, uzaya gönderilen uyduların yörüngelerine taşıyan ve oturtan roket motorları borlu yakıtlar kullanırlar. Yapılan araştırmalar bor minarelinde sıfır emisyonlu, çevre dostu bor

motorlarının üretim ve kullanımın önüne açmıştır. Bor İngiltere, Fransa ve özellikle ABD'de askeri araştırmaların yoğunlaştığı bir minareldir. Son yıllarda borun problemsiz bir yakıt olarak süpersonik ve hipersonik hızlara ulaşan uçaklarda kullanıldığında şüphe yoktur.

Ülkemiz altın ve gümüş rezervleri son yıllarda yapılan arama faaliyetleri hızla artmaya başlamış ve kıymetli maden varlığı açısından dünyanın sayılı ülkeleri arasına katılmıştır. Bu konuda bilimsel planda yürütülen çalışmalara tarihte ışık tutmaktadır. Ülkemizin her yöresinde antik çağlardan beri zaman, zaman işletilmiş bir altın ya da gümüş madenine rastlamak olasıdır. 1980 yılından sonra ülkemize gelen ve başlarını Rio Tinto-Riotur, Citigroup-Anglo American Corp gibi Çok Uluslu Tekellerin çektiği, otuza yakın yabancı sermaye grubu, kıymetli maden varlıklarımızı götürmek üzere sabırla beklemektedir. Önlerinde engel olarak gördükleri yasalar, Endüstri Bölgeleri Hakkındaki Kanun tasarısının yasalasmasıyla ortadan kalkacak, ülkemizde bu güne kadar görmediği bir talanın ortasında kalacaktır. Bu talanın bo-

78

HAKANTÜRK

gutlarının bor madenlerinin özelleştirilmesi suretiyle artacağından şüphe yoktur. Çünkü geçmişte böylesi sonuçlarla karşılaştık. Bu gün ileri sanayinin temel girdilerinden olan kromit-krom-ferrokrom, boksit-alümina alüminyum maden ve metalürji tesisleri çok uluslu oligopol firmaların özelleştirme yoluyla göz diktikleri tesislerdir. Paslanmaz çelik tesislerinin olmadığı ülkemizde bu yönde yapılacak bir özelleştirme ülkemizi çağdaş teknolojileri yakalama yolundan alıkoyacaktır. Özelleştirme halinde maden sahaları üretime devam ederken ferrokrom üretim ünitelerinin Çinkur'un akıbetine uğramasında şüphe yoktur.

Ülkemiz, maden aramaları açısından bakir olmasına rağmen, maden kaynakları ve çeşitliliği açısından kendi kendine yeten üstelik bazı minareller açısından tüm dünyayı besleyebilecek potansiyele sahip ender ülkelerden biridir. Ancak sahip olduğumuz kaynakları işleyecek teknoloji ve tesisler açısından bir o kadar da fakir bir ülkedir. Özellikle maden kaynaklarının işletilmesi açısından yabancı sermayenin ülkemize bakış açısı her zaman bir sömürge ülke olarak kalmış, sahip olduğumuz kaynakların yanma bir sanayi tesis kurma yolunu benimsememiştir. Üstelik bu yöndeki yerli sermayeli girişimlerin önü kesilmeye çalışılmıştır. Yabancı sermayenin bu ve benzeri faaliyetlerine bor madenlerimiz üzerinde oynanan oyunlar iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Dünya madenlere dayalı hammadde piyasaları hızlı bir tekelleşme süreci içerisinde olan oligopol piyasalardır. Ülkemizde yapılacak maden özelleştirmeleri özellikle bor madenleri açısından bu sürece nihai noktayı koyacak son kontrol noktasıdır.

NE YAPMALIYIZ

IMF ve Dünya Bankası baskılarına boyun eğmeyip, ülkemizin yabancı şirketler ve onların piyonları olan Türklere karşı çıkarak, çocuklarımızın geleceğine ipotek koymamalıyız. Eğer bu ülke insanların refahını istiyorsak; yabancıların uşağı olacağımıza, onların efendisi olmak için bu güzelim ülkeyi hiç kimseye talan ettirmeyelim...

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

79

BATININ REFAHI BİZİM YOKSULLUĞUMUZ ÜZERİNE KURULU

"Çalışmadan, yorulmadan, öğrenmeden rahat yaşama yollarını aramayı alışkanlık haline getirmiş milletler, evvela hassasiyetlerini, sonra hürriyetlerini ve daha sonra da istikallerini kaybetmeye mahkumdurlar."

ATATÜRK

Meksika'yı hatırlayalım: Ülke içindeki yabana para ani olarak çekildiği zaman ekonomisi hızla kötüleşen Meksika, ekonomisini restore etmesi için, uluslararası finans odaklarıncı 20 milyar ABD doları borç almaya zorlanmıştı. Biz ise kendi ülkemizin Meksika'yla aynı kaderi paylaşabileceği ihtimaline gülüp geçmiştik. Ekonomimiz iyiydi ve borcumuz yoktu. Büyüme oranı yüksek, enflasyon ise düşüktü. Politik olarak sorunsuz, sosyal olarak da uyum içindeydik. Nasıl manüple edilerek bir ekonomik krize girdiğimizi fark edemedik. Bugün artık Meksika'nın ekonomik gücünün ve gelişmekte olan diğer ekonomilerin nasıl manüple edildiğini ve büyük sermaye sahibi yöneticilere boyun eğmeye zorlandıklarını biliyoruz... Görünen o ki bir grup ultra zengin hala başkasını dilendirmek dürtüsüyle hareket etmekte. Onların refahı başkalarının yoksulluğu üzerine kurulu ve onlar zenginliklerini başkalarının fakirliklerine karşı bir silah olarak kullanmaktalar. Malezya bağımsızlığını aldığı 1957'de 5 milyonluk nüfusun yıllık ortalama geliri 350 dolarken 40 yıl sonra

1997'de bu oran 20 milyon nüfusa 5 bin dolara yükselmiştir. Bu süreçte biz pazarımızı yabancılara açtık fakat ülkemizde iş gören yabancı şirketlerin çoğu kendi şirketlerine katılmamıza izin vermiyorlar. Ticaret mal ve hizmet bazında yani reel olmalıdır. Oysa, uluslar arası finansın yürürlükte tuttuğu ticaretin büyük bir kısmı, bankalardan bankalara aktarılan para üzerinden yapılmaktadır. Ticaretin bu koşullarda yapıldığı bir ortamda

HAKANTÜRK

zaten zengin olanların zenginlikleri, zaten yoksul olan ülke ve insanların daha da yoksullaştırılması üzerinden işlemektedir. Şimdi her birimiz devalüasyondan dolayı paramızın %20'sini kaybetmiş durumdayız. Malezya'daki zenginler bile fakirleşmiştir. Fakat mevcut sistem içinde, daha çok paraya ihtiyacı olmayan ve reel gelirden yüz çeviren zenginler daha da zenginleşmiştir.

Özetle biz uluslar arası finans piyasasının faşist işleyişinden memnun değiliz. Zengin ve güçlü ülkeler bize bu durumu kabullenmek zorunda olduğumuzu söylüyorlar. Bunun sebebi uluslar arası finans sektörünün onlar tarafından kuşatılmış olmasıdır. Açıkçası faiz bu şekilde para kaybetmeyi kabul edecek kadar sofistike değiliz. Olmamız da gerekmez. Ulusal akıl yerine, kapkaçı fırsatçılığını koyamayız. Eğer ki biz bunların işlerini engellemek için herhangi bir eylemde bulunsak onlar taciz (!) etmiş olacağız. Ve onlarda bizi çökertmek için bahaneye sahip olmuş olacaklar.

Amerika monopollere izin vermiş, Rockefeller Amerika 'daki petrol sanayini tekeline almış ve küçük şirketleri devre dışı bırakmıştır. Bütün bunlardan bahsetmemin sebebi, toplum olarak kendimizi vicdansız piyasanın kar gücülerinden korumak zorunda oluşumuzdur. Bunları söylemekle nasıl bir risk aldığımı da farkındayım. Fakat yürürlükteki ticaret biçiminin zorunlu, güvenli ve ahlaki olmadığını düşünüyorum. Buna derhal dur demek ve bunun illegal olduğunun ilan edilmesi gerekmektedir. Biz asıl olarak bu tarz bir ticarete muhtaç da değiliz.

Dünya finans sistemi içinde tam anlamıyla bir kaos vardır. Bütün çabalarına ve katettikleri yola rağmen gelişmekte olan ülkeler hala son derece fakir. Süreğen bir finansal desteğe muhtaçlar. Çünkü ekonomileri özerliğini kaybetmiş durumda. Bitmeyen bir sivil savaş ortamı ve açlık ve çöküntü yaşıyorlar. Gelişmekte olan ülkelerin zenginliğinden korku duymanın gereği yoktur. Bu ülkelerin ayağını kaydırmanın, birbiriyle ve zengin ülkelerle ilişkiyi geçmelerini engellemenin kari nedir ki. Onlar bir tehdit olamazlar çünkü kendi aralarındaki rekabetle meşgul olacaklarından gelişmiş ülkelere saldırmak gibi bir dertleri de olmayacaktır.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

81

Elbette ki dünya hiçbir zaman tamamen barış içinde olmayacak. Fakat Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri hemen hemen aynı tarzda zenginleşebiliyorlarsa, biz de şu veya bu ölçüde zenginleşmemizin engellenmesinin anlamını görmek zorundayız. Biz dışımızdaki dünyaya karşı bir eylemde de bulunacak değiliz. Ahlaken. Avrupalılar'a deneyim ve kültürlerden gelmiş farklı dilleri konuşan topluluklarız. Bu yüzden de onlarla tam bir ittifak içinde olmamız düşünülemez. Fakat nasıl önemsenmesi gereken sudur: Bizim zenginliğimiz, batıların aksine, dünyanın geri kalanının zenginliğine katkıda bulunacaktır.

RİO TINTO İNGİLİZ EGEMENLİĞİNİN AMİRAL GEMİSİ

"Bir bor konusu Türkiye'nin en büyük rezervidir", yani, "Dünyanın en büyük rezervlerine sahibiz" diye iddia ediyoruz, ama acaba bor satışları maden olarak değil, hammadde olarak değil, nihai mamul olarak satışlarının yüzde kaçına sahibiz? Yüzde 10'una yüzde 15'ine sahip miyiz? Ben zannetmiyorum; yani nihai mamul olarak, katma değeri ilave edilmiş olarak sahip değiliz. 1960'lı yılların sonuna doğru bu konu üzerine Planlamada eğildiğimiz zaman karşımıza bir büyük monopol sistem meydana çıktı. Üzerinde çok durduk, bu gün gibi hatırlıyorum, hatta bir takım anlaşmaya yaklaşmıştık. Şöyle bir anlaşma:

Hepimizin de bildiği gibi, "Amerikan Boraks" diye Kaliforniya'da bir grup, daha doğrusu kaliforniya'daki rezervleri işleten grup, aşağı yukarı dünyanın o tarihlerde yüzde 80'ine sahip durumdaydı ve bir takım patentleri de var. Nihai mamulleri yapıyor. Pazarlaması gayet güçlü. O tarihlerdeki araştırmamızda, ya rakiplerine gidecektik, ya da onlarla bir ortaklık kuracaktık; yani monopol olacaktık, beraber monopol olalım diye düşündük. Bu şekilde bir anlaşmaya varma imkanı gözükte, bu söylediğim 1970 yılı dahil, bu yabancılara dünyayı ikiye bölmek, Avrupa'yı ve Amerika'nın doğusunun Türkiye'den beslemek; Japonya, Uzakdoğu ve Amerika'nın batısını kaliforniya'dan beslemek ekonomik oluyor tabii, mesafeler bakımından ekonomik

82

HAKANTÜRK

oluyor böyle bir anlaşmaya varmak üzereydik; ama maalesef o zaman Türkiye'deki devleştirme havaları, illa her şeyi biz yapacağız havaları bu gelişmeye mani olmuştur.

Tabii ileri ki yıllarda ülkemiz bunun sıkıntısını çok çekti, döviz yokluğunun ana sebeplerinden biri, bu politikaların 1970'li yılların başından itibaren uygulanamaması. Özellikle 12 Mart'tan sonra uygulanmamasıdır."

Bu sözler 21-22 Haziran 1990 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen I.Maden Şurası'nın açılış konuşmasını yapan zamanın Cumhurbaşkanı Turgut Özal'a ait.

Özal biliyor muydu bilinmez ama, bilinen şu ki, konuşmanın yapıldığı tarihte dünya bor pazanı, tam da düşündükleri gibi, ikiye bölünmüştü. Avrupa'yı ve Amerika'nın doğusunu Türkiye'den beslemek: Japonya, Uzakdoğu ve Amerika'nın batısını Kaliforniya'dan beslemek şeklindeki paylaşma aynen yürürlükte idi. Uzak doğu'da en büyük Pazar olan Japonya, US Borax tarafından beslenmektedir. Tayland ve Güney Kore Türk borlanna bırakılmıştı, ancak buraya satışlar Owens Corning'in alt kuruluşu olan American Borate Company (ABC) tarafından yapılmaktadır. Amerika'nın batısı US Borax tarafından beslenmektedir. Amerika'nın doğusu ve Avrupa, Türkiye'den beslenmektedir. Amerika'nın doğusuna satışlar: kendisinde bor üreticisi olan, ABD'deki Billie, Boraxo, Millsite, Kathleen ve Sigma 17-20 bölgelerindeki bor maddelerinin sahibi, üretim yaptığı Billie madenini Türkiye'den ucuz hammadde temin ettiği için 1986 yılında kapatan American Borate Company ABC, Pittsburg Plate Glass-PPG ve Kobitex aracılığı ile yapılmaktadır. US Borax, Rio Tinto'nun Londra kolu olan Rio Tinto Plc. nin alt kuruluşu Kennecott Holding'e bağlıdır. Sermayesinin %100'ü Rio Tinto'ya aittir.

AFYON TİCARETİNDEN KAZANILAN PARA İLE KURULAN ŞİRKET

Rio Tinto, 1873 yılında Jardine Matheson firması tarafından kurulmuştur. Şirkette en büyük hisse Rothschild ailesine aittir ve İngiliz kraliyet ailesinin de hissesi bulunmaktadır. Jardine Matheson 1800'lü yılların başından itibaren

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

83

Türkiye'den Çin'e "afyon" ticareti yapan bir firmadır 1837 Paniği'nde diğer afyon tüccarları Russel ve Perkins firmalarının zor duruma düşmeleri ve Rothschildlere başvurmalan üzerine, Jardine Matheson, Russel Co ve Perkins Co birleştirilerek Rothschild ailesine ait J.P. Morgan denetiminde afyon karteli oluşturuldu. O yıllarda afyon ticareti serbestti ve en gözde ticari işti. 1839 yılında Çin ile İngiltere arasındaki Afyon Savaşı'nın Çin'in mağlubiyeti ile sonuçlanması üzerine Hong Kong İngilizlere bırakıldı. Burada, Rothschildler'in kontrolündeki Hong Kong Shanghai Bank Corporation (HSBC) afyon ticaretini finanse etmeye başladı. Bilindiği gibi HSBC'nin İstanbul'daki Genel Müdürlük binası bombalandı. Jardine Matheson firmasının afyon ticaretinden kazanılan parası ile kurulan Rio Tinto, bu gün dünyanın en büyük maden firması olup, tek başına dünya maden üretiminde %12.5'lik (27 milyar dolarlık) pay ile birinci sıradadır. İkinci sırada %11'lik pay ile yine İngiltere merkezli Anglo Amerikan Corp. Üçüncü sırada &8 lik pay ile yine İngiltere merkezli Bilton-BHP gelmektedir. Tüm Türkiye'nin maden üretiminin dünya üretiminde %0.9'luk bir paya sahip olduğu dikkate alınırsa firmaların büyüklükleri anlaşılır. Bilton-BHP firması Royal Deutch Shell'e ait olup, Shell ise Rothschild ailesinin kontrolündedir. Anglo Amerikan Crop. (AAC), Oppenheimer ailesinin kontrolünde olup, Rothschild ailesinin De Beers kanalıyla payı bulunmaktadır. AAC'nin %45'i De Beers'e, De Beers'in %34'ü AAC'ye aittir. Her üç firmada ayrıca kraliyet ailesinin payları bulunmaktadır.

Yukanda sayılan üç firma ve diğer firmalarla birlikte İngiltere dünya madenlerini yaklaşık %50'sini tek başına kontrol etmektedir. Budurum altın, gümüş, elmas gibi kıymetli madenlerde %100'e yaklaşmaktadır.

Türkiye'de altın, gümüş, torona, bakır, çinko, nikel, platonyum v.s. maden aramalan yapan ve yatırım için MAI, MIGA, Endüstriyel Bölgeler Yasa Tasarısı gibi düzenlemelerin yapılmasını bekleyen firmaların tamamı sonuçta İngiltere'de yerleşik firmaların kontrolündedir. Kanada ve Avustralya'da yerleşik maden firmalarını tamamı da bunların kontrolündedir.

84

HAKANTÜRK

Rio Tinto'nun, 2001 yılında eroinin serbest bırakılması için yürütülen lobi çalışmalarını parasal olarak basına yansıyan konulardandır. Avustralya'da bazı kiliseler bünyesinde oluşturulan Tolerance Room'larda Hoşgörü odalan haftanın belli gününde, belli saatlerde isteyenlere düşük miktarda eroin enjekte edildiği, T

Room'lann masraflarını karşılayanlar ve lobi çalışmalarını destekleyenler arasında Rio Tinto'unda bulunduğu, diğer destekçilerin West-pacbank, ANZBank, NA Bank gibi Rio Tinto'nun kurumsal yatırımcılan olduğu, ayrıca Prens Charles'e ait Queen Truest firmasının da bu çalışmayı desteklediği belirtilmektedir.

RİO TİNTO'NUN ORTAKLIK YAPISI

CRA-RTZ birleşmesinden sonra Rio Tinto adını alan grup, iki ana merkezde toplanmıştır, İngiltere'de Rio Tinto Pic. Nin %49'u Rio Tinto Ltd. e aittir. Diğer yatırımcılar Dodge&Cox Inc, State Farm Mutual, Sun Life Assurance (Rothschild), World Asset Management, Merril Lynch (HSBC) Investment, Delaware Capital ve diğer firmalardır.

Rio Tinto Ltd'nin ortaklık yapısı ise Mayıs 2000'de aşağıdaki gibidir.

Tinto Holdings Australia Pty Ltd 47.39

Chase Manhattan Nominees Ltd 6.51

Westpace Custudion Nominees Ltd. 6.30

National Nominees Ltd (NABank) 4.47

Citicorp Nominees Ltd. 2.67

AMP Life Ltd 2.27

Queenslend Investment Corporation 1.63

HSBC Custody Nominees Ltd. 1.55

BT Custodial Services Pty Ltd 0.96

MLC Ltd. 0.85

Perpetual Trustees Nominees Ltd. 0.79

Mitsubishi Development Ltd 0.69

Parmanent Truste Ltd. 0.79

Ve diğerleri. En büyük kişisel yatırımcı ise İngiliz Kraliyet ailesidir.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

85

Rio Tinto Ltd'in ortaklık yapısı oldukça ilginç. Şu anda Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı bankaların neredeyse tamamının hissesi bulunmaktadır. Chase Manhattan ile J.P. Morgan'ın birleştiği, Citicorp'un Salomon Smith Barney, Citibank ve ABN Amro'ya sahip olduğu, HSBC'nin de aynı sermaye grubundan olduğu dikkate alındığında ülkemizin içine düşürüldüğü cenderenin boyutlan anlaşılır. Bu bize finans sektöründe rekabetin olmadığını göstermektedir. Diğer sektörler incelendiğinde aynı durum olduğu görülecektir. Rio Tinto Comatco'nun %30 hissesinin bulunduğu Queenslend Alumina firmasına aynı zamanda Kaiser %28, Alcan %22 ve Pechiney %20 hisselerle ortaklıklar. Yıllık 3.650.000 ton alümina üretim kapasitesi ile dünyanın en büyük alümina tesisene rakip dört firma ortaklıklar. Tesis hammaddesini Rio Tinto'nun Weipa Boksit maden ocağından temin etmektedir. Bu dört firmanın bir biriyle rekabet etmesi mümkün değildir.

Rio Tinto; Normandy, BHP, MİM, Newcrest, Hudson Conway, Westfield Holding, (7 milyar dolar cirosu var) National Australia Bank, (NABank) Mayne Nickless, Bankers Trust Australia Westpac, Fosters Browing, Pasific Dunlop, Santoc Ltd, Qantas, Ford Motor Australia, Telstra firmalarını kontrol etmektedir. Ayrıca, Freeport MacMoran, WMC, ARCO, Commenwalth Bank. Macquade Bank, Reylesbury Holding, Vodafone firmaları üzerinde büyük etkisi vardır. Normandy Türkiye'de altın çıkaran şirket olarak tanınıyor.

Rio Tinto yönetiminin tavırları ve ILO standartları karşısındaki duyarsızlığı bir çok küçük hissedarının tepkisini çekmiş ve bu hissedarlar 2000 yılı Mart ayında örgütlenerek, yönetimi hesap vermeye ve ILO standartlarına uyulacağını açıklayama davet etmişlerdir. Tinto Holding'den başka beş büyük ortak Chase Manhattan, Westpac, Citicorp, HSBC, National Nominees Ltd (National Australia Bank) yönetime destek açıklamalar, böylece girişim sonuçsuz kalmıştır. Rio Tinto; Avustralya'da, çocuk işçi çalıştıran, çevre felaketlerine yol açan, eroinin serbest bırakılması için çalışan, vergi vermekten kaçınan, ayrılıkçı hareketleri des-

86

HAKANTÜRK

tekleyen bir firma olarak tanınmaktadır. Bu manada Rossing Uranyum firmasındaki uygulamaları oldukça eleştiri almıştır.

Namibya'daki Rossing Uranyum firmasına İran Devleti ile birlikte ortak olan Rio Tinto, halen İran'ın nükleer hammaddesini temin etmektedir. İran'ın hissesi %10'dur. Rio Tinto'nun %67 hissesi bulunmaktadır. İsrail'in ailesine ait bir firmanın İran'a Uranyum temin etmesi düşündürücü bir durum.

Gözcü Gazetesi'nin 11.08.2001 tarihli nüshasında "Dehşet Verici Rapor" başlığı ile yayınlanan yazı dizisinin üçüncüsünde Rio Tinto hakkında; "Rio Tinto Mining Exploration adı bir zamanlar Trabzon Limanı'run özelleştirilmesinde de geçer. Turgut Özal Hükümeti zamanında ünlü bir yahudi iş adamımız %50'si Avustralyalı, %25'i Amerikalı ortaklarına, %25'i kendisine ait bir şirket kurar ve Özal Hükümeti'nden Trabzon Limanı'nın işletim hakkını ister. Bu iş adamımız Limandan hem maden ihracatı yapacak hem de Ermenistan Devlet Başkanı Ter Petrosyan'a verdiği sözü yerine getirerek Trabzon Limanı'nı Ermenistan'ın ithalat ihracat kapısı haline getirecek. Ermeniler de soykırım iddialarından bir şekilde vazgeçecekler. Hükümetten, onay alan bu iş adamımıza önce İstanbul basınından birkaç milliyetçi yazar tarafından, ardından Trabzon halkından büyük tepki gelir. Bu proje bir şekilde rafa kaldırılır. Bu yahudi iş adamımızın Amerikalı ortakları Ermeni lobisidir. Avustralyalı ortağı ise Rio Tinto'dur. Rio Tinto kısaca; İngiltere ve Avustralya'da merkezleri olan Siyonist bir şirkettir" ifadeleri yer almaktadır. Anlaşılan Rio Tinto, Türk Ermeni probleminden (Asala'yı da hatırlayalım) faydalanmanın yolunu bulmuş, ancak Trabzon halkını aşamamış.

19 yüzyılın başlarında, House of Rothschild (Rothschild tröstü) ABD'de bazı yatırımlar yaptı ve kendine bağlı bankalar kurdu. Rothschildler'in ABD'de kurduğu bu bankaların ilki, The City Bank adını taşıyordu. 1812 yılında New York'ta kurulan banka, daha sonra National City Bank adını aldı ve 50 yıl boyunca da Moses Taylor tarafından

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

87

yönetildi. Taylor 1882'de geride 70 milyon dolar bırakarak öldü ve yerine oğlu Percy geçti. Ertesi yıl, John D. Rockefeller'ın kardeşi William Rockefeller bankaya yüklü bir para yatırarak ortak oldu. 1891'de ise Rockefellerlar, Percy'i ikna ederek, onun yerine banka yöneticiliğine ortakları James Stillman'ın geçmesini sağladılar. James Stillman'ın da bir "Londra bağlantısı" vardı; babası Don Carlos uzun yıllar Rothschildlar'a hizmet etmişti. (Eustace Mullins, The World Order: Our Secret Rulers, s. 104-105) Bu firma şimdiki Citicorp'tur.

OSMANLI VE RİO TINTO

Rio Tinto'yu 1900'lü yılların ilk çeyreğine Lord Denbilgh kanalıyla İngiltere'nin çıkarları için Osmanlı yetkililerine Glesvow projesini kabul ettirmeye çalışırken bulmaktayız. Bu dönem Chester-ABD, Glasgow UK gibi projeler ile Fransız ve Almanların demiryolu imtiyaz kavgalarının yoğun bir şekilde yapıldığı dönemdir. Osmanlı ilk dış borcunu 1854'de Palmer ve Glodshmidt'den almıştır. Kırım savaşını ise Rothschildler finanse etmiştir. Osmanlıyı yeteri kadar borçlandırdıktan sonra Rothschildler Herz'li, Sultan Abdulhamit'e göndererek, borçları silme karşılığında Filistin topraklarının yahudilere bırakılmasını talep eder, bu talep rağbet görmez.

Chester projesinin arkasında ABD'de yerleşik, Rothschild ve Warburg ortaklığı olan Kuhn Loeb & Co (Şimdiki American Express) firması vardır. Ayrıca, Chester projesi kapsamında kurulan Ottoman American Development Company firmasının yönetiminde bir Rothschild kumulusu olan Wickers Armstrong firmasının Washington temsilcisi de bulunmakta idi. Bu proje daha sonra Atatürk tarafından çöpe atılır. Buna mukabil ABD senatosu 18 Ocak 1927 tarihi toplantısında Lozan Banş Anlaşmasını reddeder.

Yine de Rothschildler kuruluş olan Osmanlı Bankası, Almanlarla birlikte Bağdat demiryolunu finanse etmekte ve yeni imtiyazlar peşinde koşmaktaydı. Bir Rothschild ajanı olan Gülbenkyan, Sheel adına Osmanlı Petrol alanlarının

88

HAKANTÜRK

peşinde idi. Gülbenkyan başarılı oldu. Petrol imtiyazı daha sonra Irak Petrol Şirketi adını alan Türkiye Petrol Şirketine verildi. Amerika %23.5, İngiltere %23.5, Fransa %23.5, Shell %23.5 ve Gülbenkyan %5 hisse aldılar. Bölge BM tarafından İngiltere'nin nüfuz alanı olarak ilan edildi.

Projeler ve imtiyazların alanı temeli demiryolu inşasına dayanmakta ve yapılacak demiryolunun 20 km sağ ve solu demiryolunu yapacak firmalara imtiyaz bölgesi olarak verilmekteydi. İmtiyaz bölgesindeki madenler, petrol, ormanenvali, tarım alanları, tarihi eserler ve ören yerleri bu firmaların tasarrufuna bırakılıyordu. Amerikan misyonerler Anadolu ve Ortadoğu'yu karış karış taramışlar ve demiryollarının güzergahlarını

belirlemişlerdi. Şu günlerde demiryolu projeleri gündemde olmadığından, benzer imtiyazları YASED'in hazırladığı şekliyle, Maden, Çevre, İmar, Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunlarının geçerli olmadığı endüstriyel bölgeler adı altında. Lokal alanların emirlerine egemenliklerine tahsisini sağlayacak şekilde, elde etmeye çalışmaktadırlar. (Hükümet tarafından hazırlanan yeni endüstri bölgeleri kanun tasansı tehlikeli unsurları ihtiva etmemekle beraber, ilk hazırlanan tasan niyeti ortaya koymak bakımından önem arz etmektedir. Yeni tasarı kanunlaştığı takdirde de yabancı sermayenin beklenen miktarda geleceği şüphelidir. Zira tasan bekledikleri tavizleri içermemektir) Bu lokal alanlar tek tek belirlenmiş ve ruhsatlar alınmıştır. 100 yıl sonra aynı senaryo tekrarlanmakta, Türk'ün hafızasının zayıflığı bir kez daha tarihe dipnot olarak düşülmek istenmektedir. Dergilerinde "The Turk of The Town" şeklinde alaycı başlıklar atanlar tarihin tekrür edeceğinden emindirler.

TÜRKİYE VE RİO TINTA

Bor madenlerinin devletleştirildiği 1978 yılından önce Türkiye'deki bor madenlerinin %80'ine Türk Borax adlı firması ile hakim olan Rio Tinto, Anatolia Mineral Development Ltd isimli firması ile bu günlerde ülkemizde altın, gümüş, bakır çinko v.s. araması yapmaktadır. Bu firmaya Cominco'da ortaktır. Zengin alün rezervi buldukları

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

89

belirtilmektedir. Ancak bu bilgilere ihtiyatlı yaklaşmakta fayda vardır. Rio Tinto ve diğer altın arayıcılar, ülkemizin içinde bulunduğu ve patronu olan bankalarca körüklenen krizden faydalanarak; "krize çare olarak işte altın, altın çıkarmak için yerli sermayenin gücü yetersiz, o halde yabana sermayenin önünü açalım" şeklinde bir yaklaşımla önemli imtiyaz elde etmek isteyebilirler.

Rio Tinto lobisi şimdilerde bu tezi ısrarla işlemekte ve toplumun önüne altın haritaları sermektedir. Bazı televizyonlar kamuoyu yapıcılığına soyunmuşlardır. Bazı madencilik kuruluşları bu lobinin sözcülüğünü üstlenmişlerdir. Hiçbirinin aklına Eti Gümüş'ün yılda 120 ton altın işletebileceği gelmemekte, çözüm olarak yabancı sermayenin önündeki engellerin kaldırılması önerilmektedir. Bu manada işbirlikçi sermaye de aynı koroya dahildir. Hazretlerinin çıkarları zedelenmesin yeter ki, vatanın bir parçası gitmiş ne önemi var. Bunlar çıkarları için yavru (vatan)larını bile harcarlar.

Her ne kadar Almanların altın konusunda engelleyici rolü açıkça ortaya konulmuş ise de dikkatlerden kaçan bir Fransız kamu şirketi olan BRMG'nin Euroglod'daki çoğunluk hissesini Normandy firmasına devrettikten sonra tesisin deneme üretimine başlamış olmasıdır. Üretime başlayış ile eş zamanlı olarak. Alman vakıflarının engelleyici rolü deşifre edilmiştir. Osmanlı petrol bölgelerinin paylaşımı için sergilenen oyunlar şimdilerde Türkiye'nin altın ve bor madenleri için oynamaktadır. Benzer şekilde ittifaklar kurulmakta, ittifaklar bozulmaktadır.

Rio Tinto'nun Rio Tur firması ile de ülkemizde torona aramaları yaptığı ve Ankara-Kazan'da torona rezervi tespit ettiği belirtilmektedir. Türkiye'de önemli miktarda altın sahası kapatan Eldorado Gold firması Anglo American Corp'a (AAC) aittir. Eurogold isim değiştirerek Normandy olmuştur. Ama firma Normandy Poseidon'un kontrolü Rio Tinto ve AAC'dedir. Altın fiyatları, her gün, iki kez İngiltere'de City'i bulunan Rothschild Bank tarafından belirlenmektedir. Hammadde temin ettikleri ülkelerden hiç biri?, gelişmişlik seviyesini yakalayamamıştır.

90

HAKANTÜRK

Rio Tinto'nun GAP Projesi kapsamında yapılan İlisu barajında, Balfour Beatty firması ile birlikte hissesi bulunmaktadır. Buradaki hissesi kendi faaliyet alanı ile ilgili olmayıp İngiltere'nin Ortadoğu politikaları muvacehesindedir. Balfour Beatty'nin alt kuruluşu PacifiCorp firmasının Soma ve Orhaneli Termik Santrallerinin işletilmesi ihalesini aldığı bilinmektedir.

US BORAXIN GELECEĞİ

Rio Tinto'nun kendi açıkladığı bilgilere göre elinde en fazla 20 yıllık bor rezervi kalmıştır. Boron'daki yataklarda açık ocak işletmeciliği yapma imkanı kalmadığı, cevherin toprakla karıştığı, kapalı ocaklardan yapılacak üretiminde oldukça pahalı olduğu bilinmektedir. Rio Tinto, Arjantin'deki bor yataklarından üretimi doldurmuştur. ABD ise üretime en fazla 10 yıl daha müsaade eder ve kalan bor rezervini stratejik rezerv ilan ederek üretimi durdurur. "Yirmi Katırlı Takım" ile başlayan macera da yirmi satırla ferman ile sona erer.

Bu durumda Rio Tinto US Borax'ın önündeki iki çözüm bulunmaktadır. Ya yeni bir bor rezervine sahip olacak ya da bor madenine alternatif bulacaktır. Yeni bir bor rezervine sahip olabilmesinin en kestirme ve etkili yolu Türk bor madenlerine sahip olmaktır yada pazarlamasını tamamen kontrol altına almaktır.

Bunun için de:

1.Öncelikle bor madenlerinin özelleştirilmesi sağlanmaya çalışılmış, bu hususta öyle hızlı davranılmıştır ki, ilgili Ba-kan'ın dahi haberi olmadan, 2840 sayılı kanun yürürlükte iken Eti Holding, Özelleştirme idaresine devredilmiştir. Ancak, hükümet daha sonra durumun farkına vararak ve kamuoyunun yoğun tepkisini dikkate alarak özelleştirmeye devir kararını iptal etmiştir. Bu yöntemden sonuç alınamamıştır. Rio Tinto'nun, Quiborx'i alma yönünde girişimlere başladığı belirtilmektedir.

Bundan sonra ise,

2.Bor madenlerinin devlet eliyle işletileceğini hüküm altına alan 2840 sayılı yasa değiştirilmeye ya da en azından,

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

91

bu hususta kamuoyunun hassas olduğu dikkate alınarak, kanun hükümleri battal hale getirilmeye çalışılacaktır.

3.2840 sayılı kanun ile Eti Holding'in tasarrufuna bırakılan bor sahalarının ruhsatları çeşitli gerekçelerle iptal edilerek bir müddet sonra Rio Tinto'nun eline kontrolüne geçecek şekilde üçüncü kişi veya kuruluşlara aktarılmaya çalışılacaktır. Bu yöntemde en önemli argümanları, bor havza-larındaki diğer madenlerin işletmeye açılması şeklinde olacaktır. Milli hisleri de okşayan bu yaklaşım, Eti Holding'in dışındaki kuruluşlar için nedense sergilenmemektedir. Rio Tinto'nun doğrudan veya dolaylı olarak üzerinde olan ruhsat sahalanndaki madenlerin yıllardır niçin işletmeye açılmadığı, işletmeye açılmamasına rağmen niçin ruhsatların iptal edilmediği sorgulanmamaktadır.

1.Rio Tinto ile aynı sermaye grubuna dahil olup, Eti Holding'den bu güne kadar hiç bor almamış ya da çok az bor ürünü almış diğer şirketlerin ihtiyaçlarının çok üzerinde taleplerle gelmesi sürpriz olmayacaktır. Yüksek miktarda ve uzun süreli bağlantılarla ürün talep eden yeni araçlar ortaya çıkacaktır. Böylece USBorax-Rio Tinto'nun üretiminden çekilmesi ile doğacak boşluğu kendi çıkarlarına uygun olarak doldurulacaktır.

2.Türk borlanı ele geçirme operasyonunda Rio Tinto'ya en ucuza mal olacak yöntem, Eti Holding veya Eti Bor A.Ş.'nin halka açılmasını sağlamaktır. Bunun için de mevcut ekonomik kriz gerekçe gösterilecektir.

(Danıştay'ın 26.05.1999 gün 1999/66 Esas ve 1999/93 Karar sayılı kararı ile Eti Holding'in Anonim Şirket olarak yapılandırılmasının ve Eti Bor A.Ş.'nde özel şahıs hissesinin bulunmasının hukuka aykırı olduğu tespit edilmesine rağmen, halen hukuka uygun bir yapılanmaya gidilmemesi dikkati çekmektedir) Bu şirketlerin halka açılması sağlandığında gerisi kolay. Nasıl olsa FinansKapital'in tecrübesine sahip olan Rio Tinto, %10'luk hisse ile şirketin tamamının nasıl kontrol edileceğini çok iyi bilmektedir. Hatta, kendisi hiç ortada gözükmeden de Türk borlarını ele geçirebilir. Bu durum ileride tröst suçlaması ile karşılaşmaması bakımından ge-

92

HAKANTURK

reklidir de. Önemli bor ve trona üreticisi olan NACC ve Lardarello benzer bir operasyonla kontrol altına alınmıştır.

Rio Tinto, halen dünyanın en önemli bakır üreticilerinden. Fakat bu güne kadar, özelleştirmek amacıyla birkaç kez ihaleye çıkarılan Karadeniz Bakır İşletmelerine dönüp bakmamıştır bile. Onun ilgisi bor, trona ve altın rezervleri-nedir. Rio Tinto'nun, İngiltere'deki merkezinde Türk borlarının özelleştirilmesi ile ilgili olarak ayrı bir birim oluşturduğu ifade edilmektedir. Yukarıdaki tahminlerden başka yol ve yöntemler geliştirme hususunda yoğun bir çalışma yürütülmektedir. Trona madeninin bor yerine kullanılması için çalışmaları halen devam etmektedir. Owens Corning'in borsuz fiberglas üretme çalışmaları ve deterjan üretiminde borun trona ile ikame edilmesine yönelik gayretler ancak bu şekilde anlamlı hale gelmektedir. Alternatif ürün kısmen bulunsa bile, gelişmeler bor ürünlerine olan talebin artmakta olduğunu, kullanım alanlarının çoğunda alternatifinin bulunmadığını göstermektedir. Bu durum da, Rio Tinto'nun Türk borlanı ele geçirme hususunda daha radikal davranmasını zorunlu kılmaktadır.

US Borax, Owens Lake Operation adlı firması ile uzun zamandır trona üretmektedir. Eti Holdinge verdiği yazılarda trona üretiminin olmadığını belirten Rio Tinto, 1993 yılından bu yana Beypazarı trona

madenlerinin işletmeye açılmasını engelleme gayreti içinde girmiştir. Bu yatırımı engelleyemez ise kendisi kontrol altına almak istemektedir. Trona'nın en çok tüketildiği Avrupa'ya en yakındaki tek doğal soda yatağının Türkiye'de olması bu cevheri stratejik hale getirmektedir.

RİO TINTO'NU ARKASINDAKİ GÜÇLER

Alman ve İngiliz firmalarının ortaklıklarının arkasında, Rothschild, Oppenheimer ve Goldschmild ailelerinin Frankfurt kökenli aileler olmaları yatmaktadır. Daha sonra İngiltere'e göçen bu ailelerin soyağaçları 1600'lü yılların başında sonunda Rothschildler daha güçlü olmuşlardır. Ancak bu ailelerin bir çok gelişmiş devletten daha fazla ekonomik gücü elde etmeleri ve korumaları pek mümkün

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

93

görülmemekte ve bu şirketlerdeki İngiltere kraliyet ailesinin payının varlığı, bu ailelerin arkasında Birleşik Krallığın (İngiltere) olduğunu düşündürmektedir. İngiltere Dışişleri Ba-kanlığı'nın ve Büyükelçiliklerinin bu firmaların işini takip etmesi bu düşünceyi kuvvetlendirmektedir. Rio Tinto'ya karşı Avustralya'da ciddi bir muhalefet vardır ve bunlara göre; Rio Tinto, İngiliz egemenliğinin "Amiral Gemisi"dir.

1970'li yılların başında Rusya'ya bor sevk edildiği gerekçesi ile Çanakkale çıkışında bor yüklü gemilere el konulur. ABD kanalıyla yapılan bu el koyma işinin Rio Tinto'nun isteği üzerine olduğu açıktır. Rio Tinto'nun, Bilderberg, Mont Pelerin, RIIA/Chatham House ve CFR'yi finanse eden kuruluşlar arasında olduğu çeşitli yayınlarda yer almaktadır. ABD, Türk borlarına Rusya'ya gidiyor diye el koyarken, aynı yıllarda hammaddesi bor olan fiberglas tesisleri, ABD'de yerleşik Owens Corning firması tarafından SSCB ülkelerine kuruluyordu.

SONUÇ

Türk borları dünyada oldukça yaygın kullanılmaktadır. Ancak pazarlama büyük oranda aracılara eliyle yapıldığından Eti Holding'in payı daha düşük gözükmektedir. 1978 yılında yapılan devletleştirilmenin hemen ardından 1983 yılında sahalann eski sahiplerine iade edilmeye çalışılmasının yarattığı tereddütler, daha sonra eski ruhsat sahiplerinin sürekli bu yönde baskı yapmaları, icranın başı olan hükü-metin-hükümetlerin Türkiye Cumhuriyetinin temel niteliklerinden olan Devletçilik ilkesine soğuk bakması, 80'li yıllarda esen ve halen devam eden özelleştirme rüzgarları bor madenlerinin ülke ekonomisine azami katkısı sağlaması için radikal kararlar alınmasını engellemiştir. Özal Hükümeti tarafından 1986 yılında hazırlanan Morgan Planı'nda, borlar tüm özkaynakları ile birlikte, ilk etapta özelleştirilecek madenler, arasında sayılmaktadır. Etibank-Eti Holding, bir yandan bu şekilde baskı altına alınarak başarısızlığa mahkum edilirken diğer yandan da kıyasıya eleştirilmiştir. Zaman zaman bu eleştirileri hak etmek isteyen yöneticiler iş

94

HAKANTÜRK

başına getirilmiş olsa da alınan mesafe küçümsenemeyecek kadar önemlidir.

Her şeye rağmen Türk borları ile ilgili olarak bu güne kadar yapılan en iyi tasarruf devletleştirme olmuştur. Devletleştirme öncesinde durum oldukça vahimdir, ülkenin elde ettiği gelir 230 milyon doların çok çok altındadır ve Türk bor madenleri de Borax Consalidated Limited kanalıyla Rio Tinto'nun kontrolündedir. Devletleştirme ile en azından üretim millileştirilmiştir. Bunun olumlu sonuçlarını görmek için Kırka, Bandırma, Emet ve Bigadic'i görmek yeterlidir. Dünyanın en büyük rezervlerine sahip olduğumuz Pomza ve Perlit madenlerinin içinde bulunduğu acıklı durum dikkate alındığında borlardaki devletleştirilmenin önemi kendiliğinden ortaya çıkar. Büyük oranda yabancı firmaların kontrolüne geçen perlit sahalarından 17 dolara perlit ihraç edilmektedir. Bu madenler süratle devletleştirilmen ya da en azından ANSAC benzeri bir ihracat sistemi oluşturulmalıdır.

İlginçtir, yerli bir grup var ki, ısrarla borların millileştiril-mesini savunmaktadırlar. Borlar maden veya pazarlama kendilerine üç, beş kişiye verilirse millileşmiş olacak, milletin malı olan bir devlet kuruluşunda kalırsa milli olmayacak!.. Milli kavramının şahıslann menfaati ile özdeşleştirildiği dahiyane ve yeni bir tanımla karşı karşı karşıyayız. Son yüzyılda özel sektör olarak bir tane dahi uluslar arası marka ve firma oluşturamadıysak da, milli kavramının profanlaşmış, globalleşmeye de uygun yeni şeklini dünyaya armağan ederek, bilime bir nebze de olsa hizmet etmenin gururunu yaşayabiliriz. Gelecek nesiller de bizimle öğünürler. Bor'un İngilizcesi Boron'dur. US Borax müseccel markalı ürünlerinde Türkçe olan bor kelimesini gibi. Etibor markası tüm kullanıcılar tarafından benimsenmiştir.

Bor Pazar yapısı bu şekilde ortaya çıkınca niçin özel sektörün işletmeyeceği daha iyi anlaşılacaktır.

Pazarlama da özel sektör eliyle yapılamaz, çünkü rakip firma oldukça güçlü olup, dışarıda özel sektör

firmalarına satış yaptırmazlar. Rio Tinto-US Borax bor teknolojisi konusunda çok önemli mesafeler almış, patentler elde etmiştir. Bu durum pazarın yapısından kaynaklanmaktadır. Pazar rakibin kont-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

95

rolünde ve araçlar eliyle oluşunca, Eti Holding'in koruyacak müşterisi olmadığından, teknoloji geliştirmesi de gerekmemektedir. Bu kısır döngü içinde Rio Tinto'nun peşinden gitmek zorunda bırakılmıştır. 233 sayılı KHK kısıcında, memur mevzuatı ile üretimden pazarlamaya kadar tüm aşamalarda basiretli bir tüccar gibi davranarak, uluslar arası pazarda yer edinmeye çalışılmaktadır.

Eti Holding müşterileri ile doğrudan görüşmeler yapabilecek personele ve ihracat tecrübesine fazlası ile sahip olup bu firmaların Türkiye'de ayrıca temsilci buldurmasına gerek yoktur. Bilhassa iktidara göre değişen firma temsilcileri, pazarlama politikasının ülke menfaatleri yönünde geliştirilmesinin önünde ciddi bir engeldir. Her yeni temsilci fiyatın bir miktar daha düşürülmesi anlamına gelmektedir. Ayrıca, kurum ile müşteriler arasına kalın bir duvar çekilmektedir. Son yıllarda pazarlama konusunda atılan küçük ama doğru adımlar aracılan ve rakipleri telaşlandırmıştır. Bu doğru adımları kurumun özerkleştirilmesi takip etmelidir. Rio Tinto yatırım yapacağı ülkelerin Üniversiteleri ve bilhassa madencilik kuruluşları ile iyi ilişkiler kurar, buralardaki öğretim üyelerine, ihtiyacı bulunmasa dahi, araştırma projeleri verir ve kendisine bağlar. Dolaylı olarak finanse ettiği enstitüler, vakıflar, dernekler kurdurur. Yaptığı masraflar kendisine lobi desteği olarak döner. Bu ülkemiz için de böyledir. Rio Tinto, liberal felsefenin yaygınlaşması için faaliyet gösteren Mont Pelerin Topluluğu'na büyük oranda destek vermektedir. Bu topluluk aynı zamanda Globalleşmenin fikir babası olarak bilinmektedir. Rio Tinto için Çin ve Türkiye'nin ayrı bir önemi vardır. Bu bağlamda ülkemizdeki bazı üniversitelere ve buralardaki öğretim üyelerine projeler vermek suretiyle yardımda bulunduğu bilinmektedir.

Uluslar arası firmalar, faaliyet gösterdikleri ülkelerdeki madencilik derneklerine, vakıflara ve enstitülere yardım yaparak yürüttükleri lobi faaliyetlerini artık yeterli görmediklerinden, daha güçlü desteklere yönelmişlerdir. Bu destekler şimdilik MAI ve MIGA olarak karşımıza çıkmaktadır.

96

HAKANTÜRK

Rio Tinto ve benzeri uluslar arası firmalar GATT çerçevesinde Dünya Ticaret Örgütü'nün güçlü korumasına yönelmişler, daha doğrusu bu korunma ihtiyacı Dünya Ticaret Örgütü'nü doğurmuştur. Bu tür bir örgütlenmenin felsefi alt yapısını oluşturmak için Mont Pelerin Topluluğu uzantıları Liberal Düşünce Toplulukları, Aspen Enstitüsü gibi entelektüel kulüpleri, siyasi alt yapı için CFR, Bilderberg, RIIA gibi kuruluşları kullanmışlardır.

GATT, MAI ve MIGA gibi uluslar arası hukuk normlarını oluşturduktan sonra sıra bu anlaşmaların uygulanmasını sağlayacak tahkim kuruluşları ve güvenlik kuvvetlerinin yapılandırılmasına gelmiştir. Tahkim yoluyla alınan kararlar ve Dünya Ticaret Örgütü'nün kararlarını cebri olarak uygulayacak herhangi bir güvenlik gücü oluşumu halen sağlanamamıştır. Bu firmaların, bir birinden çok farklı yönetimlere sahip değişik ülkelerdeki yatırımlarını ve oldukça büyük meblağlara ulaşmış olan sıcak paralanm ülkeler arasındaki hareketini güvenlik altına alacak yeni ve global hukuku oluşmuş, sıra global güvenliğin sağlanmasına gelmiştir. Bunun için de global güvenlik gücüne ihtiyaç vardır. Bu nasıl sağlanacaktır? Ekonomik gerekçelerle ve firmaların ihtiyacı var diye böylesine bir askeri oluşuma uluslar arası toplum rıza göstermez. Global bir tehdit icat edildiğinde ve uluslar arası toplum, global terör ile yeterince uyarıldığında global komutanlık oluşturulabilir. Bu gün de olanlar bundan farklı değildir. Bu sağlandığında artık liberal felsefe de rafa kaldırılacaktır.

Bu çalışmada madencilik alanındaki dünyanın en büyük şirketi olan Rio Tinto, bor madenleri merkeze alınarak incelenmiştir. Rio Tinto ve Finans Kapital'e dahil şirketlerin diğer madenlerde kamu kuruluşlarının elinde olanlar hariç büyük bir hakimiyeti bulunmaktadır. Türk özel sektör madenciliğinin sermaye, teknoloji ve bilgi yönünden zayıf olduğu bilinen bir husustur. Devlet kuruluşları ise başta Eti Holding olmak üzere oldukça iyi bir bilgi birikimi ve teknik iş gücü kapasitesine sahiptir. Bu kuruluşlar Marakeş sürecinden çıkılıp, siyasetten arındırıldıkları ve özerklikleri yönünde gerekli hukuki düzenlemeler yapıldığı takdirde

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

97

başarılı projelere imza atabilirler. Yabancı sermaye ise girdiği ülkelere teknoloji getirmeyi bırakın, vergi dahi vermeden işletmecilik yapma yollarını aramaktadır. Hammadde ihracı ile kalkınmış hiçbir ülke bulunmamaktadır.

Neslimiz 150 milyar doların üzerindeki borç ile gelecek nesillere hiç de iyi bir miras bırakmamaktadır. Buna bir de çsvre felaketlerine yol açan yabancı şirketler, bu şirketlere verilmiş ve uluslar arası kuruluşların garantisindeki uzun süreli ruhsatlarla adeta işgal edilmiş bölgeler eklendiğinde torunlarımız ve onların çocukları elbette bizi hayırla anma-yacaktır. Günümüzü kurtaralım diye yanları satarsak, Çanakkale'de Kocatepe'de, Dumlupınar'da bizler için kendilerini feda edenlerin de kemikleri sızlayacaktır. Bundan yabancı sermayeye karşı olduğu anlamı çıkarılmamalıdır. Ancak güçlü ekonomiler için faydalı olan yabancı sermaye, zayıf ekonomiler için yıkıcı bir etkiye sahiptir. Yabancı yatırımcıların fazlaca ürkek olması nedeniyle oldukça fazla taviz istemesi de doğası gereğidir. Bu tavizler verildiğinde ise geleceğin ipotek edileceği açıktır. Ayrıca, uluslar arası şirketlerin, asıl sermayenin sahibi olan ülkelerin dış politikalarının birer parçası olduğu gerçeği de dikkatlerden irak tutulmamalıdır. Son zamanlarda bu tür şirketlerin bir çoğunun devletler üstü dolayısıyla toplumlardan bağımsız orga-nizasyonlann çıkarlarına hizmet eder hale geldikleri konusu tartışılmaktadır. Global ekonomi milli ekonomileri, global hukuk milli hukukları ve global güçler milli güçleri tehdit etmektedir. 80 yıl sonra neslimiz tarihi bir tercih yapacaktır.

TÜRKİYE ZENGİN VE YOKSUL

Bizim çocukluğumuzda Türkiye kendi kendini besleyebilen yedi ülkeden bir tanesiydi. En fakir ailenin dahi evine et, tavuk ve yeterince sebze-meyva girerdi. Bugün ki gibi Pazar bittikten sonra çöplerin arasında çocuklarına bir iki kilo sebze-meyva götürmek için uğraş verenleri göremezsiniz... Bir tarafta bunlan yaşayanlar olduğu gibi, dahi düne kadar nefesi kokan bir sürü ipsiz, sapsız şu son yıllarda karşımıza allı şanlı işadami olarak çıkıp düğünlerde dolarlan saçmaktadır... Bu ülke insanları çoluk çocuğunun rızkını

98

HAKANTÜRK

temin etmek için kanı on para etmezlere muhtaç edenler vatan haini değilde nedir?...

Bu kitapla ilgili malzeme araştırırken her taşın altından bir ihanet veya yolsuzluk fıskırdığını gördüm. Hiç tanımadığım namusundan, dürüstlüğünden şüphe edilemeyecek görevlilerin bana gayri resmi verdikleri bilgiler karşısında ne diyeceğimi, ne yapacağımı şaşırtdım. Demek ki biz, Kıbrıs Barış Harekatında, o tanımadığımız düşman olarak gördüğümüz insanlan öldürmeden önce, bu vatana ihanet eden, bu ülke insanını böylesine mağdur edenleri cezalandırmamız gerekmez miydi?...

Kara elmas denilen kömürde, beyaz altın denilen pamukta, pancarda, su da, fındıkta ve daha birçok altın değerinde sahip olduklarımızda oynanan büyük oyunlann bir kısmını daha gözler önüne serelim.

Belgelerden birinin başlığı: Adapazarı Şeker Fabrikası A.Ş.'nin Tasfiye Kararı. Özelleştirme Yüksek Kurulu Kararı. Tarih: 15.04.2002 Karar No: 2002/26 Konu: Adapazarı Şeker Fabrikası A.Ş.'nin Tasfiyesi Hk.

Özelleştirme Yüksek Kurulunca:

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın 08/04/2002 tarih ve 2585 sayılı yazısına istinaden:

Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun 20.12.2000 tarih ve 2000/92 sayılı kararı ile özelleştirme kapsamına alınan Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. bağlı ortaklığı Adapazarı Şeker Fabrikası A.Ş.'nin tasfiye edilmesine.

Tasfiye işlemlerinin Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. yetkili organlanca yerine getirilmesine, karar verilmiştir.

Başkan Bülent Ecevit Başbakan

Üye

Dr.Devlet Bahçeli Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Üye

Dr. Yılmaz Karakoyunlu

Devlet Bakanı

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

99

Üye

Sümer Oral Maliye Bakanı

Üye

Kemal Derviş

Devlet Bakanı

Üye

Ahmet Kenan Tanrıkulu
Sanayi ve Ticaret Bakanı

Bu belge ve altındaki imzalardan sonra ülkem insanları ne mi yapmış?.. Seslerini duyurabilmek için ulusal gazetelerden birisine aşağıdaki ilanı vermişler sadece. Çünkü devlete karşı başka ne yapabilirlerdi ki?.

KAMUOYUNA DUYURULUR

1-Adapazarı Şeker Fabrikası 1953 yılında Pancar Eken Çiftçinin ineğini, tarlasını satarak ortak olduğu bir kuruluştur. Fabrikanın bölge çiftçisine, bölge ekonomisine, hayvancılığa katma değer sağlayan kuruluşların başında gelmektedir. 1953 yılında kurulan ilk özel şeker fabrikası hatalı yönetimler sonucu, yanlış fiyat politikaları yüzünden her yıl zarar etmektedir.

17 Ağustos 1999 depremine kadar 8 trilyon TL. olan zarar 1999 depreminden sonra bugüne kadar toplam 100 trilyon TL.'yi bulmuştur.

2- 1987 yılında bugüne kadar siyasiler fabrikayı bir üs olarak kullanmışlardır. Adapazarı Şeker Fabrikası'nın arabaları, binaları başkaları tarafından kullanılmış; masrafları Adapazarı Şeker Fabrikası'na ödetirilmiştir.

3- 17 Ağustos 1999 depreminden sonra çalışmayan fabrikadan işçiye ödenen para 22 trilyon, nakliyeye ödenen para 13 trilyondur. Bu ödenen paralarla fabrikanın ayağa kaldırılması gerekirken fabrika tasfiye edilmeye çalışılıyor.

4-17 Ağustos 1999 depreminden sonra fabrika T.B.M.M. KİT komisyonunda masaya yatırılırken Adapazarı'nda hiçbir iktidar milletvekili katılmazken. Adapazarı Pancar Kooperatifi Yönetim Kurulu Başkanı

100
HAKANTÜRK

bütün toplantılarda hazır bulunarak fabrikanın kapatılmaması için büyük mücadele vermiştir.

5- KİT komisyonunun tutanaklarına bakıldığında hiçbir iktidar milletvekilinin adı geçmemektedir.

Fabrikanın deprem öncesi 100 Trilyon TL. Sigorta ettirilmesi gerektiren 1 Trilyon TL.'sına sigorta ettirilmiştir. Şimdi ise çalışmayan fabrika 100 Trilyon TL.'sına sigorta ettirilmiştir.

6- Adapazarı Şeker Fabrikası mevcut iktidar partileri tarafından kapatılmış olmasına rağmen tüm siyasiler fabrikadan siyasi rant sağlamaya çalışmaktadır. 17 Ağustos 1999 depreminde Marmara Bölgesi'nde en ağır hasarı Adapazarı bölgesi almıştır. Bunlara ilaveten Adapazarı, Düzce, Bolu, İzmit, Bilecik illerine büyük katkısı olan Adapazarı Şeker Fabrikası da kapatılmaktadır. Böylece pancara kota koyan fındığı söktüren, tütünü bitiren, depremde Sakarya, Düzce, Bolu, İzmit halkını yalnız bırakanlar esnafı yok edenler, pek yakında gerekli cevabı alacaklardır.

"Fabrika çiftçindir ve Adapazarı Pancar Ekicileri Kooperatifi olarak 4 ayda fabrikayı çakşır duruma getirip kâra geçirebileceğimizi kamuoyu önünde söz veriyorum"

"Çiftçinin bütün haklarını sonuna kadar koruyacağımdan kimsenin şüphesi olmasın"

Sınırlı Sorumlu Adapazarı Pancar Ekicileri Kooperatifi. Bu kamuoyu duyurusundan sonra Karadeniz bölgesinde; fındıktan geçimini sağlamakta olanların durumuna bir göz atmakta yarar var. Ancak böylelikle son on yılın hükümetlerinin neler yapmış olduğunu çok daha net görebiliriz...

GÜLBEKYAN 'Bir İhanetin Anatomisi'

"Gülbenkyan (Klaust Sarkis), ermeni asıllı iş adamı. (İstanbul 1869 - Lizbon 1955) 1895'de Royal Dutch Shell den Henry Deterdini ile ortaklık kurdu. 1902'de İngiliz uyruğuna geçti, Musul bölgesindeki yer altı işlet-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

101

melerine katkıda bulundu ve haklarını Irak konsorsiyumuna (Fransa, İngiltere, Hollanda, ABD) (1920) devretti, ancak kendine mülk ve kardan % 5lik bir pay ayırdı. Ayrıca İngiliz-İran (Anglo-Pers /bugünkü BP) şirketinde hissesi vardı.. Lizbon'da, Kalust Sarkis Gülbenkyan taraftından kurulan vakıf, Portekiz içine dağılmış 150 kütüphaneyi, ayrıca dış ülkelerde bir çok enstitüyü yönetir, öğrencilere burslar ve sanatçılara ödüller verir, sergiler ve festivaller düzenler..." Büyük Larousse'un Gülbenkyan maddesi bu masum bilgileri vermektedir bize.

1920'li yılların başında, petrol mücadelesi tek bir bölgede Mezopotamya'da yoğunlaştırılmış olarak devam ediyor. Savaş öncesi 10 yıl içinde de Mezopotamya, petrol konusundaki entrikalarda, diplomatik ve ticari rekabetlerde daima odak noktası olmuş, mücadelenin konusunu teşkil etmiştir. Bölgenin yüksek oranda petrol potansiyeli içerdiği hakkında verilen raporlarla bu rekabet daha da şiddetleniyordu.

Süregelen bu çekişmeler artık mahvolmuş durumdaki, borca gömülü, müzmin borçlu Türk İmparatorluğu'nca da, kendine yeni gelir kaynakları oluşturmak amacıyla teşvik görüyordu. Savaş öncesi yıllarda sahnede rol alan oyunculardan biri de Ortadoğu'ya Alman nüfuz ve hırsını, sokmak isteyen Deutsche Bank önderliğinde kurulmuş bir Alman grubuydu. Karşıt taraf ise rakip bir grup, William Knox D'ar-cy'nin başkanlık ettiği, sonradan Anglo-Pers Şirketi'ne (BP). katılmış olan grup vardı. Şirketin amacı İngiltere hükümeti tarafından Almanya'ya karşı bir ağırlık oluşturmaktı.

Çok geçmeden, 1912 yılında İngiltere hükümeti hiç beklenmedik bir anda sahneye yeni bir oyuncu sürecekti. Yeni oyuncu Türkiye Petrol Şirketi'dir. Daha sonra Deut-che Bank'ın petrol üzerindeki imtiyazlarını bu şirkete dev-retliği anlaşılacaktı. Yeni kurulan bu şirketle Deutsche Bank ve Royal Dutch Shell dörtte birer hisseye sahipti. Şirketin toplam varlığının yarısı olan en büyük hisse ise

102

HAKANTURK

adı Türk Milli Bankası olan (Turkish National Bank) aslında salt İngiltere'nin ekonomik ve politik çıkarlarına yönelik olarak, İngiliz banker Cassel tarafından kurulmuş bankaya aitti. Ancak oyuncuların hepsi bundan ibaret değildi. Bir oyuncu daha vardı ki bu bazılarınca 'petrol diplomasisinin TalleyrandV olarak alınıp hayranlık duyulan, bazılarının ise küçük görüp değersiz bulduğu Klaust Gülbenkyan adındaki ermeni milyonerdir. Türkiye Petrol Şirketi'nin kuruluşunu ayarlayan kişi Gülbenkyan'dır. Biraz daha derin araştırıldığında, Gülbenkyan'ın Türk Milli Bankası'nda yüzde 30 hissesi olduğu ve bunu sakladığı ortaya çıktı. Türk Milli Bankası'ndaki yüzde 30'luk hisse Türkiye Petrol Şirketi'nde yüzde 15 hisse anlamına geliyordu. "Klaust Gülbenkyan, petrole uğraşan bir ailenin ikinci kuşağıydı. Varlıklı bir ermeni petrolcü ve banker olan babası servetini Osmanlı İmparatorluğu'na Rus gazyığı ithal etme yoluyla edinmişti. Bu çabalarından dolayı Sultan tarafından ödüllendirilerek Karadeniz kıyılarındaki bir kente vali olarak atanmıştı." Londra'daki King's Col-lege'ı bitiren Klaust, maden mühendisliği eğitimi görmüştü ve tezini de "yeni petrol endüstrisi teknolojisi" olarak seçti. Baku petrolü üzerine inceleme yaptı. 1889 yılında Rusya petrolü üzerinde, oldukça beğenilen bir seri makale yazmıştı. 1891'de bu makaleler kitap olarak yayınlandı. Bu kendisini ünlendirdi. Bundan hemen sonra Türk Sultanı emrindeki iki görevli gelip Gülbenky-an'dan Mezopotamya'daki petrol ihtimalini araştırmasını istediler. Gülbenkyan bölgeye hiç gitmeden, başka ya-zarlarca kaleme alınan kaynaklardan yararlanarak ve Alman demiryolcularla görüşerek bir rapor; hazırladı. Daha sonra da bölgeye hiç gitmedi. Gülbenkyan raporunda bölgede çok büyük petrol potansiyeli olduğunu ifade etmiştir. Türk görevliler bu ifadelerin doğruluğuna inanmıştı. Kendisi de buna gönülden inanıyordu.

1896 yılında, Gülbenkyan, Mısır'a kaçtı. Mısır'da çok nüfuzlu iki ermeni ile tanıştı ve onlar tarafından beğenilip

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

103

benimsendi. Bu iki ermeni, Bakü'lü bir petrol milyoneri ile, Mısır'ı idaresinde yardımcılık görevini yapan Nubar Paşa'ydı. Bu iki şahısla olan tanışıklığı Gülbenkyan'a hem petrol kapısını hem de uluslar arası finans kapılarını açmıştır. Yine bu tanışıklık sayesinde Londra'da Baku petroleri satış temsilciliğini kazanmıştı. Artık Londra'daydı ve bundan yararlanarak Samuel biraderle ve Henri Deterding'le tanıştı ve kendini onlara kabul ettirip bir ittifak kurdu. Gülbenkyan'ın oğlu Nubar, bu tanışıklık ve ittifak konusunda sonraki yıllarda şunları yazmıştır: 'Babam ile Deterding yirmi yılı aşkın bir süre gayet iyi anlaşılan çok yakın iki dost. oldular. Acaba yirmi yıl boyunca Deterding mi babamı kullanmıştı, yoksa babam mı Deterding'i? Bunu hiç kimse kesin olarak bilemez... Ancak cevap ne olursa olsun aralarındaki ilişkinin her ikisi için hem kişisel açıdan, hem de genel olarak Royal Dutch Shell Grubu açısından, son derece verimli olduğu bir gerçektir. Gülbenkyan, Shell'e yeni iş angajmanları ve öncelikle de müktesep haklar getiriyor ve mali işlerini düzenliyordu.'

1907 yılında Samuel biraderleri kendi yönetimi altında . istanbul'da bir büro açmaya ikna etti. Türk hükümetinin malî müşavirlik görevini de üstlenmişti, ayrıca Türkiye'nin Paris ve Londra sefaretlerinin mali müşavirliğini de yapıyordu. Bunlara ilaveten Türk Milli Bankasının da en büyük hissedarlarından biriydi, işte bu kimliklerine dayanarak rakip İngiliz ve Alman yatırımlarını ve sonra da Royal Deutch Shell yatırımını Türkiye Petrol Şirketi'ne bağlamayı başarmıştır. 1912 yılından, yani şirketin . kurulduğu günden başlayarak İngiltere hükümeti tüm çabasını bu şirketin Anglo-Pers Şirketi ile birleşmesine . yoğunlaştırdı. En sonunda, İngiltere ve Almanya hükümetleri bir birleşme stratejisi üzerinde anlaşmaya vardılar. 19 Mart 1914 tarihli

"Dışişleri Bakanlığı Anlaşması" uyarınca bu bileşik grupta İngiltere'nin çıkarları ön plana alınıyordu. Anglo-Pers'e yüzde 50, Deutsche Bank ve Shell'e yüzde 25'er hisse verilecekti. Anglo-Pers

ve

104

HAKANTÜRK

Shell'in yüzde 2.5'er hissesi Gülbenkian'ın olacaktı. 28 Haziran 1914 tarihinde verilen diplomatik notayla Sadrazam, Mezopotamya imtiyazının yeni kurulmuş olan Türkiye Petrol Şirketi'ne verileceğini resmen vaat ediyordu. Londra 'da yapılan görüşmelere, (Jöntürklerin birkaç kez maliye bakanlığını yapan, İzmir Suikastı nedeniyle asılan ve bir dönme olan Üstadı Azam) Cavit ile Gülbenkian, Türkleri temsilen katılmışlardı. Görüşmeler devam ederken. Cavit acilen İstanbul'a çağrıldı, görüşmelere Gülbenkian devam etti ve anlaşma imzalandı. Bu arada Birinci Dünya Savaşı başlamıştı. (Daniel Yergin, Petrol, 210-216) Gülbenkian kendi şirketi ile pazarlık yapıyordu. Şirket savaş sırasında iş yapamadı. 1919'da, Türkiye ile barış anlaşmasını gözden geçirmek için San Remo'da toplanan konferans sırasında şirketin durumu da incelendi. Konferans, Türkiye'nin egemenliğindeki Arap ülkelerini. Fransız ve İngiliz mandası altında paylaştırdı. Türkiye Petrol Şirketi'nde yüzde 25 hissesi olan Almanların tabii ki hiçbir söz hakları kalmamıştı. Bu yüzde 25 Fransızlara devredildi. Gülbenkian yüzde 5'i korudu. Bu duruma A.B.D. razı olmadı. Uzun görüşmeler sonucunda Türkiye Petrol Şirketinin yüzde 20'si 1922 yılında Amerika'ya, verildi. Neticede Amerika, İngiltere Transar ve Shell yüzde 23.75'er hisse aldılar. Yüzde 5 ise yine Gülbenkian'a aitti, Shell devlet statü-sündeydi.

"Lord Curzon, petrol sözcüğünü ağzına almaksızın, \ Türklerle pazarlığa oturdu. Musul'un Irak topraklarına katılmasını istedi. Önceleri Türkler direndiler. Ancak Curzon, İngiltere'nin bu konuda savaşa girebileceğini söyleyince Türkler için kabulden başka yol kalmamıştı. Musul, İngiliz mandası olan Irak'ın topraklarına katıldı. Yeni Irak hükümeti, 1925 yılında istemeyerek de olsa bir anlaşma imzaladı. Bu anlaşma Türkiye Petrol Şirketi'ne, 2000 yılına kadar Irak petrolü üzerinde hak tanıyordu.

1927 yılında petrol aramaları başladı ve 6 ay sonra dev ' petrol kaynakları bulundu. Petrolün odaya çıkma-
TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

105

sıyla gün gelir Türkler pay ister kaygısı ile şirketin adı Irak Petrol Şirketi olarak değiştirildi. Taraflar 1928 Temmuz' unda, İran ve Kuveyt hariç, başta Türkiye olmak üzere tüm Ortadoğu'da sadece şirketin arama yapması hususunda anlaşılabilir. Bu paylaşmaya 'Kırmızı Hat Anlaşması' denildi." (Anthony SAMPON, Günümüzde Petrol Oyunu, s. 88-91).

Antony Sampson, Musul'un Irak'a bırakılmasında Lord Curzon'un tehdidinin etkili olduğunu belirtmesine rağmen gerçekler bundan daha da acıdır. Lozan Konferansı'nda, Musul sorunu çözülememiş, 9 ay içerisinde Türkiye ile İngiltere'nin konuyu aralarında çözüme kavuşturması, çözümlenemez ise konunun Birleşmiş Milletlere getirilmesi şeklinde karara bağlanmıştı. Bu süre içerisinde konu ile ilgili- olarak 19 Mayıs 1924'de İstanbul Konferansı toplanmış, görüşmeler yapılmış, sınırda da yer yer çatışmalar olmuştu.

Anlaşma sağlanamayınca konu, 1924 Eylül'ünde BM'ye götürüldü. 1925 Eylül'ünde de Musul'un Irak'a bırakılması ile sonuçlandı. O tarihlerde BM demek İngiltere-Fransa-Amerika demekti ve bu ülkeler de kararlarını 1922 yılında Türkiye Petrol Şirketi'nin hisselerini paylaşmak suretiyle vermişlerdi. Türkiye'nin karara direneceği .anlaşılınca Şeyh Said isyanı patladı. Bu gaille atlatılınca İzmir Suikastı tezgahlandı. 1927 yılına kadar petrol varlığı sadece spekülasyon olan Osmanlı Ortadoğu'su için yapılan bu büyük mücadele sonucunda, tarihte ilk kez bir şirketin hissesinin paylaşımı ile bir imparatorluğun paylaşımı aynı anlama geliyor ve yine ilk kez bir şirketin hissesinin paylaşımı uluslar arası anlaşmalarla gerçekleştiriliyordu.

"Rothschildlar, 1911'de Rus Petrol Teşkilatının tümünün bir bütün olarak satışı için Royal Dutch/Shell ile müzakereye giriştiler... 1912 yılında anlaşma imzalandı. Royal Dutch/Shell karma teşkilatı Rothschildlar'a olan borçlarını hisse senedi ile ödediler ve böylece Rothschildlar, gerek Royal Dutch'da gerekse Shell'de en büyük hissedar oldular." (Daniel Vergin, Petrol, s. 146)

106

HAKANTÜRK

Royal Dutch'un başında Deterding, Shell'in başında Marcus Samuel vardı, Yine şirketleri yönetmeye devam ettiler. Deterding'in patronu Rothschildlar aynı zamanda Gijbenkian'ın da patronuydu. Gülbenkian, Meksika ve Venezüella Petrolleri'nin Shell kontrolüne geçmesini sağlayan kişiydi. 1907 yılında Samuel ve Deterding'i İstanbul'da ofis açmaya ikna etmesiyle başlayan Türkiye'deki çalışmaları da 7 yıl sonra tüm

Ortadoğu petrol kaynaklarının patronlarına sunulması ile başarılı bir şekilde, sonuçlanmıştı. Osmanlı İmparatorluğu üzerinde derin menfaat ayrılıkları ve çatışmaları olan Almanya ile İngiltere'nin (daha sonra da İngiltere, Fransa ve Amerika'nın) sadece Gülbenkyan'ın gayretleri ile Türkiye Petrol Şirketi etrafında birleştiklerini kabul etmek safdillik olur. Bu birleşme bu ülkelere borç veren, çok daha büyük bir güç tarafından sağlanabilirdi ki, bu Rothschildlar'dan başkası değildi. Türkiye Petrol Şirketi'ndeki Shell hissesi ise anlaşmaya atılan Rothschild imzasıydı. 2001 yılında olanlar da bunlardan farklı değil. Uluslar arası sermaye yine aynı numaralarla aynı sonucu almaya çalışıyor. Perdeler açıldı, oyuncular tek tek sahneye çıkıyor. Deutsche Bank, Salomon Smith Barney, Citibank, Morgan Stanley 1914 yılı kostümleriyle arz-ı endam eylediler. Önce kızıl bayrağa sarılmış tabutun başında İvan'ın cenaze merasimi yapıldı. Ayini yöneten Finans Kapital klanından kukelatalı bir Lord, duvarda asılı dünya haritasında Ortadoğu bölgesindeki üç tarafı denizlerle çevrili bölgeye parmağını basarak, yanındaki hain bakışlı oyuncuya seslendi:

- Nerede kalmıştık?

Kaldıktan yerden başladılar.

Soru şu: Çağdaş Gülbenkyanlar kim?

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

107

NİL'DEN FIRAT'A SU POLİTİKASI

"İsrail için su o kadar önemlidir ki biz, 1967'de Araplarla savaşa biraz da su kaynaklarını kontrol altına alabilmek için girdik."

Moşe Dayan, 1967 Savaşı'ndaki

İsrail'in Ordu komutanı

Kapalı kapılar arkasında Türkiye aleyhine alınan kararlardan acaba kaç tanesinden hükümetlerin veya devletin istihbarat birimlerinin haberi olmaktadır? Bunun en basit bir örneğini vermem gerekirse Türkiye'den çıkan Dicle ve Fırat nehrinin sularıyla ilgili 'Barış Suyu' ismi altında Türkiye'nin çoğunlukla haberi olmadığı veya yapılan toplantılar bittikten sonra haberi olduğu kararlar alınıp, bu kararları uluslararası kanunlarla pekiştiriyorlar. Bizse iş işten geçtikten sonra bütün bu olanlardan haberimiz olmaktadır. Bu kitap Türkiye üzerine tezgah kurup, altını oyanları oldukça kızdıracaktır. Kimbilir böylesine sağlam belgelerle donatılmış kitaba medyamız yer vermeğe gerek duyacak mıdır? Bütün bunların cevabını hep birlikte göreceğiz...

İsrail su krizini aşabilmek için şimdiye kadar çoğu uluslararası hukuka göre illegal olan çeşitli projeler geliştirdi. Sürekli artan nüfusuna su sağlamak için; Ürdün (Şeria) ırmağı, Celile Denizi ve Yarmuk ırmağından boru hatları ağıyla Tel-Aviv'e su pompalıyor. İşgal altındaki Batı Şeria'nın hemen altında yer alan ve yağmur sularıyla beslenen su katmanları da İsrail'in elinde. Bu arada Arap kuyularının kullanımını da kapsayan bazı düzenlemeler, Batı Şeria'daki Filistinlilere giden su akışını kısıtlıyor ve su Yahudiler'e aktarılıyor. İşgal altındaki Golan Tepeleri'nin suyu da İsrail'e akıyor. Tüm bunlara rağmen Yahudi devleti'nin suya açlığı bitmiyor.

108

HAKANTÜRK

Bu konu özellikle son dönemde İsraili yetkililer tarafından defalarca vurgulandı. Son Şamir kabinesinin Tarım Bakanı [Rafael ("Rafi") Eitan henüz 1991'de şöyle diyordu: "Taberiye Gölündeki su seviyesi hiçbir zaman bu kadar düşük olmamıştı, İsrail'in su rezervleri hayati tehlike altında"

Hayfa Üniversitesinden Arnold Soffa'ya göre, İsrail felaketin eşiğine gelmiş durumda. Su da, 2000 yılından sonra %30'luk bir azalma bekleniyor. Kıyılar sığ ve topraklar gittikçe tuzlanıyor. İsrail'in su ihtiyacının önemli bir bölümünü sağlayan Kinneret Gölü'ndeki su seviyesi kritik bir düzeye erişmiş halde, %60'ta Çöl olan ve su kaynakları sınırlı olan İsrail, susuzluk içinde kıvranıyor. İsrail DSI'si konumundaki Mekorot'un Su Kaynakları Dairesi Başkanı Rafi Boaz, İsrail'de İngilizce olarak yayınlanan The Jerusalem Post Gazetesi'ne Ocak 1996'da yaptığı açıklamada, zaten suyu tasarrufu kullanan İsrail halkına daha fazla tasarruflu yapmalın çağrısında bulundu.

İSRAİL SU İLE ÇALIŞIYOR

İsrail'in söz konusu su krizi, onu illegal politikalara yöneltiyor: Yahudi Devleti, on yıllardır işgal altında tuttuğu Arap topraklarındaki suların suyu çalıyor. İngiliz The Independent gazetesi, Yahudi Devleti'nin söz konusu su gaspını şöyle anlatıyor:

Likud partisinin programında "su bizim hayatımız, böyle olunca da bu nesneyi bir gün bize karşı daima iyi niyet gösterisinde bulunmayabilecekleri eline teslim etmemeliyiz" deniliyor. İşgalin başlangıcından bu yana Filistinlilere beş kuyu açma izni verildiği halde İsraililer, 40 derin kuyu açarak Filistinlilerin toplam kuyularından çıkardığından daha çok su elde ediyor. İsrail ortalama Filistinlilerin dört misli fazla su elde ediyor. Nitekim Filistinliler, "çöle hayat getirdiler, ama bizim sularımızdan" diyorlar... Binlerce yıl önce Yitzhak, ülkelerinde iki kuyu

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

109

açmak için Filistinlilerle savaşa girmişti. Bugün o kuyular tekrar açılmış durumda ve geleneğe uyularak, onlara "Kin" ve "İhtilaf" adı verilmiş.

İsrail'in kullandığı büyük orandaki su, özellikle Batı Şeria'da gerçekleştirilen kullanım uluslararası hukuka göre oldukça fazla. Bir İsrail vatandaşı bir Filistinlinin kullandığı suyun beş katını kullanıyor. Filistinliler ise bu suya İsrail vatandaşlarının ödediklerinin üç katını ödüyor. Filistinliler İsrail'in kendilerine ait su kaynaklarını çaldığını şöyle anlatıyorlar.

"İsrail suyumuzu çalıyor"... Batı Yakası'nın altında büyük bir su gölü var. Aslında bu suyun tümü bize ait olan topraklarda kalıyor. Ama İsrail burada açtığı kuyuları çok derin kazıyor ve hemen hemen suyun hepsini çekiyor. İşgal altında tuttuğu Batı Yakası'ndaki su kaynaklarının yüzde 90'ını İsrail kullanıyor. Bize içecek su bırakmıyor. Gerçekte işgalin nedenlerinden biri bu. İsrail 25 yıldır bizim suyumuzla çölde vahalar yaratıyor. Hatta Lübnan'ın güneyine girmesinin nedenlerinden biri de gene su. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi şimdi barış masasına otururken kullandığı mevcut su kapasitesinden bir damla taviz vermek istemiyor. Statükoya devamdan yana. Ortadoğu barışının ana konularından biri olan su üzerindeki anlaşmazlığı gidermek için uluslararası uzmanlara başvurmak istiyoruz. Hiç olmazsa bir geçiş dönemi boyunca kişi başına bir miktar belirleyip İsrail'i suyu bu kişi başına miktara göre bir eşitlik ilkesi üzerinden saptamak istiyoruz. Bizim talebimiz bu. Ama İsrail tutuyor, bize Gazze'de su arındırma sistemleri kurmamızı öneriyor. Olacak şey değil. Feci pahalı bir sistem bu. Öyle ki Coca-Cola içmek daha ucuza geliyor.

Coşkun Adalı ise Emperyalizmin Ortadoğu'ya Müdahalesi adlı kitabında bu konuyu şöyle vurguluyor:

"İsrail Ürdün'de Şeria nehrinin bir kolu olan Yarmuk nehri üzerinde yapılacak Vahba Barajı'na politik nedenlerle karşı çıkıyor. Şeria nehri İsrail'in ana su kaynağı olduğu için bu barajı İsrail'in ulusal güvenliğine tehdit ola-

110

HAKANTÜRK

rak görüyor. Öte yandan Şeria nehrini hem Ürdün hem de İsrail aşırı bir biçimde kullanmak zorunda kaldıklarından kaynağının yani Ölü Deniz'in su seviyesi sürekli düşüyor ve nehrin de tuzluluk oranı artıyor. Çok yakında bu nehir tarımda kullanılamaz bir hale gelecek. İsrail'in işgal altında tuttuğu Filistin topraklarında susuzluk çok ciddi boyutlar almış durumda... Sonuçta milyonun üstünde Filistinli bir de susuzluktan kıvranıyor. Açık kanalizasyonlar, var olan sınırlı su tabakasını artan bir biçimde sürekli kirletiyor. Filistinliler sadece pis su kullanabiliyor. Biyolojik savaşa, bu da bir tür biyolojik savaş:"

İsrail'in bugün kullanmak durumunda olduğu su kaynaklarının tamamına yakını, işgal suretiyle üzerinde fiilen kontrol kurduğu yakın bölgelerden geliyor. İsrail'in bazı yetkililere göre, İsrail'in bu bölgeler üzerindeki kontrolü kaybetmesi, İsrail'in su kaynaklarından mahrum kalmasına yol açabileceği gibi, varlık ve güvenliğini de tehlikeye sokabilir. Bu endişe nedeniyle dünyaca tanınan bazı su uzmanları İsrail'in işgal altındaki topraklardan taviz verebileceğini, ancak bu bölgedeki su kaynaklarından vazgeçmeyeceğini ifade ediyorlar.

Bu tablo, ortaya tek bir sonuç çıkıyor: Ortadoğu'daki su sorununun nedenlerinden biri, İsrail'in suyu "gasp" etmesi. İsrail tarafından suyu gasp edilenler arasında Filistinliler ve Ürdün'ün yanısıra Lübnan ve Suriye de var. İsrail'in Lübnan, Suriye ve Ürdün'le paylaşması gereken Şeria nehri, bugün fiilen İsrail'in kontrolü altında bulunuyor. Zaten nehrin bir yatağına sahip olan İsrail, Golan Tepeleri'ni işgal ederek ikinci, Güney Lübnan'a girip sözde güvenlik bölgesi kurarak üçüncü ve sonuncu yatağını ele geçirmiş durumda.

Ama, başta da belirttiğimiz gibi, tüm bu su gaspları, İsrail'in su ihtiyacını karşılamıyor. Aksine, su kaynakları giderek azalırken, İsrail'in nüfusu artıyor. Bu gidiş, "Vaadedilmiş Toprakların birkaç on yıl içinde

"Vaadedilmiş Çöller'e dönüşebileceğini gösteriyor. İsrail topraklarının yarısından fazlası zaten çöl, giderek yaklaşan kuraklık kalan yanyı da tehdit ediyor.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

111

Peki İsrail bu konuda ne yapmayı düşünüyor? Yahudi Devleti'nin siyasi bekasını sağlamak için çok kapsamlı bir Ortadoğu stratejisi geliştirdiğini ve uyguladığını önceki yıllarda gördük. Peki İsrail biyolojik bekası için ne planlıyor?

Bu cevabı ilk başta meşru ve rasyonel tedbirleri içeriyor: İsrail suyu daha da tutumlu kullanmak, antma yöntemlerini geliştirmek için çalışıyor. Bunun yanında, ulaşabildiği kaynaklardan su satın almayı düşünüyor örneğin Türkiye'nin Manavgat suyuna talip oluyor. Ancak tüm bu meşru yollar kesinlikle yeterli değil. Bu nedenle İsrail, gasp ettiği Filistin, Ürdün, Suriye ve Lübnan toprakları üzerindeki denetimini korumaya kararlı. Ancak bunlar bile uzun vadede yeterli görünmüyor. Bu yüzden İsrail, yeni su gasplarının planlarını yapıyor.

Bu gaynemeşru çözüm yani su gaspının sürdürülmesi ve yeni gasp planları ise, ister istemez Ortadoğu'nun siyasi atmosferini etkiliyor. İsrail'in sularını çaldığı ülke ve halklar da su krizi içindeler çünkü. Bu nedenle su, Ortadoğu'da giderek bir casus belli (savaş nedeni) haline geliyor.

SU İÇİN SAVAŞ!

İsrail Tanım Bakanlığı eski bürokratlarından Meir Ben-Meir, su nedeniyle yükselen tansiyonun muhtemel sonucunu şöyle ifade etmişti: "Su, saatli bir bombadır ve bölge halkları su kıtlığı sorunu için ortak bir çözümü görüşmeye yanaşmazlarsa, savaş kaçınılmazdır." İsrail Hayfa Üniversitesi'nden Prof. Armon Sofer de 1990'da verdiği bir demeçte "Ortadoğu'da su kaynaklarının kullanımı yüzünden savaş çıkacak" demişti. Dönemin İşçi Partisi lideri Şimon Peres de, 1991'in ilk aylarında Başbakan Turgut Özal ile Ortadoğu'ya Türk suyunun akıtılmasıyla ilgili bir tartışma sırasında, bundan sonraki Ortadoğu savaşının toprak yüzünden değil su yüzünden çıkabileceğini ifade etmişti. Peres, bir başka demecinde şöyle diyordu: "Nüfus artıyor. Suyu üretmek için imkan yaratamazsak bu kez su için savaşacağız." Yitzhak Rabin de, 1992'de, Başbakanlık koltuğunda oturduğu sıralarda "uma-

112

HAKANTÜRK

rım ki su sorunu silahlı çözülmez" şeklindeki sözlerle aynı tezi gündeme taşımıştı.

İsraili yetkililerin buna benzer daha pek çok demeci şimdiye dek yayınlandı. Tüm bunlar. İsrail'in düzenli bir biçimde "su savaş sebebidir" tezini ortaya sürdüğünü gösteriyordu. Nitekim Dışişleri Bakanlığı'nda Fırat ve Dicle'nin sularının paylaşımı konusunda hazırlanan bir rapora göre de "su savaşa neden olabilecek bir anlaşmazlık konusudur şeklindeki tezin arkasında... Tel Aviv var "di.

Peki bu tez ne denli gerçekçiydi? İsrail, su için savaşı göze alır mıydı?

Yahudi Devleti'nin tarihini incelemek bu konuda bir yargıya varmamızı kolaylaştırabilir. Çünkü İsrail'in tarihine, özellikle askeri tarihine baktığımızda, suyun gerçekten de şimdiye dek Yahudi Devleti için çok önemli bir hedef ve bir savaş sebebi olduğu ortaya çıkmaktadır.

Henüz 1948'lerde Siyonist liderler stratejilerini devletin sınırlarının zengin su kaynaklarına erişebilmesi amacıyla düzenlemişlerdi. İsrail 1951'de Yukarı Galile'deki bataklıkları ve Hule Gölü'nü kurutarak Banyasi, Hasbani ve Dan ırmaklarının İsrail topraklarının 6 km içinde oluşturdukları Yukarı Şeria'nın akışını değiştirdi. İsrail, kendi kaynaklarını denetlemek ve İbrani diyarına yerleşmek isteyen tüm Ya-hudiler'e yeterli su sağlamak için hidrolojik değiştirmeye kararlıydı.

1963'te İsrail'in Taberiye-Necef arasında başlattığı "Milli Su Şebekesi" projesiyle su ile ilgili bir kriz daha yaşandı. Boru hatları açık su kanalları ve yeraltı tünellerinden oluşan yaklaşık 100 mil uzunluğundaki bu proje sayesinde İsrail Şeria nehri sularının %40'ını kendi kullanımına alacağını açıklıyordu. Projenin açıklanmasından sonra Arap dünyası ayağa kalktı ve İsrail'i saldırganlık ve yayılcılık politikaları uygulaması nedeniyle protesto etti. Bu gerginliğin sonucunda 1964'te Kahire'de toplanan Arap zirve konferansı, FKÖ'nün kurulmasına ve Filistin direniş örgütlerinin bu çatı altında toplanmasına karar verdi. 1951-1967 yılları arasındaki yüzlerce küçük çatışmanın ardından, Şeria nehri, 1967 savaşının önemli bir nedeni ol-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

113

du. İsraili general Moşe Dayan, 1974'te "İsrail için su o kadar önemlidir ki biz, 1967'de Araplar'la savaşa biraz da su kaynaklarını kontrol altına alabilmek için girdik" diye açıkça beyanda bulunmuştu. Nitekim yahudi Devleti 1967'deki Altı Gün Savaşı'ndan sonra çok daha güçlü bir duruma geçmiş. Golan Tepeleri'nin işgali, Şeria kaynaklarının Araplar tarafından değiştirilmesini önlemişti.

Litani nehri yüzünden, Yahudi Devleti'nin işgal politikasından Lübnan da payını aldı. Litani zaten çok eskiden beridir. Siyonist planlarda rağbet görüyordu: 1919 yılında yapılan Versailles Bant Konferansı'nda ileri sürülen Siyonist haritaya, Litani nehri de dahildi. İsrail'in 1978 ve 1982'de Lübnan'ı işgalinde Litani ve Hasbani nehirleri önemli rol oynadı. Savaş sonucunda oluşturulan sözde güvenlik bölgesi sayesinde İsrail her iki nehre de ulaştı ve bu nehirlerden su çekmeye (çalmaya) başladı. Güney Lübnan'daki sürekli çatışmalar ve İsrail'in kukla milisleriyle sağladığı sıkı denetim, bölge hakkında kesin bilgi alınmasını güçleştirmektedir, ancak yerel çiftçilerden alınan bilgilere göre, İsraililer Litani'den Hasbani'ye uzanan bir tünel açarak suyunu Şeria'ya akıttılar. Bu su hırsızlığı, İsrail'e 500 milyon m³ ek su kazandırdı. Sınırın sadece 10 mil kadar kuzeyinde bulunan Litani ve Hasbani nehirleri İsraililer için hep çekici olmuştu. Bugün de İsrail'in yıllık su ihtiyacının %40'ı bu yeraltı su kaynaklarından gelmektedir.

İsrail tüm bu su gaspları sürdürürken, bir yandan da bu politikasına karşı çıkacak bölge ülkelerin tehdit etme politikası izledi. İsrail yönetimi, kuzeyindeki Celile Denizi'ne su akışını azaltacak tek taraflı baraj yapımı halinde Suriye'ye saldıracağını ilan etmişti. Suriye'nin Ürdün'le birlikte Yarmuk nehri üzerinde yapmaya çalıştığı Birlik Projesi İsrail'in tehditleriyle son bulurken, Sudan'daki Jonglei Kanalı şantiyesi de İsrail tarafından su politik nedenlerden dolayı bombalandı.

İsrail'in söz konusu supolitik geçmişi, Yahudi Devleti'nin "su savaş sebebidir" şeklindeki tezinin pek yabana atılır olmadığını gösteriyor. Geçmişte su için çarpışmayı göze alan, hatta Moşe Dayan'a göre 1967'deki Altı Gün Savaşı'nı biraz

114

HAKANTÜRK

da bu nedenle başlatan İsrail, o zamanlara göre çok daha artmış olan su krizi karşısında yine bölgede bir çatışma başlatabilir. Peki ama eğer İsrail su için savaşacaksa, bu nasıl bir savaş olabilir? Yahudi Devleti, nasıl bir savaş çıkarabilir, ya da ne gibi gerginlikler körükleyebilir ki, bu onun su krizine çare olabilecek bir sonuç yaratsın?

NİL ÜZERİNDEKİ SU POLİTİKASI

Kitabın bu bölümünde İsraililerin büyük bir çoğunlukla üzerinde ittifak ettikleri "Tevratsal sınırlar"la değinirken, bu sınırlarla çizilen coğrafyanın Nil ve Fırat nehirleri arasında uzandığına değinmiştik. Nitekim Nil, Fırat ve bu ikisinin arasındaki su kaynakları Siyonist hareketin başından bu yana İsrail liderlerinin başlıca hedefleri arasında yer almıştır.

Bu konuyu Arap yazar Arkam Zubi Yahudiler'in Arap Sulan Üzerindeki Mücadeleleri: Eski bir Tevrat Rüyası ve Bunu Gerçekleştirme Çabaları adlı kitabında uzun uzadıya inceler. Zubi, Arap sularının fethedilmesinin Muharref Tevrat'a her Yahudiye emredilen bir vecibe olduğunu hatırlatır ve M. Tevrat'ın Yeremya 46/10. ve İşaya 29/25-26 bölümlerine gönderme yaparak "Yahudi Tannı'nın kafir Fırat bölgesi halkına karşı girişilen her savaşta Yahudiler'in koruyuculuğunu üstleneceği, savaşın ise bu kafir halklar için Tann'ın bir gazabı olacağı" şeklindeki inanca dikkat çeker.

Önemli olan ise, kuşkusuz, bu "dini perspektifin İsrail'in somut politikalarıyla ne denli örtüştüğüdür.

Bu sorunun cevabına baktığımızda ise, önemli bir sonuçla karşılaşırız. İsrail, hem söz konusu dini perspektifin bir sonucu, ama ondan daha çok somut jeostratejik gerçeklerin bir ürünü olarak, gerçekten de Nil'den Fırat'a uzanan bir "su vizyonu"na sahiptir.

İsrail askeri istihbarat servisi AMAN'ın eski şeflerinden Yehoshafat Harkabi, Israel's Fateful Hour adlı kitabında, Ortadoğu'daki ülkelerin dış politikalarının iki ayrı boyut üzerinde seyrettiğini anlatır. Harkabi'ye göre, bir "büyük hedef (grand design) vardır, bir de güncel dış politika. Bir ülke, "büyük hedefi bir diğer ülkeyi yok etmek ya da onun topraklarını işgal etmek olduğu halde, güncel dış politika-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

115

sında onunla anlaşılabilir, hatta onunla anlaşılabilir. Harkabi, buna örnek olarak Enver Sedat'ı verir. Ona göre Enver Sedat, güncel dış politikanın pragmatik bir gereği olarak İsrail'le Camp David anlaşmasını imzalamıştır, ama İsrail'i yok etmek olarak özetlenebilecek Arap büyük hedefinden caymamıştır. Harkabi,

İsrail'le barışa yanaşan bazı Araplar'm söz konusu "büyü/c hedeften caydıklarını, ama önemli bir bölümünün de bu hedefi koruduklarını belirtir.

Harkabi, İsrail'in büyük hedefinin ne olduğu konusunu ustaca geçiştirir, ama bunun ne olduğunu başka kaynaklardan biliyoruz. Yahudi Devleti'nin nihai hedefi, Nil'den Fırat'a uzanan coğrafya üzerinde egemenlik sağlamaktır. Bu egemenliğin bir boyutu da, bu coğrafyanın sularını denetim altına alabilmektir.

Haritadaki ilk önemli ayak, Nil nehridir. Bazılan, İsrail'in 1967'de işgal ettiği Sina yarımadasını 1978 yılındaki Camp David barışı ile Mısır'a geri verdiğini, dolayısıyla Nil üzerinde bir iddiası olmadığını düşünebilirler.

Oysa gerçekler daha farklıdır. İsrail'in "büyük hedefi ile güncel dış politikaları birbirinden farklıdır çünkü, bir deyişe göre Nü Mısır'dır ve Mısır Nil'dir. Mısır için bu denli hayati olan nehrin jeopolitik konumunu, en iyi Winston Churchill tasvir etmişti. İngiliz lideri, "Nehir Savaşı" adlı kitabında Nil'i; kökleri orta Afrika'da Victoria, Albert ve Kenya göllerinde uzun gövdesi Sudan ve Mısır'da ve dallan kuzey Mısır'daki deltada yer alan dev bir palmiyeye benzetmiş ve şöyle demişti: "Kökler kesilecek olursa dallar kuruyacak ve ağacın geri kalan kısmı da çürüyüp ölecektir."

Bu, şu demektir: Mısır'ı Nil suları hakkında tehdit etmenin yegane yolu, Nil'in iki "kökünü" elinde tutan Sudan ve Etiyopya'yı kullanmaktır. Ya da Winston Churchill'in deyimiyle "palmiyeyi köklerinden kesmek".

Nitekim İsrail, uzun bir zamandır gerçekten de bunu yapmaya çalışmaktadır.

PALMIYENİN BİRİNCİ KÖKÜ; ETİYOPYA

Mavi Nü kanalıyla Mısır'a giden suyun %85'ini kontrol eden Etiyopya'ya "Afrika'nın su kulesi" adı verülmüştür ve Sudan ile Mısır'ı besleyen suyun musluğu onun elindedir.

116

HAKANTURK

Etiyopya'nın Nil üzerindeki gücü Etiyopya dağlarından çıkan ve sınırları ötesine Somali ve Sudan'a akan onbir nehirdir. Bunlardan en büyüğü olan Mavi Nü, Etiyopya'da Abay adıyla tanınır ve Sudan'a her yıl 50 milyar m³ su akıtır: Bu da asıl Nil'in toplam suyunun yüzde 60'ıdır. Buna ek olarak güneybatıda Sobat Nehri olarak birleşen Baro ve Pibor nehirleri ve kuzeybatıda Atbara'nın kolları sırasıyla Nü sularının yüzde 14 ve 13'ünü oluştururlar.

Kısacası, Mısır'a akan Nü sularının en büyük musluğu Etiyopya'nın elindedir. Etiyopya'nın bu musluk üzerinde oynamaya yönelik her türlü girişimi ise, Mısır'da büyük bir tedirginlik yaratmaktadır.

Bu gerilim özellikle 1980'li yıllarda kendisini hissettirdi, 90'larda ise iyice büyüdü. 1990'daki bir Newsweek, iki ülke arasındaki söz konusu gerilimi anlatırken şöyle yazmıştı:

Etiyopya-İsrail ilişkileri İsrail'in su politikasının ayrılmaz bir parçası niteliğinde. Mısır'ın Nü nehri ile bir problemi var. Ülke her bakımdan Nü'e bağlı... Eğer Etiyopya Mavi Nil'den musluk açarsa, Mısır kendi suyunu kaybedebilir. Bu yüzden "Mısır eğer gerekirse Nil'i korumak için savaşır" diyor bir coğrafyacı. Kıdemli bir batılı diplomat ise "bu konuda şüphe yoktur" diyor.

Gerginlik giderek arttı ve Mısır yönetimi Ekim 1991'de yaptığı bir açıklamada Nil'in kendi insiyatifi dışında kontrol altına alınmasına yönelik girişimleri savaş ilanı sayacağını açıkladı. O günden bu yana iki ülke arasında söz konusu sorun pek çok sert protesto ve "gözdağfna neden oldu.

Nü üzerindeki bu gerginlik, Nil'den Fırat'a uzanan coğrafya üzerinde hegemonya planları yapan İsrail açısından son derece önemli bir kozdu kuşkusuz.

Aslında İsraililer bu değerlendirmeyi çok önceden yapmışlardı. 1940'lı yılların sonunda Başbakan David Ben-Gurion tarafından hazırlanan ve sonradan "Gurion Planı" olarak adlandırılan stratejik çerçeve, Türkiye'deki kaynakların kontrolü üe kuzeyden, İsrail'in güneyden, başta Etiyopya olmak üzere bazı Afrika ülkelerinin de güneybatıdan bastırması ile Ortadoğu'daki su ve petrolün kontrol altında tutulmasını öngörüyordu.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

117

1950'li yıllarda geliştirilen çevre stratejisi ile desteklenen bu planın uygulanmasında geç kalınmadı.

İsraililer, o yıllardan başarak Etiyopya ile çok hızlı bir yakınlaşma sürecine girdiler. İki ülke arasında "anti-İslami" bir zeminde gelişen bu ilişkinin detaylarını Büyük Komploda incelemiştik.

İsrail'in-Etiyopya ittifakının gözle görülür bir su boyutu kazanması ise, Mısır üe İsrail arasındaki Camp David barışından sonra oldu. İsrail Camp David'de tüm bir Sina yarımadasını Mısır'a iade ederken, Enver Sedat'tan yılda 800 milyon m³ Nü suyunu Necef Çölü'ne aktarmasını istemişti. Sedat önce bu teklife sıcak baktı, ama

iç muhalefetin de etkisiyle İsrail'in isteği gerçekleşmedi. Yahudi Devleti bundan sonra Nil'i "köklerinden" kontrol altına almaya karar verdi ve birdenbire İsraili mühendisler, Nü'in akışının %83'ünü denetleyen Etiyopya'ya baraj yapımı konusunda yardımcı olmaya başladılar. Etiyopya İsrail'in tanın ve sulama uzmanlığı konulanndaki yardım teklifini severek kabul etti. İsraililer, Etiyopya'yı Nü üzerinde barajlar yapmaya yönelttiler. "Afrika'nın su kulesi" olarak bilenen ve Mısır ile Sudan'a giden suyun musluğu elinde tutan Etiyopya ile İsrail arasındaki dikkat çekici dostluk, Yahudi Devleti'ne gerektiği takdirde Mısır ve Sudan'ı susuz bırakma imkanı veriyordu.

Bu konuda 1991 yılında Mısır parlamentosuna Arap İşleri Komisyonu tarafından sunulan "Arap Bölgesinde Su Krizi" başlıklı rapor oldukça önemlidir. Raporda İsrail'in Etiyopya ile olan yakın ilişkilerine ve bu ülkeye Nü üzerinde 6 baraj yapımı için verdiği büyük desteklere dikkat çekilmektedir. Buna göre, İsrail Mısır'a giren su üzerinde doğrudan doğruya etki sahibi olmaktadır. Raporda İsrail'in "Nil'in stratejik kaynaklarını kuşatarak Mısır'ın güney savunma hatlarını yarmaya çalıştığı" vurgulanmaktadır. Rapora göre, İsrail'in Etiyopya'ya yaptığı yardımlar, doğrudan doğruya Mavi Nü'in denetimini ele geçirmek ve bu yolla Mısır'a baskı yapmak içindir.

Mısır İsrail'in bu tutumu karşısında "Varaa el-Hudud" olarak anılan askeri planlarını gündeme sokmuştur. Bu planlar geleneksel olarak Nü sulanıyla ilişkilidir. Aida Planı, iç sava-

118

HAKANTÜRK

şm sona ermesiyle Addis Ababa'da yeni bir hükümetin eski sulama planlarını canlandırıp yeni barajlar kurması durumunda Etiyopya'ya müdahale planıdır. Mısırlılar, Mavi Nil'e yönelen tehditten ve İsraililerin Etiyopya'ya verdikleri yardımdan kaygı duymaktadırlar.

Kısacası İsrail, bir "palmiye" olan Nil'in ilk ve en büyük kökü üzerinde ciddi bir etki elde etmiş bulunmaktadır.

PALMİYENİN İKİNCİ KÖKÜ; SUDAN

Nil'in Etiyopya'dan sonraki ikinci önemli kökü, Sudandır. Ve İsrail, bu kök ile de yakından ilgilidir. Etiyopya gibi Sudan'ı da kendi safına çekememiştir belki; ama bu kez güç kullanarak Nil'in bu ikinci büyük kökünü kurutmaya çalışmıştır.

Mısır ile Sudan, Nil havzasında nehir sulannın ortak kullanımı konusunda anlaşma imzalayan ilk ülkelerdir. Bu anlaşma çerçevesinde 1959 yılında Jonglei Kanalı'nın inşaatına başlanmıştır. Bu kanal sayesinde Nil'in sulan çok daha hızlı akıtılacak ve Güney Sudan'da bataklıklarda buharlaşmayla kaybedildiği hesaplanan 25-50 milyar m³ su kazanılmış olacaktı. Kanalin açılması ve varolan küçük kanalların derinleştirilip genişletilmesi su akıntısını hızlandıracak ve böylece buharlaşmayı azaltacaktı. Nil'in debisinde önemli bir artış bekleniyordu.

Fakat 1955'de başlayan iç savaş, Jonglei Kanalı projesini baltaladı. İç savaş, Sudan'a egemen olan müslümanlara karşı güneydeki Hıristiyan ve animistler tarafından başlatılan bir ayaklanma ile doğmuştu. Ayaklanmayı yürüten Anya-nya adlı örgüt Jonglei Kanalı'nı kendisine hedef olarak seçti. Savaşın ilerleyen yıllarında da Jonglei Kanalı, bölge halkı için kendisiyle savaştıkları her şeyin sembolü haline geldi. Kanal inşaatlarına sık sık saldırılar düzenlendi.

Ancak bu arada ilginç bir nokta vardı. Güney Sudan'da patlak veren söz konusu ayaklanmanın arkasında İsrail vardı. Anyanya ayaklanması, İsrail'in silahları ve askeri uzmanları tarafından desteklenmişti. Mossad, komşu ülkeler Uganda, Çad, Etiyopya ve Kongo'daki istasyonları aracılığıyla Güneyli ayaklanmacılarla bağlantı kurmuş, Torit kentindeki

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

119

Mossad merkezinde 30 kadar Anya-Nya gerillası özel eğitimden geçirilmişti. Yahudi Devleti, önceki sayfalarda daha ayrıntılı olarak değindiğimiz gibi, Güney Sudanlı ayaklanmacılara destek veren en önemli güç konumundaydı.

İşin en önemli yanı ise, İsrail'in desteklediği Güneyli gerillaların Jonglei Kanalı'na yapılan saldırılar için teşvik etmesiydi. Dahası, İsraililer, Jonglei kanal şantiyesinin bomba-larınmasında da aktif rol almışlardı.

Ve sonunda 1984'te kanalın yapımı durduruldu. Bunda kanalın Güney Sudan halkı için kuzeyin üstünlüğünün simgesi haline gelmesinin rolü büyüktü. Mısır ve Sudan tarafından kanal projesi için harcanan

400 milyon dolar böylece boşa harcanmış oluyordu. Sudan'dan akan Beyaz Nil kesilmemişti elbette, ama bu nehrin büyük su kaybını engelleyecek olan büyük bir proje engellenmişti.

İsrail'in "pa/miye"nin söz konusu iki kökü Etiyopya ve Sudan üzerinde yaptıklarına bakarak bir değerlendirme yaptığımızda ise, ortaya Mısır'ı sıkıştırmak için geliştirilmiş bir strateji çıkar. İsrail'in bölgedeki amacı Mısır'ın suyunun başını tutan Sudan ve Etiyopya'nın Mısır'la işbirliği yap-malannı engellemek ve Mısır'ı bu ülkeler kanalıyla NÜ suyunu kesmekle tehdit etmektir.

Bu stratejinin ise kısa ve uzun vadeli iki ayrı amacı olabilir. Birincisi, İsrail'in Mısır'ı Nil'den kendisine su aktarması yönündeki isteklerine razı etmektedir. Nitekim tüm bu tehditler Mısır üzerinde etkili olmaktadır. 1996 başında sızan bazı haberlere göre, Mısır yönetimi, Nü üzerindeki dolaylı baskılarından vazgeçmesi halinde, İsrail'e İsrail'in Camp David'den beri istedikleri gibi su aktarmayı düşünmektedir.

Nü üzerindeki bu stratejinin uzun vadeli amacı ise, bir savaş durumunda Mısır'ın susuz bırakılmasıdır. Böyle bir savaş ise kuvvetle muhtemeldir. Çünkü İsrail Camp David'le beraber "güncel politika" gereği Sina yarımadasından vazgeçmiştir, ama Yehoshafat Harkabi'nin sözünü ettiği "büyük hedef, İsrail için her zaman Sina yanmadasının Nil'e kadar ele geçirilmesidir. Nitekim Oded Yonon'un Camp David'den üç yü sonra yayınlanan "İsrail için Strateji" başlıklı raporu, Mısır'ın "1967 Savaşı sonrasındaki ye-

120

HAKANTÜRK

rine itilmesi"nden söz ederek şöyle diyordu: "İsrail uzun vadede, ekonomik açıdan olsun, enerji rezervi olarak olsun, strateji öneme sahip olan Sina üzerinde denetimi yeniden sağlamak için doğrudan veya dolaylı harekete geçmek zorunda kalacaktır."

Bir başka deyişle. Yonon'un raporuna göre İsrail'in Mısır'ı işgali uzun vadede kaçınılmaz bir gereksinimdir. Nü'nün suları üzerine konulan musluklar, işte bu nedenle oldukça önemliydi. Etiyopya kullanılarak Nil'in sularının minimuma indirilmesi, Mısır'ı kuşkusuz felce uğratar, İsrail'e de kolay bir zafer getirirdi. EP dergisinin konu hakkında yayınladığı bir incelemeye göre, "Mısır ve komşuları arasında Nil'in sularının paylaşımı konusunda çıkacak bir savaşta İsrail'i Nil'in sularından faydalanma olanağı yaratacak bir durumu değerlendirmek istemesi hiç de uzak bir ihtimal değil"dır.

Bu savaş stratejisinin belki de en ilginç yanı ise, Eski Ahit'te çizilen bir savaş senaryosuna tıpatıp benzemesiydi. İşıya kitabında, Mısır'ın kuraklık sayesinde nasıl ele geçirileceği şöyle anlatılıyordu. "Ve sular denizden kesilecek, ve ırmak kesilip kuruyacak. Ve ırmaklar kokacak ve Mısır'ın kanalları boşalıp kuruyacak, kamışla saz olacak. Nil'in yanında, Nil kenarında olan çayırlar ve Nil'in bütün ekilmiş tarlaları kuruyacak, toz olup dağılacak ve yok olacak. Ve balıkçılar ah edecekler ve Nil'e olta atanların hepsi yas tutacaklar ve suların yüzü üzerine ağ yayanlar dövünecekler. Ve Mısırın direkleri parçalanacak. Bütün ücretli işçilerin yürekleri kederli olacak. Orduların Rabbi Mısır için ne tasarladı?.. Ve Mısır'da başm ya da kuyruğun, hurma dalının yahut sazın yapılabileceği bir iş kalmayacak. O gün Mısırlılar kadın gibi olacaklar, ve orduların Rabbinin, üzerlerine elini sallamasından titreyip yılacaklar. Ve Yahuda diyarı Mısır diyan için bir dehşet olacak; ve onun adı kendisine anılan her adam, ordular Rabbinin ona karşı ettiği niyetten ötürü yılacak. (İşıya, 10/5-18)

İSRAİL VE GAP

İsrail'in üste değındığımız tüm supolitik planlan, İsrail'in su vizyonunun yalnızca bir kanadını oluşturan Nil nehri ile

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

121

ilgiliydiler. Ortaya çıkan sonuç ise, Yahudi Devleti'nin "Vaadedilmiş Topraklar"ın güneybatı sınırını oluşturan Nil nehri üzerinde hak iddiasında bulunduğunu, bu nehrin sularına ya Mısır üzerinde baskı uygulayarak ya da Mısır topraklarını işgal ederek ulaşmak istediğini göstermektedir.

Ancak Nil, belirttiğimiz üzere "Vaadedilmiş Toprak"ın yalnızca güneybatı sınımnı oluşturmaktadır. Bu haritanın kuzeydoğu sınını, Türkiye'yi çok yakından ilgilendiren Fırat nehri tarafından çizilir. İsrail'in Fırat ile ilgisine baktığımızda ise, Nil'dekine benzer bir durumla karşılaşmak mümkündür.

İsrail'in Nil'in musluğunu kontrol etmek için Etiyopya ile bir tür ittifak kurduğuna ve Etiyopya'nın baraj inşa projelerine destek olduğuna değıniştik. Benzer bir strateji, İsrail'in, Fırat'ın musluğunu elinde bulunduran Türkiye'ye yaklaşmasında ve özellikle de Türkiye'nin Fırat üzerindeki denetimini artıracak olan GAP projesine gösterdiği ilgide ortaya çıkmaktadır.

İSRAİL GAP İLE UZUN SÜREDİR İLGİLENİYOR

Bu projenin bölge ülkelerinin baskıları nedeniyle Dünya Bankası tarafından finanse edilmeyişi, İsrail'in çeşitli finansman ve teknoloji aktarımı teklifleri ile Türkiye'nin önüne çıkmasını sağladı. İsrail GAP'a ilgisini bölgede arazi alımlarıyla göstermiş tarımsal işbirliği adı altında birçok İsraili uzman bölgeyi ziyaret etmişti. Tanımsal işbirliğinin üzerinde ısrarla duran İsraili uzmanlar Türk Tarım Bakan-lığı'nda bir "İsrail masası" olması talebinde bile bulunmuşlardı. İsrail'in bu teklifi, GAP'ın başarısı için İsrail'in elinde önemli bir bilgi birikimi olduğunu öne süren İshak Alaton tarafından da tekrar edilmişti.

İsraililer GAP'la ilgili bütün gelişmelere açık olduklarını 1993 yılında Gaziantep Ticaret Odası'nı ziyaretlerinde de belirtmişlerdi. 20 kişilik İsraili grup GAP'la ilgili bu ziyaretlerinden çok olumlu sonuçlar aldıklarını da söylemişlerdi. İsrail daha sonra kendi Tarım Bakanlığı'nda GAP'ın ön fizibilite çalışmaları için 300 bin dolar tahsis ettiğini bildirdi. Ayrıca Türkiye'deki devlet çiftliklerinin özelleştirmesi çalışmalarında, İsrail Tarım Bakanlığı yine işbirliği önerdi. Mil-

122

HAKANTÜRK

liyet, 13 Haziran 1995 tarihli "GAP'a Uluslar arası İlgi Artıyor" başlıklı haberinde İsrail'in GAP'a yaptığı yatırımları konu edinmişti. NAAN (İsrail Sulama Sistemleri) ve NETA-FIM (İsrail Sulama Firması) adlı İsrail şirketleri GAP'a kredi sağlama yarışına girdiler. İsrail'in dünyaca ünlü zirai firmaları olan Cargill, Continental Grain, Philip Brothers, Mark Rich'in temsilcileri de GAP bölgesinde incelemelerde bulundular. Ocak 1996'da GAP İdaresi Başkanı Olcay Ün-ver'in İsraili yetkililerle GAP projesinin birlikte hızlandırılması konusunda yaptığı toplantıda İsrail'in GAP'tan beklentileri açıkça gözlemlendi. Ağustos 96'da ise İsrail Tarım Bakanlığı GAP bölgesinde arazi alımı için başvuruda bulundu. İsrail'in projeye ortak olabilme çabaları, Türkiye-İsrail ikili görüşmelerinin halen önemli bir gündem maddesini oluşturuyor.

İsrail'in eski Ankara Büyükelçisi Dayid Granit de İsrail'in tarımsal işbirliğine hazır olduğunu belirtiyor. İsrail'in sulama ve deniz suyunu kullanılabilir hale getirme teknolojisindeki üstünlüğü sayesinde "GAP için ideal bir ortak" olabileceğini söylüyor ve ekliyordu: "GAP gibi bilinçli bir bölgesel planlamayı öngören, yöre halkına refah getirecek bir projeye tam destek veriyoruz."

İsrail'in bir sonraki Büyükelçisi Zvi Elpeleg de GAP hay-ranlarındandı. "İsrail'in suya ihtiyacı olduğunu, Türkiye'nin ise su açısından yeterli bir ülke olduğunu" belirten Elpeleg "gelişmiş bir sulama sisteminin kurulması ve bunun tarımda kullanılması durumunda GAP bölgesinin California olacağını" da öne sürmüştü. Türkiye ziyareti sırasında GAP projesini yerinde gören Cumhurbaşkanı Ezer Weizmann'ın projeye İsrail'in katılımını önermişti. Basındaki haberlere göre, "Fırat Nehri üzerine 21 adet baraj yapımını öngören bu entegre tarım sanayi projesi, Weizmann'ı çok etkilemiş"ti.

Öte yandan, "Mossad hesabına çalışan iş adamı" olarak tanınan Shaul Eisenberg de GAP'a yatırım yapmaya hazırlanıyordu.

Eisenberg'in varlığı ile gündeme gelen "Mossad bağlantısı," İsrail'in "tarımsal işbirliği" kavramı ile daha da güçle-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

123

niyordu. Çünkü "tarımsal işbirliği" görüntüsü, Mossad'ın üçüncü ülkelerle kurduğu bağlantıların kamuflajı olmuştu her zaman. Eski Mossad ajanı Victor Ostrovsky, "Mossad, diğer bütün Afrika ülkelerinde olduğu gibi Güney Afrika'ya da askeri danışmalar, tarım uzmanları ya da diplomat görüntüsü altında ajanlarını yerleştirdi" diye yazarken buna dikkat çekiyordu.

Bu durumda, İsrail'in Türkiye'ye önerdiği "tarımsal işbirliği" teklifi hakkında da ihtiyatlı olmak gerekiyordu. Bu işbirliği çerçevesinde gönderilecek "tanım uzmanları"nın gerçek misyonları çok daha farklı olabilirdi çünkü. İsrailileri, Latin Amerika'daki terörist grupları ya da uyuşturucu baronlarını desteklerken de "tarımsal işbirliği" yaptıklarını söylemişlerdi. Aynısının Güneydoğu'da da yaşanması muhtemeldi. Nitekim Milli Güvenlik Kurulu'nun Güney-doğu'daki gizli ajan trafiğinin yoğunlaştığına dikkat çekmesi ve Güneydoğu'yu çok sayıda İsraili "turisf'in ziyaret etmesi, ister istemez mide bulandırıyor.

Peki GAP'ın nesi İsrailileri'i bu kadar cezbediyor? Ekonomik çıkarların dışında, GAP'a gösterilen bu İsrail ve Mossad ilgisinin ne gibi bir stratejik anlamı olabilirdi?

Bu stratejik anlamı görmek, özellikle Nil'deki durum hatırlandığında, zor değildir. İsrail, nasıl Etiyopya'yı Nil sularını kontrol etmek için bir "musluk" olarak gördüyse, Fırat sularını kontrol etmek için de Türkiye'ye ve

GAP projesine yanaşmaktadır. Fırat'ın aşğısındaki ülkelerle, yani önce Suriye sonra Irak'la muhtemel bir çatışmaya girdiğinde, Türkiye'yi kendi safına çekerek bu ülkelere giden suyun musluğunu kısmayı planlamaktadır.

Kısacası İsrail, Türkiye'yi bu kez bir "su kartı" olarak tasarlamaktadır.

İsrail'in su konusundaki gerginliği artırıcı yönde izlediği politikalar da bu amaca matuftur. Yahudi Devleti, hem su konusunda hem de siyasi konularda bölgedeki en "revizyonist" devlet olarak, Türkiye'nin komşularıyla arasındaki su krizinin mümkün olduğunca büyümesini ve böylece bir "su kartı"nm daima gündemde olmasını istemektedir.

124

HAKANTURK

Türkiye'nin "olsun, İsrail Suriye'ye karşı bizim yanımız-daymış demek" gibi bir mantığa kapılması ise ki bu mantığın müzmin İsrailseverler tarafından pompalanacağına kuşku yoktur büyük bir yanlış olacaktır. Çünkü unutulmamalıdır ki, İsrail başka diğer pek çok konuda olduğu gibi, su konusunda da ikili oynamaktadır. Üstte sözünü ettiğimiz senaryo, bu ikili oyunun ilk yüzüdür: Suriye İsrail'le çatışmaya yöneldiğinde Türkiye suyun musluğunu kapatması yönünde zorlanacaktır İsrail tarafından.

Ancak bir de ikinci yüz vardır: Eğer Suriye ile İsrail bir anlaşmaya varırlarsa, bu kez İsrail Türkiye'yi Suriye'ye daha fazla su vermeye zorlayacaktır. Çünkü, bir önceki bölümde değindiğimiz gibi, muhtemel bir Suriye-İsrail barışı, Suriye'nin Golan sulanını İsrail'e bırakması, buna karşılık da Türkiye'nin Suriye'de daha fazla su akıtması formülüne dayanmaktadır. Bu arada Türkiye'nin aşğı ülkelerle suyu "paylaşmasını" öngören "uluslar arası sular" tezinin en çok İsrail tarafından desteklendiğini de unutmamak gerekir. Şimon Peres, "Jean Jacques Rousseau gibi, suyun bir insana ya da ülkeye değil, tüm insanlığa ait olduğunu söyleyebiliriz. Ortadoğu'daki su bölgeye ve çevre alanlarına aittir" derken bunu en açık biçimde ifade etmiştir.

Bu tablonun ortaya koyduğu sonuç, İsrail'in Fırat üzerindeki supolitiğinin Türkiye açısından son derece büyük riskleri içinde barındırdığıdır. Türkiye, İsrail'in GAP'a gösterdiği aşırı ilgiyi bu nedenle ihtiyatla karşılamalıdır. Hele bu GAP ilgisinin bir de Kürt boyutu içermesi, İsrail'in muhtemel bir Kürt Devleti'nin yegane stratejik destekçisi olduğu düşünülduğünde, ciddi alarm sinyalleri içermektedir.

Bu Kürt boyutunun ilginç bir göstergesi ise, İsrail kaynaklı bir projedir: "Kürk Kibbutzlan."

GÜNEYDOĞUYA İSRAİL MODELİ: KÜRT KİBBUTZLARI!..

Kibbutzlar, Siyonist hareketin Filistin'e getirdiği en ilginç ve önemli uygulamalardan biriydi. Kısaca "kollektif tarım çiftlikleri" olarak özetlenebilecek olan kibbutzlar, gerek İs-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

125

rail'in kurulmasından önce, gerekse daha sonra önemli roller ifa ettikler. Sosyalist bir üretim modelinin sınırlı bir alanda uygulaması olan bu çiftlikler, İsrail'e özgü bir model olarak bilindiler her zaman.

Ateş adlı haftalık derginin 10 Eylül 1994 tarihli sayısında yayınlanan bir haber, bu nedenle oldukça ilginçti.

"Güney-doğu'ya İsrail Modeli: Kürt Kibbutzlan Kuruluyor" başlığıyla verilen haberde, şunlar yazılıydı:

İsrail-Türkiye yakınlaşmasına bir türlü anlam veremeyen medya, İsrail'den olsa olsa terör uzmanlığı konusunda yardım alınır düşüncesiyle "Mossad-MİT işbirliği", "Apo'yu Mossad halledecek" gibi manşetler attılar... Oysa diplomatlara göre, Türkiye-İsrail yakınlaşmasının altında terör işbirliği aramak son derece yanlıştı. İsrail... hiçbir ülkeye antiterör sırlarını vermekten yana değildi. Onların yeni Ortadoğu düzeninde Türkiye'ye siyasi danışmanlık yapmaktan başka bir niyetleri yoktu... Uzmanları kolları sıvadılar ve bölgeyi bir kez de ekonomik bakışla taradılar. Urfa ile Diyarbakır pilot bölge seçildi. Projeden çok hoşlanan ABD ise "insan haklan, hıkmık" demeden Urfa Havaalanı kredisini verdi... İsrail'de yaşayan ve 1992'den bu yana bölgede düzenlenen her "turistik gezi"ye katılmış olan İsraili Kürt Yahudilerden sağlanacak kredi, Türkiye Zirai Donatım Kurumu ve Ziraat Bankası tarafından organize edilecekti... Kürtlere düşkünlüğü ile nam salan Bayan Mitterand'm da pek soğuk bakmayacağı sanılıyordu.

...Kibbutz projesinin İsraili Kürt işadamları tarafından finanse edilmesi ise, plana göre Kürtlerin bu uygulamaya daha sıcak bakmalarını sağlayacak. İsrail Devleti'nin kurulmasından sonra Güneydoğu'dan göçüp İsrail'e yerleşen Kürt Yahudileri, finanse etmenin yanısıra, kibbutzlardan sağlanan ürünleri pazarlama hakkını da elde etmiş olacaklar. Kısacası İsrail, Güneydoğu üzerinden dünyaya açılmayı hedefliyor.

Görüldüğü gibi Ateş'in haberindeki bilgiler son derece ilginçti. Güneydoğu'daki İsrail modelini finanse edecek olanlar, İsraili Kürt Yahudileriydi. Ve bu Yahudiler, son yıllarda bölgeye düzenlenen sözde "Turistik" gezilerin mü-

126

HAKANTÜRK

davimiydiler. (Oysa bu "turistik" gezilerin gerçekte istihbarat servisi elemanları tarafından yapıldığı ve bu yolla da Güneydoğu'da "ajanların cirit attığı" biliniyor. Ünlü CIA ajanı Paul Henze de bu tür "turistik" (!) gezilerle Güneydoğu'da uzun süre dolaşmıştı).

Ateş'in haberinde bir de Aytunç Altındal'ın konu ile ilgili yorumları verilmişti. Altındal, "benim endişem şurada, oradaki İslami gelişmeyi engellemek için böyle bir projeye girmek uygun mu, değil mi?" dedikten sonra da, "ortada geçmişten gelen bir Kürtçülük anlayışı vardır ki, bu daha büyük bir tehlikedir. Zaten bana göre Amerika'nın kibbutz dayatması biraz da bunu körüklemek için planlanmıştır" diye eklemişti. Ateş dergisinin haberi biraz "sakıncalı" bulunmuş olacak ki, dergi bir daha çıkmadı. "Kürt Kibbutzları" ile ilgili haberin çıktığı sayı, derginin ilk ve son sayısı oldu. Bu arada söz konusu haberden kısa bir süre sonra bir ilginç gerçek daha ortaya çıktı: Türkiye'den İsrail'e göç etmiş olan Yahudi ailelerden bir kısmı Türkiye'ye geri dönerek Urfa bölgesine yerleşmişlerdi. Oysa normalde İsrail'den Türkiye'ye geri dönen bu Yahudiler'in eski yerleri olan İstanbul'a yerleşmeleri beklenirdi. Urfa gibi İstanbul'un yanında pek de cazip olmayan bir bölgeyi seçmeleri ise Ferruh Sezgin'in de dikkat çektiği gibi ancak İsrail Devleti'nin onlara bu direktifi vermesi ile açıklanabilirdi.

Tüm bunlar İsrail'in Türkiye'nin Güneydoğu'suna karşı oldukça mide bulandırıcı bir ilgi taşıdığına göstergeleriydi. Ağustos 1995'te atanan İsrail'in Ankara yeni Büyükelçisi Zvi Elpeleg'in basına söylediği "Türkiye'de su da bol, toprak da, ancak bizde her ikisi de yok" şeklindeki sözler, Yahudi Devleti'nin gerçek niyetinin bir ifadesiydi: İsrail'in Türkiye'nin hem suyu hem de toprağı üzerinde planları vardı. Diplomaside, "akılcı bir dış politika ideolojisi dayanmamalıdır" diye bir kabul vardır. "Realpolitik" in temel esaslarından biri olan bu kabule göre, bir devletin resmi ideolojisi, onun diğer ülkelerle olan ilişkilerinde belirleyici bir rol oynamamalıdır. Aslıolan bir devletin temsilcisi olduğu

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

127

millletin ulusal çıkarlarıdır ve dış politika bu ulusal çıkarlara göre yönetilmelidir.

Bir başka deyişle, bir ülke, diğer ülkelerle olan ilişkilerinde, o ülkelerin kendi resmi ideolojisine yakın olup olmayışına değil, o ülkelerden elde edeceği menfaate bakmalıdır. Bu mantığa göre, kapitalist bir devlet sosyalist bir devletle son derece iyi ilişkiler geliştirebilir; bunda hiçbir gariplik yoktur. Aynı şekilde demokratik bir devlet bir monarşiyle yalan bağlara sahip olabilir. Ülkelerin rejimleri ve resmi ideolojileri kendi iç işleridir ve ülkeler birbirlerinin iç işlerine değil, dış politikalarına ilgi duymalıdır. Bu şekilde özetleyebileceğimiz dış politika yaklaşımını "pragmatik" ya da "rasyonel" dış politika olarak tanımlayabiliriz.

Bunun karşısında olan bir ikinci yaklaşım ise, ideolojinin dış politikada belirleyici olmasını savunur. Soğuk Savaş döneminde dünyaya egemen olan yaklaşım da genellikle en azından görünüşte bu olmuştur. Dünyanın iki bloka ayrılarak birinin Amerikan diğerinin de Sovyet kamplarına dahil olmaları, pragmatik tercihlerin değil, ideolojik ayrımların bir sonucuydu. Küba'nın yanıbaşındaki ABD ile ticari ilişkilerini geliştirmesi, SSCB'ye yakınlaşmasından çok daha rasyonel bir tercih olurdu; ama ideolojik kamplaşma hem ABD hem de Küba tarafında buna izin vermedi.

Bu iki tarzı siyaset arasındaki ayırma dikkat etmek son derece önemlidir. Özellikle de bu kitapta ele aldığımız konu açısından. Çünkü bu kitapta savunulan ana fikirlerden biri, Türkiye'nin İsrail'le yakınlaşmasının hatalı bir strateji tercih olduğudur ve bu düşünceyi savununlar şimdiye kadar sık sık "ideolojik dış politika" yapmak ya da tasarlamakta itham edilmişlerdir. Aslında yalnızca Türkiye'de değil, başta ABD olmak üzere diğer pek çok ülkede, "İsrail'e gereğinden fazla yaklaşıyoruz" diyenler, ideolojik dış politika sahibi sayılmışlardır.

Oysa bizim bu kitapta incelediğimiz bilgiler, Türkiye'nin İsrail'e paralel bir Ortadoğu politikası oluşturmasının yanlışlığını tümüyle rasyonel bir çerçevede ortaya koymaktadır: İsrail, Ortadoğu'daki varlığını daimi bir tehdit altında gör-

128

HAKANTÜRK

mekte ve bu nedenle de 1950'lerden bu yana bu coğrafyadaki devletlerin içindeki azınlık isyanlarını desteklemekte, böylece bölgeyi irili-ufaklı mini devletlere bölmeyi hedeflemektedir. Bu nedenle, Ortadoğu devletleri içinde bölgede bir Kürt Devleti oluşmasını isteyen yegane ülke İsrail'dir. Dahası, 1960'lı yıllardan bu yana bu hedefe yönelik somut politikalar uygulamaktadır. ABD'nin Kürt Devleti projesinde destek vermesinin arkasında da asıl olarak İsrail'in bu ülke üzerindeki etkisi vardır. Türkiye'nin kendi toprak bütünlüğünü etkilemeyeceğini umarak bir komşu ülkede özellikle Irak'ta bir Kürt Devleti kurulmasına onay vermesi ise bir aldanma olacaktır; dışarda kurulacak bir Kürt Devleti'nin bir "domino etkisi" yaratarak Türkiye'ye uzanmaması mümkün değildir. Dolayısıyla Türkiye'nin kendi toprak bütünlüğüne tehdit oluşturacak bir projenin en büyük destekçisi ile stratejik ortak haline gelmeye çalışması, büyük bir hatadır. İsrail'in su sorunu konusundaki tavn ise tam tamına Türkiye'nin politikalarının zıttıdır.

Bunlara dayanarak Türkiye'nin İsrail'e yakınlaşma daha doğrusu İsrail'in eksenine girme sürecine karşı çıkmak ise, ideolojik değil tümüyle rasyonel ve pragmatik bir tutumdur.

Ve bu durum bizi bir başka sonuca ulaştırmaktadır: İsrail'i ve İsrail'in eksenine girme sürecini eleştirmek ideolojik bir tavır olmadığına göre, asıl bu tavrı ideolojik bir saplantı gibi göstermeye çalışan ve İsrail'in gönüllü propagandacılığını yürüten çevrelerin hareket noktası ideolojik olmalıdır. "En iyi savunma salamdır" prensibi ile hareket etmektedirler ve kendi ideolojik dış politika tercihlerini kendilerini eleştirenleri suçlayarak örtmek gayretindedirler.

Söz konusu çevrelerin İsrail'de buldukları ideolojik tatmin ise, Yahudi Devleti'nin Ortadoğu'da ve hatta dünya genelinde İslam'a karşı aldığı tavidir. İsrail'in Hittin Kor-kusu'nun kaynağı dünya müslümanlarıdır ve bu müslümanların siyasi gücünü en aza indirmek için sistemli bir mücadele yürütmektedir. Özellikle Soğuk Savaş'ın bitiminin ardından ortaya konan "Batı İslam'a karşı" senaryolarının arkasında, Yahudi Devleti'nin Batılı uzantıları vardır. İsrail, Kudüs, İbrani Üniversitesi'nden Israel Shakak'ın ifadele-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

129

riyle, "anti-İslami bir Haçlı Seferi'nin liderliğini yapmaya" soyunmakta ya da İsrail'in Yediot Ahronot gazetesinin yorumcusu Nahum Barnea'ya göre "İslami düşmana karşı girişilecek olan savaşta Batı'nın öncülüğünü yapmak hedefinde" ilerlemektedir.

Dolayısıyla söz konusu çevrelerin ki bunların başında birkaç büyük medya grubu gelmektedir İsrail yanlısı dış politikalarda gösterdikleri ısrar, bu politikaların Türkiye'nin ulusal çıkarlarına vereceğini düşündükleri kazançlara dayanmamaktadır. Ustaca gözlerden kaçırılan bu gerçeğin bilinmesi ve hatırdan tutulması, son derece önemlidir.

Umarız bu kitabın sağlayacağı önemli kazançlardan biri de bu olacaktır.

130

HAKANTÜRK

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ

Türk milliyetçiliği, ilerleme ve gelişme yolunda ve uluslar arası temas ve ilişkilerde, bütün çağdaş milletlere paralel ve onlarla bir ahenkte yürümekle beraber Türk sosyal topluluğun özel karakterini ve başlı başına bağımsız kimliğini korumaktır. Bilmeli ki, milli benliğini bilmeyen milletler, başka milletlerin avıdır. (Gazi Mustafa Kemal, 1923)

Bugün uçuk benzine, yırtık cepkeninle bir vatan kurbanı teslimiyetiyle girdiğin devlet kapısından, asker ocağından, yarın yeni libâsıyla, kızıl fesinle bir amir kurumıyla çıkarsın! O zaman, bugünkü zayıf, yarın kavi bir kahraman olur; bastığın yerleri titretirsin!.. Atın dizginini kavrayıp, kılıcını çektiğin, tüfeğini omzuna vurup, süngünü taktığın vakit bugünkü köylü, yarın korkunç bir asker olur; asileri sindirirsin!.. Tarlanı çapalar, davarını güderken hakaret görürsen bugünkü koyun, yarın yırtıcı bir kaplan kesilir; yuvanı bozanları ezersin!.. Seni böyle bir an içinde değişmiş görenler sanırlar ki bu sağlam vücut asker libâsı giymek, bu sert pençeler yalnız silah kullanmak, bu kalın ses yalnız siper almak için yaratılmıştır.

Senin o tabur halinde bir pulat kütlesi katılığında yürürken takındığın o salabet, o vakan görüp de, sana güvenmemek, seni sevmemek kabil değildir.

Sen gürbüz ninenin, gür ve temiz sütünü daha emerken azamet-i nefis, sebat ve tahammül, itaat ve tahakküm gibi amir olmak için yaratılmış bir cinsin faziletlerine malik olmuşsun. Bu hakimiyet esaslarını

başka milletler mekteplerde, medreselerde anlarlar. Sana bu meziyetleri ninenin iri siyah bakışı, babanın kükreyen dik sesi, Kur'an'ın esrarengiz ahengi öğretmiş.

Yırtık poturunla da vakursun; mahkûm olsan da hakimsin; temellükten ziyade tecebbüre meyyalsin; fikrinde azmin

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

131

gibi sabitsin; sertsin, sertliğinde kabalıktan, bayağılıktan ziyade amiriyet kuvveti, necabet laubaliliği vardır. Hiddetle yıldırım gibi gürlendiğin halde rikkatle bir bulut gibi ağlarsın; safiyette bir melek, ısrarda bir devsin.. Onun için dünyada eşi bulunmaz bir millet olmuşsun. Düşündüğün zaman bir arslan temkini ile ağır ve sakın duruşundan, kızdığın vakitki azim ve şiddetin anlaşılmaz. Uzun kirpiklerin altında utangan ve durgun düşünen iri gözlerin bir kere açılmasın; kalın kaşların bir kere çatılmasın; o zaman varlığın, benliğin köpürür; taşar; o zaman ceberütun, haşmetin parlar, yükselir. O zaman cebbar olursun. Bu acayip sırr-ı hilkatini bilmeyenler, yanılırlar.

Büyüklerle karşı saygın bizzat sayılmayı sevdiğinden; muti olman, muta olmak istemendendir.

İnce işlere alışmaya vaktin olmasa bile, zor bazıya bağlı teşebbüslerden lezzet alırsın. Kara topraktan, ak ekmeğini çıkarırsın.

Fikrinde muannit, muhabbette muannit, muharebede muannistin. Yeniliğe çabuk alışmazsın, fakat bir defa alışırsan bırakmazsın. Safsın; seni çekemeyenler böbürlenmekle değil, ekseri sana yaltaklanmakla seni ızrar ederler. Ayakların, kollann bir boğa gibi ağır ağır kımıldarken tavrından tükenmeyen bir tahammül, yılmayan bir azim aşikar olur. O engin denize benzersin ki yavaş yavaş coşar ve coşunca da pek hırçın olursun.

Maddi menfaate ehemmiyet vermezsin. Para denilen maden parçasına itibar etmezsin. Suçun butlur.

Müsrifliği asalet icabı sayarsın.

Vakarın benliğine galebe eder. Cananını canına tercih edersin. Ekseri başkaları için yaşar; başkaları için çalışır; başkaları uğruna ölürsün. Başkaları seni beğendiği halde sen kendini sevmezsin. Ne zaman köyünde, önüne bir önlük koyup makine başına geçecek, ne vakit eline pergel alıp masaya yaslanacaksın? Ne zaman dükkanının tezgahında sermayenin faizini hesap edeceksin?.. Senden bunu bekliyorlar, sana bu kusuru buluyorlar... Fakat vakit kalıyor mu? Keseni doldurmak için değil, karnını doyurmak için kullandığın sapanın demirini tarlanın ortasında bırakıp tüfe-

132

HAKANTÜRK

ğın çeliğine sarılıyorsun... O serhadden bu hududa koşuyorsun... Bulgaristan'da ölüyor. Yunanistan'da ölüyor, Acemistan'da ölüyor, Sırbistan'da ölüyor; yalnız yurdunda, köyünde ölemiyorsun. Sevgilin Ayşeciği doya doya öpemiyor, yavrun Mehmedciği seve seve büyütemiyorsun...

Bir ulu çınarsın ki kırılır, eğilmezsin; ölür, inlemezsin... Kanınla çorak kumlukları sularken ekmeğini alınının terine batırır yer, yine düşman karşısına yaralarla beraber her yerde bir istihkam gibi çıkarsın... Sen zalim heybetinle bir mazlumsun; ninen, atanın bucağında bir garib; ananın, babanın kucağında bir yetimsin!..

Dul analarla dolu olan şu Anadolu bir üvey nine kadar sana cefakardır... Sen Şarkın kınına giremeyen bir kılıcsın; döğüle döğüle tavlann, vurula vurula kınılırsın. Yine her parçandan bir kıvılcım, her kıvılcımdan bir şimşek çıkar. İlahi bir kuvvetin, ebedi bir feyzin var, ey Türk!..."

Her millet, sübjektif ve objektif unsurlann karışımına dayanır. Son tahlilde bir millete millet olma vasfını veren şey, mensuplarının kendilerini bir millet olarak algılamalıdır.

Millet, iki şekilde kavranabilir. Bir kültürel cemaat olarak veya bir siyasi cemaat olarak. Kültürel cemaat olarak milletin, 18. Yüzyılın sonlarında ortaya çıktığı genel olarak kabul edilmektedir. Bazı düşünürler bu doğuşu sanayileşmeye, bazıları da iletişim ve ulaşımın yaygınlaşmasına bağlamaktadır. Bunlann arasında, milletlerin devletler tarafından icad edildiğini ileri süren görüşler de vardır. Siyasi milliyetçilikle, vatandaşlık bağı vurgulanmakta ve buradan demokratik prensiplere ulaşılmaktadır.

Milliyetçilik türleri, genel olarak; liberal, muhafazakar, yayılcı ve anti-emparyalist milliyetçilik başlıkları altında sınıflandırılmaktadır. Liberal milliyetçilik, milletlerin kendi kaderini tayin hakkına ve demokrasiye vurgu yapmaktadır. Muhafazakar milliyetçilik vatanseverlik duygusunda mevcut olan kamu düzeni ve sosyal uyumu ön plana çıkarmakta ve geleneksel değerleri muhafaza çabasına dönüşmektedir.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

Saldırgan, yayılcı ve militarist milliyetçilik, liberal milliyetçiliğin antitezidir. Emperyalist yayılcılığı ve milletler arasında eşitsizliği meşrulaştırmak için geliştirilmiştir. Anti-emperyalist milliyetçilik ise, sömürge yönetimlerine karşı dayanışma duygusu geliştirmek için ateşlenmiş, milli kimlik arayışını ifade etmektedir. Geleneksel dayanışma formları ile sosyalizmin sınıfsız toplum ideali arasında kurulan bağ bu milliyetçilik türüne genel olarak sosyalist bir renk kazandırmıştır.

Dünya'da milli devletler çağının artık sona erdiği yolunda yaygın bir görüş bulunmaktadır. AB gibi millet üstü kimliklerin gelişmesi ve küreselleşmenin dayanılmaz kuşatmasının, milli kimlikleri erittiği ileri sürülmektedir. Ancak, tersine mikro milliyetçiliklere kadar varan bir milliyetçi dalgadan da bahsedilmektedir.

Türk milliyetçiliği, başlangıcından günümüze kadar çok renkli bir yelpazeye sahip olmuştur. Bu çeşitliliğin arkasında bir imparatorluk geçmişi olması ve Kurtuluş Savaşı ile kurulan üniter-milli devlette gelişmesi bulunmaktadır. Toplumun modernleştirilmesi ve demokratikleşme gibi sorunlarla iç içe geçmesi bu renkliliğin bir başka gerekçesidir. Türkiye'de siyasi gelişmelerin düşünce iklimini kavrayabilmek için başta Anayasa'da ifade edilen Atatürk milliyetçiliği olmak üzere, Türkçü-Turancı, liberal-muhafazakar ve sosyalist milliyetçilikler üzerinde durulması gerekir.

TÜRKİYE'DE MİLLİYETÇİLİK

Türk Milliyetçiliği, milliyetçiliğin evrensel formları ile geniş kesişme alanları bulunan, farklı milliyetçilik türlerinin izdüşümlerini içeren renkli ve zengin bir yelpazeye sahiptir. Irkçılıktan Pan-Türkizme, ılımlı ve liberal formlardan anti-sömürgeci milliyetçiliğe oradan sosyalist tonlara kadar hemen her tür milliyetçilik farklı zaman ve şartlarda etkili olmuş ve kendisinden söz ettirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti devleti, Anayasasında kendisini "milliyetçi" bir devlet olarak tanımlamaktadır. 1982 Anayasasının başlangıç kısmı, "Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı" nı dayanak olarak göstermekte, "değiştirilemez, değiştirilmesi teklif bile

HAKANTURK

edilemez" maddelerden olan 2. Maddede "Atatürk milliyetçiliğine bağlılık" Anayasal bir hüküm olarak yer almaktadır. Öbür yandan Anayasa, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir "milli devlet" olarak tanımlamakta ve devlet katında izlenen politikalar, bu prensibin taviz verilmenden uygulandığını göstermektedir. Böylelikle milliyetçilik, Türk siyasetinin temel dinamiklerini, rengini ve Cumhuriyet rejimini anlamak açısından kilit kavramların başında gelmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti üniter-milli devlet formunu ısrarla ve ne pahasına olursa olsun koruyan; etnik sorunlara bu pencereden bakan bir kurucu iradeyi yansıtmaktadır. Türk milliyetçiliği, basit bir gelişmekte olan ülke milliyetçiliği değildir. Geniş bir imparatorluğun asli unsuru ve bakiyesi olan Türkiye'de milliyetçilik, doğal olarak geç tarihlerde başlamış; diğer yandan bir "Kurtuluş Savaşı" miti, Türk milliyetçiliğine geçişin miladı olarak kabul edilmiştir. Milliyetçiliğin toplumsal-siyasal statüko ve özlemlerdeki merkezi konumunu ve renkli yelpazesini sergileyebilmek için önce doğuş ve gelişme evresine kısaca göz atmak gerekir.

OSMANLI MİLLETİ

Osmanlı İmparatorluğunda, milliyetçilik 19. Yüzyılın başlarında tehlikeli bir düşman olarak kendini göstermiştir. 1821 Sırp İsyanı ve eşzamanlı olarak gelişen Yunan İsyanı ve Osmanlı Devletini uluslar arası krizler zinciri içinde yıpratılan Yunan Bağımsızlığı aynı zamanda İmparatorluğun hızlanan dağılma sürecini de ifade eden milliyetçi tehditten başka bir şey değildi. 1815 yılında sona eren Napolyon Savaşlarının yaydığı "self-determinasyon" prensibi, dönemin çok milletli imparatorluklarının olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğunun da Ölüm fermanı gibidir.

19. yüzyılın liberal milliyetçilik çağında, "self-determinasyon" prensibi ile imparatorluklar iki yönlü bir tehdit altına girmişlerdi. Önce, imparatorluklar halkla iktidar arasındaki ilişkiyi otokratik bir bağ ile sürdürüyordu. Halkları bir araya getiren prensip, hükümdara duyulan sadakat idi. Demokrasi, bu prensibin yerine "milleğe bağlılık" prensibini yerleştirerek bu siyasi ilişkiyi tersine çeviriyordu. İkinci ola-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

rak self-determinasyon, her milletin kendi devletine sahip olmasını savunuyordu; bu prensiple çok milletli imparatorluklar bir arada bulunamazdı.

İmparatorluklar bu tehditle baş edebilmek için bir yandan cezri tedbirlere başvururken; bir yandan da liberal milliyetçilik prensibi ile rekabet edebilecek ideolojiler yaratmaya giriştiler. Avusturya (Habsburg) İmparatorluğunun İmparatorluk milliyetçiliğinin (Kaiserreichnationalismus) bir benzeri Osmanlı İmparatorluğunda Osmanlıcılık (İttihadı Osmani) adıyla geliştirildi.

Osmanlıcılık fikrinin dayandığı esas imparatorluk bünyesinde yaşayan farklı "millet"leri, "Osmanlı" sıfatı ile tek bir millet haline getirmektir. Bu fikir, doğrudan devlet katında üretilen ve resmen savunulan bir tür milliyetçiliktir. Bu milliyetçilik, Osmanlı İmparatorluğu yıkılana, Kurtuluş Savaşı başlayana kadar resmi olarak ısrarla savunulmuş ve geniş kapsamlı sosyal ve siyasi programların konusu olmuştur. Bu tür milliyetçilik başlangıçta "Padişaha sadakat" gibi eski bir form üzerine inşa edilmiş; daha sonra Fransız patotizmine benzer şekilde "vatan" fikri milli sadakatin temel eksenini olarak sunulmuştur.

Osmanlı İmparatorluğunun klasik sistemi "millet sistemi" adı verilen ve her dini cemaatin ayrı bir "millet" olarak organize edilip merkezi hiyerarşiye bağlandığı din esasına dayalı kompartmanlara dayanmaktaydı. Nihayetinde "Osmanlı vatani" fikri üzerinde oluşturulan Osmanlıcılık, farklı din topluluklarını "kardeş" ilan ettiği için, laik bir yaklaşıma da kapı aralamıştır. 19. Yüzyılın boydan boya en önemli iç ve dış sorunu olan eşitlik (müsavet) politikaları da hem Osmanlı milletini yaratmanın ön şartı, hem de laik uygulamaların zorunluğu dayanağı olmuştur.

Bu dönemin kelime dağarcığında "cins" ırkı, "kavim" Batılı "nation"u karşılamak üzere kullanılmaktaydı. "Millet" kelimesinin büyük ölçüde dini cemaati ifade etmek üzere kullanılması Cumhuriyet'e kadar devam etmiştir. Osmanlı Milliyetçiliğinin resmi karşılığı İttihad-ı Osmani, doktriner ifadesi ise "İmtizac-ı Akvam ve İttihad-ı Anasır" (Kavimlerin kaynaştırılması ve unsurların birliği) şeklinde formüle edil-

136

HAKANTÜRK

mistir. Osmanlı milliyetçiliğinden günümüz Türk milliyetçiliğine intikal eden en anlamlı figür "vatan" idealidir. Ünlü Vatan Şairi Namık Kemal'in, bu ideali popüleriştiren şiirleri bir Türk vatanını değil Osmanlı ve İslam vatanını konu edinmektedir. "Git Vatan Kabe'de siyaha bürün Bir Kolun Ravza-i Nebi'ye uzat" mısralarında bir İslam vatanının coğrafyası anlatılmaktadır.

İslamcılık, Batı formundaki milliyetçiliklere alternatif olarak geliştirilen ikinci akımdır. Bu akımın "Pan-İslam" adıyla anılması, Batı'da siyasi sınırları aşan, Pan-Slavizm ve Pan-Cermenizm'den, yani yayılmacı milliyetçiliklerden esinlenmesi, bir milliyetçilik formunda oluşturulduğunu göstermektedir. Bu ideoloji aydınlar arasında geniş destek ve heyecanla karşılanmasına rağmen, dış politikada Osmanlı devletini Müslüman sömürcülere sahip Batı devletlerine karşı güçlü kılacak bir araç olmanın dışında, devlet katında "resmi" bir kabul görmemiştir.

TÜRKÇÜLÜK

Türk milliyetçiliğine, diğer milliyetçiliklerde olmayan bir ismin yani "Türkçülük" isminin verilmesinin sebebi de, Osmanlı ve İslam milleti fikirleridir. Pan hareketleri dışında hiçbir milliyetçilik "izin" ekinin Türkçeleştirilmesi ile terkip edilen "Türkçü" gibi bir sıfat almaz.

Türk milliyetçiliğine "Türkçülük" gibi özel bir ismin verilmesi Osmanlı ve İslam kimliğinden ve milletinden farklı bir düşünceye vurgu yapma ihtiyacının kuvvetli olmasından kaynaklanmaktadır.

Türkçülüğün, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e intikal eden önemli isimlerinden Rıza Nur anılarında şunları yazar: "Türk ülküsü için ölüyorum, fakat bu ülküyü içimde gizli bir çanak gibi saklıyorum ve ondan kimseye söz etmiyorum. Biliyorum ki böyle yapsam bu hareketim diğerlerinin gizli fikirlerini meşrulaştıracaktır. Ve bu da devletin parçalanması, tükenişi anlamına gelecektir."

Rıza Nur'un satırlan Türkçülüğün neden geç tarihlerde gelişip serpilene bir ideoloji olduğunu anlatmaktadır. Bir imparatorluğu yaşatmaya çalışanların kendi etnik gruplarına

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

137

dayalı milliyetçilik yapmaları, devleti kendi elleriyle batırmaları anlamına gelmekteydi. Bu yüzden Türk milliyetçiliği ancak İmparatorluk dağıldıktan, Anadolu'daki Türk unsuru dışında devlet için bir istinad noktası kalmadıktan sonra su yüzüne çıkabilmiş ve "resmi" hüviyete kavuşabilmiştir.

Bu durum Türkçülüğün ilk öncülerinin iki kaynağını, Rusya menşeli Türk aydınları ile Türk etnik kökeninden gelmeyen Osmanlı aydınlarını da açıklar. İlk Türkçü olarak kabul edilen Mustafa Celaledin Paşa (Kont Konstanty Polkozic Borzecki bir Leh asilzadesidir. Ahmet Vefik Paşa, bir Bulgar muhtedinin torunudur.

Şemseddin Sami (Fraşeri Arnavut, Ömer Seyfeddin Çerkeş, Ziya Gökalp Kurttur. Yusuf Akçura, Ahmet Ağaoğlu, Mehmet Emin Resulzade ise Rusya'da yetişmiş aydınlardır.

Türkçülüğün entelektüel kaynaklarını kavrayabilmek için bu isimlerden birisi üzerinde duralım. Mustafa Celaleddin Paşa, 1848 İhtilalinde Rus-Avusturya ordularının önünden kaçarken Osmanlı Devleti'ne sığınan Polonyalı ihtilalci subaylardan biridir. Osmanlı Devleti, milliyetçi ayaklanmalardan kendisi de zararlı çıktığı halde, Rusya'nın savaş tehditlerine göğüs gererek mültecileri topraklarına kabul etmiş ve iade etmemiştir. Borzecki, Batı kültürüne hakkıyla vakıf, birkaç Batı dili bilen yetenekli bir entelektüeldir. Müslüman olup, Mustafa Celaleddin ismini alarak bütün yeteneklerini yeni Devletine samimiyetle hasretmiştir. Nihayet, 1874 Sırp isyanında bir Osmanlı Paşası olarak şehid düşmüştür.

Mustafa Celaleddin Paşa'ya ilk Türkçü unvanının verilmesinin sebebi, Avrupa'ya karşı Osmanlı Devleti'ni müdafaa etmek için kaleme aldığı, 1868 tarihli Fransızca Les Turcs: Ancien et Modernes (Eski ve Yeni Türkler) isimli kitabıdır. Kitap, Avrupalılar tarafından aşağı bir ırk olarak görülen Türklerini ari ırktan geldiklerini, böylelikle üstün bir ırk olduklarını ispatlamak için yazılmıştır. Kitabın ilmi bir değeri yoktur. Mustafa Celaleddin Paşa samimiyetle hizmet ettiği Osmanlıları, kendince bildiği en doğru yolda, milletler çağında Türkleri yücelterek savunmaktadır.

Yusuf Akçura bir Tatar aydınıdır, entelektüel dünyası Rus hakimiyetindeki Tatar toplumunda şekillenmiştir. So-

138

HAKANTÜRK

nuçta, etnik gruba dayalı bir milliyetçilik anlayışına, Türkçülüğe ulaşmıştır. Zira Rus, imparatorluğu içinde Tatar kimliğini muhafaza etmek için dayanabileceği başka esas bulamamış, bulduğu esas Osmanlı Türklerine taşmıştır.

Öbür yandan Namık Kemal, Ali Suavi gibi Türk etnik kökeninden gelen aydınlar, açık bir şekilde Türkçülüğe karşı çıkmışlardır. "Yabancı" aydınların derdi, Osmanlı Dev-leti'nin Batılı milliyetçilikler türünde bir milliyetçiliğe ihtiyacı olduğu inancındır. "Unsur-ı asli" den gelen ve imparatorluk ufkuna sahip aydınlar ise, "yerli" bir ideolojiyi geliştirmek için çaba harcamaktadır. "Yerli" aydınlar için Türkçülük yapmayı zorlaştıran çeşitli faktörler vardır. Öncelikle bir imparatorluğun mesuliyetini taşıyan aydınlar için Türkçülük, bölücülükten başka bir şey değildir. Ayrıca, bu topraklarda yaşayan gelenek ve kültürde Türklerin üstünlüğünü dair bir iddia mevcut değildir. Bir üstün ırk vardır, ancak bu ırk Türkler değil, "kavm-i necib" olan Araplardır. Osmanlı hanedanı dışında asil bir zümrenin mevcut olmayışı, aristokrasinin hayat bulmayışı, irsi olarak geçen bir üstünlük iddiasını, soya atfedilen ehemmiyeti kültür menziline dışında bırakmıştır. Türk etnik grubu hakim millet içinde un-sur-u aslidir, Osmanlı hanedanım akrabasıdır. Devlet, İslam milletine dayanan bir Türk devletidir. Devletin, Türk devleti olması, padişahın "Hakan" sıfatına sahip olması ile Türk unsurunda yaşayan gelenek, "devlette hisse sahibi olmak" gibi sembolik bir aidiyete yol açan tutumdur. Bütün bunlara rağmen Türklerin tarihi mirasları, gecikmiş saldırgan milliyetçiliklere sahip milletlerinki gibi malûl değildir, uzun bir tarih kesitinde, güçlü bir imparatorluğun unsur-ı aslisi olarak yaşanmış bir olgunluğu ifade eder. Bu yüzden, Osmanlı geleneğinin içinden çıkmış bir Türk'ün Türkçülük yapması, ancak çok milletli imparatorluğun dağılmasından sonra mümkün olabilmiştir.

Bu topraklarda gelişen milliyetçiliğin, yine imparatorluk terbiyesi ile alakalı başka önemli bir özelliği vardır. Osmanlı merkezi devleti, potansiyel güç odaklarını muhtemel bir rekabete yol açmamak için ortadan kaldırmayı eğilimlidir. En yakın rakip ise aşiret yapılarını muhafaza eden Türk

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

139

göçebelere. Fatih'in Türk aristokrasisinin kökünü kazımasından sonra Orta Asya'dan akıp gelmeye devam eden Türkmen aşiretlerinin iskan politikası, modern devletlerinki ile aynıdır. Gelen aşiretler mümkün olan en küçük parçalara bölünerek Anadolu'nun muhtelif yerlerine iskan edilmiştir. Osmanlı aydınları, milletler çağına gelindiğinde, aşiret bağları nerdeyse yok edilmiş küçük cemaatlerden bir millet yaratmaya girişmişlerdir. Bugün, Afganistan'dan Ortadoğu ülkelerine, Orta Asya'ya kadar bir çok devletin hala aşiret bağları ile siyasi birimler oluşturmaları ve bu bağların en önemli çatışma konularını teşkil etmesi, Osmanlı'nın başardığı işin önemini gösterir.

Milletler Çağı'na girildiği zaman her etnik grup kendi tarihini yeniden yazmaya başlar. Başkalarına göre tarif edilebilecek milli kimlikler yaşanmış bir tarihin yeniden inşaya müsait kısımları üzerinde yükselir. Tarih, ne

ölçüde yeniden yazılırsa yazılsın, milli kimliğin sınırlarını çizer. Tarihin getirdiği geleneğin, bağlantıların dışına çıkmak için ise olağanüstü çabalar gerekecektir. Yaşanmış tarihsellik, bugün ortaya çıkan envai çeşitteki milli kimliği olduğu gibi, Türk milli kimliğini de açıklamaktadır.

FARKLI TÜRK MİLLİYETÇİLİKLERİ

Birbirleriyle rekabet eden, tarihi süreç içinde değişen ve dönüşen farklı Türk milliyetçilikleri vardır. Bunları, "millet" konusunda temel tercihlerine ve diğer ideolojilerle bağlantılarına göre dört grupta toplamak mümkündür.

*Türkçü-Turancı Milliyetçilik

*Sosyalist Milliyetçilik

*İlimli (Liberal-Muhafazakar) Milliyetçilik

*Atatürk Milliyetçiliği

TÜRKÇÜ-TURANCI MİLLİYETÇİLİK

Türk milliyetçiliği, benzer milliyetçilikler gibi başlangıçta bir dil milliyetçiliği (Türkçecilik Dilde Türkçülük) şeklinde gelişmiştir. Türkçenin sadeleştirilmesi, Osmanlıcadaki Farsça ve Arapça kelime ve terkiplerin tasfiyesi, milliyetçiliğin ilk evresini oluşturmuştur. Aynı yıllarda Avrupa'da "bi-

140

HAKANTÜRK

limsel bir gerçek" olarak kabul edilen ırkçılık modası mevcuttur. Avrupalılar, sömürge yönetimlerini, yerli halkların aşağı ırktan, kendilerinin ise üstün bir ırktan gelmelerine dayandırmaktadır. Bu ırkçı görüşler Osmanlı aydınlarını da etkilemiş ve bir savunma psikolojisi altında, Türklerin de "an" ırktan geldikleri yönünde görüşler ortaya atılmış, daha sonra bu görüşler zayıf bilgilere dayanan efsanelerle beslenmiştir. II. Meşrutiyet dönemi Türkçülerinin "Bozkurt" efsanesi bu şekilde ortaya çıkmıştır. I. Dünya Savaşı sırasında İngiliz desteği ile ayaklanan Mekke Şerifi Hüseyin'in: "Bizim davamız Halifeye karşı değil, Bozkurda tapacak kadar Turancılıkla meşbu İttihat Terakki erkamnadır." Sözleri, hem İttihatçı hükümetin duruşunu, hem de İmparatorluk unsurlarının tepkisini yansıtmaktadır. Pan-Turizm veya Turancılık, bu dönemde geliştirilen ve Pan-Slavizm, Pan-Cermenizm gibi milliyetçiliklerin karşılığı olan bir fikir olarak Türk milliyetçiliğine de damgasını vurmuştur. Özellikle Türklerin anavatanı olarak kabul edilen Orta Asya'daki Türk topluluklarının tek bir siyasi çatı altında toplanmasını savunan bu fikir, İmparatorluğu yaşatmanın sihirli formülü olarak görülmüştür. I. Dünya Savaşını kaybeden İttihat ve Terakki'nin meşhur Harbiye Nazın Enver Paşa, Anadolu'da Kurtuluş Savaşı'nın yürütüldüğü yıllarda, Orta Asya'da, Turan İhtilal Ordulan Başkomutanı sıfatı ile bir başkaldımyı organize etmeye çalışmaktaydı. Hayal kırıklığı ile sonuçlanan bu macera, Enver Paşa'nın da hayatının sonu olmuştur.

Cumhuriyet Türkiye'si Turancılığı sistematik bir şekilde reddetmiş, milliyetçi ufkunu Anadolu ile sınırlı tutmuştur. Cumhuriyet'in, Kurtuluş Savaşı tecrübesinden sonra üzerinde durduğu husus, Anadolu'nun bin yıl gibi kısa bir zaman diliminde Türk vatanı olduğu tezi yerine, daha eski bir tarihi öne almak ve böylece Anadolu'nun kadim Türk vatanı olduğunu ispatlamaktır. Bunun için 1927'de yeni bir "tarih tezi" geliştirilmiş ve devlet katında savunulmuştur. Bu tarih tezi, milliyetçiliğin tarihi, milli çıkarlar istikametinde nasıl yeniden yazmaya giriştiğine de çarpıcı bir örnek teşkil etmektedir. Bu tarih tezine göre Türkler Anadolu'nun 9.000

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

141

yıllık yerleşik halklarıdır. Anadolu'da ortaya çıkmış Sümer ve Hitit medeniyeti Türklere aittir; Zira bu topluluklar Türk ırkından gelmektedir. Bu tez, bir adım daha ileri giderek Türk dili ve ırkının, Avrupa dilleri ve uygarlığının da kaynağını oluşturduğunu ileri sürmüştür. Güneş Dil Teorisi adı verilen bu tez, kelimeler arasında keyfi benzerlikler kurularak temellendirilmiştir. Aynı tez çerçevesinde, brekisefal kafatası Türk ırkının kafatası yapısı olarak kabul edilmiş ve bunun için eski mezarlar açılarak kafatasları kumpas adı verilen cetvellerle ölçülmüştür. Kafatasçılık deyimi, kafatası ölçümlerine dayalı ırkçılığı ifade etmek için kullanılmaktadır. (Behar, 1992) Bu tarih tez, Atatürk'ün ölümünden önce tedavülden kaldırılmıştır.

1930'lı yıllarda, İtalya'da Faşizm'in, Almanya'da Nazizmin iktidara gelmesi Türkiye'de de yankı bulmuş Başbakan Recep Peker'in otoriter milliyetçiliği, faşizme anlamlı göndermelerde bulunarak geliştirilmiştir. Almanya'nın yenileceğinin anlaşılması üzerine başlatılan 1944 "Türkçülük davası" bu dönemin milliyetçi renklerini ayırt etmek ve tartış-malannı anlamak açısından önemli bir olaydır. Ayrıca, bu davanın

sanıklanndan genç bir teğmen olan Alparslan Tür-keş, daha sonra milliyetçiliğin siyasi temsilcisi olarak adından söz ettirecektir.

70'li yıllarda milliyetçi akımın siyaset sahnesindeki temsilcisi Alparslan Türkeş liderliğindeki MHP ve "Ülkücü Hareket". Bu hareketin ayırt edici sembolleri Türklerin atası ve milli sembolü olarak kabul edilen "Bozkurt", üç kıtada hakimiyeti temsil eden ve Osmanlı'dan iktibas edilen "Üç hilâl" ve idealizm ile adanmışlığı ifade eden "Ülkücü" kavramlarıdır. Bu akım başlangıçta, Cumhuriyet tarihi boyunca evrim geçirecek liberal bir içerik kazanan milliyetçi gelenekten değil Nihal Atsız ve Necdet Sançar ismiyle özdeşleşen Turancı çizgiden beslenmiştir. Nitekim, bu hareketin lideri olan Alparslan Türkeş, gençliğinde Nihal Atsız'ın öğrencisi olmuş, yazılarında "Türkçülük"ü sık sık vurgulamıştır.

MHP'nin kuruluşundan bugüne kadar geçen evre içinde sadece başlangıcında etkileri görülen Nihal Atsız, aslında

142

HAKANTURK

tarihidir. Yazılarında ırkçı ve hamasi bir hava vardır. En çok okunan kitabı, Bozkurtlar isimli romanıdır; bu romanda destanı dönemlerden alınma kahramanlar, romantik Türkçülüğü besleyen bir örnek oluşturmaktadır.

27 Mayıs İhtilali'nin "kudretli albayı" Türkeş'in ikinci ilham kaynağı Kemalizmdir. MHP'nin bugün de resmi umdeleri olarak kabul edilen "9 Işık"ın kaynağı Kemalist ilkelerdir. 70'li yıllarda kitlelere açılan MHP, halkın muhafazakar eğilimleri ile buluşabilmek için, Atsız çizgisinden uzaklaşmış ve İslami motiflere Türkçülüğü sentezlemeye girişmiştir. "Türklük gurur ve şuuru, İslam ahlak ve fazileti", "Tanrı dağı kadar Türk, Hira dağı kadar Müslümamz" ve "Hedefimiz Turan, Rehberimiz Kur'an" gibi sloganlar, partinin resmi sloganları olarak kullanılmıştır. "Türk-İslam Sentezi" formülüne kadar ilerleyen bu dönüşüm, Atsız'ın takipçilerinin partiden ayrılması ile sonuçlanmıştır.

70'li yıllarda, Türkiye'nin keskin ideolojik kutuplaşmaları ve şiddet olayları ekseninde gelişen MHP'nin milliyetçiliğinde anti-komünizm baskın şekilde ön plana geçmiştir. Dönemin atmosferine uygun olarak devletçiliği savunan MHP, "nasyonal sosyalizm" in tercümesi olan "milliyetçi-toplumculuk" n uzun süre savunmuştur. Parti, diğer partiler gibi nispeten gevşek bir örgütlenmeye sahip olmakla beraber, gençlik örgütlenmesi olan "ülkü hareket", "lider-doktrin-teşkilat" üçlemesi ile ifade edilen hiyerarşik, doktriner ve otoriter bir yapı ve ruha sahip olmuştur.

12 Eylül'den sonra MHP ideolojisi de dönüşüme uğramıştır. Hepsinden önce eski "devletçilik" terkedilmiş, demokrasi vurgusu daha sık yapılmaya başlanmıştır. Türkeş'in vefatından sonra Genel Başkanlık koltuğuna oturan Devlet Bahçeli liderliğindeki MHP, köklü gelenekleri en azından söylem düzeyinde koruyan; ancak daha esnek, uyumlu, özelleştirmeden yana ve devlet kurumları ile uzlaşmış bir parti görünümü vermektedir. Avrupa Birliği konusunda, 1999 Seçim Beyannamesinde belirttiği üzere "MHP, bir devlet politikası mahiyetini kazanmış olan tam üyelik hedefini ilke olarak benimsemektedir."

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

143

SOSYALİST MİLLİYETÇİLİK

Milliyetçilik, Marksizmin entemasyonalist karakteri ile çelişir. Ancak, tarihin garip bir cilvesi olarak Marksizm, işçi sınıfının geliştiği ülkelerde değil, köylülüğün hakim olduğu Rusya ve Çin gibi ülkelerde hakim ideoloji haline gelebilmiştir. Bu durum, anti-sömürgeci milliyetçilik ile Marksist düşünce arasında sağlıklı olmayan bağlar kurulmasına yol açmış ve sosyalizm iktidara geldiği tarihten itibaren "millet" sorununu kucağında bulmuştur. Anti-sömürgeci ortak payda, sosyalizmin milliyetçi formlarının geliştirilmesine yol açmıştır.

Liberal milliyetçiliğin "self-determinasyon" prensibi, daha 1896'da II. Entermasyonel'in baş gündem maddesini oluşturmuş ve bu hak sonuç bildirgesinde kabul görmüştü. Sorun, kapitalizmin gelişmediği, bu yüzden henüz sınıf çatışmalarının ortaya çıkmadığı ve sömürge yönetimlerine karşı mücadelenin sürdüğü, Marksist jargona göre "Üçüncü Dünya" ülkelerinde sosyalizmin gelişmesi ile ilgiliydi. Bu ülkelerde sosyalizme geçebilmek için bir ara aşamaya ihtiyaç vardı. Sömürge bağlarından kurtulmayı ve kapitalizmi geliştirmeyi ifade eden bu ara aşama, Marksistler tarafından "Milli Demokratik Devrim" olarak isimlendirilmiştir. Sovyet ve Çin Sosyalizminin (Reel sosyalizm) pratiğinden derin bir şekilde etkilenen Türk

Solu bu düşünceyi, tartışmalarının merkezine almış ve "Ulusal Sorun" Türk sosyalizminin temel kırılma hattını oluşturmuştur. Hatta Türk sosyalizminin, Kemalizmin sol kanadı olduğu bile söylenmiştir. Milliyetçiliğin sosyalist yorumu, Türk solu üzerinde de etkili olan Sultan Galiyev tarafından geliştirilmiştir. "Milli Demokratik Devrim" programının arkasında yatan anti-emparyalizm ve milli devlet fikri. Galiyev'in fikirlerinin de zembereğini oluşturmaktadır. Galiyev'in programı "Milliyetçi Komünizm" olarak da isimlendirilmektedir. Milliyetçiliğin sosyalist versiyonunda temel sorun sınıf çatışmasının olmadığı bir toplumda millet kavramının sınıf kavramı ile yer değiştirmesidir. Galiyev'in savunduğu tezin özeti de bu toplumlarda önce ulus-devletin kurulması gerektiğidir.

144

HAKANTURK

Galiyev'in Türkiye'de etkilediği isimlerin başında Bülent Ecevit ve Atilla İlhan gelmektedir. Bülent Ecevit "solculukla milliyetçilik ayn düşünülemez" derken Galiyev'den İlham almaktadır. Türk Solunun özgün isimlerinden ve Sultan Galiyev'i sürekli gündemde tutan Atilla İlhan ise Kemalizmin sol yorumu ile Galiyev arasında köprüler kurmaktadır. Bu çizginin sol gelenekte sağlam bir çizgi oluşturması, CHP lideri Deniz Baykal'ın "Anadolu solu" arayışında da görülebilir.

Sol milliyetçiliğin diğer bir özgün ismi olan Kemal Tahir Kemalist soldan farklı olarak Osmanlı'nın yüceltilmesi ve benzersizliğine dayalı farklı bir düşünce geliştirmiştir. Marksizmin Asya Tipi Üretim Tarzı kuramından yararlanan bu düşünce Batılı devlet tipinden farklı, sınıf mücadelesinin olmadığı bir "kerim devlet" modeline dayanır.

Türk solunun milliyetçilik ile sosyalizm arasında savrulmasının temelinde Türkiye'nin bir üçüncü dünya ülkesi olarak kabul edilmesi yatmaktadır. Bu bakış az gelişmiş ülkelere özgü dar ve katı ideolojik kınmalara yol açmıştır. Türk sosyalizminde Maoizmin güçlü izleri de aynı kaynaktan gelmektedir. Sol düşüncenin kendi toplumunda bulamadığı desteği jakobenizm ile kapatmaya çalışması aynı açmazların farklı sonuçlarından biridir. MDDci çizgi aynı zamanda hükümet darbesi teknikleri ve cuntacılıkla birlikte anılmaktadır. Milliyetçi soy söylem, son tahlilde, topluma rağmen toplumu dönüştürme projesi olarak savunulmuştur.

İLİMLİ (LIBERAL-MUHAFAZAKAR) MİLLİYETÇİLİK

Türk milliyetçiliği, sömürge tecrübesi yaşamış bir halkın milli kimlik arayışının sonucu olarak geliştirilmiş bir düşünce değildir. Bağımsız bir devletin yıkılışını durdurmak, bu başa-rılamayınca onun yıkıntıları arasından bir milli devlet yaratmak, Türk milliyetçiliğinin tarihi tecrübesinin özünü oluşturmaktadır. Bu tarihi tecrübe, devleti kurtarma ve yaşatma sorununun içine çağdaşlaşma sorununu da yerleştirmiştir. Birbiriyle çelişen farklı unsurları, milli kimliğin dayanakları olarak bir araya getirme ve sentezleme çabaları,

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

145

başında itibaren farklı milliyetçilikleri ve bu alandaki tartışmaları şekillendirmiştir. Ziya Gökalp'in Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak başlığını taşıyan kitabında Muasır İslam Türklüğü "nden bahsetmesi bu çabaların da başlangıcını oluşturmaktadır. 3 Kasım 2002'de yapılan Genel Seçimlerde, Liberal Sağ'ı temsil eden ANAP'ın, Gökalp'in sentezine benzer şekilde "Türksüz, Muhafazakarız. Avrupalıyız" sloganını kullanması, bu arayışın günümüzde de devam ettiğini göstermektedir.

Cumhuriyet'in kurucu iradesinin sergilediği ısrarlı tercih üniter-milli devlet olmaktı. Sorun, bu tercihle modernleşmenin ve demokrasinin uyumlu hale getirilmesi idi. Liberal ve muhafazakar formlarla gelişen ılımlı milliyetçiliğin güzergahı da bu uyumun oluşturulması endişeleri ile şekillenmiştir.

Ziya Gökalp, "Fert yok, millet var; hak yok, vazife var" diyerek, korporatist-otoriter bir milliyetçiliğe kapı aralamıştı. Buna karşı bireyi savunan liberal bir milliyetçilik, gecikmeden gelişti ve Tek Parti döneminin muhalif kanadında yerini aldı.

Üç Tarz-ı Siyaset başlıklı, daha sonra kitap halinde basılan uzun makalesinde Türkçülüğü, Osmanlıcılık ve İslamcılık karşısında tek kurtuluş çaresi olarak öneren Yusuf Akçura, daha sonra liberal milliyetçiliğin de önemli isimlerinden biri olmuştur. Otokratik Çarlık Rusyasında yetişen Kazanlı Akçura, hürriyetlerin yanında yer alıyordu. Akçura "demokratik Türkçülük"den bahsetmekte, "Asri Türk devletinin özelliğinin hürriyetperver olması ve halk hakimiyetine dayanması" olduğunu söylemektedir. Yine Çarlık Rusyasının Azerbaycan bölgesinde yetişmiş olan Ahmet Ağaoğlu, ferdi hürriyetleri savunan ve libera-lizm Türkiye'deki ilk temsilcilerinden biri olan bir başka önemli isimdir.

Ali Fuad Başgil, milliyetçiliği liberal ve muhafazakar değerlerle savunan, 1946'da çok partili hayata geçişte rol almış bir Anayasa Hukuku profesörüdür. Fikir hürriyetini milli çıkarlar için şu cümlelerle savunmaktadır: "Fikirden kork-mayınız... Emin olunuz ki, yeryüzünde zararlı tek fikir,

146

HAKANTÜRK

tenkid süzgecinden geçmeyendir. Tahammül ve müsamaha gösteriniz ki, sizden başka ve belki daha iyi düşünenler vardır. Müsaade ediniz, fikirler serbestçe münakaşa edilsin, yaratıcı eleştiri rolünü serbestçe oynasın. Fikirler çarpışsın, çürükler dökülsün, sağlamları millet hayatı için birer rehber olsun. İlim, terakki, medeniyet bundan doğar."

Mümtaz Turhan, Batılılaşma sorunu ile ilgilenmiş olan milliyetçi-muhafazakar bir sosyologdur. Gökalp geleneğini de temsil eden Turhan, "Katılmamız gereken Garp medeniyetinin temel özelliklerinden biri hürriyetçiliktir." Demektedir. Mümtaz Turhan'ın asistanı ve aynı geleneğin son temsilcisi olan Erol Güngör, milli kültür üzerine yazılanıyla tanınmaktadır. Fikir hürriyetleri, demokrasi ve milliyetçilik Güngör'ün şu satırlarında birlikte savunulmaktadır: "Hürriyet ve otorite dengesi insanlık tarihini yüzyıllarca meşgul etmiş ve kesin cevabı bulunamamış bir meseledir. Fikir hürriyeti konusunda hiçbir sınırlamaya taraftar değilim. Öte yandan Türk milletinin varlığının korunması ve devamında devlet otoritesinin yeri başka milletlerinkine benzemeyecek kadar önemli olmuştur. Milliyetçilik, milli hakimiyet manasına geldiği için, demokrasi onun vazgeçilmez bir parçasıdır"

ATATÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ

Atatürk milliyetçiliğinin doyurucu bir tarifini yapmak zordur. Bunun sebeplerinin başında, farklı milliyetçiliklerin meşruiyet kazanmak için kendi milliyetçiliklerini "Atatürkçü" milliyetçilik olarak sunmaya çalışmaları gelmektedir. İkinci olarak, Atatürk'ün değişik zamanlarda milliyetçiliğe dair söyledikleri, dönemin atmosferi ve önceliklerine göre değişiklik arz etmektedir. Doğrudan Atatürk'e ait sözleri, tarihi çerçevesinden çıkartıp yan yana getirdiğimiz zaman ortaya tutarlı bir tablo çıkmamaktadır. Bu zorluğun üstesinden gelmenin yolu, doğrudan Anayasa'ya müracaat etmektir.

Dünyada cari olan anayasalardan farklı olarak, bugün geçerli olan 1982 Anayasası milliyetçi bir anayasadır. Ana-yasa'nın başlangıç kısmı, Atatürk milliyetçiliğine özenli ve

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

147

kuvvetli vurgular yapmaktadır. Anayasanın 2. Maddesinde yer alan "Atatürk milliyetçiliğine bağlılık" ibaresi ile birlikte düşünüldüğünde, milliyetçiliğin bir anayasal prensip olarak kabul edildiği anlaşılır.

Milliyetçilik prensibi, ilk defa 1937'de yapılan değişiklikle Anayasamıza girmiştir. Bu değişiklik tasarısı üzerine konuşan, işleri Bakanı Şükrü Kaya: "Türk devleti behemehal Türkçü ve millici olmak zorundadır. Türk milletini, insanlık içinde medeniyete yarar, sulha hadim, mümtaz bir kitle yapmak için evvelemerde Türk milletini layık olduğu medeniyet seviyesine çıkarmak lazımdır. Bu itibarla, millici olmak bizim zaruri şiarımızdır." Demektedir. Hazırlık aşamasına 1961 Anayasasının 2. Maddesinde, Milli Birlik Komitesi tarafından yapılan değişiklikle, "Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına dayanan, milliyetçi, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir" ibaresiyle, "milliyetçilik" devletin niteliklerinden biri olarak zikredilmiştir. Bu ibare, MBK ile komisyon arasında tartışmalara sebep olmuş, sonuçta "milliyetçi" ibaresi yerine "milli" ibaresi konulmuştur. Bunun yerine Başlangıç kısmına şu cümleler ilave edilmiştir: "bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, milli şuur ve ülküler etrafında toplayan; ve milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak, milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak..."

1961 Anayasasının başlangıç kısmında yer alan ve 1982 Anayasasında "Atatürk milliyetçiliğine dönüşen bu ifadeler, aslında Atatürk milliyetçiliğinin de ne olduğunu anlatmaktadır. Gerçekten, Atatürk'ün Afet İnan'a yazdığı Medeni Bilgiler isimli kitapta yer alan "millet" tarifi, yukardaki ifadelere kaynaklık etmiş olmalıdır. Bu kitapta "millet" Atatürk tarafından sübjektif bir varlık olarak tanımlanmaktadır, "a) Zengin bir hatıra mirasına sahip bulunan, b) Birlikte yaşamak hususunda ortak arzu ve bunu kabulde samimi olan, c) Ve sahip olunan mirasın korunmasına birlikte devam hususunda istek ve dilekleri ortak insanların birleşmesinden oluşan topluma millet denir." (a.g.e., s.34)

148

HAKANTÜRK

1982 ANAYASASININ BAŞLANGIÇ KISMI

Türk Vatanı ve Milletinin ebedi varlığını ve Yüce Devletinin bölünmez bütünlüğünü belirleyen bu Anayasa, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu, ölümsüz önder ve eşsiz kahraman Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve onun inkılap ve ilkeleri doğrultusunda.

Dünya milletleri ailesinin ve eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak, Türkiye Cumhuriyetinin ebedi varlığı, refahı, maddi ve manevi mutluluğu ile çağdaş medeniyet düzeyine ulaşma azmi yönünde:

Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı;

Kuvvetler aynasının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlilerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu.

Hiçbir faaliyetin Türk milli menfaatlerinin, Türk varlığının, Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının, Türklüğün tarihi ve manevi değerlerinin, Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılapları ve medeniyetçiliğinin karşısında korunma göremeyeceği ve laiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının, Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı;

Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu:

Topluca Türk vatandaşlarının milli gurur ve iftiharlarda, milli sevinç ve kederlerde, milli varlığa karşı hak ve ödevlerde, nimet ve külfetlerde ve millet hayatının her türlü tecellisinde ortak olduğu, birbirinin hak ve hürriyetlerine kesin saygı, karşılıklı içten sevgi ve kardeşlik duygularıyla ve

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

149

"Yurtta sulh, cihanda sulh" arzu ve inancı içinde, huzurlu bir hayat talebine haklar bulunduğu:

Fikir, inanç ve kararla anlaşılacak, sözüne ve ruhuna bu yönde saygı ve mutlak sadakatle yorumlanıp uygulanmak üzere; Türk milleti tarafından, demokrasiye aşık Türk evlatlarının vatan ve millet sevgisine emanet ve tevdi olunur.

Öbür yandan, Anayasamızın 66. Maddesi "Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür." Hükmüne yer vererek, milli kimliği kültür, etnik grup, dil gibi kriterlerin dışına taşıyarak siyasi milliyetçiliği benimsediğini ilan etmektedir.

Atatürk milliyetçiliğinin gelişimi ve son olarak 82 Anayasasında yer verilmesi, bu milliyetçiliğin sağ ve sol aşırılığına karşı devletin geliştirdiği bir uzlaşma arayışını yansıttığını göstermektedir. Son olarak, Atatürk milliyetçiliğini anlayabilmek için Atatürk ilkeleri adı verilen çağdaşlaşma projesini de dikkate almak gerektiğini kaydetmeliyiz.

ATATÜRK'E GÖRE MİLLET

Millet: Millet, dil, kültür ve ülkü birliği ile birbirine bağlı vatandaşların oluşturduğu siyasal ve sosyal birliktir. Türk Milletinin İncelenmesi: Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk milleti denir. Millet sözünden ne anlaşılır, ne anlaşılması gereklidir? Bunu anlatayım:

TÜRK MİLLETİNİN OLUŞUMUNDA ETKENLER

Sözlerimin kolay anlaşılması için, yine Türk milletine bakacağım; çünkü, dünyada ondan daha büyük, ondan daha eski, ondan daha temiz bir millet yoktur ve bütün insanlık tarihinde görülmemiştir. Bugünkü Türk milletine bir resim tablosuna bakar gibi bakalım ve şimdiye kadar edindiğimiz bilgilerin yardımı ile düşünelim; bu tabloda neler görüyorsak, bu tablo bize neler hatırlatıyorsa, onları birer birer söyleyeyim: I. Türk milleti, halk yönetimi olan Cumhuriyetle yönetilen bir devlettir.

150

HAKANTÜRK

2. Türk devleti laiktir. Her ergin insan, dinini seçmekte serbesttir.

Türk Dili: Türk milletinin dili, Türkçedir.

Türk dili, dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olan bir dildir. Onun için her Türk, dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bir de, Türk dili, Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti, geçirdiği pek çok tehlikeli durumlarda, ahlakının, geleneklerinin, hatıralarının, çıkarlarının, velhasıl bugün kendi

milliyetini oluşturan her şeyin dili sayesinde korunmakta olduğunu görüyor. Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir.

TÜRK YURDU

Türk milleti, Asya'nın batısında ve Avrupa'nın doğusunda olmak üzere kara ve deniz sınırlarıyla ayırt edilmiş, dünyaca tanınmış büyük bir yurttadır. Onun adına, "Türkelik, Türk vatani" derler. Türk yurdu, daha çok büyüktü. Yakın ve uzak tarih dönemleri düşünülürse Türk'e, yurtluk etmemiş bir kıta yoktur. Bütün dünyada Asya, Avrupa ve Afrika Türk atalarına yurt olmuştur. Bu gerçekler, eski ve özellikle yeni tarih belgeleriyle bilinmektedir. Fakat bugünkü Türk milleti, varlığı için bugünkü yurdundan memnundur. Çünkü, derin ve şanlı geçmişin, büyük, kudretli atalarının kutsal miraslarını ve yurttan da koruyabileceğinden ve o mirasları, şimdiye kadar olduğundan çok zenginleştirebileceğinden emindir.

Vatanımız, Türk milletinin eski ve yüksek tarihi ve top-raklarının derinliklerinde varlıklarını koruyan eserleri ile yaşadığı bugünkü siyasal sınırlarımız içindeki yurttur. Vatan, hiçbir kayıt ve şart altında aynılık kabul etmez bir kütledir.

TÜRKLERİN KÖKENİ, OLUŞUM BİÇİMLERİ

Türk milletinin her kişisi, birtakım farklarla fakat genel olarak birbirine benzer. Bazı yapılaş farklarını ise doğal bulmak gerekir. Çünkü Türklerin Mezopotamya ve Mısır vadilerinden başlayarak bilinen tarihten önce Orta-Asya, Rusya, Kafkasya, Anadolu, dünkü ve bugünkü Yunanistan, Girit, Romalılardan önce Orta İtalya, velhasıl Akdeniz kıyılarına

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

151

kadar yayılıp yerleşmiş ve bu başka iklimlerin etkisi altında, başka başka ırktan insanlarla binlerce yıl yaşamış, kaynaşmış olan bu kadar eski ve bu kadar büyük bir insan topluluğunun bugünkü çocuklarının tam anlamıyla birbirlerine benzemeleri mümkün müdür? Her zaman, her yerde, küçük bir aile çocuklarının bile tamamen birbirine benzemeleri, vaki olmamıştır. Türk budununu yalnız bir noktada, iklimi aynı dar bir bölgede belirmiş sanmak doğru değildir. Türk budununu yukarıda söylediğimiz gibi, çok büyük bir alanda oluşmuş ailelerin birleşerek Sop (Klan) ve Sop'lann birleşerek Boy (Kabile) ve Boy'ların birleşerek Öz (Aşiret) ve Özlerin de birleşerek siyasal bir toplum olan El (Medine) ve nihayet El'lerin bir merkezde birleşmeleriyle büyük bir topluluk oluşturmuştur.

MİLLETİN GENEL TANIMI

Bundan sonra ortak milli fikrin, ahlakın, duygunun, heyecanın hatıra ve geleneklerin millet bireylerinde oluşmasını ve kökleşmesini sağlayan ortak geçmişin, birlikte yapılmış, vicdanlan ve zihinleri doğrudan doğruya birleştiren ortak dilin, milletlerin oluşumunda en önemli etkenler olduğunu bir kez daha belirtilen sonra millet hakkında, ikinci derecede unsurları dikkate almayarak mümkün olduğu kadar her millete uyabilecek bir tanımı biz de ele alalım:

- Zengin bir hatıra mirasına sahip bulunan.
- Birlikte yaşamak hususunda ortak arzu ve bunu kabulde samimi olan.
- Ve sahip olunan mirasın korunmasına birlikte devam hususunda istek ve dilekleri ortak olan insanlann birleşmesinden oluşan topluma millet adı verilir.

Bu tanım incelenirse bir milleti oluşturan insanlann bağılıklarındaki değer, kuvvet ve vicdan hürriyetiyle insani duyguya gösterilen uyum kendiliğinden anlaşılır;

Gerçekten, geçmişten ortak zafer ve üzüntü mirası:

Gelecekte gerçekleştirilecek aynı program:

Birlikte sevinmiş olmak, birlikte aynı ümitleri beslemiş olmak.

152

HAKANTÜRK

Bunlar elbette bugünün zihniyetinde diğer her türlü ko-şullann üstünde anlam ve kapsam alır.

Bir millet oluştuktan sonra bireylerin devlet hayatında, iktisadi ve fikri hayatta ortaklaşa çalışması sayesinde meydana gelen milli kültürde şüphesiz milletin her bireyinin çalışma payı, katılımı, hakkı vardır. Buna göre bir kültürden insanlann oluşturduğu topluma millet, denir, dersek milletin en kısa tanımını yapmış oluruz. Bundan önce tespit ettiğimiz tanımdan esinlenerek diyebiliriz ki, milliyet sorunu bireysel ve ortak hürriyet sorunudur. O halde sorunu prensip halinde ifade edelim.

MİLLİYET PRENSİBİ

Bir milletin, öteki milletlere oranla doğal veya kazanılmış özel karakterler sahibi olması, öteki milletlerden değişik organizma oluşturması, çoğunlukla onlardan ayrı olarak onlara paralel gelişmeden emeği bulunması niteliğine milliyet prensibi denir.

Bu prensibe göre, her birey ve her millet kendi hakkında iyi niyet, topraklarına bizzat şartsız sahip olma isteği hakkına ve hürriyetine sahiptir.

Bu genel kural, bize hangi milletlerin hür, hangilerinin hürriyetinde şu veya bu şekilde yoksun olduklarını, yani millet adına layık olmadıklarını kolaylıkla gösterir.

SÖZLEŞMELERİN TUZAĞINDA

"Antlaşma Timurlenk kadar hunhar, Müthiş İvan kadar sefih ve kafataslan piramidi üstüne oturan Cengiz Han kadar kepaze olan bir diktatörün zekice yürüttüğü politikasının bir toplamıdır. Bu canavar, savaştan bıkmış bir dünyaya bütün uygar uluslara onursuzluk getiren bir diplomatik antlaşma kabul ettirmiştir. Buna her yerde Türk Zaferi dediler. Ve eski dünya parlamentolarını bunu kabule ikna ettikten sonra, büyük sermaye grupları, soğukkanlı ticaret erbabı ve giderek güya bazı din temsilcileri bile, Türkiye'yi uygar uluslar masasında uluslar arası bir konuk durumuna yücelterek, Amerika'yı yüksek ülkülerinden uzaklaştırma birleştiler.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

153

Bu sözler Ocak 1927'de, ABD Temsilciler Meclisinde söyleniyordu. Konuşan Temsilci, Upshow idi. Konuşmanın konusu olan kişi, onurlu bir ulusun ülkesini işgal eden emperyalizmi, kutsal topraklarından kovmak için giriştiği bağımsızlık savaşının utkusu üzerine oturttuğu Cumhuriyeti kuran Gazi Mustafa Kemal'di. Sözü edilen antlaşma da, o utkunun onayladığı LOZAN ANTLAŞMASI'ydı. Suçumuz ise, Lozan'da özgür ve bağımsız bir ulus için olmazsa olmaz nitelikteki ekonomik bağımsızlığa engel kapitülasyonları reddetmekti. ABD Lozan'da temsil edilmedi, ancak gözlemci yolladı. Bu yolla kapitüler haklarının korunmasını sağlama çabaları sonuç vermedi. İşte ABD bu nedenle Lozan'ı bir türlü içine sindirememiştir. Girişte aktardığımız sözler, ABD'nin çıkarlarına engel olan Lozan ve onun mimarına karşı duyulan kin ve nefretin sesiydi. Ve Türkiye işte böyle bir sistemin yardımını istemişti.

Buna ne ad verilir, dersenez; yanıtı tarih bilincinden yoksunluk olacaktır.

Bir başka Amerikalı, Senatör King de, 17 Şubat 1927'de "kapitülasyonların kaldırılması, öteki antlaşmaların çiğnenmesidir" der ve konuşmasını şöyle sürdürür: "Türkler cahil, fanatik ve nefret dolu insanlardır." Şu gerçeği unutmayalım. Amerika'nın bize bakışı hep böyle olmuştur. Çünkü Türkiye Cumhuriyetinin temelinde ABD'nin asla onaylamayacağı bir tarih olayı yatar. Ulusal bağımsızlık savaşı ve onun yarattığı bilinç, ABD için en tehlikeli düşmandır.. Bu nedenle bu bakış ve söylem, Amerika'nın ulusal kurtuluş savaşlarına bakış açısını yansıtır. Amerika, bağımsızlık isteyen uluslara hep böyle bakar ve asla bağışlamaz. Amerika, Cumhuriyet kurulduktan sonra uzun süre, Türkiye Cumhuriyeti'yle diplomatik ilişkiye girmemiştir. Uzun süre ve inatla Türkiye Cumhuriyeti'nin tanımaya içine sindiremediğini, uluslar arası platformlarda söylemiş durmuştur. İlk resmi ilişki geçici bir anlaşmayla başlamıştır. Bu anlaşmanın tarihi 17 Şubat 1927'dir. İşte, Senatör King bu sözleri, o anlaşmayı içine sindiremeyişin tepkisiyle söylüyordu. Hayır söylemiyor; kusuyordu.

154

HAKANTURK

Bilimsel çevrelerde de, Türkiye'ye karşı örgütlü tepkiler tartışmalar gündemden düşmez. Harvard Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Profesörlerinden Albert B.Hart "Türklerin Avrupa'da ve uygar uluslar çerçevesinde yeri olmadığını," söyler ve yazar. Senatörlere ve hükümet yetkililerine gönderilen 107 imzalı bir ortak bildiri: "Kemalist rejimin mutlaka çökeceği ve milliyetçi Türk Hükümeti'nin hedeflerine asla varamayacağı" ileri sürülmektedir.

Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaki ilişkiler değerlendirilirken, bu ilk yılların tartışmaları asla gözardı edilmemelidir. Bir ilişkinin altyapısı bilinmeden, bugününe ve geleceğine doğru tanı konulamaz.

Çünkü ne sosyal ve ne de siyasal ilişkiler, tarihe mal olmuş temel etkenlerden soyutlanamaz.

Amerika, kendine bağlı ya da sözüne değer veren yöneticileri yeğler. Yukarıda, kendi ideallerine bağlı yöneticileri yetiştirmek için asker ve sivil bürokratların eğitildiğini, onlara Amerikan ideolojisinin aşılandığını Podol Raporu'ndan öğrenmiştik: Öğrendik ama hiçbir önlem almadık; almayı düşünemedik bile. Çünkü ABD'ye karşı olmakla komünist olmak eş anlamlıydı. Ayrıca bu eğitimden geçen bürokratlar da

cumhuriyetin en yetkili ve etkili makamlarındaydılar. Devletin temel siyasasını onlar biçimlendiriyordu. Özal da bunlardan biri miydi dersiniz, yanıtı evet olacaktır.

İşte bu Amerika, bundan 70 yıl önce de, Mustafa Kemal'e ve genç Cumhuriyet'e saldıran Amerika'dır. Ve bu sözler CIA'nin Turgut ÖZAL'a bakışının da bir başka biçimle anlatımı değil midir? CIA'nin biyografik istihbarat raporunda Özal'a verilen değer şöyle notlanmış: "Gelmiş geçmiş en Amerikan yanlısı Türk Lideri!" Nedir bu ilgi ve sevgi, neden dersiniz?

İlginçtir Amerika, bu "en Amerikan yanlısı Türk lideri" xûn Cenaze Töreni'ne "büyü/c müttefike" yakışır düzeyde katılmadı, resmi bir kurul bile yollamadı. Amerika'nın bu tavrı, yalnız Özal için değil, bizim için de düşündürücü olmalıdır. Geçmişte, en Amerika yanlısı başka ülke liderlerine ne yapmışsa, bu kez de onu yapmıştır yapacaktır. Bir Kao-Ki, bir İran Şahı, bir Markos nasıl bir sonuçla karşılaş-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

155

mışsa, Özal için de öyle olmuş anlaşılır. Emperyalizm in-sanlar kullanmayı sever. Ve kullanır, işi bitenler gözden düşer. Bu olaydan alınması gereken çok önemli dersler olduğu gözardı edilmemelidir. Clinton'ın sözleri, ABD'nin bize bakışını da yansıtıyordu. Bize düşen görev, bu bakışı değiştirmenin yollarını açmak mı olmalıydı, yoksa bunu usumuzun bir yerine yazarak ilişkiyi, akılcı ve gerçekçi politika temelinde oturtturarak sürdürmek mi? Elbet aklın ve ulusal çıkarların uyumuyla ilişkiyi dengede tutarak sürdürmek gerekecekti. Çünkü, ABD gibi bir ülkeye akli dışlayarak yaklaşılmaz.

ABD İLE SICAK İLİŞKİLERİN BAŞLANGICI

1927'den sonra da Amerika Birleşik Devletleri'yle uzun süre yakın ilişkiye girilmedi. Amerika, anlaşılır Türkiye Cumhuriyet'in hedeflerine ulaşamayacağını düşünüyordu. 1940'lara değin de, bu soğukluğun sürdüğü anlaşılıyor. Savaş içinde ve sonrası, geçmişin acısını çıkarıncasına öyle bir yakınlaşma oldu ki, birbirimize mi kenetlendik ya da biz ulusal kimliğimizin gereğini yerine mi getiremedik, ki Amerika'nın kapısına yardım dilenmeyi terk edemiyoruz.

ABD ile 1940'lardan sonra ekonomik ve askersel alanlarda öylesine ilişkiler kuruldu, öyle anlaşmalar yapıldı ki, iç içe geçmiş, çözümü zor ilişkiler ağı içinde kaldık. Bu anlaşmalar dikkatle incelendiğinde, Türkiye'nin ulusal çıkarlarının Amerika'nın evrensel çıkarlarına feda edildiği görülür.

Bunlardan birine, bir ilk örnek olarak 23 Şubat 1943 tarihli Anlaşmaya bakalım. Bu anlaşmaya göre, Türkiye'nin savunması için, "ABD Cumhurbaşkanı'nın devir veya tedarikine yetki vereceği savunma maddelerini, savunma hizmetlerini ve savunma bildirelerini, ABD Hükümeti, Türkiye Cumhuriyeti'ne verecektir."

Burada bir söyleme ya da kavrama dikkat edelim. Sözleşmenin bu hükmü, usavunma maddeleri, savunma hizmetleri sistem ve kavramının" ABD'nin değerlendirilmesine bırakıldığını görürüz.

156

HAKANTÜRK

Sözleşmenin 1. Maddesini yineleyerek dikkatle okuyalım: "ABD Cumhurbaşkanı'nın devir veya tedarikine yetki vereceği savunma maddeleri, savunma hizmetlerini ve savunma bildireleri" verilecektir. Görülüyor ki bize, bizim için yararlı olanını seçme hakkı verilmiyor. Bizim için neyin yararlı olacağını Amerikan Başkanı saptayıp seçecek, sen şunu istedin ama sana şu daha uygundur diyecek ve yollayacak.

ABD'nin vereceği "savunma hizmetleri, savunma bilgileri" neleri içerir, neleri kapsar, belli değil? İki ülke arasında çok önemli bizim gibi bir ülke için yaşamsal önemdeki bir konuda, soyut kavramları içeren bu anlaşma ile ABD, bize yardım adıyla tuzak kurmuyor mu? "Savunma bilgisi ve savunma hizmeti" kavramları bu yönden önemlidir. Öte yandan, "Ödünç Verme ve Kiralama" yoluyla verilecek savunma malzemeleri nelerdir? Nitelikleri ve teslim zamanları neden belirtilmemiştir? "Savunma hizmeti" kavramı üzerinde durulmamıştır bile o yıllarda. Ama anlaşmanın ikinci maddesi okunduğunda, hele yarım yüzyıla yaklaşan ilişkiler zinciriyle birlikte değerlendirildiğinde; ABD'nin, daha o tarihte bizden beklentileri olduğu ve bu kavramla onları amaçladığı anlaşılır. Okuyalım 2. Maddeyi:

"Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti sağlayabilmekle vazifeli bulunduğu ve müsaade edebileceği maddeleri, hizmetleri, kolaylıkları veya bilgileri ABD'ye temin edilecektir."

Biz, ABD'nin verecekleri için karşılık ödeyeceğiz. Ama ABD, 2'nci madde ile Türkiye'nin göstereceği kolaylık ve hizmetler için hiçbir şey ödemeyecektir. Çünkü biz sözleşmeye göre "vazifeli" bulunuyoruz. ABD, bizim limanlarımızı, hava alanlarımızı, demir yollarımızı kullanacak ama karşılık ödemeyecek. Dahası savunma

malzemelerini, ABD Cumhurbaşkanı istediği an "Batı savunması için ya da ABD'nin gereksinimi olduğunu" ileri sürerek geri alabilecektir. Bu hükmün, bir siyasal baskı nedeni olacağı düşünülmemiştir. Çünkü bir kriz ya da savaş halinde (bu anlaşma imzalandığında Türkiye ulusal savunma konsepti içindeydi ABD, Kıbrıs olaylarında olduğu gibi, "ya benim

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

157

dediğimi yaparsın, ya da savunma malzemelerini geri verirsin, " dediğinde tutulacak yol tavrı düşünülmemiştir.

Anılan hüküm şudur:

"TC Hükümeti ABD Cumhurbaşkanı'nca tayin edileceği veçhile, şimdiki olağanüstü hal son bulunduğu zaman, işbu anlaşmaya uygun olarak kendisine devredilmiş olan savunma maddelerinden yok edilmemiş, kaybolmamış veya kullanılmamış olan veya ABD Cumhurbaşkanı tarafından ABD veya Batı Yarım Küresi savunmasına elverişli olduğu veya ABD'nin başka bir şekilde işine yarayacağı tespit edilecek olanları ABD'ye geri verecektir."

Bu anlaşma da, bundan sonrakiler gibi sözde "egemen eşitler" arasında yapılmıştır. Koşullar Amerika tarafından bize dayatılmış olabilir, kaldı ki Türkiye, hiçbir karşı koşul ileri sürmemiştir.

Sanırım, bu ilk önemli anlaşmada ABD bize, tam bir tanı koymuş olmalı ki, sonraki anlaşmalar daha da ağır koşullar ve Türkiye'nin geleceğini düşünmeden verdiği ödümler içerdiği görülür.

Burada bir noktaya daha parmak basmalıyız. 23 Şubat 1945 tarihli olup, ABD'nin Ödünç Verme ve Kiralama Ya-sası'na göre yapılan anlaşmaların giriş bölümünde: "Türkiye Cumhuriyetinin savunmasının ABD için yaşamsal önemde" olduğu kabul edilmiştir. Ve sanırım, bu kavramın anlamı düşünülmüş değildir. Yani "Türkiye'nin savunması neden ABD için yaşamsal önemdedir?" diye sorulmamıştır. Bunun bir tuzak olduğu da görülmemiştir bu nedenle!

Türkiye'nin Truman Doktrini kapsamına girmesinden önce ABD'nin Türkiye'yi Ortadoğu'da bir ileri karakol olarak kullanma hazırlıkları, peş peşe imzalanan anlaşmalarla başlamıştır. Bu anlaşmalar incelendiğinde, neyi niçin imzaladığımızın düşürülmediğini görürüz. Ömek mi? Şu tartışıp durduğumuz Truman Doktrini öncesi, imzaladığımız öyle anlaşmalar var ki; izleyelim:

1.27 Şubat 1946 tarih ve 4832 sayılı yasayla kabul edilen 60 milyon Dolarlık Kredi Anlaşması.

2.7 Mayıs 1946 tarihli Ödünç Verme Ve Kiralama Antlaşmasına ek Anlaşma.

158

HAKANTÜRK

3. 06 Aralık 1946 tarihli anlaşmaya ek ve ABD'ye Türkiye'de mülk edinme olanağı tanıyan anlaşma. Bu anlaşma TBMM'de 5002 sayılı yasayla onanmış olup, yasanın 2. Maddesine göre "Bu ek antlaşma gereğince yapılacak gayri menkul satın alma tamir, ıslah veya tevsi-genişletme-işleri, Arttırma ve Ekşitme ve İhale Kanununa tabi olmaksızın Maliye Bakanlığınca yapılabilir ve yaptırılabilir" hükmü, T.C Devleti'nin ABD'nin taşeronu gibi çalışmayı kabul ettiği anlamını içermez mi?

Görülüyor ki Amerika yalnız sömürmekle kalmıyor, elde ettiklerinin özenle ambalajlanıp sunulmasını karara bağlıyor. Amerika Türkiye'den her istediğini elde etmenin ötesinde, onu her yer ve alanda kullanmakla çıkarlarının taşeronu yapmıştır.

Ne yazık ki Türkiye, ABD çıkarları için kullanıldığının ayırdına varamadığı gibi, 1947 Anlaşmasının getireceği sorunları düşünmeden, yeni emperyalizmin en büyük tuzaklarından birine, Truman Doktrini'ne beni de al, beni de diye koşarak girmiştir.

Şimdi bu anlaşmayı inceleyelim.

TRUMAN DOKTRİNİ VE "BAĞIMSIZLIK" (!)

Truman Doktrini olarak bilinen ve ABD'nin Ortadoğu ve Ortadoğu'da Türkiye politikasının ana çizgilerini saptayan belgeye daha önce de değinmiştik.

"Türkiye ve Yunanistan'a Yardım Kanunu" olarak adlandırılan (75-80 Sayılı) Kongre Kanunu, bizim ve Yunanistan'ın ABD'ye "özgürlük ve bağımsız varlığımızın sürdürülmesine yardım edilmesi için"

başvurduğumuzu belirten girişle başlar. Bu paragrafı ne zaman okusam ya da usuma gelse, Bağımsızlık Savaşı şehitleri karşıdaymışım gibi utanç duyarım.

Yasanın 1. Maddesindeki yardımın, "Cumhurbaş-kam'nın Birleşik Devletler'in çıkarlarına uygun mütalaa ettiği zamanlarda kendisinin tayin edeceği kayıt ve şartlarla yapılacağı" hükmü tam bir kapitüler nitelik taşıyor.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

159

Bu hüküm, yardım yasasına dayalı olarak yapılmış olan 12 Temmuz 1947 Anlaşmasının 4. Maddesinde somut koşul olarak yer almıştır. Bu koşullara uyulmadığında ABD Cumhurbaşkanı, anılan Kongre Yasası'nın 5. Maddesinin 3 ve 4 numaralı fıkraları uyarınca ilgili hükümeti uyarır ve veya yardımı keser.

Ve Johnson, işte bu bu hükmün gereğini, bizim bu Anlaşma ile kabul ettiğimiz için iç hukuk kuralı haline gelen Kongre Yasası'na göre 1964 yılında yerine getirmiştir. Johnson'ın, Türk-ABD ilişkilerinde bir dönüm noktası olan mektubunun ilgili bölümü şöyledir:

"Aynı zamanda, yardım sahasında Türkiye ve Birleşik Amerika arasında iki taraflı anlaşmaya dikkatinizi çekmek isterim. Türkiye ile aramızda mevcut 12 Temmuz 1947 Anlaşmasının 4'üncü maddesi mucibinde, askeri yardımın verilmiş maksatlarından gayri gayelerde kullanılmaması icap etmektedir. Hükümetiniz, bu şartı tamamen anlamış bulunduğunu muhtelif vesilelerle Birleşik Devletler'e bildirmiştir. Mevcut şartlar altında Türkiye'nin Kıbrıs'a yapacağı bir müdahalede, Amerika tarafından temin edilmiş olan askeri malzemenin kullanılmasına Birleşik Amerika'nın muvafakat etmeyeceğini size bütün samimiyetimle ifade etmek isterim"

05.06.1964, Lyndon B. Johnson.

Bu mektuba tepki göstermesi gerekenler, öyle sanırım ki, yöneticiler olmalıydı. Ama mektup iki yıl kamuoyundan gizlendi. Bir bakıma ABD, bir sözleşmeden doğan hakkını kullanmıştı. Olsa olsa, biçim üslup üzerinde durulabilirdi. 1947 yılından 1964 yılına değin, bu anlaşmanın bir bağımlılık anlaşması olduğunu, birkaç aydın dışında değerlendiren de çıkmamıştı.

Anlaşma imza aşamasındayken M.Ali Aybar ve Marko Paşa gazetesi sorumluları, anlaşmanın getireceği bağımlılığı ve gerçeği halkımıza anlatmaya çalışmışlardı, hem de bedelini çok ağır cezalarla ödemeyi göze alarak! Ödemişlerdi de!

1964'le Johnson mektubuyla girilen dönemden sonra da, kimi politikacılar ya da TİP dışındaki partiler içten ve

160

HAKANTÜRK

ciddi bir tutumla bu konuyu ulusal bir dava olarak ele almış ve kovalamış değildir.

Bir aydınlar hareketi olarak başlayan Doğan Avcıoğlu'nun YÖN adlı haftalık dergisinde, o dönem Türkiye'sini konu eden TÜRKİYE'NİN DÜZENİ adlı eserinde, daha sonra yayımladığı haftalık TÜRKİYE İÇİN DEVRİM gazetesinde anlaşma ve uygulamaları üzerinde belgesel yayınlar yapılmıştır. Ama, atı alan üsküdan çoktan geçmişti.

Bundan sonradır ki Türkiye, ABD'nin kirli yüzünü yavaş yavaş görüp anlamaya başlamıştır. Ama bu tartışmalar yine de zamanın yöneticilerince komünizm propagandası sayılmış, aydınlar TCY'nin 141 142 maddelerini ihlal suçlamasıyla yargılanmışlar, ağır cezalara çarptırılmışlardır. Bu yolla halkın bilgilendirilmesi önlenmiş, ABD'nin etkinliği önlenememiş, daha da artmıştır. 12 Mart ve 12 Eylül bir bakıma, halkın bu ve benzeri konularda tepkilerini önlemenin sert adımlarıdır.

Asıl önemli nokta ve sorun, 12 Temmuz 1947 tarihli anlaşma ile, anılan Kongre Yasası'nın iç hukuk kuralı olarak kabul edilmesindedir.

Anlaşmanın giriş bölümündeki ikinci paragrafa göre:

"Birleşik Devletler Kongresi 22 Mayıs 1947'de tasdik edilen kanun ile, Birleşik Devletler Başkam'na, Türkiye'ye her iki memleketin egemen bağımsızlığına ve güvenliğine uygun şartlar dairesinde, böyle bir yardım yapılmasının BM'nin esas gayesine ulaşmayı sağlayacağı gibi, Türk ve Amerikan ulusları arasındaki dostluk bağlarını takviye edeceği inancıyla (Kongre yasasını da iç hukuk kuralı olarak kabul eden E.D), 12 Temmuz 1947'de aşağıya imzalan bulunan zevat şu hususları kararlaştırmışlardır."

Burada sözü edilen, iki ülkeden birinin, öteki ulusun yazgısını, geleceğini belirleyen, ikna yoluyla kabul ettirilmiş, çok önemli sonuçlara açılacak bir anlaşmadır. Dikkat edeceğimiz nokta, her sözcüğü dikkatle seçildiği anlaşılan, politikanın değil gerçeğin dile getirildiği bir tarih belgesi ve o belgenin o bağlamda ilk ele alındığı tarih anıdır.

Bırakalım sözcükleri, Anlaşmanın adı bile ABD'nin ikna gücünün üstünlüğünü gösterir. Okuyup düşünelim:

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

161

"Türkiye'ye yapılacak Yardım Hakkında Anlaşma" Yalnız bu ad bile tek başına dayatma sayılmaz mı? Dahası bu bir gerçeği dile getiriyor. Çünkü uluslar arası anlaşmalarda kaç yan varsa onların adları yazılır "(...) ve (...)" arasında (...) konusunda yapılan anlaşma" olarak geçer kayıtlara. Örneğin, "Türkiye İle Amerika Arasında Ortak Güvenlik Anlaşması," gibi...

Bu, anlaşmanın yalnız adıyla değil, kimi hükümleriyle de Türkiye'nin Amerikan çıkarları için denetim altına alınmasına olanak veren kapitüler nitelik taşıdığı belgesidir. İmzacıların bu anlaşmayla, Türkiye'nin egemenlik hakları ve çıkarlarının ABD'ye ipotek edildiğini görmemiş olmaları bir yana; Amerika'ya bizi her alanda denetleme hakkı tanıyan nitelikteki hükümlerin nasıl imzalandığını anlamak güçtür.

Bunun gaflet mi, dalalet mi yoksa ihanet mi olduğunu sorgulamayı tarihin değer yargılarına bırakmanın, ihanet olduğuna inanıyorum.

ABD'İN DENETİMİ

Anlaşmaya göre, yardım alan hükümet olarak, Kongre Yasası'nın 3 d maddesi uyarınca:

"Birleşik Devletler Cumhurbaşkanı tarafından talep edileceği üzere işbu kanun uyarınca herhangi bir mal, bir senet veya malumatın güvenliği için gerekli hükümleri koymayı" kabul ediyoruz. Hüküm çok açık. ABD Başkanı'nın Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine, Anlaşma gereğince şu konuda yasal düzenleme yap dediğinde, Hükümet ve Parlamento Başkanı'nun bu istemini yerine getirmekle yükümleniyor. Bunun egemenlik haklarımızın ABD'ye ipotek edilmesi anlamını içerdiğinden kuşku duyulabilir mi?

Türkiye-ABD ilişkilerinin boyutlarını düşünürsek, ABD Cumhurbaşkanı'nın, bize geniş bir alanda "yardımla ilgilidir" savıyla "şu kuralı koy, şu düzenlemeyi yap" diye emir vermesinin anlamı nedir?

Bu hüküm, açıkça hukuk kuralı koyma hakkı gibi, egemenliğin en tartışılmaz öğelerinden birinin zedelendiğini göstermez mi? Ayrıca, ABD Cumhurbaşkanı, bu hükme

162

HAKANTÜRK

dayanarak yargı yetkisine bile kaşabilir. O konuda Türk yasalannı ve yargı yetkisini tanımadığını söyleyebilir.

Şimdi egemenlik haklarımızın en önemli ilkelerinden olan, yasa koyma ve yargılama hakkımıza da karışmaya olanak veren Kongre yasının 5'inci maddesini okuyalım. Ama düşünmek ve bize ne gibi yükümlülükler getirdiğini anlamak için:

"Cumhurbaşkanı zaman zaman işbu kanun hükümlerinin yürütülmesi için gerekli ve uygun olabilecek kurallar koyabilir, ve işbu kanun uyarınca kendisine verilen kudret ve yetkileri, kendisinin tayin edeceği bir daire, ajans, bağımsız kuruluş veya memurlar vasıtasıyla kullanabilir."

Bu hükmün anlamı açıktır. ABD Cumhurbaşkanı, yardımla dolaylı ilgisi de olsa, ilginin bu yasaya uygun olduğuna kendisi karar vererek, düzenleyeceği bir yasayla bizim iç işlerimize karışabilecektir. Bize salt kendi çıkarlarının bekçiliğini yaptıracak düzenlemeler önerebilecektir. Örneğin, yardımın yerinde kullanılmadığını gerekçe göstererek, savunmamızı zora sokacak kararlar alabilecektir. Ve bu hüküm Kıbrıs olayları sırasında 1964 tarihinde zamanın Başkanı Johnson'un İnönü'ye yazdığı mektupla uygulanmıştır.

ABD Cumhurbaşkanı'nın 1975 Şubat ayında Yardıma ambargo konulması, ambargonun amacına uygun yürütülüp yürütülmediğine ilişkin kararların alınması ve Ambargonun kaldırılması, Yardım'ın başlaması için, Kongre'ye üç ayda bir rapor verilmesi de, bu hükme dayalıdır. Başkan yardımın amaca uygun kullanılmadığına karar vermiş, yardım kesilmiş, ambargo konulmuştur. Bu hüküm, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin ABD Başkanı ve Parlamentosu tarafından denetlenmesi anlamına değil, türlü biçimde yorumlanabilir. Amerika dostumuz müttefimiz diyoruz ama başımız sıkıştığında bize yardım eli uzatmamıştır. Uzattığı anlar olduysa bedelini çok ağır ödemişizdir. Bugün Türkiye'de hemen hemen herkes Amerika'nın bize ilk defa Kıbrıs Barış Hareketinde ambargo koyduğunu sanar. Bu da büyük bir yangılıdır. Amerika Türkiye'ye ilk ambargosunu Kurtuluş Savaşında koydu. Atatürk Türkiye'si Amerika'dan parası mukabilinde 600 bin

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

163

mavzer ve beş milyon mermi almak istedi ve alamadı. Ben de bunların belgeleri de var.

İşte zamanın yetkilileri bu hükümlerin bize ne getireceğini, bizden ne götüreceğini düşünmeden kabul etmiş, bizi ABD'nin eline teslim etmek istemişlerdir. Bir başka ülke Başkanı'nın koyacağı kuralı kabul

etmenin, bizim bağımsızlığımıza açıkça aykırı olduğunu göremeyişimizi nasıl anlatabiliriz? Tarihe karşı, gelecek kuşaklara karşı üstlendiğimiz sorumluluğun sınırları bile çizilemez.

Kongre Yasası'nın şu 3. Maddesini de okuyalım: Madde: 3- İşbu kanun uyanınca yardım alınmasına takaddüm eden bir şart olarak yardım isteyen hükümet:

(a) Yardımın etkili şekilde ve yardım alan ülkelerin taahhütlerine uygun olarak kullanıp kullanmadığını izlemek amacı ile Amerika Birleşik Devletleri memurlarının ülkeye serbestçe girişlerini.

(b) Birleşik Devletler basın ve radyo temsilcilerinin bu tip yardımların kullanılması ile ilgili olarak serbestçe müşahedelerde bulunmasına ve kapsamlı malumat vermesine müsaade etmeyi.

(c) Birleşik Devletler Cumhurbaşkanı'nın rızası olmaksızın, işbu kanun uyarınca devredilen herhangi madde veya malumatın mülkiyet veya zilyetliğini devretmemeyi, ne de böyle bir müsaade olmaksızın, yardım alan hükümetin subayı, memuru veya görevlisi olmayan bir kimse tarafından, böyle herhangi bir maddeden faydalanılmasına veya böyle bir kimse tarafından durumları açıklanmasına müsaade etmemeyi:

(d) Birleşik Devletler Cumhurbaşkanı tarafından talep edileceği üzere, işbu kanun uyarınca alınan herhangi mal, bir senet veya malumatın güvenliği için gerekli hükümleri koymayı;

(e) İşbu kanun uyanınca borç, kredi, hibe veya başka bir yabancı hükümet tarafından kendisine verilmiş bulunan herhangi bir borcun ana parasını veya faizini ödemek için kullanmamayı;

(f) İşbu kanun uyanınca yardım alan ülkede, Birleşik Devletler'in iktisadi yardımının amacı, kaynağı, karakteri,

164

HAKANTÜRK

kapsamı, miktarı ve gelişmeleri hakkında ayrıca tam ve devamlı olarak bilgi vermeyi kabul edecektir.

Bu hüküm Türkiye'nin ABD'nin denetimine sokulduğunu gösteren bir başka örnektir: Yardımın ne biçimde, nerede nasıl kullanıldığını yerinde incelemek amacıyla ABD'nin memurları hiçbir koşula bağlı olmadan ülkeye serbestçe girebilecekler. Türkiye bu memurların statülerini bile saptama yetkisinde değildir. Bunları ajan olup olma-dıklarını da araştırabilir. Nerede ve nasıl inceleme yapacakları da belli değildir. Oysa ABD, aynı yasanın 1-2 maddesi uyarınca, FBI'nin onayından geçmemiş hiçbir sivil görevliyi gönderemez. Ayrıca, asker personel hakkında da, 19 Mayıs 1926 tarih ve (44) Stat. 5650 sayılı yasa gereğince onay alınır. Özetle, ABD Türkiye'ye personel yollarken, kendi ulusal güvenliğinin gereklerini yerine getirir, ama T.C. Hükümetleri, gelen personel necidir, T.C.'nin güvenliğine aykırı bir nitelik taşır mı, örneğin bir Ermeni militanı mıdır, Türkiye aleyhine faaliyette bulunan bir örgütle ilişkisi var mıdır, yok mudur, vb. gibi ulusal güvenliğinin gerektirdiği bir araştırmayı yapamaz.

Bu personel gelir, rütbesine ya da statüsüne bakmadan, ülkemizde bizim statümüze göre daha üst görevdeki memurlarımızı denetleyebilir. Örneğin, yardımın ilk yıllarında, Astsubaylar ya da küçük rütbeli subaylar, uzman ve danışman statüsüyle, bizim üst rütbeli subay ve generallerimize ders vermekle görevlendirilmişlerdir.

Bu ABD'nin bize bizim ordumuza bakışını gösterir.

ABD yardımı ABD'nin kendi koyduğu hükümlere göre yapılır ve sürdürülür. Bizim bu konuda kendiliğimizden yani Amerika'ya danışmadan yardımla ilgili düzenleyici hüküm koyma yetkimiz yoktur. Amerika yardım eden devlet statüsünün üstünlüğünü dayatmıştır. Veren el alan elden üstündür, deyimini doğrulamıştır. Bunun bir tür aşağılama olduğunu kabul edelim, aksi halde aşağılanmadan kurtulamayız. Kabul edersek daha dikkatli olur, yeni düzenlemelere meydan vermeyiz Ve senatör King Robinson ile temsilci

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

165

Upshow'un sözlerindeki çirkinliğin sergilenmesine sahne olmanın utancını yaşamayız.

Bu maddenin bir başka hükmü de ABD'nin yapacağı "yardımın amacı, kaynağı, karakteri ve miktarı ile gelişmeleri hakkında, ayrıca tam ve devamlı bilgi verme" yükümlülüğü getirilmesidir. Böylece ABD, bu sözde yardım anlaşmasıyla T.C.nin asker ve sivil bürokrasisinin, her noktada içinde olmakla kalmıyor, ayrıca bizden istediği ayrıntılı raporlarla, Türkiye'yi tam denetimi altına alıyor.

Bu anlaşmanın Platt Değiştirgesi'nden daha ağır hükümler taşıdığını kabul edelim. Kabul edelim ki, kurtulmanın çaresini arayalım.

T.C. hükümeti, 12 Temmuz 1947 anlaşmasıyla bu Kongre Yasası'nı bir iç hukuk kuralı olarak kabul ettiğini anlamamış olamaz mı? Hadi anlamamıştır diyelim; peki anlaşmanın aşağıya aktardığımız 2. Maddesinin son

paragrafını da mı anlamamıştır? Bu anlaşmayı kabul edenlerden biri, daha 25 yıl önce, Lozan'da, kurulacak Türkiye devletinin dışardan hiçbir güç tarafından denetlenemeyeceğini kabul ettiren bu devletin kurucularından biri değil miydi? Ve o kurucu, Lord Curzon'un, "bir gün bana geleceksin, bugün aldıklarım birer birer geri vereceksin," sözlerindeki alay dolu tehdidi unutmuş muydu?

İşte o madde, ve o hüküm:

"Türkiye Hükümeti yapılan yardımı tahsis edilmiş gayeler uğruna kullanacaktır. Sorumluluklarının icrası sırasında görevini serbestçe yapabilmesini mümkün kılmak için, bu hüküm misyon şefine ve temsilcilerine, yapılan yardımın kullanılışı ve işleyişi hakkında rapor, malumat ve müşahede şeklinde isteyebileceği her türlü kolaylık ve yardımı sağlayacaktır."

Görülüyor ki, bu hükme göre, Misyon şefi, yani Yardım Kurulu Başkanı, Birleşik Devletleri Başkanı adına Kongre yasası Md: 5) Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini denetleme hakkına sahiptir. O hak, zaman zaman sınırlan aşarak kullanılmıştır.

İşte Lozan'da bağımsızlığını elde etmek için verilen savaşımın etkisi ancak 20 yıl sürmüştü ve Lord Curzon haklı çık-

166

HAKANTÜRK

mamış mı? Bu sorunun yanı sıra tarihten alalım. Belki tarih bizden daha hoşgörülüdür.

İSRAİL'İN AZINLIKLARI KİŞKİRTME STRATEJİSİ

Yahudi devletinin Ortadoğu'daki tüm bu iç savaşlardaki rolü kuşkusuz son derece önemli bir stratejik anlam taşımaktadır. Lübnan, Yemen, Umman, Çad ve Sudan'daki iç savaşların hepsinde de "İsrail parmağı"nın var oluşu, bizlere "beka için parçalama" stratejisinin ne denli gerçekçi olduğunu ve İsraililer tarafından ne denli ısrarlı bir biçimde uygulandığını göstermektedir.

Anlaşılmaktadır ki, Ortadoğu ülkelerindeki her iç çatışma, Batı Kudüs'te büyük bir stratejik fırsat olarak görülmektedir.

Ortadoğu ülkelerindeki bu iç çatışmalar bir ülkenin parçalanmasına neden olabilir ki İsrail'in de en büyük amacı budur. Bunun yanı sıra, parçalanma ile sonuçlanmasa bile, her iç çatışma en azından istikrarsızlık meydana getirir ve ülkeleri zayıflatır. Etrafındaki Müslüman-Arap ülkelerin istikrarsızlaşması ve güçsüzleşmesi ise, Batı Kudüs açısından önemli ancak bir o kadar da yanlış bir stratejik hedefdir.

İsrail'in beka için parçalama stratejisinden vazgeçmesi, ancak komşularına karşı dostane bir başkiş açısı geliştirmesi ile mümkün olacaktır. Komşularını sürekli bir tehdit unsuru olarak görmekten vazgeçen bir İsrail, hem kendi toplumuna huzur sağlayacak hem de bölgenin istikrara kavuşmasına aracı olacaktır. Böylece başlatılan barış süreçleri de, "vakit kazanmak için" değil, gerçekten barışın inşa edilmesi için değerlendirilebilir. İsrail, gerçek bir barışa yönelmediği sürece Ortadoğu devletlerinin içindeki azınlıkları "kart" olarak görmeye ve kişkirtmeye devam edecektir.

Ve işte baştan beridir tüm bu anlattıklarımız, bugün Ortadoğu'nun en önemli kanayan yaralarından biri olan ve Türkiye için en önemli bir sorun oluşturan Kürt sorunu ile de yakından ilgilidir.

İngiliz araştırmacılar J.Bloch ve P.Fitzgerald, British Intelligence and Covert Action (İngiliz İstihbaratı ve Gizli TÜRKiYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

167

Operasyon) adlı kitaplarında, Güney Sudanlı Hıristiyanların stratejik açıdan Iraklı Kürtlere benzediğini ve aynı onlar gibi dış güçler tarafından istikrarsızlık unsuru olarak kullanıldığına dikkat çekerler. Gerçekten de Güney Sudan ayaklanmasını "en etkili biçimde" destekleyen İsrail, 1960'ların başından bu yana Irak'ı rahatsız etmekte olan Kürt sorununun başlıca kişkirticisidir.

Bir sonraki bölümde, bu konuyu inceleyeceğiz. Ancak bundan önce, son olarak, İsrail'in Ortadoğu stratejisinde yeri bulunan ve bizleri çok yakından ilgilendiren bir ülkeyi daha belirtmek gerekir. Bu ülke, Kıbrıs'tır.

İSRAİL'İN KIBRIS ÜZERİNDEKİ HESAPLARI

Toprakları İsrail'in "Tevratsal sınırlar"ı içinde yer alan ülkelerden biri de Kıbrıs'tır. Hem bu nedenle, hem de Filistin'e yönelik stratejik öneminden dolayı Kıbrıs, Yahudiler için tarih boyunca önemli bir yere sahip olmuştur. İsrail'in kurulmasından önce Filistin'e giden bir basamak, İsrail kurulduktan sonra da askeri yönden ve istihbarat açısından değerli bir koz olarak görülmüştür.

Kıbrıs'a yönelik Yahudi ilgisinin ilk somut örneği, Osmanlı'nın Kıbrıs'ı fethi sırasında görülür. Çetin Yetkin'in Türkiye'de Yahudiler adlı kitabında yazdığına göre, o dönemde Saray'da danışman olarak bulunan eğitilmiş bir Yahudi olan Yasef Nassi "Kıbrıs Kralı" olabilmek istemiştir. Bundaki amacı ise, adanın "bir Yahudi yerleşim merkezi haline getirilmesi"dir. Yasef Nassi'den sonra adaya merak saran bir başka Yahudi, 19. Yüzyılın sonlarında İngiltere Başbakanlığı koltuğuna oturan Benjamin D'Israeli olur. D'Israeli, çok sayıda Romanyalı Yahudi'nin Kıbrıs'a transfer edilmesini sağlar.

Ancak Kıbrıs'ın Yahudiler açısından taşıdığı önem, asıl olarak Siyonist hareketin ada üzerindeki talepleriyle ortaya çıkar. Siyasi Siyonizmin kurucusu Theodor Herzl, Kıbrıs ile ilgili düşüncelerini Siyonist hareketin finansörlerinden Lord Rothschild'e Temmuz 1902'de şöyle dile getirir:

"Kıbrıs'ı düzene sokmalıyız ve bir gün İsrail'in üzerine gitmeliyiz ve kuvvetle almamız. Kıbrıs'tan Müslümanlar

168

HAKANTÜRK

gider, Rumlar iyi bir fiyata topraklarını satar. Atina'ya veya Girit'e göç eder. Filistin Yahudiler için çok küçük, bu nedenle Filistin'e yakın bir yer sağlamamız gerekiyor. Filistin'e Kıbrıs ve El Arish de dahil edilmelidir."

Bu doğrultuda, Kıbrıs'taki Yahudi nüfusu artırmak için çeşitli yöntemler denenir. 1897'de İngiliz Hükümeti'nin isteğiyle JCA (Jewish Colonization Association-Yahudi Kolonileşme Birliği), İngiltere'den 33 Rus Yahudi ailesini 3 koloni kurarak Kıbrıs'a yerleştirir. 1900-1906 yılları arasında da Siyonist önderlerden Warburg, Kıbrıs'ta Yahudi zirai yerleşimi ve köyleri oluşturulması konularıyla yakından ilgilenir ve JCA'yı bu amacında destekler.

İlerleyen yıllarda da Siyonist hareket, Kıbrıs'ı müstakbel topraklarına katma planları yapar. Roger Garaudy, bu planlara şöyle değiniyor.

"Daha 1931'de Ben Gurion, İsrail'in sınırlarını Kitab-ı Mukaddes'ten bakarak çiziyordu. Ona göre İsrail toprağı beş bölümden meydana geliyordu: Litani'ye kadar Güney Lübnan. Bu bölüme Ben Gurion Batı İsrail'in kuzey kısmı diyor. Güney Suriye, Ürdün, Filistin, ki buna da İngiliz manda toprağı diyor. Ve Sina. Ben Gurion kuzey sınırının da Suriye'nin Humus şehri yakınlarından geçmesini istiyordu. Zira (Tevrat'ın) Sayılar kitabına göre (34/1-2-8), buranın Kenan ilinin kuzey sınırı olması lazımdı. Kitab'a daha çok bağlı Siyonistler ise Hama şehrinin bugünkü Halep olduğunu ileri sürüyorlardı. Diğer bazıları ise bu şehrin Türkiye'de bulunduğunu iddia etmekteydiler... Haham Adin Shteinsalz, İsrail'in Kıbrıs adası üzerindeki tarihi hakları 'ndan söz etmişti. 1956'da Ben Gurion, İsrail Meclisi 'nde alkışlar arasında Sina'nın David ve Solomon krallarının krallığına ait olduğunu ilan etmişti..."

Kıbrıs üzerinde o döneme dek en kapsamlı, en ayrıntılı ve en ırkçı Siyonist plan ise 1939'da yapıldı. Kıbrıs uzmanı, Dışişleri Eski Bakanı Şükrü Sina Gürel'in de ifade ettiğine göre, "Yahudi Sorununa Bir Çözüm" adını taşıyan bu plan, 11 Mart 1939'da üç Yahudi lider tarafından İngiltere Başbakanı Neville Chamberlain, Sömürgeler Bakanı Anthony

1

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

169

Eden ve Amirallik 1. Lord'u Winston Churchill'e sunuldu. Gürel şöyle yazar:

Bu plana göre Kıbrıs'taki Rum nüfusu boşaltılarak Sela-nik'in bir bölgesine yerleştirilecekti. Selanik'teki Yahudiler ise Kıbrıs'a aktarılacaktı. Böylece Kıbrıs'ta Yahudilere yer açılacak ve Selanikli Yahudiler, Kıbrıs'ta oluşacak yeni Yahudi topluluğunun çekirdiğini oluşturacaklardı. Tüm transfer giderleri Yahudi finansörler tarafından karşılanacaktı. Rumlar da Selanik'e transfer edilerek "Enosis" fikri yerine getirilmiş oluyordu. Bu yolla Rumlar da memnun ediliyordu. 1939'dan başlayarak Kıbrıs'ta Yahudi göçü ka-nunlaştınlı ve uygulamaya geçildi.

II. Dünya Savaşı sonunda da Kıbrıs, Filistine Yahudi transferinde bir aracı işlevi gördü. İngiltere, Avrupa'dan Yahudiler'i zorla gemilere bindirerek Kıbrıs'taki toplama kamplarına yolladı. Toplam sayıları 1946'dan 1948'e kadar 51.500 kişiydi. İsrail kurulunca bunlar topluca İsrail'e göç ettirildiler. Avrupa'dan getirilip Kıbrıs'a yerleştirilen bu Yahudiler, burada düzenli gruplar halinde eğitime başladılar. Çoğu Araplarla savaşmak için kurulan silahlı Siyonist örgüt Haganah'a katıldı.

İsrail kurulduktan sonra da Kıbrıs Mossad açısından çok önemli bir yer haline geldi. Ronald Payne İsrail's Most Secret Service (İsrail'in En Gizli Servisi) adlı kitabında şöyle yazıyor:

"Hiç şüphesiz, Mossad ajanları Kıbrıs'ta çalışır haldeydi. Bu ada, II. Dünya Savaşı'nda istihbarat ve planlama konularında coğrafi bir merkez oluşturuyordu... Öbür taraftan da Kıbrıs'ta istihbarat servisine haber sağlayan bir İsrail Büyükelçiliği vardı ki, Arap dünyasına yakın yerdeki adayı dinleme merkezi olarak kullanıyordu."

21 EYLÜL 1986 TARİHLİ NOKTA İSE ŞÖYLE YAZIYORDU:

Adada, ada halkından çok casus yaşıyor ve bunların çoğunluğu da Mossad ajanları. Kıbn. İsrail'in bölgedeki gözü ve kulağı niteliğindeki en önemli organı durumunda. Mossad'ın yüzlerce casusu adada faaliyet gösteriyor.. Ayrıca

170

HAKANTÜRK

İsrail Larnaka ve Limasol limanları aracılığıyla Lübnan'daki falanjistlere silah yardımında bulunuyor.

Rıbhı Halloum'un, Palestine Through Documents (Belgelerle Filistin) adlı kitabında bildirdiğine göre, (ss. 61-62) Güney Kıbrıs Mossad'ın ana faaliyet alanlarından birini oluşturuyordu. 1972 ile 1988 arasında Mossad Güney Kıbrıs'ta dört önemli cinayet işlemiştir.

Hürriyet 16 Mart 1981 tarihli sayısındaki bir haberde ise şöyle yazıyordu:

Güney Kıbrıs'ı üs haline getiren İsrail Gizli Servisi bazı üst düzey Rum liderlerinin de ortaklığı ile Lefkoşe'de bir şirket kurdu. Şirketin adı: Securities Services Ltd... Adresi ise, Archbishop Makarios Caddesi No: 15, Lefkoşe. Ticaret Yasası hükümlerine göre kurulmuş yasal bir ticari şirket... Bu şirket güvenlik ihtiyacı içinde olanlara özel muhafızlar sağlıyor. Bir rum gazeteci ele geçirdiği belgelerle, bu şirketin gerçekte İsrail Gizli Servisi'nin bir kolu olduğunu açıklayı-verdi... Mossad Ortadoğu'ya yönelik tüm istihbaratı bu şirket yoluyla sağlıyordu. Bu Mossad ajanı Rum pazarlamacılar Arap ülkelerini dolaşıyorlar. Milyarder Arab şeyhlerine, hayatlarını korumak için çok iyi eğitilmiş muhafızların gerekliliği konusunda ikna edici sözler söylüyorlar. Milyarder Arapla, Ben kendi güvenliğimi kendim seçtiğim ya da kendi yetiştirdiğim muhafızlarla sağlarım dedi mi, başka ikna yöntemlerini sahneliyorlar... Örneğin suikast girişimi filan gibi... Amaç milyarderi öldürmek değil tabii... Çevresindeki muhafızların beş para etmediğini ona göstermek ve hayatının tehlikede olduğuna inandırmak. Ardından çok yüksek ücretlerle korunmasını üstlenmek. Sonrası kolay, Amerika, İngiliz, Fransız, Avusturyalı çok özel koşullarla eğitilmiş korumalar artık milyarder Arapların yakın çevresindedir. Bu korumaların uyrukları değişik ama, aslında tümü İsrail asıllı. Dahası, İsrail Gizli Servisi'nin en yetenekli, en gözde ajanları. Bugün Türkiye'de de buna benzer farklı oyunlar oynanmaktadır. Yabancı kökenli Güvenlik şirketleri, Türk Güvenlik şirketlerinden çok daha geniş yetkilere sahiplermiş gibi davranmaktadırlar.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

171

Bu haberde, Kıbrıs Rum Kesimi'nin pek çok açıdan İsrail için bir "koz" olduğunu göstermektedir. Bu nedenle de İsrail, çeşitli yöntemlerle Rumları desteklemiştir. Makarios döneminde kurulan "iyi ilişkiler", İsraili 30 uzman gerilla eğitimcisinin Kıbrıs'ta ada Rumlarını gerilla savaşı konusunda eğitmesiyle gelişmiştir. İki taraf arasındaki ilişkiler halen devam etmektedir. Buna silahlandırma da dahildir. 29 Şubat 1996 tarihli Milliyet'te yer alan "İsrail savaş sanayi yetkilileri, Rum temsilciler Meclisi savunma Komitesi üyeleriyle temas kurarak, İsrail'in silah deposunu kendilerine açabileceğini bildirdiler" şeklindeki haber, bunun bir işaretidir.

Öte yandan ABD'de Kıbn. sorununun "çözümü" için görev alan ve hemen her zaman Rumlardan yana tavır alan isimlerin ağırlıklı olarak Yahudi lobisine bağlı olmaları dikkat çekicidir. Ronald Reagan döneminde 3 yıl Kıbrıs özel sorumlusu olan ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Richard Haas, ABD'nin Kıbn. Özel Koordinatörü Nelson Ledsky, Caner'in Kıbn. konusundaki özel temsilcisi Clark Clifford, George Harris, CIA Ortadoğu Masası şefi Ellen Laipson ya da Richard Hoolbroke söz konusu İsrail yanlısı Amerikalı Yahudiler arasında ilk akla gelenlerdir.

Bu arada İsrail, son dönemde Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Avrupa Birliği'ne girmesinde verdiği destekle dikkat çekmektedir. Kıbrıs'taki iki ayrı devleti zoraki bir biçimde birleştirmek ve böylece adayı Rum egemenliği altına sokmak amacını güden bu plan, KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın vurguladığı gibi, KKTC'ye karşı tasarlanan bir tuzaktır aslında. İsrail, işte bu planı desteklemektedir. Konuyla ilgili bir gazete haberi şöyledir: İsrail hükümetinin, özel ilgi gösterdiği Kıbrıs sorununun Rum tarafı lehine çözülmesi için, anahtar olarak kabul edilen ülkeler nezdinde girişimde bulunduğu kaydediliyor. Atina, Bonn, Paris ve Washington'daki

İsrail Büyükelçilerinin Kıbnns sorunuyla ilgili temaslarda bulduklarını belirten Simerini, İsrail'in Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne tam üyelik konusunun ileriye götürülmesinin gerekliliğini savunduğunu yazdı. Tel Aviv'in, Kıbnns'ın AB'ye kısa sürede katılması yö-

172

HAKANTÜRK

nündeki ısrarının ardında bölgedeki güvenlik sistemini güçlendirme kaygısının yattığı bildiriliyor. Kıbrıs'ın AB üyeliğinin bölgesel güvenlik için uygun olduğu görüşünü taşıyan İsraililerin... Türkiye'nin adanın kuzey bölümünü veya bütün Kıbrıs'ı denetleyebilecek bir çözüm şekline sıcak bakmadıkları ifade ediliyor. İsrail'in bu planının ardında, Türkiye'nin kendisi gibi bölgesel bir süper güç adayı olmasının yattığı ve Kıbnns'ta Ankara varlığının yasallaşması halinde Tel-Aviv'in bölgeye yönelik bütün planlarının altüst oлма-sından endişe ettiği kaydediliyor. Bu arada, Atina'daki İsrail Büyükelçisinin de yoğun bir faaliyet içinde bulunduğu ve Yunanlı yetkililerle odak noktası Kıbrıs olmak üzere sık sık temaslarda bulunduğu bildirildi.

Bu arada İsrail, "Türkiye ile yaptığı askeri anlaşmanın Kıbrıs Rum kesimini olumsuz yönde etkilemeyeceği ve güvenliğini tehlikeye sokmayacağı yönünde Rum yönetimine güvence" vermiştir.

Tüm bunlar, İsrail'in Ortadoğu stratejisi içinde Kıbrıs'ın da önemli bir yeri olduğunu göstermektedir. Dahası, İsrail'in, bu hedeflerin ifası için de kendisine ortak olarak Kıbrıs Rum Kesimi'ni seçtiği anlaşılmaktadır. Bu, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti üzerinde büyük baskılar uygulandığı şu dönemde, göz ardı edilmemesi gereken bir gerçektir.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

173

DOĞU AKDENİZ'DE BİR KARANLIK

ÜS: GÜNEY KIBRIS

"Terk edilmesi kolay olmakla

birlikte, yeniden ele geçirilmesi

zor olan arazilere;

"Karşık Arazi" denir..."

Sun Tzu

Bugün Türkiye'nin etrafında "Bana Dost" diyebileceği bir tek ülke dahi bulunmamaktadır. Öylesine yalnız ve öylesine birbirimizi muhtacız ki. Oysa bugün, Osmanlı bakiyesi Türkiye Cumhuriyeti etrafında oluşmuş bulunan şer ittifakı artık tamamen maskelerini indirmiş durumdadırlar. Yunanistan, Kıbrıs Rum'una, Sıbristandan Ermeni'sine, İtalyan'ından, Fransız'ına, Rus'undan İngilizine, bu arada en büyük dost ve müttefikimiz olan Almanya ve Ame-rika'lısına kadar pek çok ülke, Türkiye Cumhuriyeti'ni haritadan silmek, akabinde Ayasofya'da tanrılaştırdıkları İsa'nın putlaştırdıkları Meryem'in ikonalarını ve Bizans'ın iki başlı armasını görmek istemektedirler.

Pan-Ortodoks ve Pan-Hristiyanist faaliyetler her geçen gün artarak devam etmekte. Örneğin: Bugün Rum Ortodoks Patrikhanesi'ne bağlı bütün kiliselerde "Pazar Ayini'nde Türk devletinin yıkılması ve bu yönde yapılan mücadelelerin başarıya ulaşması için dualar yapılmakta, askerler ve bu plan çerçevesinde görev yapan örgüt lider ve elemanları takdis edilmektedir.

Türkiye'ye karşı halen aziz vatanımızdan toprak talebinde bulunan yüzlerce örgüt ve vakıf faaliyet halindedir.

Örneğin: Karadeniz bölgesinde "Pontus" hayalini canlandırmak için bile 176 örgüt ve teşekkül çok yönlü desteklerle sinsi bir şekilde çalışma içerisinde.

Ermenilerce kurulan 31 örgüt, New York'ta Amerika'nın geneline yönelik 750 civarında sosyopolitik sosyokültürel ve

174

HAKANTÜRK

sosyoekonomik faaliyetler yürüterek, Amerikan Kamu-oyu'nu Türkiye'ye karşı oluşturmaya çalışan örgütler ve Türkiye'den kaçmış Marksist - Leninst firariler tarafından Türkiye'yi etki bölgelerine bölme üzere oluşturulmuş 38 örgüt ve Güney Kıbrıs'ta çeşitli ülke militanlarından meydana gelmiş 70 örgüt.

TARİHTEN BİR GİZLİ YAPRAK

Atatürk dendiğinde, mangalda kül bırakmayanların pek çoğu bu ülkede Amerika'nın buyruktan karşısında, ne Mustafa Kemal'in düşüncelerini hatırlayabilmişler, ne de Türkiye'nin hayati çıkarlarını savunabilmişlerdir.

Bunun en somut ve en şaşırtıcı örneklerinde biri de "Acheson Plan ve bu plan karşısında Mustafa Kemal'in en yakın arkadaşı İsmet İnönü'nün tutum ve davranışlarıdır.

MUSTAFA KEMAL VE KIBRIS

Bu konuya geçmeden önce, Kıbrıs'ın Türkiye'nin savunmasındaki kilit rolünü Mustafa Kemal tarafından nasıl değerlendirildiğine bir bakalım:

"Mustafa Kemal 1937 yılında Güney kıyılarımızdaki bir tatbikat sırasında Türkiye'nin dünyaya açık tek sahil kapısının ve ikmal yolunun Güneyde olduğunu, bu nedenle Kıbrıs'ın düşman bir ülke elinde olmasının, Anadolu'nun bütün ikmal yollarını kapatacağını ve Türkiye'nin güvenliğini tehdit edeceğini" önemini dile getirmiş, Kıbrıs'ın Türkiye açısından hayati bir öneme sahip olduğunu açık bir dille vurgulamıştı.

İNÖNÜ'DEN KIBRIS İLE İLGİLİ ŞAŞIRTICI TUTUM

Mustafa Kemal Böyle söylemişti ama İsmet İnönü'den şaşırtıcı bir davranış gelmişti. 1964 Temmuzunda ABD Başkan Johnson, İsmet İnönü ile Yorgo Papandreu'yu Washington'a davet etmişti. Johnson'un amacı Türk ve Yunan Başkanlarıyla aynı gün görüşüp, Kıbrıs'ın %95'inin Yunanistan'ın egemenliğine bırakılmasını öngören ABD

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

175

Dışişleri Bakanı Acheson'un planını her iki tarafça kabulünü sağlamaktır.

O tarihlerde "Johnson Mektubu" diye anılan ve Türkiye'de şok meydana getiren mektubun Başbakanlığa ulaşmasından bir ay sonra Washington'a uçan İsmet İnönü, Beyaz Saray'da kapalı kapılar ardında yapılan çeşitli görüşmelerden sonra "Acheson Planı" nı, yani Kıbrıs'ın %95'ini Yunanistan'ın egemenliğine bırakılmasını öngören planı kabul eder. Başkan Johnson büyük bir memnuniyetle. İnönü'den Amerika'dan hemen ayrılmamasını rica eder. İnönü'ye: "Yorgo'yu sizinle görüşmeye ikna edeceğim. Baş başa görüşmenizde yarar var" der. İnönü bu öneriyi de kabul ederek New York'da Waldorf Astoria Oteli'ne yerleşir ve Başkan Johnson'dan haber beklemeye başlar.

YORGO PANANDREU %5'İ BİLE REDDEDİYOR

Bu sırada Johnson'un daveti üzerine Washington'a gelen Yorgo Papandreu gene Beyaz Saray'ın gizli görüşmelere sahne olan odalarından birinde Johnson ile temaslara başlamıştır. Uzun süren temaslardan sonra, ABD Başkanı ve diğer ABD'li yetkilileri hiç beklemedikleri bir netice ile karşı karşıya kalarak adeta şok olmuşlardır. Evet çünkü, hiç beklenilmeyen bir tavır sergileyen Yorgo Papandreu, tüm ısrarlara rağmen, "Acheson Planı" nı reddederek, Türklere adanın %5'ini bile bırakmaya razı olmamıştı. İnönü ile New York'da görüşmeyi bile kabul etmeyen Papandreu'nun bir karşı önerisi vardır. "Gizli tutulması şartıyla Türk ve Yunan üst düzey yetkililerinin Cenevre'de buluşarak görüşmeleri."

Bu öneri ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı George Ball tarafından İnönü'ye iletilir. İnönü bu teklifi de kabul eder. Atina'ya dönen Papandreu çok geçmeden kendi önerisinden de cayar ve şu açıklamayı yapar:

"Türkiye ile ne Cenevre ne de başka bir yerde konuşmamız mümkün değildir."

GURUR ÖN YARGI VE MİYOPLUK

Yunan asıllı yazar Nicholas Rizopoulos, Yunanistan'ın Dış politikasını eleştirdiği, "Pride, Prejudice end Myopia"

176

HAKANTÜRK

(Gurur ön yargı ve miyopluk) adlı incelemesinde gayet gerçekçi ifadelerle, Yunan kamuoyunun tutsağı olduğu "Megali idea" ülküsü ve Türkiye'ye karşı beslediği önemsiz farklı duygulan nedeni ile bir Yunanlı Politikacı, Gazeteci veya Bürokratla Türk Yunan ilişkilerinin makul, soğukkanlı ve mantıklı bir şekilde tartışmanın mümkün olmadığını belirtiyor. Şu da bir gerçek ki, Yunanlılar için en iyi Türk, onların her dediğine "evet" diyen değil, "Ö/ü" Türk dür. Yunanlılar bu gerçeği şu kelimelerle dile getirmektedirler: "Kalos Türkos, Nekros Türkos" (İyi bir Türk ölü bir Türk dür).

"KALOS TÜRKOS, NEKROS TÜRKOS"

Gerçek buyken, Yunanlılar asırlar boyu Türkler için böyle düşünmüş ve böyle düşünürlerken şimdi yeni iktidarla birlikte gündem yine Kıbrıs. Oysa Kıbrıs ile ilgili gelişmeleri 1925'den bu yana takip edip, araştıran ve değerlendiren analistler için gerçekte ufukta uzlaşma için ne bir sebep nede umut görünüyor.

GÜNEY KIBRIS BİR BATAKLIK VE ŞER PLANLAR ÜSSÜDÜR.

İstihbarat birimlerinin raporlarına da aksettiği gibi Güney Kıbrıs süratle kurutulması gereken bir bataklık ve Şer planlar üssü konumundadır.

Bugün Güney Kıbrıs, öncelikle bir silah deposudur. Buradaki silahlar Türkler ve Türk gibi düşmanları içindir. Rumlar yıllardan bu yana sistematik ve oldukça gizli yollardan Güney Kıbrıs'ı tam bir cephaneliğe çevirdiler. Barış Harekatından önce Yunan ve Rum Gizli servis elemanları, silahları adaya Baf kazasında Khloraka yanındaki sahilden çıkarırlardı. Ada'nın güvenliğinden sorumlu İngiliz yetkililer o bölgeyi yeterince denetleyemezlerdi.

Rum ve Yunan gizli servis elemanlarının silah naklinde kullandıktan en Önemli deniz aracı Caique Alios Georgios isimli ahşap bir yelkenli idi. O zamanlar bu tekneyle Khloraka yakınındaki sahilden gizli gizli sokarlardı. Adanın

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

177

Güney - Kuzey diye ayrılmasından sonra "Sessiz çıpa" atma yerini aleni nakillere bıraktı ve adanın Güney kısmı tam bir silah deposu haline getirildi.

Güney Kıbrıs: Uluslar arası mafyanın Doğu Akdeniz'deki en önemli sığınağı. Güney Kıbrıs, sadece Türkiye açısından değil, Avrupa ve ABD açısından da süratle kurutulması gereken pis kokulu bir bataklık durumundadır.

Burası Rum, Ermeni, PKK mafyasının el ele verdikleri dünya insanlarını uyuşturucu ile zehirleme ve terör örgütlerine gönderilecek silahları depolamada kullandıkları çok önemli bir merkez konumundadır. Evet Güney Kıbrıs'ın Rum kaçakçılar çok uzun yıllardan bu yana ortaklık kurdukları Ortadoğu kökenli kişiler, PKK ve Ermeni kaçakçılar ile Güney Kıbrıs üzerinden Avrupa ve ABD'ye her nevi uyuşturucu yollanmakta, karşılığında ai-dıklan silahları çeşitli terör örgütlerine örneğin PKK'ya ve 90'ların başlarından sonlarına kadar PKK kamplarında eğitilen ve yakın zaman içinde yeniden kanlı eylemlere başla-yacakları istihbar eden Ermeni militanlarına göndermekteydiler.

GÜNEY KIBRIS NASIL UYUŞTURUCU VE TERÖR ÜSSÜ KONUMUNA GELDİ

Lübnan içi harbinin başlamasından sonra önemli sayıda Ermeni öncelikle Güney Kıbrıs, Suriye, Yunanistan ve Fransa gibi ülkelere yöndiler. 1975 yılından önce dünya uyuşturucu trafiği yani Ortadoğu ve batı ülkeleri arasındaki tek yönlü narkotik akımı Beyrut ve Marsilya kentleri arasında yoğunluk kazanmış durumundaydı. Fakat bu karanlık trafik Beyrut'un iç harp dolayısıyla fonksiyonunu kaybetmesiyle uyuşturucu trafiğinde de yeni yeni güzergahlar belirlenmesini zorunlu kıldı. Bunun sonucu olarak uyuşturucu trafiği Suriye'nin Lazkiye ve Tarsus limanlarıyla Güney Kıbrıs'ın Lamaka Yunanistan'ın Atina ve Avrupa mihverine kaymak durumunda kaldı.

İlginç olan odur ki iç harp sebebiyle Beyrut'tan göç eden Ermeniler'in hemen hemen tüm uyuşturucu ve silah kaçakçılığının en yoğun olduğu bölgelere yerleştiler. Bu gün

178

HAKANTÜRK

uyuşturucu ve silah kaçakçılığının en yoğun olduğu bölgeler şunlardır: Marsilya, Paris, Cenevre, Lozan, Milano, Trieste, Torino, Roma, Stockholm, Amsterdam, Rotherdam, Münih, Frankfurt, Los Angeles, Halep, Lazkiye ve önemli bir üs konumundaki Güney Kıbrıs.

TRENTO SORGU HAKİMİ CARLO PALERMO'NUN ULAŞTIĞI GERÇEK

80'H yıllarda Trento Sorgu Hakimi Carlo Palermo tarafından başlatılan uyuşturucu kaçakçılığı sorgulamaları neticesinde, tevkif edilen Ermenilerin fazlalığı, onların şer'i planları yönünde dikkatleri çekme açısından önemli bir gelişmedir. Sam Vitto Hapishanesi'nde Henry Nikolai Arsan, Samir Arisyan, Marcel Makeryan, Kevork Vartaniyan, Dikran zamazaniyan, Agop Malatyahyan, Sarkis Keşişyan, Garebet Kasapyan ve çıraklarının en önemli uyuşturucu ve silah üslerinin Güney Kıbrıs olduğu ortaya çıkarılmıştır

Ve bir gerçek daha ASALA; Terör örgütü Güney Kıbrıs'ta kuruldu.

Türk ve Batılı istihbarat birimleri Ermeni terör örgütü ASALA'nın Beyrut'tan Güney Kıbrıs'a göç eden

Ermeniler tarafından Güney Kıbrıs'daki Larnakada kurduğunu tesbit etmişlerdir.

PKK'yı yönlendirdiği bilinen ASALA halen yapısındaki sırrı muhafaza etmekte yakında yine Ermeni sorununu dikkat çekmek için silahlı eylemlere başlayacağı tahmin edilmektedir.

Güney Kıbrıs'ta kurulan ASALA'yı tanımlayalım. Güney Kıbrıs'ta kurulan ASALA terör örgütünün merkez komitesi isimlerden meydana gelmektedir: Hagop Hagopyan, An-tranik Bogasyon, Onnik Basmacıyan ve Bagos Turbaciyan.

1980 yılı Aralık ayında Paris'te çıkan ermeni gazetesi Hay Baykar'da ve Güney Kıbrıs'ta çıkan Alithia gazete-
TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

179

sinde Hagop Hagopyan ASALA'nın lideri olarak açıklanmış 1981 yılında Beyrut ve Güney Kıbrıs'taki Baf'da düzenlenen bir basın toplantısında ise Hagop Hagopyan yüzünü örtü ile gizlediği için yüz hatlarını ortaya koyabilecek bir fotoğrafın çekilebilmesi mümkün olmamıştır. Daha sonra izini kaybettiren Hagop Hagopyan'ın 1982 Temmuzunda İsrail'in Beyrut'u bombadırmanı sırasında öldüğü söylentileri yayılmış hatta ölümü ASALA'nın önde gelen liderlerinden Migran Migranyan tarafından da teyid edilmiştir. Ama şu ana kadar Hagop Hagopyan'ın öldüğü hiçbir bağımsız kaynak tarafından kesin bir biçimde açıklığa kavuşturulmamıştır.

ASALA'nın lideri Hagop Hagopyan sık sık Güney Kıbrıs'a gelirdi. ASALA'in üyeleri orta sınıfın üstünde bulunan ve Lübnan, ABD ve Fransa'da yaşayan Ermeni ailelerinden gelmektedir. Beyrut'ta Ermeniler'in yoğun olduğu Bourj el-Hamud'da Abu Mujahed olarak da tanınan Hagopyan'ın Lübnan'lı aristokrat bir ailenin çocuğu olduğu söylenmektedir. ASALA'nın başına 1975 yılında 30 yaşındayken geçmiş kimi zaman Libya'da kimi zaman Şam ve Paris'te yaşadığı söylenmiş, CIA ise genelde Güney Kıbrıs'ta görüldüğünü tesbit etmiştir.

ASALA ve PKK elle

Güney Kıbrıs terörün beslenmesi için çok uygun bir "üst" olmuştur. Ortadoğu'dan batıya uyuşturucu, batıdan ise Ortadoğu'ya silah kaçakçılığının merkezi konumundadır. Güney Kıbrıslı kaçakçılar ortaklık kurdukları Kürt, Arap ve Ermeni kaçakçılarla Güney Kıbrıs üzerinden Avrupa ve ABD'ye her çeşit uyuşturucu yollamakta karşılığında aldıkları silahları Ortadoğu'daki teröristlere satılmaktadır. Güney Kıbrıs Rum Kesimi ASALA ve PKK terör örgütü arasındaki uyuşturucu ve silah ticareti işbirliği, İngiltere ve JANE's Intilligece Review dergisinde yer alan ve tanınmış terör uzmanlarından Cristopher Panico'nun hazırladığı "PKK Raporu" adlı çalışmada ayrıntılarıyla gözler önüne serilmiştir.

180

HAKANTURK

PKK'LI VECİ KAHVECİ ASALA'CI ABDULLAH KEÇECİYAN

PKK ve ASALA uyuşturucuda da işbirliği içinde, 1990'ların sonlarına doğru İspanya'da gerçekleştirilen bir operasyonda PKK ve ASALA'ya ulaştırdıklarını itiraf etmişlerdir. Peki bu kişiler kimdir? Bunlardan birincisi PKK'nın uyuşturucu trafiği sorumluluklarından Veci Kahveci, diğeri ise ASALA'nın gene uyuşturucu ticaretinden sorumlu ismi Abdullah Keçeciyan'dır. Ve her ikisinin de üzerinden Güney Kıbrıs Rum pasaportu çıkmıştır.

İspanyol polisinin bu konu ile ilgili raporunda şunlar yazıyordu: "Kürt ve Ermeni uyuşturucu mafyası içine sızılması güç bir dağıtım şebekesidir. Eroin satışından elde edilen parayla Kürt ve Ermeni teröristlerin finansmanlarının sağlandığı tespit edilmiştir. Eroini tır kamyonları ile Almanya'ya aktarıyorlar. Oradan da lüks otomobillerle Hollanda ve İspanya'ya gönderiyorlar. İspanya'ya genellikle dikkati çekmemesi için her defasında 25-30 kilo eroin sokulduğu bu satışlardan elde edilen gelirin ise aynı yollardan Kürt eylemcilere ve Ermeni bir takım kuruluşlara ulaştırıldığı tespit edilmiştir."

KKTC ortadan kaldırılarak bütün Kıbrıs bir uyuşturucu ve terör üssü haline getirilecek

Yunan istihbarat teşkilatı tarafından sık sık Güney Kıbrıs'ta yapılan Küçük Asya Hakları toplantılarında özellikle her defasında: "Milletlerin uyanışı ile Türk hakimiyetinin ortadan kaldırılması için geri sayımın başladığı" ifade edilmekte ve sonuç bildirgelerinde ise "Kürtlere ve Ermeniler'e federe devlet kurma hakkının tanınması bunun için de Türkiye'nin ortadan kaldırılacak yerine Sosyalist Türkiye Federal Cumhuriyetinin kurulması" öngörülmektedir.

Görüleceği üzere Yunanistan Kıbrıs'ın tamamını almakla ENOSİS'i gerçekleştirmekle durmayacak hedefinde ENOSİS sonrası Türkiye de bulunmaktadır. Zaten bu gerçeği Yunan devletinin kurucu politikacılarından Kolettis daha 1840'larda kurucu mecliste yaptığı konuşma ile ortaya koymuş şöyle demişti: "Elenizm'in sınırları kuzey

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

ucundan başlayarak Trakya'ya Ege'yi kapsar ve Kıbrıs'a kadar uzanır.

YUNAN GENERALLERİ PKK'YA EYLEM İÇİN

SİLAHLARI GÜNEY KIBRIS'TAN GÖNDERMİŞTİ.

Yunan generali Dimitris Matafias, zamanın yunan parlamentosu zamanın yunan parlamentosu başkanı panayotis sgrites, Kostas, Baduas, Leonarda Haciandreu, Dimitris Vunatsos, Yannis Statopulos, Maria Mahera bu işte rol oynayan siyasilerin önde gelenlerindedir. Ve PKK'ya en önemli silah yardımı bu tarihlerde Yunan hükümeti tarafından yapılmış, Yunan ordusuna ait silah depolarındaki 20 bin kaleşnikof tüfeğin önemli bir bölümü, Suriye'ye sefer yapan Kıbrıs Rum kesimi feribotları ile Lazkiye üzerinden PKK'ya ulaştırılmıştır.

DEMOKRATİK TÜRK HALKINI SAVUNMA KOMİTESİ

Güney Kıbrıs Rum kesimini de kapsayan bir alanda faaliyet gösteren "Demokratik Türk Halkını Savunma Komitesi"dir. Kurucuları arasında emekli Yunan genaralleri de bulunmaktadır. Amacı, Türkiye'yi "Kürdistan Halk Cumhuriyeti" şeklinde parçalamaktır.

Sealmak

Güney Kıbrıs'la da bağlantılı olarak çalışan Sealmak 12 Eylül ihtilalinden sonra dağılan terör örgütlerini toparlamak ve faaliyetleri için para temini amacıyla Atina'daki Amerikan Contiental Bank'ta 001656-00 No.lu hesap açarak gelen parayı terör örgütlerine aktarmıştır. Sealmak ayrıca Güney Kıbrıs'ta Kürtçe ve Ermenice yayın yapan radyo istasyonları da kurduşturmuştur.

PASOK Partisi Merkez Komitesi Üyesi Midilli Millet vekili Dimitrios Banatsos Yunan istihbarat teşkilatı (KYP) tarafından Kıbrıs Rum Kesimi'nde yapılan bir toplantıya (Küçük Asya Halkları Toplantısı) gönderdiği mesajda şu ifadeleri

182

HAKANTÜRK

kullanmıştır. "Milliyetlerin (Milletlerin) uyanışı, Türk hakimiyetini ortadan kaldırılması için geriye saymanın başlanmasıdır"

ABD'nin terör raporunda dikkatler Güney Kıbrıs'a çekiliyor

ABD Dışişleri Bakanlığı'nca geçtiğimiz senelerde yayınlanan bir "Terör Raporu"nda Güney Kıbrıs'ın terör örgütleriyle ilişkilerine geniş yer verilerek, "Güney Kıbrıs'taki terörün, Körfez Savaşı'nda Irak'a karşı cephe oluşturan müttefik ülkelerin Atina'daki görevlileri ve Kıbrıs nedeni ile Türkiye'yi hedef almakta olduğu" belirtilmiştir.

EOKA- B olarak adlandırılan Güney Kıbrıslı bir terör örgütü de kısa bir zaman önce yayınlandığı ve dünya kamuoyunun dikkatlerinden kaçan bir bildiri de şunları söylüyordu: "Kıbrıs elenizmine karşı işlenen cinayetlerden sorumlu olanları vurmaya devam edeceğiz. Son Türk askeri Kıbrıs'tan ayrılıncaya kadar ve Kıbrıslı mülteciler, işgal edilmiş yerlerdeki evlerine dönünceye kadar vuracağız... Kürt silahlı direnişi ve Kürdistan'ın kuruluşu amacı ile silahlı mücadele sürdüren Türk Kürt çeteci örgütlerini samimiyetle selamlıyoruz"

Kıbrıs Rum basınındaki dikkat çekici değerlendirmeler

Güney Kıbrıs Alithia Gazetesi, Kıbrıs sorununun çözümü hakkında federasyonu tavsiye etmekte ve şunları yazmaktadır:

"İlk bakışta Kıbrıs sorunu için eşit derecede ihtimaller arz eden 3 alternatif çözüm şekli görülmektedir.

Birincisi: Enosis, ikincisi: Federasyon, üçüncüsü: İkili Enositir.

Bunlardan birincisi şimdilik imkansız olduğu için, bir yana bırakılmalıdır. Bu gün Enosis'in banşçı yollarla gerçekleşmesi mümkün değildir. Şiddet kullanmaya kalkışmamız ise bizi öldürücü tehlikelerle karşı karşıya getirecektir. Çünkü anavatan Yunanistan bize yardım etmeyecektir. Türk'lerin barbarlığı karşısında yalnız kalacağız. Göstereceğimiz fedakarlıklar ve kahramanlıklar ise boşa gidecektir. Demek ki elimizde iki alternatif çözüm şekli kalmaktadır; yani Federasyon ve iki Enosis..."

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

183

Eleftheria Gazetesinin Görüşleri.

"Bir Türk gazetesi Donkişotvari bir tehdit savurmakta ve Amerikanın Enosis'i ilelebet ihtimal dışı edecek bir çözüm bulunmasına yardım etmemesi halinde, Kıbrıs Türklerinin tepkisi ile karşılaşacağını yazmaktadır.

Türkler, Enosis'in büyük bir ideal teşkil ettiğini ve inkar edilemeyecek bir hak olduğunu her halde bilirler. Ve bildikleri içinde, onun ihtimal dışı edilmesini sağlamak amacıyla ile dünyanın en büyük kuvvetini seferber etmek isterler. Enosis aleyhinde her türlü dalavere çevrilebilir. Fakat, tek bir Kıbnslmm bile bu idealin gömülmesini kabul etmesi tamamıyla imkansızdır. Kıbnns Rum'lan milli bir harakiri yapmayacaktır. Çünkü Kıbnns, Self Determinasyon hakkından feragat ederek kendi kendini bağlarsa, bağımsızlığını da yitirmiş olacaktır.

Şimdiki halde kaçınılmaz bir zaruretin baskısı altında milli tavizler vermeye mecbur kalıyorsak ta, geleceği zincire vurmaya kimse cesaret edemez. Gelecek bizim evlatla-nmıza aittir. Onlann hakkıdır. Bu günkü nesli teşkil eden bizler, bu geleceği zincire vuramayız. İnsafsız dostlanmız ve samimi düşmanlanmız bilsinler ki, Kıbnns'ın gelecek nesiller için bir utanç ve ızdırıp kaynağı olacak bir anlaşmanın altına imzasını koyacak bir tek Rum bile bulunmayacaktır. "

Uyarıyoruz! Kıbnns masaya sürülemez, bir kanş toprak feda edilemez! Anan Planı, Kıbrıs'ı, Haçlıların Doğu Akdeniz'deki uç kalesi, ya da Anadolu'ya saplanmaya hazır bir hançer haline getirme yönünde hazırlanmış ve açıkçası Türkiye'yi "Vire Anlaşması'na zorlayan çok tehlikeli bir tuzak. Eğer bu Annan Planı kabul edilirse Türk askeri adadan çekilirse, işte o andan itibaren bu sözde barış ve uzlaş planının gerçekte bir Vire Dayatması olduğu daha açık bir biçimde ortaya çıkacak ama o zaman iş işten geçmiş olacaktır. Esasen, bugün Kıbrıs'ta Rum diye öne sürülen topluluk, gerçekte çeşitli uygarlıkların kalıntılarında türemiş karma ve farklı kanlardan gelen ne idüğü belirsiz bir yığındır. Çünkü tarihi araştırmalar ortaya koymuştur ki, adanın bilinen en eski sahipleri mısırlılardı. Ada, tarih boyunca çeşitli uygarlıklar arasında el değiştirmiş, bu el değiştirmeler sonucu da adada farklı kan ve

184

HAKANTURK

kültürlerden insanlar türemiştir. Mesela adada M.Ö. 1450-1320 tarihleri arasında Mısırlılar, 1320 -1265'te Hititler, 1265 - 1000'de yine Mısırlılar, 1000-709 tarihleri arasında Finikeliler, 709-669'da Asurlar, 669-588'de bağımsız kralıklar, 588-525 arasında yine Mısırlılar, 525-333'te Persler, 333-301'de Makedonlar, 301-59'da yine Mısırlılar, M.Ö. 59, M.S. 395'te Romaluar, 395-1191'de Bizanslılar, 1191-1192'de Haçlı şövalyeleri, 1192-1489'da Lüsignanlar, 1489-1570'de de Venediklilerin yönetiminde bulunmuştur.

KIBRIS EBUSSUÜD EFENDİ NİN FETVALARIYLA FETHEDİLDİ

1571 yılında da, Şeyhülislam Ebusuud Efendi'nin fet-valanyla ve 50 bin şehit karşılığı Türklerin eline geçen ada, hiçbir zaman Rum olarak adlandırılan oysa çeşitli kanlardan ve çeşitli uygarlıklann artıklarından oluşan bu ne idüğü belirsiz toplumun hakimiyetine geçmedi. Adanın en son sahibi biziz. 1571 tarihinden bu güne gelinceye kadar, asker olarak tam 65 bine yakın şehit verdik.

GEÇİCİ KAYDI İLE GELEN İNGİLTERE ADAYA SAHİPLENİYOR

İki yüzlü ve sözlerine asla güvenilmeyecek olan Batı'nın en önemli ülkesi İngiltere'nin 25 Mayıs 1878'deki oyunu olmasaydı, bugün herhangi bir sorun bulunmayacaktı. Bilindiği gibi Osmanlı, Rusya'nın baskısı üzerine İngiltere'den yardım talep etmiş, İngiltere'de "Geçici kaydı ile Kıbrıs'ı istemiş ve 1929 Lozan Antlaşması'ndan iki sene sonra da adaya sömürge statüsü uygulamaya başlamıştır. Ama tüm çabalanna rağmen, Osmanlı'nın ada mülkiyeti üzerindeki hakların silememiş, ortadan kaybedememiş ama ne yazık ki unutturmayı başarmıştır.

Kıbrıs Topraklarının önemli bir bölümü vakıf malı topraklar. Osmanlı'nın Kıbrıs'la ilgili arşivlerine ulaşıldığında görülecektir ki bugün adanın güney kısımlarındaki toprakların büyük bir bölümü de hala vakıf malı topraklar.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

185

Yani bugün Türkiye'nin Rumlara vereceği bir kanş toprağı olmadığı gibi, Türklerin Güney Kıbrıs'ta hak iddia edebileceği binlerce dönüm ata diyarı vakıf malı topraklar bulunmaktadır. Bugün AB ham hayali peşinde koşup, müzakere tarihi için Kıbrıs'ı masaya sürme gafletinde bulunanlar, tarihi bilmek ve Osmanlı'nın Kıbnns'la ilgili arşivlerine girmek ve süratle bilgilenmek durumunda ve zorundadırlar.

Ahkamul Evkaf ve Evkafı Hümayun

Osmanlı Kıbrıs'ı fethetmesiyle birlikte, Kıbrıs'ta vakıf kurumu oluşturmaya önem vermiş ve ilk iş olarak Lefkoşa'da bir evkaf müdürlüğü kurulmuş, Kıbnns'taki vakıflar, adanın İngilizlere kiralandığı 1878 tarihine

kadar Ahkamul Evkafa dayanarak İstanbul'daki Evkafı Humayun'ca atanan bir muhasebeci tarafından yönelmişti.

İNGİLİZLER VAKIFLARIN İSTANBUL İLE BAĞLANTISINI KOPARIYOR.

Kıbrıs adasının İngilizlere devredilmesinden sonra İngilizler hemen Kıbrıs'taki Osmanlı vakıflarına yönelmişler, 30 Kasım 1915 tarihli kraliyet fermanı ile Evkaf murahhası atama yetkisini kendi üzerine almış, 1928 de çıkardığı ikinci bir Evkaf idaresi fermanı ile de Kıbrıs Osmanlı Vakıfları'nın İstanbul ile bağlantısını tamamen koparmıştır.

35 maddeden oluşan bu ferman 14 Aralık 1928 tarihinde Cyprus gazete adlı resmi gazetede yayımlandıktan sonra yürürlüğe girmiş, bu ferman doğrultusunda Kıbrıs'ta yeni bir evkaf dairesi kurarak, Osmanlı Kıbrıs vakıflarını tam anlamıyla kontrolleri altına almışlardır. Bunun sonucu da Kıbrıs Türküne adada nelere sahip olduklarını unutturmuşlardır.

Arşivlerde yapılan gizli araştırmalar sonucu

Oysa şimdilerde bizim de tanık olduğumuz gizli araştırmalar sonucu adada 608 vakfiyenin varlığına ulaşılmış, gittikçe elişen araştırmalar Osmanlı Kıbrıs vakıflarının Kıbrıs genelinde 44.467 dönüm araziye, 197 değirmene, 431 adet konak ve eve, 55 adet çeşmeye, 8 adet medreseye,

186

HAKANTÜRK

14 adet cami mescidine, 4 adet hana ve 3673 adet ağaca sahip olduğunu göstermektedir. (Araştırma derinleştirildikçe bu sayıların artacağı tahmin edilmektedir).

Vakıf mallarımız sahip çıkılmayı beklemektedir

İşte biz bu ülkede son derece tehlikeli bir yaklaşımla azınlıklara maledilme yönünde aziz vatanımızın birliği, bütünlüğü ve güvenliği için macera sayılabilecek bir yolda yürürken sözde uygar batının en önde gelen ülkesi İngiltere dün Kıbrıs'ta Osmanlı vakıfları üzerinde böyle oyunlar oynuyordu. Ve bugün de aynı batı, Annan planı ile aynı oyunu bir başka açıdan yeniden sürdürüyor. Türkiye de geçmişten ders almamakta adeta direnerek, AB'ye girme adına 1571'den bu yana 65.000 şehidimizin kanıyla yıkanmış Kıbrıs'ı masaya sürüyor. Oysa Kıbrıs'ta vereceğimiz bir karış toprağımız olmadığı gibi vakıflarımızın Rumlarca kullanılan ve sahip çıkılmayı bekleyen binlerce dönüm arazisi bulunmaktadır.

Türkiye yeniden milli mücadele için uyanıyor

ABD, İngiliz, Fransız, İtalyan vb. destekli Yunan kopilleri, İzmir'den karaya çıkıp Ankara'ya doğru ilerlerken Polatlı ve Haymana yakınlarındaki Ahırkuyu köyüne; burası tatar köyüdür, Alahacılı Kürt, Sarıhahlı manav, İkizceli Çerkez köyüdür, buralara girmeyelim, halka eziyet etmeyelim, mallarını mülklerini yağmalamayalım, şurası Alevi, burası Sünni ağırlıklı yerlerdir, buradaki insanları öldürmeyelim, karıların kızlarına tecavüz etmeyelim demediler. Yunan girdiği yerlerde kurşun sıkanlarla tarafsız duranları ayırt etmeden aynı zarar verdi. Aynı vahşi metotları uyguladı.

Çalıdağı eteklerindeki Sivri köyünde karargah kurarken bu köyün insanları dindar mı dinsiz mi, Kemalist mi, hilafetçi mi, sağcı mı, solcu mu aynı da yapmadı. Bol pınarlı bir köye bir gece yarısı ansızın gelip oturdu, direnenleri vurdu, köylünün varına yoğunla el koydu. Toydemir'in eteklerinde mezarı kaybolan şehit yüzbaşı orada keklik avlarken, Şeyhali köyünün Kızılyünsek denilen tepesinin

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

187

ardında gözlerden uzak yatmakta olan subay ve 6 er şehit orada buğday biçerken ya da davul zuma eşliğinde halay çekerken öldürülmedi. Polatlı'nın Çekirdeksiz köyüne giderken kimi geceler tepelerde duyulduğu söylenen Allah Allah nidalarını çıkaran şehit Mehmetler, aynı siperlere giren arkadaşlarına senin fikrin, inancın, mezhebin, dünya görüşün nedir demediler. Alkanlara boyanmış kefesiz bedenleriyle yan yana koyun koyuna toprağa verildiler. Ve hepsinin tek bir hedefi vardı; ülkenin toprağını kurtarmak, vatan bir tek düşman askeri bırakmamak, cesaret ve zillet adında yaşamamak.

İşte Türkiye o günlerden bu günlere böyle geldi. Tek vücut olmuş halkımızın kararlılığı cesareti ve şehit olma yönündeki destansı yiğitliliği, batlıların Anadolu'yu Türke mezar etme yönünde hazırlanmış şer'i planlarını uzunca bir süre raflara kaldırmaya mecbur etti. Ve ne yazık ki o planlar şimdilerde güncelleştirilerek yeniden açıldı. Bugün bir bakıma işgal öncesi günleri hatta yeni yeni fark edilmeye başlanan işgal günlerini yaşıyoruz. Kıbrıs için hazırlanan planlar, Saddam ve Irak bahaneli işgal adımları, AB'ne alınacaksınız

yutturmacısı ile dayatılan ev ödevleri, hepsi gerçekte Türkün boğazını yeniden sıkmak, onu ya köle ya da Anadolu'dan göçe mecbur etme yönünde kullanılan birer tuzak.

Türkiye 5 ayrı bölgeye mi ayrılacak

Batı artık Türkiye'yi beş ayrı bölgeye ayırma hedefine kitlenmiş durumda. Türkiye'nin üniter yapısı uzunca bir zamandır tehdit altında. Türkiye üzerinde oynanan oyunların farkında olan ve bunun deşifresini araştırmalarıyla ortaya koyanlar, batının mandacı, vasiyetçi, işbirlikçileri eli ile 1919 işgali öncesi olduğu gibi ya tehdit ediliyor, ya çeşitli vaatlerle kendi saflarını çekilmeye çalışılıyor, ya da NECİP HABLEMİTOĞLU gibi alçakça vurularak öldürülüyor.

Necip Hablemitoğlu unutulmamalı

Necip Hablemitoğlu suikastı da gösteriyor ki bugün tehdit altında olan sadece Kıbrıs veya Türkiye'nin üniter yapısı

188

HAKANTURK

değil, aynı zamanda Türkiye'nin toprak bütünlüğünden bir karış ödün vermeme, mevcut haritadan bir adım dahi geri çekilme azim ve kararlığında olan ve halkı gerek yaptığı araştırmalar, yayımladığı kitaplar, dergiler, yazdığı makaleler, gerekse verdiği konferanslar, yaptığı televizyon konuşmaları ile uyandırmaya ve bu yönde tepki verdirmeye tüm üniterist kadrolarda büyük bir tehdit altında.

Herkes bu ülkede artık aklını başına toplamalıdır

Artık herkes bu ülkede aklını başına toplamak. Başta ABD ve İngiltere olmak üzere batılılarda asla ve asla dost olmayacağını anlamak, Türkiye üzerinde oynamakta olan oyunlara karşı uyanık olmak, batılılara kredi veya AB hayaliyle taviz vermekle bir yere varılmayacağını farkına varmak, düşüncesi, inancı, dünya görüşü ne olursa olsun tüm Türk halkı Türkiye'nin üniter yapısından yana tavır koymak ve Türkiye'nin birliği bütünlüğü ve Türkiye'ye karşı hazırlanmış tuzaklarla mücadele eden yiğit evlatlarına destek olmak zorundadır.

Unutmayalım ki Türkiye'den başka Türkiye yok!

Vatan sevgisinin imandan geldiğine inanan, ya da inanmayan herkes şunu kabul etmelidir ki bugün kanla sulanmış bu coğrafyadan halkının varlığına kastetmiş iç ve dış düşmanlara karşı gece gündüz, kar, yağmur, çamur demeden oynayan oyunlan, hazırlanan planlan deşifre etme, yerli işbirlikçilerin maskelerini indirme yönünde hayatın ortaya koyarak büyük fedakarlıkla araştırma yapan, bu yönde dosyalar yayınlayan, makaleler yazan, görüşlerini ve bilgilerini tüm platformlarda cesaretle ortaya koyan her aydın, her bürokrat, her siyasetçi, her yayımcı düşman içine yalın kılıç dalmış bir serdengeçti hükmündedir. Ve Necip Hablemitoğlu da bu serdengeçtilerden biriydi. Hiç şüphesiz kalbi vatan sevgisi, beyni ise oynanan oyunların çözümlemeleri ile dolu idi. Ve şimdi o susturuldu. Tıpkı Uğur Mumcu, Ahmet Taner Kışlalı, Hiram Abas ve diğer

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

189

yurt severler gibi. Ama onları tetikçi kullanarak susturanların susturulacağı zamanda gelecek. Çünkü Türkiye yeniden milli mücadeleye uyanıyor. Ve Türkiye'den başka Türkiye yok gerçeği tüm gönüllerde gereken yankıyı buluyor. Bu ülkede yeterince vatansever var olduğuna inanıyorum.

Evet Türkiye sadece karanlık bur üs durumundaki Güney Kıbrıs'a karşı değil, içimizdeki ve dışımızdaki tüm şer odaklarına karşı yeniden Milli Mücadele'ye uyanıyor. Geç de olsa. B ülkenin helal süt emmemiş evlatları gerçekleri görürken Türkiye de belli bir kesim Yunanlıları suyun ötesindeki dost ve komşularımız olarak görmekte dirler. Yunanistan da veya Güney Kıbrıs'ta bizim dost olarak görmemizi isteyenlere, Rumların Türkleri nasıl gördüklerini şu kelimelerle dile getirmektedirler: "Kalos Torkos, Nekros Türkos" iyi bir Türk ölü bir Türk'dür...

YUNANİSTAN VE TÜRKİYE'YE YARDIM SAĞLAMAK İÇİN KANUN

(KAMU KANUNU 75-80 KONGRE)

22 MAYIS 1947

(BÖLÜM 81.1. OTURUM)

(S.938)

Madem ki Yunan ve Türk Hükümetleri, Birleşik Devletler Hükümetinden, ulusal bütünlüklerini ve özgür uluslar olarak varlıklarını sürdürebilmek için gerekli mali ve diğer yardımları ivedi olarak istemişlerdir.

Madem ki, bu ulusların, ulusal bütünlükleri ve varlıkları Birleşik Devletlerin ve bütün hürriyet sever halkların güvenliği bakımından önemli olup, şu sırada yardımın alınmasına bağlıdır;

Madem ki, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, bir taraftan Yunanistan ve diğer taraftan Arnavutluk, Bulgaristan ve Yugoslavya sınırında hüküm süren çözümlenmemiş şartların ciddiyetini tespit etmiş olup, olağanüstü durum karşısında, halen komisyonun yapmakta olduğu tahkikatın

190

HAKANTÜRK

sonucu olarak meselenin bu safhasının bütün mesuliyetini deruhte edebilecektir;

Madem ki, Gıda ve Tarım Teşkilatı'nın Yunanistan'daki misyonu, Yunanistan'ın mali ve iktisadi yardım alması zorunluluğunu tespit etmiş ve Yunanistan'ın uygun Birleşmiş Milletler Teşekküllerinden ve Birleşik Devletler ve Birleşik Krallık Hükümetlerinden yardım talep etmesini tavsiye etmiştir;

Madem ki, Yunanistan ve Türkiye'ye yardım sağlanması. Birleşmiş Milletler Antlaşmasının amaç ve prensipleriyle ahenk halinde, hürriyet ve bütün Birleşmiş Milletler üyelerinin bağımsızlığına katkıda bulunacaktır.

Madde: 1. Amerika Birleşik Devletleri Kongresi'nin Senatosu ve Temsilciler Meclisi tarafından kanunlaştırılmıştır ki, bir başka kanunun hükümleriyle çalışmadıkça, Cumhurbaşkanı, Birleşik Devletlerin çıkarlarını uygun mütalaa edeceği zamanlarda Yunanistan ve Türkiye'ye bu hükümetlerin talebi üzerine ve kendisinin tayin edeceği kayıt ve şartlarla yardımda bulunabilecektir.

2. Bu memleketlere borç verme, kredi, hibe ve diğer şekillerde mali yardımda bulunmak sureti ile.

3. Birleşik Devletler hükümetinde görev alan şahısları bu memleketlere yardımda görevlendirilen personele uygulanacak değişik 25 Mayıs 1938 tarihli kanunun (52 stat 44) hükümleri, değişik şekliyle, bu paragrafta tayin edilen ilgili personele de uygulanabilecektir. Şu şartla ki, Federal Tahkikat Bürosunca (FBI) hakkında tahkikat yapılmamış hiçbir sivil personel, bu kanunun gayelerini tahakkuk ettirmek üzere Yunanistan ve Türkiye'de görevlendirilemez.

4: Birleşik Devletler Askeri Kuvvetlerine mensup sınırlı sayıda şahısları, sadece müşavir olarak, bu memleketlere yardımda görevlendirme; görevlendirilen personele uygulanacak, değişik 19 Mayıs 1926 tarihli kanunun (44. Stat 565) hükümleri, değişik şekliyle, bu paragrafta tayin edilen ilgili personele de uygulanabilecektir.521

521 Yapıtın, metin bölümünde gösterilen ABD belgelerinde açıkça belirtildiği gibi, az gelişmiş ülke insanların indoktrine edilmeleri Amerikan ideolojisini benimsemeleri, ABD'nin önde gelen amacıdır. Personel eğitimindeki ilk hedef

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

191

5. (A) mal, hizmet ve bilgileri, bu memleketlere transfer ederek ve imal edip veya başka bir şekilde tedarik edip transfer ederek, (B) bu memleketlerin personeline eğitim ve öğretim sağlamak sureti ile.

6. İdari masraflar ve bu kanunun hükümlerinin uygulanması dolayısıyla ortaya çıkacak personel tazminat masraftan da dahil, gerekli masrafları karşılamak ve ödemek sureti ile.522

Madde: 2 (a)-Madde 4 (a)'da belirtilen İmar Finansman Kurumu avanslarından meblağlar ve madde 4 (b) de verilmiş olan yetki sayesinde tahsisler, işbu kanunun gayelerinden herhangi birisi için, Hükümetin herhangi bir dairesine, ajansına veya bağımsız kuruluşuna tahsis olunabilir. Bu şekilde tahsis edilen herhangi bir meblağın avans olarak kullanılması mümkün olacaktır ve daire, ajans veya bağımsız kuruluşun isteği üzerine, bu gaye için tahsis edilmiş veya mevcut uygun tesislere fonlara veya hesaplara kredi açılacaktır. (b) İşbu kanun gereğince Türkiye'ye ve Yunanistan'a yardım sağlamak için Başkanın avans ödemeye ihtiyacı olursa (Payment in advance) bu ödemeler, bahis konusu memleketlerdeki bu gaye için açılmış hesaplara verilecektir. (Kredi verilecektir.)

Bu hesaplardan temin olunacak meblağlar, bu maddenin (a) fıkrasında öngörülen tahsislerde olduğu gibi, alınan ödeme karşılığında yardımı temin edecek hükümet dairelerinde, ajanslarına bağımsız kredi olarak verilmesi sağlan-

ideolojiktir ve Amerikan idealini benimsetmektir. Ayrıca bu maddede yer alan 19 Mayıs 1926 ve 25 Mayıs 1938 tarihli yasaların ne olduğunu, bize yarar ya da zarar getireceğini düşünmeden Anlaşmayı imzalayarak günümüzün sorunlarına neden olanları nasıl bağışlayabiliriz?

522 Bu hükme göre, bunun bedelini o ülke öder. Bu hüküm pratikte şöyle uygulanmıştır. Yardımı denetlemek için ya da bu bağlamda müşavirlik gibi bir görevle ülkemize gönderilen ABD personelinin aylıkları ve öteki ödenekleri yardım faslından ödenmiştir. Bu anlamda yardımın bir soygun türü olduğu da düşünülebilir. Bu uygulamanın bize ne kadar yarar sağladığı, yardımın parasal tutarı ve bu maddeye göre ABD personeline yapılan ödemeler karşılaştırılarak bulunabilir. Bu hükmü halkımızın bilgede deyimleriyle betimleyelim: "Kaşıkla verip kepçeyle alır." Yani, küçük bir şey verir karşılığın fazlasıyla alır! Ya da "Kaşıkla yedirip sapıyla çıkartır." Yaptığı iyiliği hiçe indirecek derecede kötülük eder.

192

HAKANTURK

çaktır. Böyle bir tahsisin ödeme olarak kullanılmayan kısmı, harcanana kadar elde tutacaktır.

(c) (a) fıkrası veya (b) fıkrası altında bir tahsisin herhangi bir kısmı ödeme olarak kullandığı zaman, ödemenin miktarı, ödemenin alındığı mali yıl ve onu takiben mali yıl içinde mukaveleler tanziminde veya diğer işlerde bağımsız hükümet kuruluşu, 1. Maddenin (4) (A) paragrafı uyarınca transfer edilen herhangi bir maddenin iadesinin lüzumsuz olduğuna karar verirse, onun ödenmesi zımında alınan meblağlar, muhtelif gelirler (receipts) olarak hazineye dahil edilecektir.

(d) (1). Maddenin (4) (A) paragrafı uyarınca Türk ve Yunan Hükümetlerine sağlanan herhangi mal ve hizmetler için İmar Finansman Kurumu tarafından avans olarak verilen veya (4) (b) maddenin kapsamı altında sağlanan meblağlardan ödeme yapılmazsa, Cumhurbaşkanı bu Hükümetlerden avans ödeme talep edebilecektir.

2. Hiçbir daire, ajans ve bağımsız hükümet kuruluşu 1. maddenin (a) ve (b) fıkraları kapsamına giren tahsislerden avans veya tekiye almadıkça, bu maddenin (4) (A) paragrafı uyanca ne Yunanistan'a ne de Türkiye'ye herhangi mal veya hizmet sağlayamayacaktır.

Madde: 3 İşbu kanun uyanca yardım alınmasına takaddüm eden bir şart olarak, yardım isteyen hükümet.

(a) Yardımın etkili şekilde ve yardım alan ülkelerin taahhütlerine uygun olarak kullanıp kullanılmadığını izlemek amacı ile Amerika Birleşik Devletleri memurlarının ülkeye serbestçe girişlerini:

(b) Birleşik Devletler basın ve radyo temsilcilerinin bulup yardımlarını kullanılması ile ilgili olarak serbestçe müşahedelerde bulunmasına ve kapsamlı malumat vermesine müsaade etmeyi.

(c) Birleşik Devlet Cumhurbaşkanı'nın rızası olmaksızın, işbu kanun uyarınca devredilen herhangi madde veya malumatın mülkiyet veya zilyetliğini devretmemeyi, ne de böyle bir müsaade olmaksızın yardım alan hükümetin subayı, memuru veya görevlisi olmayan bir kimse tarafından,

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

193

böyle herhangi bir maddeden faydalanılmasına müsaade etmemeyi;

(d) Birleşik Devletler Cumhurbaşkanı tarafından istendiğinde, işbu kanun uyanca alınan herhangi bir mal, bir senet veya bilginin güvenliği için gerekli yasa hükümleri koymayı.523

(e) İşbu kanun uyanca borç, kredi hibe veya başka şekilde herhangi bir yardım faslından alınan parayı, başka bir yabancı hükümet tarafından kendisine verilmiş bulunan herhangi bir borcun ana parasını veya faizini önlemek için kullanmamayı:

(f) İşbu kanun uyarınca yardım alan ülke, Birleşik Devletlerin iktisadi yardımının amacı, kaynağı, karakteri, kapsamı, miktarı ve gelişmeleri hakkında ayrıca tam ve devamlı olarak bilgi vermeyi kabul edecektir.

Madde: 4 (a) Başka bir kanun hükmü engel olmadığı takdirde, İmar Finansman Kurumu bu maddenin (b) fıkrası uyanca bir tahsis yapılan kadar, işbu kanun hükümlerinin yürütülmesini sağlamak amacı ile, Cumhurbaşkanı'nın tayin edeceği şekil ve miktarlarda ve toplamı 100.000.000 doları geçmemek üzere avanslarda bulunmakta yetkilendirilmiş ve görevlendirilmiştir.

Madde: 5-Cumhurbaşkanı zaman zaman işbu kanun hükümetlerinin yürütülmesi için gerekli ve uygun olabilecek kurallar koyabilir; ve işbu kanun uyarınca kendisine verilen kudret veya yetkileri kendisinin tayin edeceği bir daire, ajans, bağımsız kuruluş veya memurlar vasıtasıyla kullanabilir.

523 Bağımsız bir devletin bir başka devlet tarafından önerilen bir konuda yasa koyması halinde bağımsızlık ve egemenlikleri zedelenecektir. Çünkü egemenliğin ilk koşulu bağımsız bir parlamento ve o parlamentonun ulusal çıkarları için kendi istenciyle yasa koymak yetkisidir. ABD Başkanının bu anlaşmanın uygulanması için bu konuda yasa konulmasını istemesi ve bu istemin yerine getirilmesi egemenliği ve bağımsızlığı tartışmaya açacaktır. Bir anlaşmaya böyle bir hükmün konulması bile egemenliğin tartışılmasını gündeme getirecektir.

Bu bir anlamda egemenliğin yokluğunu kabul etmek demektir. Türk Amerikan ilişkilerini bu açıdan düşündüğümüzde bu tuzağa kendi istencimizle düştük demek acı veriyor insana. Bir bu aymazlığı düşünelim bir de Mustafa Kemal'in öncülüğündeki ulusal şahlanışı ve Lozan'ı. Neler kazanmış ve neler yitirmişiz? Curzon'u haklı çıkaranlar utansın!

194

HAKANTURK

Cumhurbaşkanı, aşağıdaki şartlardan herhangi birinin tahakkuku halinde, işbu kanunla sağlanan yardımı kısmen veya tamamen geri almakla görevlidir.

- (1) Halklarının çoğunluğunun temsil eden Yunan ve Türk hükümetleri tarafından talep vaki olursa.
- (2) Güvenlik Konseyi veya Genel Kurul, Birleşmiş Milletler tarafından alınan tedbirlerin veya sağlanan yardımının, işbu kanun uyarınca sağlanan yardımları gereksiz ve arzulanmayan bir hale getirdiğine karar verirse (ve Güvenlik Konseyi'nin bu kararı ile ilgili olarak Birleşik Devletler vetosunu kullanmaktan feragat ederse).
- (3) Cumhurbaşkanı kanunun amaçlarından herhangi birinin, diğer herhangi bir hükümetler arası kuruluş tarafından alınan tedbirlerle esaslı surette gerçekleştirilmesine imkan olmadığına karar verirse.
- (4) Cumhurbaşkanı 3. Kısım uyarınca verilen garantilerden herhangi birinin uygulanmadığına karar verirse.524

Madde: 6-İşbu kanun uyarınca bir ülkeye yapılan yardım, daha önce Cumhurbaşkanınca sona erdirilmediği takdirde, Temsilciler Meclisi ve Senatonun alacakları benzer kararlarla sona erdirilebilir.

Madde: 7- Cumhurbaşkanı, işbu kanun uyanca yardım alan Hükümetlerin bu fonları istimali dahil, masraf ve faaliyetler hakkında kongreye üç aylık raporlar sunacaktır.525

524 ABD Cumhurbaşkanı'nın 1975 Şubat ayında konulan ambargonun kaldırılması ve yardımın başlaması için, Kongre'ye üç ayda bir verdiği raporlar, bu hükme dayanmaktadır. Başkan yardımın amaca uygun kullanılmadığına karar vermiş, yardım kesilmiş, ambargo konulmuştur. Ambargo ancak 1978 yılında kaldırmıştır. Ama İncirlik başta ABD'nin üs ve tesisleri hizmetten alınmamıştır. Bir başka anlamda, ABD sözleşmelerden doğan hakların kullanılmıştır

525 Bu hüküm, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin ABD Başkanı ve Parlamentosu tarafından denetlenmesi anlamına değin, türlü biçimde yorumlanabilir. Bu ve öteki maddelerde yer alan hükümlere bakarak egemenliğimizin ve bağımsızlığımızın tam olarak uygulanmadığını belgelemeliyiz. Bunu bilerek savaşım vermenin ulusal bilincin gereği olduğunu unutmamalıyız.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

195

Ek: 2

12 Temmuz 1947 Tarihli

Türkiye'ye Yapılacak Yardım Hakkında

ANLAŞMA

Türkiye Hükümeti, Türkiye'nin hürriyetini ve bağımsızlığın korumak için ihtiyacı olan güvenlik kuvvetlerinin takviyesini temin ve aynı zamanda ekonomisinin istikrarını muhafazaya devam maksadıyla Birleşik Devletler Hükümeti'nin yardımını istediğinden, ve:

Birleşik Devletler Kongresi, 22 Mayıs 1947'de tasdik edilen kanun ile, Birleşik Devletler Başkanı'na, Türkiye'ye her iki memleketin egemen bağımsızlığına ve güvenliğine uygun şartlar dairesinden, böyle yardımda bulunmak yetkisini verdiğiinden, ve:

Türkiye Hükümeti ile Birleşmiş Milletler Antlaşmasının esas gayelerine ulaşmayı sağlayacağı gibi, münasebetlerinde hayırlı bir devre açarak, Türk ve Amerikan Milletleri arasındaki dostluk bağlarını daha çok tavkiye edeceğine kani bulduklarından:

Bu maksatla kendi Hükümetleri tarafından usul dairesinde verilmiş yetkileri haiz olan ve aşağıda imzası bulunan zevat, şu hususları kararlaştırmışlardır:

Madde: 1- Birleşik Devletler Hükümeti, Birleşik Devletler Başkanının 22 Mayıs 1947 tarihinde tasdik edilen Kongre Kanunu'nu ve bunu değiştiren veya buna ek kanunlar hükümleri gereğince yapılmasına müsaade edeceği yardımı Türkiye Hükümeti'ne sağlayacaktır. Türkiye Hükümeti bu kabil herhangi bir yardımı, bu anlaşma hükümleri gereğince fiilen kullanacaktır.

Madde: 2- Birleşik Devletler Başkanı tarafından bu maksatla tayin edilen bir Türkiye Misyonu Şefi, bu anlaşma gereğince sağlanacak yardıma müteallik meselelerde Birleşik Devletler Hükümeti'ni temsil edecektir. Misyon Şefi bu Anlaşma gereğince peyderpey yapılacak muayyen yardımın kayıt ve şartlarını Türkiye Hükümeti temsilcileriyle danışarak tespit edecektir. Ancak, yapılacak olan bu muayyen yardımın mali şartları, peyderpey, iki hükümetin mutaba-

196

HAKANTURK

katı ile evelden tespit edilecektir. Misyon Şefi, Türkiye Hükümeti'ne bu anlaşma gereğince sağlanan yardımın gayelerinin elde edilmesine yarayacak malumatı ve teknik yardımı sağlayacaktır.

Türkiye Hükümeti yapılan yardımı tahsis edilmiş bulunduğu gayeler uğrunda kullanacaktır. Sorumluluklarını icrası sırasında görevini serbestçe yapabilmesini mümkün kılmak için, bu hükümet Misyon Şefine ve temsilcilerine, yapılan yardımın kullanışı ve işleyişi hakkında rapor, malumat ve müşahede şeklinde isteyebileceği her türlü kolaylık ve yardımı sağlayacaktır.526

Madde: 3-Türkiye Hükümeti ile Birleşik Devletler Hükümeti, Türk ve Birleşik Devletler Milletlerine bu anlaşma gereğince yapılan yardım hususunda tam bilgi temini için işbirliği yapacaklardır.

Bu maksatla ve iki memleketin güvenliği ile kabili telif olduğu nispette:

1-Birleşik Devletler basın ve radyo temsilcilerine, bu yardımın kullanımını serbestçe müşahede etmelerine ve bu müşahadelerini tam olarak bildirmelerine müsaade edilecektir, ve.

2- Türkiye Hükümeti bu yardımın amacı, kaynağı, mahiyeti, genişliği, miktarı ve işleyişi hakkında Türkiye'de tam ve devamlı yayın yapacaktır.527

Madde: 4- Bu anlaşma gereğince Türkiye Hükümeti tarafından elde edilen her madde, hizmet veya malumatın emniyetini sağlamak azminde bulunan ve bunda aynı derece menfaattar (yararlanan) olan Türkiye ve Birleşik Devletler Hükümetleri, aralarında görüştükten sonra bu uğurda diğer Hükümetin lüzumlu addedebileceği tedbirleri, karşılıklı olarak alacaklardır.

Türkiye Hükümeti, Birleşik Devletler Hükümeti'nin oluru olmadan, bu neviden hiçbir madde veya malumatın mülkiyeti veya zilyetliğini devretmeyeceği gibi, aynı muvafakat olmadan Türkiye Hükümetinin bir kimse tarafından bu

526 Bu hüküm, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin ABD Yardım Misyonu Şefince denetlenmesi anlamına değin, türlü biçimde yorumlanabilir.

527 Johnson'm İnönü'ye yazdığı mektubun dayanağı bu hükümdür.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

197

maddelerin veya bu malumatın kullanılmasına ve bu sifata haiz olmayan bir kimseye açıklanmasına müsaade etmeyecektir.528

Türkiye Hükümeti bu anlaşma gereğince verilen herhangi bir ikraz (borç), kredi, hibe veya diğer şekillerdeki yabancı bir devlet tarafından kendisine verilmiş olan yardımların hasılatının hiçbir kısmının diğer herhangi bir borcun anaparası veya faizinin ödenmesinde kullanmayacaktır.

Madde: 6- Bu anlaşma gereğince yapılmasına müsaade olunan yardım kısmen veya tamamen:

1-Türkiye Hükümeti isterse;

2-Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin (bu hususta Birleşik Devletler Hükümeti tarafından yapılan yardımın devamını lüzumsuz veya gayri matlup istenilmez sayılması halinde.

Nihayet bulacaktır.

Madde: 7-Bu anlaşma bugünden itibaren yürürlüğe girecek ve her iki Hükümet tarafından tesbit edilecek tarihe kadar yürürlükte kalacaktır.

Madde: 8- Bu anlaşma Birleşmiş Milletler nezdinde tescil edilecektir.

Türk ve İngiliz dillerinde, iki nüsha olarak, Ankara'da 12 Temmuz 1947 tarihinde yapılmıştır.

Ek: 3

12 Temmuz 1947 Tarihli, 5123 Sayılı

Türkiye'ye Yapılacak Yardım Hakkında

KANUN

Türkiye Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Arasında 12 Temmuz 1947 Tarihinde Ankara'da İmzalanan "Türkiye'ye Yapılacak Yardım Hakkında Antlaşma"nın Onanmasına Dair Kanun.

KANUN NO: 5123

Madde: 1-Amerika Birleşik Devletleri tarafından Türkiye'ye yapılacak yardımın seklini tespit için Türkiye Hükümeti ABD emperyalizminin propagandasını yapma zorunluluğu bu hükümlerle yüklenilmiştir. Bu hüküm, öte yandan 5123 sayılı yasanın da hükmüdür. Yani TBMM, ABD'nin propagandasını yapmayı bu yasa ile kabul etmiştir.

198

HAKANTÜRK

kümeti ile ABD Hükümeti arasında 12 Temmuz 1947 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye'ye Yapılacak Yardım Hakkında Anlaşma" onanmıştır.

Madde: 2-Anlaşmanın 2'inci maddesi gereğince belirtilecek mali şartlara ve 5'inci maddesinde yazılı şekillerden birine göre alınacak paralar veya devlete mal edilecek yayınların kıymetleri bir taraftan gelir bütçesine gelir, diğer taraftan bütçe kanunlarına bağlı (A) işaretli cetvellerin ilgili kısımlarında açılacak özel bölümlere ödenecek kaydedilir para ve mal olduklarına göre nakden veya mahsuben harcanır.

Madde: 3- Bu kanun 12 Temmuz 1947 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Madde: 4-Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Ek: 4

"26 Mart 1976" Tarihli TÜRKİYE-ABD SAVUNMA İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI529

ABD ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin, Birleşmiş Milletler Anayasası'nın amaçlarına uygun olarak 51. Maddeyle öngörülen ferdi ve müşterek savunma için, tarafların yekdiğerinin hükümlerine tam saygı gösterilmesine dayanarak, savunma işbirliği gereğini kabul eden taraflar, kendi ülkelerinin güvenlik ve bağımsızlığının yanı sıra dünya barışını koruma isteklerini ve iki taraf NATO Antlaşmasına bağlı olduğu sürece, iki taraflı savunma işbirliğini sürdürmek NATO Antlaşmasının güvenlik ve savunmasıyla ilgili mükellefiyetlerini dikkat nazanna alarak, NATO Antlaşmasının üçüncü maddesi uyarınca, aşağıdaki anlaşmayı imzalamışlardır:

Madde: 1-Taraflar arasında savunma işbirliğini öngören bu anlaşma, tarafların bir diğèrinin mutlak hükümlerine tam saygı göstermesi esasına dayanmaktadır.

' 31 Mart 1976 Hürriyet

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

199

Madde 2- No 1: Bu anlaşma içindeki savunma işbirliği NATO Antlaşması içinde gösterilen mükellefiyetlerle sınırlanmaktadır.

No: 2: Tesisler ve tesislerdeki faaliyetler Türkiye Cumhuriyeti tarafından müsaade edilen maksatlar dışında kullanılmayacaktır.

Madde:3- No, 1: Nato Antlaşmasının üçüncü maddesiyle ve bu anlaşmayla ilgili hükümler gereğince Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ABD Hükümeti'nin, aşağıdaki tesislerde alınacak savunma tedbirlerini, karşılıklı kararlaştırılmış haber toplama sistem ve şebekelerinde, Kargaburun İstas-yonu'nda, İncirlik Tesisinde;

No: 2: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından tasvip edilen ve bu tesisler dışında kalan ABD teşkilatları ve tesislerinde komuta ve kontrol idaresi ve lojistik ve genel destek teşekkülleri bu anlaşmanın hükümlerine tabi olacaktır.

Madde: 4-No. 1: Bu anlaşmanın üçüncü maddesinin birinci paragrafında belirtilen tesisler, Türk Askeri Kuvvetleri tesisleridir. Tesislerin komutanı Türk olacaktır. Tesislerde Türk Bayrağı dalgalanacaktır.

No: 2: Tesislerdeki faaliyetler ve teknik çalışmalar Türkiye Cumhuriyeti tarafından tasvip edilmiş gayelerle müştereken düzenlenmiş programlar içinde yürütülecektir.

No. 3: Tesislerde ailelerin ikametgahları ve bununla ilgili yardım ve sosyal faaliyetler, üsler teknik çalışmaların cereyan ettiği bölgelerden mümkün olduğu nispetle ayrı tutulacaktır.

Madde: 5-No. 1: Tesis komutanının meşgul olacağı hususlar, üslerdeki teknik çalışmalar ve faaliyetlerin devamını sağlayacak olan kontrol, bu antlaşmanın dördüncü maddesinin ikinci paragrafında belirtildiği şekilde yapılacaktır.

Tesislerde Emniyet ve İdare: ABD Hükümeti'nin çalıştırdığı Türk sivil personelinin dışında kalan üslerdeki Türk personeli için mutlak komuta ve yardım ihtiyaçları, o bölgedeki Türk makamları ile ilişkiler.

No: 2: Bu komuta yetkisini kullanmak için de üs komutanı, bütün tesis için geçerli olacak direktifleri havi bir nizamname yayınlayacaktır.

No. 3: Amerika Hükümeti en yüksek rütbeli Amerikan subayını, her üsteki Amerikan Birliği komutanı olarak tayin edecek ve Amerikalı subay üs komutanı ile direkt temas etme niteliğini taşıyacaktır. Amerikan Bayrağı yüksek rütbeli Amerikan subayının bulunduğu genel karargahta dalgalanabilecektir.

No. 4: Yüksek rütbeli Amerikan Subayı: Üslerde Amerikan tabiiyetindeki personel malzeme ve desteğinin tesislerin idare ve kullanılışından, onların sağlık ve sosyal durumlarından mesul olacaktır. Üslerdeki Amerikan malzemesinin kullanılışında mesuliyetlerin ifası sırasında yüksek rütbeli Amerikan subayı bu anlaşmanın yedinci maddesinde belirtilen müşterek kullanma düzenine riayet edecektir.

No. 5: Üs komutanı ile yüksek rütbeli Amerikan subayı arasında çalışma ilişkileri ve düzeni hususundaki müzakerenin esası, her üssün özellikleri dikkate alınarak ortaklaşa düzenlenecektir.

Madde: 6- No. 1: Yetkili tesislerde kabul edilen teknik faaliyetler ve buna bağlı bakım hizmetleri Türk ve Amerikan personeli tarafından müştereken yürütülecektir. Bu maksatla Türk makamlar, bu kabil faaliyet, hizmet ve çalışmalar için ihtiyaç olan bütün gücün yüzde onbir ile yüzde ellisini karşılamak üzere Türk personelini görevlendirilecektir.

No. 2: Üslerdeki personel kadroları sadece Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından tasvip edilen gaye ve görevleri ifa ile vazifelendirilecektir. İnsan gücünün görev yapacağı mahallerin tespiti ve dağılımı, mevcut standart dokümanlarda belirtilen teknik özellikler ve mesleki ihtiyaçlar dikkate alınmak suretiyle müştereken kararlaştırılacaktır. Özel tesislerdeki personel ihtiyaçlarını karşılayacak Türk personeli miktar, tarafların karşılıklı anlaşmalarıyla takriben yüzde elli civarında olabilecektir.

No. 3: Bu maddenin birinci paragrafında bahsedilen yüzde 50 oranında kadro bulundurma hususuna Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti uymak istemediği takdirde, meydana gelecek boşluğu kapatmak maksadıyla Amerikan makamları Türklerin ortak çalışmadaki hakkını zedelemeksizin, Amerikan personelini görevlendirebilecektir. Türk persone-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

linin değiştirilmesi gibi, tasarlanan her değişikliğin doğuracağı neticeler, ilgili Amerikan makamlarına bir yıl önceden bildirilecektir.

No. 4: Buna ilaveten, üsler teknik faaliyetlerde personel yetiştirilmesi, karşılıklı kabul edilmiş programlardan üslerde görev alan ve alacak olan Türk personelinin ABD'de yetiştirilmesi, Amerikan Hükümeti tarafından karşılanacaktır. Bu anlaşmanın 19. Maddesine uygun olarak yetiştirilme mas-raflan, Amerika Birleşik Devletleri tarafından karşılanacaktır.

Madde: 7-No. 1: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından her üssün gayesi, görev mahalli ve müşterek işletilmesine verilen yetki daha sonra karşılıklı olarak teferruatına inilecektir. Her anlaşma askeri ve sivil personelin savunması için gerekli görülen başlıca malzemeler için, yetki verilmiş miktarları da içine alacaktır. Kabul edilen bu miktarlar ve savunma malzemelerinin miktarlarının arttırılması, 'ilgili Türk makamlarından daha önceden tasvip almayı gerektirecektir.

No. 2: Üslerde Amerikalılann hizmetinde görevlendirilen Türk sivil personeli de dahil olmak üzere, bu maddenin birinci paragrafında bahsi geçen yetkilerin sınırları içinde cereyan edecek değişiklikler, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti'nin ilgili makamları tarafından her üç ayda bir Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin ilgili makamlarına bir raporla bildirilecektir.

No. 3: Üs topraklarında tesisler ve bununla ilgili teşekküllerde yeni binaların inşası, yıkılması ve bu gibi taşınmazın cinsini değiştirecek şekilde modernleştirme faaliyetleriyle ilgili olarak, Türk makamlarının önceden tasvibinin alınması gerekmektedir.

No. 4: Birinci maddede tanımlanan başlıca malzemenin verim kapasitesini arttırmak, modern işletme kapasitesini yükseltmek ve belli başlı yeni malzeme getirilmesi daha önceden Türk makamlarının tasvibini almakla mümkün olacaktır.

No. 5: Diğer çeşitli inşaat, üste bakım faaliyetlerini yenileştirmeyi gaye edinen değişiklikler daha önceden bölge-

deki bakım imkanlarıyla yapılmış olanlar hariç olmak üzere, ilgili Türk makamlarının önceden izin vermesini icap ettirecektir.

Madde: 8-No. 1: Taraftar arasında yapılmış 19 Haziran 1951 tarihli NATO Antlaşması Kuvvetler Statüsü hükümleri ve bu maddenin daha sonra gelen maddeleri gereğince, Amerikan kuvvetlerinin malzemeleri ve makul ölçüde gıda ve ihtiyaç maddeleri ve Amerikan askeri kuvvetleri ve aileleri için özel açılmış dükkanlar, sivil Amerikalı personel ve aile efradı Türkiye'ye getirilip götürülebilir.

No. 2: Türkiye'ye silah ve cephane ithali, Türk makamlarının daha önceden tasvibi alınmak ve karşılık kararlaştırılan emniyet düzeni içinde yürütülecektir. Silah ve cephanelerin gümrük işlemleri için özel bir düzen tespit edilecektir. Gizli nitelikteki malzeme ve maddeler için gümrük kontrolü düzeni, taraflar arasında gerekli müzakerelerle tespit edilecektir.

No. 3: Başlıca malzemelerin Türkiye'ye ithaliyle ilgili olarak Türk makamlarının önceden haberdar edilmesini gerektirecektir.

No. 4: Bu anlaşma çerçevesinde faaliyetler ve üslerin çalışması devam ettiği sürece, üslerdeki faaliyetler için gerekli olan silah cephane ve belli başlı malzemeler, tarafların yetkili makamları tarafından önceden Türkiye'den çıkarılmayacak ve NATO görevini tehlikeye düşürecek bir taşınma nakil yapılmayacaktır.

No. 5: Malzeme, gıda maddeleri ve diğerlerinin ithali, ihracı ve dahilde yer değiştirmesi, ilgili Türk makamlarına liste halinde bildirecektir.

Madde 9- Üslere getirilecek olanlarla ilgili müsaade nizamnamesi ilgili makamların yetkileri tarafından karşılıklı olarak kararlaştırılacaktır.

Madde 10-Üslerde daha önce programlanmış bilgisayarların verimi de dahil olmak üzere, bütün haber toplama malumatı, karşılıklı varılan karar düzeni yönetmeliği içinde iki hükümet tarafından bütünüyle paylaşılacaktır. İlgili Amerikan ve Türk yetkili makamları müştereken bir haber alma (Entelijans) geliştirecek ve bu teknik, haber alma faa-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

203

liyet ve mesuliyetlerinde belli başlı çalışma görevlerinin esası olacaktır.

Madde: 11- Bu anlaşma ile çalışmasına yetki verilen üslerdeki faaliyetlerin gerek üslerde, gerek diğer mahalli askeri kuvvetler ve sivil faaliyetlerin arasında bir müdahaleye sebep teşkil etmeyecek şekilde koordine edilmesi ve can, mal kaybına yol açmasından kaçınılmalıdır. Üsler ve mahalli (o bölgelerdeki) askeri-sivil tesisler arasında herhangi bir karışıklığı ortadan kaldıracak gerekli tedbirlerin alınmasında işbirliği yapacaklardır.

Madde 12-No. 1: Bu anlaşma çerçevesi içinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından ABD Hükümeti'ne ayrılmış arazinin kullanılması, gerekli tadilat, kolaylıklar ve geçiş hakları Amerika Birleşik Devletleri'ne bedelsiz ve talepte bulunmaksızın bu anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren sağlanmış olacak, ancak bu arazilerde Türkiye Cumhuriyeti'nin arazi sahipliği, kullanıma, kolaylıkla ve geçiş hakları ihlal edilmeyecektir.

No. 2: Bu maddesinin hükümleri, bu anlaşma gereğince ABD Hükümeti'ne sağlanan bazı hak ve kolaylıklar yüzünden, özel arazi sahiplerinin ortaya çıkacak bazı taleplerini karşılamak amacıyla Amerikan Hükümeti'ni mükellefiyetten sıyırmış (kurtarmış) olmayacaktır.

No. 4: Bu anlaşmanın feshinde veya tesislerin faaliyetleri sona erdiğinde bu maddenin ikinci paragrafında bahsi geçen mülk, Türkiye Cumhuriyeti temsilcilerine devredilecektir. İlgili makamlar bu mal ve mülkün hediye değeri olup olmadığını karşılıklı olarak kararlaştıracaklardır. Bu halde, iki hükümet arasında daha önceden yapılmış uygulamalar dikkate alınarak bakiye kıymeti (değeri), miktan karşılıklı anlaşma ile tespit edilerek Amerikan Hükümeti'nce tazmini cihetine gidilecektir.

No. 5: Bu anlaşma gereğince Amerikan Hükümeti tarafından veya ABD Hükümeti adına Türkiye'ye ithal edilmiş veyahut Türkiye'den temin edilen, malzeme maddelerine sahip olma yolunda öncelik hakkı, Türkiye Cumhuriyeti'ne verilecektir. Böyle bir durum vukuunda bahsi geçen mal-

204

HAKANTÜRK

zeme ve maddeler, ABD Hükümeti tarafından teslim edilecektir.

Madde 13-No. 1: Bu maddenin ikinci ve üçüncü paragrafı hariç olmak üzere bu anlaşmanın 19 maddesinin 1. Paragrafında öngörülen gayeye uyularak, müşterek kararlaştırılan inşaatların masrafı, bakımı ve faaliyetlerin masrafı modernize tadilatı, tamirâtı ABD Hükümeti tarafından karşılanacaktır.

No. 2: ABD Hükümeti kendi personelinin masrafını ödeyecektir.

No. 3: Türk personelin ikamet barakaları, yemek yeme bölümleri ve sosyal bakım münhasıran Türk personeli tarafından kullanılan binaların bakım ve tamir masrafları Türk Hükümeti tarafından karşılanacaktır.

No. 4: Üs hudutları içinde kullanılmak maksadıyla mahalli belediye hizmetlerinin karşılıklı anlaşma ile müştereken temininden doğacak masraflar, ABD Hükümeti tarafından karşılanacaktır.

Madde: 14- Bu anlaşma maksadına hizmet edecek malzeme ve çeşitli teçhizat için hizmetler, ve sivil işçilere ABD Hükümeti tarafından görülen ihtiyaç, azami ölçüde Türkiye'den temin edilmeye çalışılacaktır. Bu prensibin uygulanması için taraflar birbiriyle müzakere edeceklerdir.

Madde: 15- Bu anlaşmanın çerçevesi içinde görevlendirilmiş ve Türkiye Cumhuriyeti toprakları üzerinde üslenmiş bulunan ABD askeri kuvvetleri ve sivil personel ve aileleri, tarafların imzalandıktan 19 Haziran 1951 tarihli NATO Kuvvetler Statüsü Anlaşmasına tabi olacaktır.

Madde 16- Türkiye'de müşterek kullanılması planlanmış muhabere sistemi (Tropo scatter and line of sight) üzerinde taraflar anlaşacaklardır.

Madde: 17-Türk toprakları üzerinde faaliyetleri NATO Savunma planına göre tespit edilmiş uçak filolarının destek ünitelerinin Türkiye'ye geliş ve gidişleri ve üslenmeleri, müştereken kararlaştırılan anlaşmalarla yürütülecektir.

Madde: 18- Montreaux Antlaşması'nın hükümleri saklı tutulacaktır.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

205

Madde 19-No. 1: NATO Antlaşması'nın üçüncü maddesine karşılıklı savunma işbirliği ve Türk savunma birliğini daha fazla geliştirmek için araçlarının hizmetlerinin ve askeri teknik eğitimin temini için gerekli finansmanı sağlayacaktır. Türk Hükümeti'ne sağlanacak savunma desteği, yardım alan diğer ülkelerde tatbik edilen genel şartlara ve mükellefiyetlere uygun olacaktır.

No. 2: ABD Hükümeti, bu anlaşmanın ilk dört yılı içinde, hibe, kredi ve ödünç olmak üzere bir milyar dolar tutarında savunma malzemesini Türkiye'ye verecektir. Bu meblağ, iki hükümetin yetkilileri tarafından kabul edilen yıllık program çerçevesinde, bu dört yıllık süre içinde eşit miktarlarda bölünmek sureti ile taksim edilerek ödenecektir. Başka hususta anlaşmaya varılmadığı takdirde bahsi geçen yekun miktarın yüzde 25'ine tekabül eden 250 milyon dolar, tahsisatı yapılmış dört yıl içinde hazır olacaktır. İlk yıl için hibe miktarı 75 milyon dolar olacak ve dört yıl içinde toplam yekun hibe miktarı 200 milyondan az olmayacaktır. Bu pasajda sağlanan krediler ve garantili borçların faiz hadleri, diğer NATO ülkelerine sağlanan yabancı askeri malzeme satışları ve diğer garantili borçların faizlerine uygun benzer olacaktır. Bu maddenin birinci paragrafında kararlaştırılan gayelere ilave olarak, ABD Hükümeti, Yabancı Askeri Malzeme Satış Kanunu içinde peşin para ile satış, bakım ücretleri, yedek parçalar, malzemeler ve Türkiye Cumhuriyetine gönderilen savunma malzemeleri ve bakım işlemleri için teknik bilgiler, bunların miktar ve gönderilme şartları, karşılıklı anlaşma ile varılan bu anlaşma hükümleri süresince Amerikan Hükümeti tarafından sağlanmak amacı ile hazır olacaktır.

No. 3: Bu anlaşma hükümlerinin tamamlanmasından asgari bir yıl önce ve bu maddenin ikinci paragrafındaki savunma destek programında ve 21'nci maddenin birinci paragrafında kararlaştırılmış diğer paragraflarda, taraflar düzenlenen usuller gereğince, daha sonraki devreler için, savunma destek programlarının tertiplenmesi hususunda müzakerede bulunacaklardır. Bu müzakerelerin anlaşmaya varması suya düşerse ve daha sonraki programların, bir

206

HAKANTÜRK

önceki programın hitamında tatbikata girmesi mümkün olmazsa, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, bu anlaşmanın geçerliğini uzatmayabilir. Bu durumda, 21'nci maddenin 6'nci paragrafındaki hükümler, anlaşmadan çekilmiş olup fesh etmek için uygulanacaktır.

Madde 20-No. 1: Bu anlaşma hükümleri içinde savunma işbirliğinin uygulanmasını sağlamak için, iki hükümetin yetkili makamları, bu anlaşmanın metni ve ruhuna uygun olarak, uygulanması sırasında meydana gelecek anlaşmazlıkların çözümlenmesinde süratle temas ederek müzakerede bulunacaklardır.

No. 2: Hükümetlerin ilgili makamlarına sunulan anlaşmazlıkların iki aylık bir süre içinde çözümlenmemesi halinde, her iki taraf da, anlaşmazlıklar halledilinceye kadar özel faaliyetlerin durdurulması için 30 günlük bir mühlet tanıyacaktır. Bu gibi hallerde, taraflar, anlaşmazlık konusu olmayan faaliyetlerin tatil edilmemesini sağlayacaklardır.

Madde 21- No. 1: Bu anlaşma iki tarafın kendilerini ilgilendiren hukuki usulün tamamlanmasını müteakip tasviplerini belirten nota teatisinden sonra yürürlüğe girecektir. Bu anlaşma 4 sene yürürlükte kalacak ve 19. Maddenin 3'üncü paragrafındaki anlaşma geçerliliğini uzatmak isteme halinde dört yıllık yeni bir devre için yürürlükte olacaktır.

No. 2: Bu anlaşma süresi içinde, taraflar muhtemel değişiklikleri getirmek maksadıyla, bir diğeri ise istedikleri an müzakere edebileceklerdir.

No. 3: Taraflardan herhangi biri, bir yıl önceden yazı ile bu anlaşmayı feshedebilir.

No. 4: Dört yıllık bu anlaşma süresinde taraflardan biri 19'uncu madde 3'üncü paragrafında belirtildiği gibi, geliştireceği savunma destek programında bu anlaşma hükümlerine riayet etmeyebilir veya etmeye muktedir olmadığı takdirde, o taraf iki hükümet arasında müzakere çağrısında bulunabilir. Üç aylık süre içinde anlaşmaya ulaşılmadığı takdirde, arzu eden taraf 30 gün önceden yazı ile bildirmek kaydıyla bu anlaşmayı feshedebilir.

No. 5: Bu anlaşmanın uzatılmaması ya da feshedilmesi halinde, 19'uncu madde altındaki savunma destek hü-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

207

kümleri fesih ve anlaşmanın uzatılması tarihinden itibaren yürürlükten kalkmış olacaktır. Bu durumda, bu tarihten önce yüklenilmiş savunma hizmetleri ve malzemeler ile bunları satış kontratlarını sağlayacak fonlar durdurulmaya-caktır.

No. 6: Fesh edilme veya bu anlaşmanın uzatılması halinde, ABD Hükümeti fesh edilme ve uzatılma tarihinden bir sene içinde geri çekilme ve fesih faaliyetini tamamlamak ve bu süre içinde nizami bir çekiliş ve feshi sağlamak amacıyla bu anlaşma yürürlükte addedilecektir.530

Ek: 5

29 Mart 1980 Tarihli

TÜRKİYE-ABD SAVUNMA VE EKONOMİK İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI SEİA531

"Türkiye Cumhuriyeti ile ABD hükümetleri, Birleşmiş Milletler Yasasının amaç ve ilkelerine bağlılıklarını yeniden teyit ederek; Aralarındaki ilişki ve işbirliğinin demokrasi, insan hakları, adalet ve sosyal gelişme ilkelerine dayandığı kabul ederek: Ülkelerin, güvenlik ve bağımsızlıklarını sürdürme ve halklarının hayat seviyelerini yükseltme arzularını ifade ederek;Bütün alanlarda olduğu gibi ekonomik ve buna ilişkin bilimsel ve teknolojik işbirliğine, bir yandan ikili düzeyde diğer yandan Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı'nın üyeleri olarak devam etme ve aralarındaki savunma işbirliğini Kuzey Atlantik Antlaşması çerçevesi içindeki ortaklar olarak geliştirme isteklerini belirterek: Dünya barışının güçlenmesine katkıda bulunmaya kararlılıklarını teyit ederek: Yeterli bir savunma düzeyinin sürdürülmesi ilkesinin, dünya barış ve istikrarının korunması için önemli bir unsur teşkil ettiğini göz önünde bulundurarak: Silahsızlanma çabalarının hazırlanmasına olan inançların ve bu sürece katkıda bulunmaya karşılıklı isteklerini ifade ederek: Süregelen dostluklarına dayanarak

530 Türkiye'nin yürürlükten kaldırdığı anlaşma, bizim zararlarımıza karşın, ABD'nin çıkarları açısından, ABD tarafından yürürlükte sayılmaktadır. Türk Dışişleri Bakanı, böyle bir anlaşmayı imzalamaktan çekinmemiştir.

531 1-3 Mayıs 1980 tarihli Milliyet Gazetesi'nden alınmıştır.

208

HAKANTÜRK

ve Kuzey Atlantik Antlaşması alanının güvenlik ve savunmasına ilişkin yükümlülüklerinin bilinci içinde ve Kuzey Atlantik Antlaşmasının ikinci ve üçüncü maddelerine uygun olarak: Aşağıdaki hususlarda anlaşmaya varmışlardır:

Madde 1: Taraflar, aralarında iki ülkeyi ilgilendiren ekonomik, savunma ve bunlara ilişkin bilimsel ve teknik konuları da içeren yakın işbirliğini sürdürecektir ve geliştireceklerdir.

T.C ve ABD hükümetler, bu alanlardaki işbirliğini devamlı olarak gözden geçirecekler ve bu işbirliğini geliştirmek için gereken önlemleri saptayacak ve uygulayacaklardır.

Bu amaçlarla, düzey ve zamanı her iki hükümet arasında karşılıklı olarak kararlaştırılacak istişarelerde bulunulacaktır.

Madde 2: Taraflar, ekonomik ve savunma konularında yakın ilişkiler içerisinde olduğunu ve sağlam bir savunmanın sağlam ekonomiye dayandığı gerçeğini kabul ederek ve Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı'nın üyeleri olarak karşılıklı sorumluluklarını yerine getirebilmek için birbirlerine yardım etmek amacıyla, Kuzey Atlantik Antlaşması'nın ikinci maddesinde öngörüldüğü ve teknolojik ilişkileri de kapsayacak biçimde geliştirmeye azami ölçüde çaba göstereceklerdir.632

Bu amaçla, Birleşik Devletler Hükümeti, Türkiye'nin kalkınma çabalarına, karşılıklı mutabakata varılmış mali ve teknik yardımları sağlamak için elinden gelen her türlü çabayı gösterecektir.

Madde 3: Kuzey Atlantik Antlaşmasının üçüncü maddesi çerçevesinden, iki hükümet arasındaki karşılıklı güvenlik işbirliğinin güçlendirilmesi amacıyla, Birleşik Devletler Hükümeti, T.C Hükümetine karşılıklı mutabık kalınacak programlara uygun olarak, savunma malzemesi, hizmetleri ve eğitimi sağlamak için elinden gelen her türlü çabayı gösterecektir. Bu alandaki işbirliği bir numaralı Savunma

532 Bunun bir aldatma olduğunu aradan geçen 13 yıl göstermiştir. ABD'ne ekonomik, ne teknolojik ve ne de sınıai bilimsel ilişki kurmuş ne de yardım etmiştir. F-16 Projesi'nin amacı başkadır. Çünkü her zaman olduğu gibi bunları "elinden geldiğince" yapacaktır.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

209

Destegi Tamamlayıcı Anlaşması'na uygun olarak yürütülecektir.

Madde 4: Bu anlaşmanın ikinci maddesinin ruhuna uygun olarak ve tarafların elde edecekleri karşılıklı yararların bilinci içinde TC ve ABD Hükümetleri, uygun savunma malzemelerinin üretiminde ve satın alınmasında, işbirliği imkanlarını araştıracaklardır. Taraflar yukarıda belirtilen Ekonomik ve Savunma İşbirliği alanlarında ortak yatırımları teşvik etmeyi üstleneceklerdir.

Bu amaçla Birleşik Devletler Hükümeti, savunma malzemesi ve teçhizatının Türkiye'de üretiminin, bakımının, onanmasının ve modernizasyonunun geliştirilmesini amaçlayan karşılıklı mutabık kalınmış çabalarda ve TC Hükümetine yardım ve yeni savunma üretimi projelerinin geliştirilmesini ve savunma malzemesi alanındaki iki yönlü ticareti teşvik edecektir.

Bu işbirliği 2 numaralı Savunma Sanayii İşbirliği Tamamlayıcı Anlaşmasına uygun olarak yürütülecektir.

Madde 5: 1-TC Hükümeti, ABD Hükümeti'nin belirli Türk Silahlı Kuvvetleri tesislerinde müşterek savunma tedbirlerine katılmasına izin verir.

2-Tesislerin faaliyetleri ve teknik işletilmeleri, karşılıklı mutabık kalınmış amaçlara ve programlara uygun olarak yürütülecektir.

3-Bu anlaşmanın amaçları için Türkiye Cumhuriyeti top-raklannda bulunan veya atanmış Amerika kuvvet ve sivil unsuruna ve bunların yakınlarına 19 Haziran 1951 tarihli "Kuzey Atlantik Antlaşması'na taraf devletler arasında kuvvetlerinin statüsüne dair sözleşme" uygulanacaktır.

4-Bu anlaşmada öngörülen savunma işbirliğinin şümulü, Kuzey Atlantik Antlaşması'ndan doğan yükümlülükler ile sınırlı olacaktır.

5-Bu işbirliği, 3 numaralı Tesisler Tamamlayıcı Antlaşması'na uygun olarak yürütülecektir.

Madde 6: Tarafların egemen eşitliği ilkesini dikkatle alarak, anlaşma ve onun tamamlayıcı anlaşmaları hükümlerinin karşılıklı esasına dayalı olarak yürütülmesi amacıyla, taraflar aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır.

210

HAKANTÜRK

a-Güvenlik yardımı ve diğer ilişkin konular da dahil olmak üzere, yetkili Birleşik Devletler askeri makamları ile bilgi değişimi, işbirliği ve iki tarafı da ilgilendiren diğer savunma konularında irtibatı idame ettirmek amacıyla T.C Hükümeti, ABD'deki Büyükelçiliği bünyesinde bir askeri irtibat bürosu bulundurabilecektir.

b-Aynı şekilde Birleşik Devletler Hükümeti de, TC Hükümeti'nin yetkili makamlarıyla benzer faaliyetlerin yürütülmesi için Türkiye'de kendi kuruluşunu bulundurabilir.

Madde 7: 1-Bu anlaşma ve ona bağlı tamamlayıcı anlaşmalar 5 yıl süreyle geçerli olacaktır. Taraflardan biri, bu ilk 5 yıllık sürenin bitiminden 3 ay önce, bu anlaşmanın feshini ihbar etmediği takdirde, Tarafların mutabıkıyla yahut müteakip her yılın bitiminden üç ay önce, Taraflardan birinin fesih ihbanında bulunması suretiyle sona erdirilin-ceye kadar, birer yıl süreyle yürürlükte kalmaya devam edecektir.533

2-Bu anlaşma ve buna bağlı tamamlayıcı anlaşmaların uygulanması veya yorumlanması ile ilgili olarak anlaşmazlık ortaya çıktığı takdirde, taraflar, meseleyi çözümlenmek üzere derhal istişarelere başlayacaklardır.

3-Taraflardan herhangi biri gerekli gördüğü takdirde yazılı olarak, anlaşmanın veya buna bağlı tamamlayıcı anlaşmaların herhangi birinin tadilini veya gözden geçirilmesini önerebilecektir. Bu durumda derhal istişarelere başlanacaktır. Üç ay içinde sonuç alınamazsa, Taraflardan herhangi biri, 30 günlük yazılı bir bildirimle, anlaşmayı veya uyuşmazlık konusu tamamlayıcı anlaşmayı sona erdirebilecektir.

4-Taraflardan birinin, diğer tarafın anlaşma veya tamamlayıcı anlaşmaların hükümlerine uymadığı veya uymadığı sonucuna varması haline, yazılı olarak istişare önerisinde bulunabilir ve bu istişareler derhal başlar. 30 gün içinde bir sonuca vanlamaz ise, taraflardan herhangi biri 30 günlük bir yazılı bildirim ile bu anlaşmayı veya bu anlaş-

533 1980 tarihli anlaşma, işte bu hükme dayanılarak 2000'li yıllarda dek ABD istemediği sürece yürürlükte kalacaktır. Bizim istememiz mi? O'nu dikkate alan olur mu ki?

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

211

manın geçerliğine hanel getirmeksizin, tamamlayıcı anlaşmalardan herhangi birini sona erdirebilir.

Madde 8: Bu anlaşma ve buna bağlı tamamlayıcı anlaşmalar her iki tarafın kendi hukuki usullerine uygun olarak, onaylarını bildiren notaların teati edildiği tarihte yürürlüğe girecektir.

Madde 9: Türkçe ve İngilizce örnekleri aynı derecede geçerli olmak üzere 29 mart 1980 günü Ankara'da 2 nüsha olarak yapılmıştır.

İNO'LU TAMAMLAYICI ANLAŞMA

Madde 1-TC ve ABD Hükümetleri arasındaki Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması'nın üçüncü maddesine uygun olarak, Birleşik Devletleri Hükümeti Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyon ve idame programına ihtiyacı olduğunu kabul eder. İki hükümet arasındaki güven ve işbirliğini arttırmak amacıyla Birleşik Devletler Hükümeti, TC Hükümetine savunma desteği (Savunma malzemesi hizmetleri ve eğitimi sağlamak ve mümkün olabilecek en iyi koşullar ile bu 5 yıllık tedarik programını içeren modernizasyon ve bakım programının hedeflerine ulaşması için, TC Hükümetine askeri yardım sağlamak üzere elinden gelen her türlü gayreti göstermeyi taahhüt eder.

Madde 2-Taraflar, uzun vadeli savunma planlamasının, askeri kuvvet planlamasının ve modernizasyonun vazgeçilmez bir unsuru olduğunu göz önünde bulundurarak, T.C. Hükümetine, savunma desteği ihtiyaçlarını Birleşik Devletler kaynaklarından karşılaması için, sağlanabilecek kaynakların en etkin biçimde kullanılmasını kolaylaştırmak amacıyla, Ankara'da, bundan böyle ortak komisyon olarak anılacak ortak bir Türk-Amerikan Savunma Desteği Komisyonu kuracaklardır.

Madde 3-Ortak komisyon yüksek düzeydeki Türk ve Amerikan temsilcilerinden oluşacaktır ve bu komisyonun iki ülkeden her biri general rütbesinde ortak başkanları olacaktır. Ortak komisyonun ortak çalışma usulleri ve idari düzenlemeleri karşılıklı anlaşma ile daha ayrıntılı olarak saptanacaktır. Anılan usuller ve düzenlemeler ortak komisyonun iki

212

HAKANTÜRK

ülkenin askeri örgütleri arasında mevcut muhabere ve koordinasyon yollarını tamamlayıcı mahiyette olacaktır.

Madde 4: Ortak komisyon, Türk makamlarıca, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne terettüp eden NATO görevlileri göz önünde bulundurularak hazırlanmış olan savunma kalemleri listesine istinaden:

a-Çeşitli savunma kalemlerinin fiyatlarını ve özellikle hibe yardımı, ihtiyaç fazlası stokları kredi veya kira, askeri yardım alan 3. Ülkelerden devir ve mümkün olabilecek diğer bütün yollardan elde edilebilmesi olasılıklarını dikkate alarak, döner beş yıllık tedarik programlarının düzenli uygulanması için tasviyele geliştirecektir.

b-Birleşik Devletler kaynaklarından sağlanabilecek askeri yardım düzeyini dikkate alacak, Türk Hükümetinin vereceği akçalı planlama verileriyle uyumlu biçimde, 5 yıllık tedarik programlarına dayalı, yıllık tedarik programı hazırlayacak.

c-Beş yıllık döner tedarik programına dayanan yıllık tedarik programını Birleşik Devletlerden sağlanacak yıllık askeri yardım miktarı dahil, her iki hükümetin yetkili makamlarına tavsiye edecek ve bu makamlar nezdinde destekleyecektir.

Madde 5: Ortak komisyonca tasviye edilen döner beş yıllık tedarik programının uygulanması için, Birleşik Devletler Hükümet İhtiyaç fazlası savunma malzemesi sağlamaya ve savunma teçhizatını ödünç veya kira yoluyla vermeye çalışacaktır. Birleşik Devletler Hükümeti Amerikan Güvenlik Yardımı Yasası'nda bulunan yıllık yetki ve tahsirlere bağlı olarak, TC Hükümeti'ne askeri yardım sağlayacaktır. Ayrıca, her iki ülke, diğer NATO müttefiklerinin Döner Beş Yıllık Tedarik Programının gerçekleştirilmesine katkısını teşvik etmek için işbirliği halinde çaba göstereceklerdir.

Madde 6: Nakit ödeme veya yabancı askeri satışlar kredileri yoluyla sağlanan savunma malzemeleri ve hizmetlerinin ücretleri uygulanabilir Amerikan mevzuatının elverdiği en düşük fiyat düzeyinde olacaktır.

Madde 7: Birleşik Devletler Hükümeti savunma malzemelerinin T.C Hükümetine teslimine yüksek öncelik verecektir.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

213

Madde 8: Bu tamamlayıcı Anlaşma yürürlüğe girişinden itibaren 5 yıl süre ile geçerli olacaktır. Taraflardan biri, diğer tarafa bu ilk beş yıllık sürenin bitiminden 3 ay önce bu anlaşmanın feshini ihbar etmediği takdirde, tarafların mutabakatıyla, yahut müteakip her yılın bitiminden 3 ay önce, taraflardan birinin fesih ihbanda bulunması suretiyle sona erdirinceye kadar, birer yıl süre ile yürürlükte kalmaya devam edecektir.

2 NO'LU TAMAMLAYICI ANLAŞMA

T.C ve Abd hükümetleri, araştırma, geliştirme, üretim, tedarik ve lojistik destek alanlarında, müessir işbirliği yoluyla, karşılıklı savunma yeteneklerini ve bir bütün olarak Kuzey Atlantik İttifakı'nın savunma yeteneğini güçlendirmek arzusu ile.

Daha yüksek bir savunma imalatı yeteneğinin, güçlü savunma gayretlerinin ayrılmaz bir parçası olduğuna inanarak.

Köklü bir güvenlik ilişkisinin ahenkli ekonomik ilişkilerle desteklendiği gerçeğini göz önünde tutarak.

Ekonominin ve yeni teknolojilerin tatbikinin savunma konuları üzerindeki artan etkisini dikkate alarak. NATO ülkelerinin ileri sını ve teknolojik yeteneklerini geliştirmek ve sürdürmek ve mevcut kaynakların daha akılcı kullanımını, teçhizat ve hizmetlerin standartlaştırılmasını ve karşılıklı kullanılabilirliğini, daha fazla bilgi teatisini ve daha uyumlu tedarik siyasetleri izlenmesini sağlamak yolundaki çabalannı nazarı itibara alarak, aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır.

Madde 1: 1.Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve ABD Hükümeti, savunma teçhizatı üretim ve bakım yeteneklerini artırabilmek ve silahlı kuvvetlerinin kendi ve ortak savun-malan için ihtiyaç duyulan modern silah ve teçhizatı daha ekonomik ve verimli şekilde elde edebilmeleri için işbirliğinde bulunacaklardır.

2.Bu amaçla, her iki hükümet de karşılıklı savunma malzemesi tedarikini ve savunma alanında teknolojik bilgilerin karşılıklı akışını kolaylaştırmaya çalışacaklardır. Ayrıca sa-

214

HAKANTÜRK

vunma teçhizatı ve hizmetlerinin tedariki için piyasa imkanları sağlamaya ve savunma teçhizatının ortak üretimi ile savunma araştırma ve geliştirmesinde işbirliğini artırmaya ve kolaylaştırmaya ve savunma teknolojilerinde bilgi alışverişi programlarını genişletmeye çalışacaklardır.

3.Bu tamamlayıcı anlaşma, konvansiyonel savunma teçhizatının araştırma, geliştirme, üretim, tedarik ve lojistik desteği hususlarında mümkün olan ikili işbirliği alanlarını kapsar. Bu tamamlayıcı anlaşma uyanca alınacak tedbirler, Milli Silah Müdürleri Konferansı (CNAD), Bağımsız Avrupa Program Gurubu (IEPG) ve NATO (SNLC) çalışmalarını tamamlayıcı veya bu çalışmalar ile uyumlu olacaktır. Bu nedenle, IEPG ile ABD hükümeti arasında yapılan anlaşmalarda bu tamamlayıcı anlaşma arasında muhtemel bir uyumsuzluk halinde taraflar bu anlaşmanın tadili amacıyla istişarede bulunmayı kabul ederler.

4. Her iki hükümet, ilgili kanunlarına ve mevzuatlarına uygun olarak, ortak araştırma ve geliştirme için yapılacak bütün taleplere ve ittifak içinde teçhizat ve hizmetlerin stan-dardizasyonu ve veya karşılıklı kullanılabilirliğini artırmayı amaçlayan imalat ve tedarik taleplerine en yüksek önemi verecektir.

6. Her iki hükümet, bu anlaşmanın uygulanması için ayrıntılı usul üzerinde anlaşmaya varacaklardır. Bu usuller, aşağıdaki hususleri kapsayacaktır.

a. Teklifler, "Yerli malı satın alınmasına" ilişkin kanun ve mevzuattaki fiyat fark göstergeleri ve ithal vergileri bedelleri uygulanmadan değerlendirilecektir.

b. Her iki ülkedeki vasıflı sınai ve kamusal kaynaklar azami ölçüde nazarı itibara alınacaktır.

c. Tekliflerin, satın alan hükümetin performans, kalite, teslim ve fiyat bakımından uygulanabilecek şartlarını karşılama gerekecektir.

7. Milli savunma gereklerini göstermek amacı ile bu tamamlayıcı anlaşma çerçevesinde yapılacak karşılıklı savunma malzemesi tedarik kapsamı dışında tutacak herhangi bir malzeme kalemi, mümkün olan en kısa süre içinde, Türk Milli Savunma Bakanlığı ve ABD Savunma Bakanlığı sevi-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

215

yesinde kendi ülkeleri için düzenlenecek listelerde gösterilecektir. Söz konusu listeler sürekli olarak gözden geçirilecek ve yalnızca anılan seviyede değiştirilebilecektir.

8. Her iki hükümet, bu tamamlayıcı anlaşma çerçevesinde satın alınmış olan teknik bilgi paketlerinin, mülkiyet haklarını elinde bulunduran veya kontrol edenlerin ön mutabakatı olmadan ihale ve geleceğe yönelik savunma amaçlı mukavelelerin icrası dışındaki başka bir maksatla kullanılmayacağını ve söz konusu mülkiyet haklarının veya teknik bilgi paketlerinde bulunan imtiyazlı, mahfuz veya gizlilik dereceli olan veri ve bilgilerin en iyi şekilde korunacağını garanti edecektir. Teknik bilgi paketleri bunların menşei olan hükümetin yazılı rızası olmadan üçüncü bir ülkeye veya herhangi bir alıcıya hiçbir suretle verilmeyecektir.

9. Aksine mutabakat olmadıkça, bu tamamlayıcı Anlaşma çerçevesinde sağlanan savunma malzemeleri veya teknik bilgilerin ve bu bilgilerle imal edilen savunma malzemelerinin üçüncü taraflara devri, savunma malzemelerini ve teknik bilgileri sağlamış olan hükümetin mutabakatına tabi olacaktır.

10. Satın alan hükümetin talebi üzerine, bu tamamlayıcı anlaşma uyanca satılan savunma teçhizatı kalemlerinin müteakip lojistik desteğine ilişkin düzenleme ve usuller ihdas olunacaktır. Her iki hükümet kendi savunma lojistik sistemlerini ve kaynaklarını gerektiği ve mutabık kalındığı üzere, bu amaç için hazır bulunduracaklardır.

Madde 2: 1. Birleşik Devletler Hükümeti, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ne, silah ve mühimmat dahil, savunma malzeme ve teçhizatı üretimi, bakımı, onarımı ve yenileştirilmesi için Türk Hükümetinin öncelikleri ışığında üzerinde karşılıklı mutabık kalınabilecek yardımları sağlayacaktır.

2. Türk Sanayii'nin üretim kapasitesinde artış meydana getirmek amacı ile, karşılıklı mutabık kalınmış savunma imalatı projeleri hazırlanacaktır. Bu projeler, yalnızca Türkiye tarafından, ortak Türk-ABD uyumlu imalat projeleri olarak veya diğer NATO üyesi ve dost ülkelerin katılacağı çok taraflı projeler olarak tahakkuk ettirilebilecektir.

216

HAKANTÜRK

Madde 3: Hükümetlerden her biri, bu anlaşma uyarınca, bakım onarım ve yenileştirme için kendi ülkesine gönderilen teçhizat ve malzemenin gümrük vergi ve resimleri veya benzeri ücretlerden muaf olarak ithal ve ihracına müsaade edecektir.

Madde 4: 1. Birleşik Devletler Hükümeti, savunma teçhizat imalatının geliştirilmesi ve NATO ittifakına ait ve hizmetlerin rasyonalizasyon ve karşılıklı kullanılabilirliğinin artırılması amacı ile Türkiye Cumhuriyetine sınai mülkiyet hakları sağlayacak veya mümkün olan hallerde hiçbir ücret almadan veya herhangi bir NATO ülkesine uygulanan şartlardan daha ağır olmamak kaydı ile bu hakları elde etmesi için T.C. hükümetine yardım edecektir.

2. Birleşik Devletler hükümeti, mümkün olan ölçüde ve karşılıklılık esası üzerinden, T.C. Hükümetine karşı araştırma, geliştirme masrafları ve tekerrür etmeyen üretim masrafları hakkında taleplerinden feragat edecektir.

Madde 5: 1. Hükümetlerden her biri, bu tamamlayıcı anlaşmayı kendi ülkesindeki ilgili sanayilerin dikkatine sunacak ve uygulanması hususunda gereken şekilde yol gösterecektir. Her iki hükümet, sanayilerin gizlilik

dereceli bilgilerin güvenliği ve korumasına ait mevzuata uymasını temin için gereken bütün tedbirleri alacaklardır.

2. Bu Tamamlayıcı Anlaşmanın uygulanması, tam sınıai katılmayı içerecektir. Buna göre, hükümetler kendi tedarik ve ihtiyaç dairelerini, bu tamamlayıcı anlaşmanın amaç ve ilkelerinden haberdar edeceklerdir.534

Madde 6: 1. Bu Tamamlayıcı Anlaşmanın uygulanmasıyla ilgili olarak verilen her türlü malzeme, plan, şartname ve bilgiler bunları veren hükümet tarafından güvenlik nedenleriyle gizlilik derecesine tabi tutulduğu ölçüde, diğer hükümet de eş düşen bir gizlilik derecesini devam ettirecek ve gizlilik derecesi koyan hükümetin kullandıklarına eşdeğerde güvenlik tedbirleri uygulanacaktır.

2. Bir hükümetten diğerine, gizli kalacak veya diğer hükümet tarafından gerekli görülecek şekilde, bilgilerin ifşası-

534 Ekonomik, sınıai ve askeri durumumuzla ilgili bilgileri verme yükümlülüğü bağımsızlığımızın gölgelemesi değil midir?

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

217

nın önlenmesini temin edecek olan eşdeğer bir gizlilik derecesi tayin edilecektir. Arzu edilen korumayı sağlamada yardımcı olmak üzere, hükümetlerden her biri, verilen bu çeşitli bilgileri, bilginin kaynağını, bilginin bu Tamamlayıcı Anlaşmayla ilgili olduğu ve gizli kaydıyla verildiğini gösteren bir ifadeyle işaretleyecektir.

Madde 7: Bu anlaşma, karşılıklı mutabık kalınan programlar uyarınca uygulanacaktır. Bu amaçla, her iki hükümet, yetkili makamları işbirliği yapacaklardır. İki hükümet bu antlaşma ekinde tanımlanacak programları ve projeleri, Türkiye için, mümkün olan en az masrafla uygulama yollarını arayacaktır.

Madde 8: 1. Bu Tamamlayıcı Anlaşma başlangıcında beş yıl süreyle geçer olacak ve bunu müteakip sona erdirilmediği sürece yıldan yıla yürürlükte kalmaya devam edecektir. Anlaşma, ilk yürürlük süresinin veya herhangi bir yıllık uzatmanın sonunda, taraflardan biri diğerine, bu sürenin sona ermesinden en az 90 gün önce sona erdirmeye hususundaki niyetini yazılı olarak bildirdiği takdirde sona erdirilecektir.

2. Bu anlaşmanın yorumlanması veya uygulanması hususunda anlaşmazlık doğduğu takdirde, taraflar meseleyi derhal çözmek amacıyla istişarede bulunacaklardır.

3. Taraflardan herhangi biri, yazılı olarak bu antlaşmanın gözden geçirilmesini veya değiştirilmesini önerebilir. Böyle bir durumda, istişareler derhal başlayacaktır. Üç ay içinde sonuç elde edilmezse, taraflardan her biri 30 günlük yazılı ihbarla anlaşmayı sona erdirebilir.

Madde 9: Bu Tamamlayıcı Anlaşma sona erdiğinde, anlaşma çerçevesinde imzalanan mukavelelerin uygulanması tamamlanmamışsa, anlaşmanın hükümleri, söz konusu mukaveleler için bunlar sona erinceye kadar geçerli olmaya devam edecektir. Anlaşma sona erdirildiği takdirde, 1. Maddenin 8. Ve 9. Fıkraları ile VI. Madde, anlaşmanın yürürlük süresi içinde verilen malzeme ve bilgiler yönünden geçerli olmaya devam edecektir.

218

HAKANTÜRK

3 NO'LU TAMAMLAYICI ANLAŞMA

Madde 1: T.C ve ABD Hükümetleri arasındaki Savunma ve Ekonomik İşbirliği Antlaşması'nın V. Maddesine uygun olarak TC Hükümeti aşağıda belirtilen Türk Silahlı Kuvvetleri tesislerine katılması için Birleşik Devletler hükümetine izin verir.

-Sinop (Elektromanyetikizleme).

-Pirinçlik (Radar uyarı uzay izleme).

-İncirlik (Hava hareket ve destek).

-Yamanlar (İzmir), Şahintepe (Gemlik), Elmadağ (Ankara), Karataş (Adana), Mahmurdağ (Samsun), Alemdağ (İstanbul) ve Kürecik (Malatya) Muharebe Tesisleri)

-Belbaşı (Sismik bilgi toplama)

-Kargaburun (Radyo seyrüseferi)

2. TC Hükümeti, ayrıca ABD'nin tesisleri dışındaki idari ve destek teşkilat ve faaliyetlerine izin verir. Andan teşkilat ve faaliyetler bu anlaşmanın ilgili hükümlerine tabi olacaktır.

3. İcabı halinde, bu tamamlayıcı anlaşmada belirlenen gerçekler, bunlara ilişkin uygulama anlaşmalarında ayrıntıları ile düzenlenecektir.

Madde 2: 1. Ana gayesi istihbarat toplama, muharebe veya radyo seyrüsefer olan tesislerde teknik faaliyetler ve bakım hizmetleri Türk ve Amerikan personeli tarafından birlikte yürütülecektir. Taraflarca atanacak personelin dağıtımı ve Türk personelin eğitim ihtiyaçları da dahil olmak üzere, bu işbirliğinin veçheleri, iki hükümetin yetkili makamlarınca birlikte tespit edilecektir. Bu işbirliğinin amaçlarına uygun şekilde, Birleşik Devletler Hükümeti, Türk personelin eğitimine imkan sağlayacaktır.

2. Türkiye'deki bu istihbarat toplama tesislerinden elde edilen işlenmemiş veriler de dahil olmak üzere, bütün istihbarat bilgileri, iki hükümetin yetkili teknik makamlarınca müştereken tesbit edilen düzenlemelere göre her iki hükümetçe paylaşılacaktır.

3 Türkiye'deki savunma muhabere sisteminin yetenek ve imkanlarından Türk Silahlı Kuvvetleri'in istifadesi müm-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

219

kün olduğu kadar arttırmak üzere, karşılıklı mutabakatla düzenlemelere gidilecektir.

4. ABD ve Türk makamları, tesislerin bu antlaşma ile izin verilen faaliyetleri ile diğer askeri ve sivil tesislerin faaliyetlerin birbirine müdahalesini ve cana ve mala zarar verilmesini önlemek üzere, istişare edeceklerdir.

5. Tesislerdeki teknik faaliyetlerle ilgili olup tesislerin görev yeteneklerini artıracak nitelikteki teçhizatın modernleştirilmesi, artırılması veya ithali Türk Hükümetinin ön iznine tabi olacaktır.

Madde 3: 1. ABD Hükümeti, her tesise, Birleşik Devletler Kuvvetlerinin Komutanı sıfatı ile ve aynı zamanda Türk tesis komutanı ile tek temas noktası olarak görev yapacak bir subay atayacaktır. Türk Tesis Komutanı ve bu şekilde atanan Birleşik Devletler subayı, kendi kuvvetleri ve münhasıran bunlar tarafından kullanılan teçhizat, malzeme ve yerler üzerinde komuta ve kontrol icra ederek, aynı zamanda bunların güvenliğini sağlayacaklar, faaliyetlerin bu antlaşmanın ruhuna ve hükümlerine uygun şekilde yürütülmesini sağlamak için yakın temas ve işbirliğini sürdürecekler ve tesisteki faaliyet ve teknik işletmenin, bu antlaşma hükümlerine uygun olarak yürütülmesini sağlamaktan sorumlu olacaktır.

2. Birleşik Devletler Kuvvetleri veya Birleşik Devletler Kuvvetleri'nin müteahhitleri tarafından çalıştırılan Türk sivil personel, kendi işverenlerinin denetim, sorumluluk ve yönetimi altında olacaktır.

3. Türk tesis komutanı, bu maddenin 1. Fıkrası ile bu antlaşmanın II. Maddesinin I. Fıkrasına göre mutabık kalınmış düzenlemelere uygun olarak, çevre güvenliği de dahil olmak üzere, tesisin bir bütün olarak güvenlik ve düzeninden ve mahalli Türk makamları ile ilişkilerden sorumludur.

4. Tesislere giriş, tesis komutanının denetimi altında olacaktır. Birleşik Devletler Kuvvetleri ve sivil unsurunun ve bunun yanı sıra Birleşik Devletler Kuvvetleri müteahhitlerinin, bu müteahhitler yanında çalışanların ve çalışan Türk sivillerin ve bunların araçlarının tesise girişi, yetkili Birleşik Devletler makamlarının talebi üzerine yetkili Türk makam-

220

HAKANTÜRK

larca verilecek standart bir tanıtma kartı ile olacaktır. Anılan tanıtma kartları bu antlaşma kapsamına giren bütün tesisler için geçerli olacaktır. Tanıtma kartı verilmesini bekleyen ve geçici görevli personel, tesise, resmi emirle ve Birleşik Devletler tanıtma kartları ile girebileceklerdir. Tesislere giriş için gereken ayrıntılı uygulama düzenlemeleri, tesislere girişe ilişkin usuller hakkındaki bir direktifte yer alacaktır.

5. Tesisteki Birleşik Devletler kuvvetlerinin karargahında Amerikan Bayrağı çekilebilir.

ö. Tesis komutanı, bu maddenin hükümlerine uygun olarak, tesisin bütününe uygulanacak yönergeler çıkabilir.

Madde 4: Amaç, görev, konum, tesis planı, silah ve mühimmat makineleri, ana teçhizat kalemleri kadroları ve ABD kuvvet ve sivil unsur personel kadrolarına ilişkin ayrıntılar karşılıklı mutabakatla tespit edilecektir. Böylece izin verilen kuvvet ve kadro miktarlarındaki artışlar, yetkili Türk makamlarının ön iznine tabi olacaktır. Birleşik Devletler Hükümeti'nin yetkili makamları, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin yetkili makamlarına, Türk sivil personeli de dahil olmak üzere, tesislerden her birine tanınmış personel miktarları ile görev teşkilatları hakkında, üç ayda bir rapor vereceklerdir. Taraflar, personel atama işlemleri nedeni ile, zaman zaman, izin verilen personel kadro miktarının geçici olarak aşılabileceğini kabul ederler.

Madde 5: 1. 19 Haziran 1951 tarihli "Kuzey Atlantik Antlaşması'na Taraf Devletler Arasında Kuvvetlerin Statüsüne Dair Sözleşme" hükümleri uyarınca, Birleşik Devletler Hükümeti, kuvvetleri için gereken teçhizatı ve makul miktarlarda yiyecek, ikmal maddeleri ve diğer eşyaları, münhasıran Birleşik Devletler Kuvvetleri,

mensupları, sivil unsuru ve yakınları tarafından kullanılmak üzere, Türkiye'ye ithal veya Türkiye'den ihraç edilebilir. Bu ithal ve ihraçları, ABD yetkilileri Türk yetkililerine manifesto ile bildirecektir.

2. Teçhizat ana kalemleri ile silah ve mühimmatın Türkiye'ye ithali ve Türkiye içinde kesin yer değiştirmesi, yetkili Türk makamlarının ön iznine tabi olacak ve silah ve mühimmatın Türkiye içinde yer değiştirmeleri karşılıklı mutabık kalınacak güvenlik ve koruma tedbirleri altında yapılacaktır.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

221

Silah ve mühimmatın ve gizli nitelikteki teçhizat ve malzemenin gümrük denetim için özel usuller konacaktır.

3. Modernleştirme sonucu değiştirilmek üzere belirlenecek teçhizat da dahil olmak üzere, bir tesisin işletilmesi için ihtiyaç duyulan silah ve mühimmat ile teçhizat ana kalemleri, ön bildirim yapılmadan Türkiye'den çıkartılmayacaktır.

4. Taraflardan biri tesislerdeki faaliyetini sona erdirmeden veya kendi yeteneklerini önemli ölçüde azaltmadan önce her iki tarafın yetkili makamları arasında istişare edeceklerdir.

Madde 6. Bu Anlaşma amaçlarına uygun olarak Birleşik Devletler Hükümetine ihtiyaç duyulan malzeme, teçhizat, ikmal maddeleri hizmetler ve sivil el emeği, mümkün olan en geniş ölçüde Türkiye'den sağlanacaktır.

Madde 7: 1. Bu anlaşmanın amaçlarına uygun olarak TC Hükümeti tarafından tahsis edilmiş ıslahat, tesisat, irtifak ve geçit hakları dahil, devlet mülkiyetindeki arazi kendisinden herhangi bir bedel istenmeksizin veya talebe yol açmaksızın Birleşik Devletler Hükümeti'nce kullanılmaya devam olunacaktır. Bu madde, bu arazi sahalarının ıslah, tesisat, irtifak ve geçit haklarının mülkiyetinin Birleşik Devletlere verildiği şekilde yorumlanmayacak ve bu anlaşmanın amaçlarına uygun olarak Birleşik Devletler Hükümetine belirli mülkleri sağlayan mevcut özel kira mukavelelerinin hükümlerini etkilemeyecektir.

2. Bu Antlaşmanın amaçlarına uygun olarak Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nce, Birleşik Devletler Hükümetine tahsis edilen arazi sahaları üzerinde, Birleşik Devletler tarafından veya onun adına inşa veya tesis edilen bütün taşınmaz mallar, toprağa bağlı mallar dahil olmak üzere, inşa veya tesis tarihlerinden itibaren TC Hükümetinin malı olacak ve Türk yetkililerince Birleşik Devletler Hükümetine ve onun personeline bu anlaşma amaçlarına uygun olarak söz konusu malların kullanma hususunda verilen yetkiyle hâle getirmeksizin, bu şekilde tescil olunacaktır. Bu tür taşınmaz malların Birleşik Devletler tarafından kullanımının kesin olarak sona ermesini müteakip, söz konusu kullanım hakkı Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ne geçecek ve eğer

222

HAKANTURK

varsa, bakiye değeri, geçmiş uygulamalar dikkate alınarak, karşılıklı mutabakat ile tesbit edilecektir. Söz konusu mallara, temel tesisat sistemleri ve binalara sürekli olarak eklenmiş veya yerleştirilmiş diğer sabit eşya da dahil olacaktır.

3. TC Hükümeti, Birleşik Devletler tarafından veya onun adına bu anlaşmanın amaçları için Türkiye'ye ithal edilen ve Türkiye'de temin olunan her çeşit teçhizat, malzeme ve ikmal maddeleri, Birleşik Devletler Hükümeti tarafından elden çıkarıldığı takdirde, mutabık kalınacak düzenlemelere uygun olarak öncelikle iktisap hakkına haiz olacaktır.

4. Tesislerde yeni binaların veya toprağa bağlı diğer malların inşası ve mevcut binaların temel yapısını değiştiren yıkma, sökme, tadilat ve modernleştirme yetkili Türk makamlarının ön iznine tabi olacaktır.

Madde 8: 1. Münhasıran Türkiye tarafından yürütülen faaliyetler için kullanılan veya Türk personelin tarafından kullanılan mahaller hariç, tesislerin işletme ve bakım masrafları ve tesislerde karşılıklı olarak mutabık kalınmış inşaat, modernleştirme, tadil ve onarım masraflarından Birleşik Devletler Hükümeti'nce karşılanacaktır.

2. Taraflardan her biri kendi personel masrafını ödeyecektir.

3. Birleşik Devletler Hükümeti'nce talep edilen ve TC Hükümeti'nce tesisin çerçevesine kadar götürülmesi sağlanan mahalli kolaylıkların tesise iletilmesi masrafları Birleşik Devletler Hükümeti'nce karşılanır.

Madde 9: 1. NATO savunma planlarını desteklemek üzere, İncirlik Tesisinde konuşlandırılmasına izin verilen Birleşik Devletler Rotasyon Filosu uçaklarının ve bunların destek birliklerinin ve bu anlaşmanın 1.

Maddesinin 1. Ve 2. Fıkraları uyarınca izin verilen faaliyetleri destekleyen uçakların Türkiye'ye geliş ve gidişleri ile faaliyetleri, uygulama antlaşmalarına uygun olarak yürütülecektir.

Bu anlaşmalar ayrıca aşağıdaki hususları kapsayacaktır.

a.İncirlik Tesisinin ortak kullanımı ve hava trafik kontrol hizmetlerinin sağlanması usulleri.

b.İncirlik'teki Rotasyon Filosu uçaklarının eğitimine ait usuller,

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

223

2.NATO planlarını destekleyen ilave eğitime ait usuller tespit edilecektir. Bu eğitimin uygulanması ayrı protokoller yoluyla gerçekleştirilecektir.

3.Bu faaliyetleri destekleyen uçaklar söz konusu faaliyetlere hizmet eden muayyen askeri ve sivil havaalanlarına ineceklerdir. Bu faaliyetlerle ilgili olarak hareket eden ikmal gemileri TC Hükümeti'nce izin verilen Türk limanlarına gireceklerdir.

4.Birleşik Devletler uçaklarının Türkiye'ye gelişi, gidişi ve tesislerarası uçuşlarını kolaylaştırmak için bu anlaşmaya uygun hükümler getirilecektir.

Madde 11: 1.maddenin 1.fıkrasında belirtilen tesisler yetkili Türk makamlarının denetimine tabidir. Söz konusu denetlemeler tarafların yetkili makamları arasındaki karşılıklı olarak tatminkar idare düzenlemelere dayanacaktır.

Madde 12: Bu anlaşmalardaki hiçbir husus, TC Hükümeti'nin, olağanüstü durumlarda milli varlığını korumak için, uluslar arası hukuka uygun olarak, gerekli kısıtlayıcı tedbirleri almak hususundaki doğal hakkını haleldar edemez.

Madde 13. I.Bu anlaşma, yürürlüğe giriş tarihinden itibaren, beş yıl süre ile geçerli olacaktır. Taraflardan biri bu ilk beş yıllık sürenin bitiminden üç ay önce, bu anlaşmanın feshini her yılın bitiminden üç ay önce taraflardan birinin feshi ihbarında bulunması sureti ile sona erdirilinceye kadar birer yıl süreyle yürürlükte kalmaya devam edecektir.535

2.Bu anlaşmanın sona ermesi halinde, Birleşik Devletler Hükümeti, hukuken sona erme tarihini takip eden bir yıl içinde, geri çekme ve tafsiye işlemlerini tamamlayacaktır. Bu anlaşma söz konusu geri çekme ve tafsiye amacı için yürürlükte addolunacaktır.536

EK 1. Sinop Tesis

EK 2. Pirinçlik Tesis

EK 3. İncirlik Tesis

535 Amerika çıkarlarının gerektirdiği sürece anlaşmaları yürürlükten kaldırmayı düşünmez. Bu bir müzakere taktiğidir.

536 Önceki maddeyle ilgili taktik bu madde için de geçerlidir.

224

HAKANTÜRK

EK 4. Muhabere Tesis

EK 5. Lojistik ve İdari Tesisler

EK 6. Muhabere ve Elektronik İstihbarat.

Ek: 6

ROCKEFELLER'İN EISENHOWERE YAZDIĞI

BAŞKANA GİZLİ MEKTUP537

1956

"Sevgili Başkanım.

Az gelişmiş ülkeler için daha akıllı ve cesur bir yardım programı hakkında yapmış olduğum teklifler dolayısıyla Camp David'de cereyan eden uzun ve yorucu tartışmalara tekrar dönmeyi gereksiz bulurum.

Bununla beraber, gereksiz siyasi olaylar, tartışmalarımızın verimsiz olmadığını göstermiştir. Bu bakımdan herhangi bir orijinallik iddiası taşımayan fakat dış politikamızın önemli sorunlarından birini teşkil eden mesele hakkında, yararlı olacağına inandığım görüşlerimi bildirmenin zamanı gelmiştir.

Dış politikamızın genel çizgisi hakkında, hükümetle temelde hiçbir fikir ayrılığımız yoktur ve hiçbir zaman da olmadı. En azından herhangi bir insan kadar askeri paktların önemini ben de kabul ediyorum. Fakat bunların, şimdiye kadar Dışişleri Bakanlığımın yapabileceğinden daha başka bir biçimde ele alınması gerektiği kanısındayım. Tam da şu sırada Rusların izlediği aktif dış politika sonucu, askeri paktların, gittikçe

halkların gözünden düşmekte olduğu gerçeğini görmezlikten gelemeyiz. Geçen iki üç yıl boyunca askeri paktlar politikamızın, ciddi darbeler yemiş olduğu gerçeğini de görmek zorundayız. SEATO Paktı bunun en 537 Nelson A.Rockefeller'den Başkan Eisenhower'e ABD yardımının amaç ve taktik uygulamalarıyla ilgili 1956'da yazılmış gizlilik dereceli mektup. Bu mektup Haftalık ANT dergisinin 09 Mart 1969 tarihli 127'ci sayısından alınmıştır. Dergi kaynak olarak Harvel O'Connor'ın "Petrol İmparatorluğu" (The Empire Of Oil-Monthly Rewiew-1955) adlı kitabının Almanca baskısını göstermiş ve mektubun anılan kitabın 275-280 sayfalarından alındığını not etmiştir.

Buraya bir not daha düşmeliyim. Okuyucunun, Eisenhower ve Rockefeller'in kimlikleri ve karşılıklı ilişkilerinin derinliği hakkında daha fazla bilgi edinmesi için "Amerikan Harp Doktrinleri" isimli kitabın 148-164 sayfaları arasındaki bölümü okunmasını salık veririm.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

225

belirgin örneğidir. En önemli Asya ülkeleri bu pakta girmeyi reddettiler.

En son askeri projelerimizin kaderi, evvelkilerden daha da kötü oldu. Örneğin Bağdat Paktı. Oysa bu paktı, Dullas, Amerikan diplomasisinin önemli bir başarısı, İngilizler de kendi başarıları olarak ilan ettiler. Bağdat Paktı'nı, kağıt ve harita üzerinde iyi bir görünüş arz ettiği doğrudur.

Zira bu pakt, Ortadoğu'nun dört ülkesini, bizim çıkarlarımıza uygun düşen tek bir askeri pakt içinde toplamaktadır. Bu ülkeler, komünist dünyanın güney sınır çizgisi üzerinde bulunmaktadırlar. Ayrıca, kıymetli stratejik hammadde rezervlerine ve kalabalık insan gücüne sahiptirler. Bağdat Paktı üyesi olan Türkiye, aynı zamanda NATO yoluyla bizim savunma sistemimize bağlanmıştır. Pakistan ise, aynı zamanda SEATO üyesidir. Ortadoğu'daki birçok Arap ülkesi, Bağdat Paktı'nı kendi ulusal çıkarlarına karşı olduğunu ileri sürerek, bu pakta girmemişlerdir. Gerçekten de yarattığımız bu askeri paktlar, ne Güneydoğu Asya'da, ne de Ortadoğu'da arzuladığımız hedeflere ulaşmıştır. Çünkü, bu paktlar başarıya ulaşmaları için hayati önem taşıyan bazı ülkeleri içlerine almaya muvaffak olamamışlardır. Bütün bunlarla, bu askeri organizasyonların bizim için değeri olmadığını, kurulmamaın gerektiğini söylemek istemiyorum. Ben bu paktları değil, onların kurulmasında kullanılan yol ve metotları eleştiriyorum. Şu meşhur "Standart Oil Tröstü için iyi olan ABD için de iyidir" tekerlemesini de burada tekrarlamak istemiyorum. Fakat yine de, gerek Bağdat Paktı'nı, gerekse SEATO ülkelerinin çok değerli kaynaklarından bizim yeterince yararlanamadığımız gerçeğini gözden uzak tutmam. Ayrıca, bu paktlar, bizim için hayati önem taşıyan köprübaşlarının güvenliğini dahi garanti altına alamamışlardır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki Asya politikamızın başarısızlığı; Rus yöneticilerinin, Hindistan, Burma ve Afganistan'a yaptıkları ziyaretlerin ve Sovyetlerin bu bölgede büyük yatırımları kapsayan ekonomik işbirliğine gösterdikleri büyük arzu ve teşebbüslerin ışığı altında incelenecek olursa, çok daha açıklık kazanır. Bugüne dek maalesef etkili

226

HAKANTÜRK

bir şekilde karşı koymayı başaramadığımız bu Rus adımları, bütün Asya ülkelerinin geleceği bakımından geniş ölçüde ekonomik ve politik sonuçlar doğurabilir. Bu yüzden biz mevcut askeri pakt ve anlaşmaları sağlamlaştırmak yanında, yenilerini de kurmak ve uygun bir biçimde olduğunu kabul etmek şartıyla karşımıza çıkan yeni duruma uygun davranış göstermekle işe başlamalıyız.

Bizim politikamız hem "global", yani dünyanın bütün kara parçalarını kapsayan, hem de "total" olmalıdır. Yani politik, askeri, ekonomik, psikolojik tedbirleri ve özel metotları bir bütün içinde bir araya getirmektir. Başka bir deyişle, yapılacak şey atlarımızın hepsini bir tek arabaya koşturmaktır.

Görüşümü daha iyi ortaya koyabilmek için yüzeysel de olsa dış politikamıza ait birkaç ilkenin, Avrupa ve Asya'da nasıl uygulandığını tahlil etmeye çalışacağım.

Bilindiği gibi, Avrupa'da ekonomik yardımla işe başladık. Marshall Planı olmasaydı, NATO'nun kurulması mümkün olamazdı. Marshall Planı'yla gerçekleştirilen şey, baskının her çeşidinin kullanıldığı koordine bir dış politikayı sağlamak oldu. Bu politika ise, umduğumuz ve planladığımız gibi sağlam bir askeri paktın kurulmasına götürdü.

Asya'daki çabalarımız daha az başarılı sonuçlar verdi. Kanaatimce, bunun esas nedeni, tek şeyle açıklanabilir. Kurulmasını arzu ettiğimiz ittifaklar için gerekli ekonomik hazırlıkların önemini küçümsediğimiz

bir dönemde, şiddet ve baskı anlayışı fazlasıyla göze batacak şekilde ortaya kondu. İttifakların askeri yönü çok sivritildi.

Hayati önem taşıyan ekonomik görüşün, Dışişleri Ba-kanhğı'nca küçümsenmesi, SEATO ve Bağdat Paktlarının kum üstüne inşa edilmesine yol açtı. Bence bu kum çimento ile pekiştirilmelidir. "Bayrağın ticareti takip etmesi" bir American geleneğidir.

Bu akıllı geleneğe rağmen, biz bütün enerjimizi SEATO'nun askeri yönüne harcadık. ABD'nin Çan-Kay-Şek ile birlikte Komünist Çin'e karşı açacağı bir savaşa, SEATO üyelerinin katılacağını tasavvur etmek, hemen he-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

227

men imkansızdır. Bununla birlikte, Dışişleri Bakanlığımız böyle bir tasavurun hesabı içindeydi.

Kaçınılmazlığını sizin de şimdi bizzat kabul ettiğiniz ekonomik tedbirlerin, düşüncesizce atılan askeri adımlar yüzünden neticesiz kaldığı bir gerçektir. Bu gerçeğin, hükümet adamlarımız tarafından gittikçe görülmesi beni memnun etmektedir. Eğer askeri paktların ve kuruluşların yolları, önceden ekonomik tedbirlerle döşenmemişse atılacak askeri adımlara itiraz edilmesi gerekir.

Sayın Başkanım, biliyorsunuz ki; dünyanın geniş bölgelerini kapsayan az gelişmiş ülkelerde, sermaye, teçhizat, idari personel ve teknik uzman eksikliği en önemli meseledir. Bütün planlamalarımızda, bu gerçeği daima hesaba katmak zorundayız. Askeri pakt ve tedbirlerin gerekliliğine inanıyorsak, bunların faturasını da ödemeğe hazır olmak gerekir.

Düşüncelerimin pratikteki en somut örneği, hatırlayacağınız gibi, bizzat meşgul olduğum İran tecrübesidir. Ekonomik yardımı harekete geçirerek İran petrolüne el koymayı başardık ve bu ülkenin ekonomisine yerleştik. İran'da ekonomik pozisyonumuzun kuvvetlenmesi bu ülkenin dış politikasının kontrolümüz altına girmesini ve özellikle Bağdat Paktı'na üye olmasını sağladı. Halihazırda İran Şahı, elçimize danışmadan hükümetinde herhangi bir değişiklik yapmaya bile cesaret edememektedir.

Kısaca söylemek gerekirse: Burada ileri sürülen düşünceler beni ve arkadaşlarımı, politik programımızın aşağıdaki temel ilkelere oturtulması zorunluluğuna götürdü:

1. Biz, askeri paktlarımızı kurmayı ve sağlamlaştırmayı hedef alan tedbirlere devam etmekteyiz. Çünkü, bu paktlar, herhangi bir komünist saldırısını ve ulusal hareketleri önlemekte faydalı olacaktır. Bundan başka Asya'da ve Ortadoğu'daki pozisyonlarımızı her yönden sağlamlaştıracaklardır.

Şu önemli gerçeği gözden uzak tutamayız: Magnezyum, krom, kalay, çinko ve tabii kauçuğumuzun tamamı, bakır ve petrolümüzün önemli bir kısmı, kurşun ve alüminyumun üçte biri, deniz aşırı ülkelerden gelmektedir. En önemlisi,

228

HAKANTÜRK

ABD tarafından kurulmuş askeri paktlardan, herhangi birinin etki alanında bulunan Asya ve Afrika'nın az gelişmiş bölgelerinden gelmektedir. Süper-stratejik maddelerin, bu arada uranyumun durumunda yukarıdakiler gibidir.

2. Bu askeri paktları sağlamlaştırmak ve genişletmek için Marshall Planı'nın Avrupa'da bize sağladığı kadar, ya da ondan daha büyük ölçüde, politik ve askeri nüfuz garantileyecek genişlikler bir ekonomik yayılma planını Asya, Afrika ve diğer az gelişmiş ülkelere yaptığımız ekonomik yardımların büyük kısmı, askeri paktlarımıza hizmet etmek üzere kurulmuş olan kanallardan akmalıdır. Bu ise bizi, askeri paktları cazip hale sokmaya götürmelidir. Zorunlu hallerde, bu paktların biçimlerinde belirli değişiklikler düşünülmelidir. Başka bir deyişle, askeri paktların ekonomik yanını mümkün olduğu kadar belirgin hale getirmeliyiz. Biz askeri paktlarımıza çekmek istediğimiz ülkelere geniş ölçüde ve akıllıca ekonomik yardımlar yapmalıyız. Fakat bunu şimdiye kadar yaptığımızdan daha dikkatli ve elastiki bir biçimde yapmak gerekmektedir. Çok özel durumlarda herhangi bir şart koşmamalıyız. İkinci dönemde, hem politik hem de askeri şart ve taleplerimizi kabul ettirme yolu açılmış olacaktır.

3. Bu ilkelere hareketle, Amerikan iktisadi yardımının yapılacağı ülkeleri üç grupta toplamayı teklif ediyorum. Ekonomik işbirliğinin çeşitli biçim ve metodları, bu her üç grupta da kullanılmalıdır.

Birinci gruba; bizimle dost olan ve bize uzun süreli, sağlam askeri paktlarla bağlanmış olan anti komünist hükümetlerin iktidarda olduğu ülkeler girer. Bu ülkelere yapılacak yardımlar ve açılacak krediler öncelikle askeri nitelikte olmalıdır. Oltaya yakalanmış balığın yeme ihtiyacı yoktur. Bu noktada Dışişleri Bakanlığı ile aynı fikirdeyim, genişletilmiş iktisadi yardım, örneğin Türkiye'ye, bazı hallerde düşünülenin tersi sonuçlar

verebilir. Yani bağımsızlık eğilimini arttırıp, mevcut askeri paktları zayıflatabilir. Bu tip ülkelere Türkiye gibi doğrudan doğruya iktisadi yardım da yapılabilir, ama bu ancak bize uygun ve bağlı hükümetleri iktidarda

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

229

tutacak ve bize düşman muhalif hükümetleri zararsız bırakacak biçim ve miktar'da olmalıdır. Bunlarla bağlantılı olarak özel sermaye yatırımlarını da ayarlamak gerekir. Hükümet, özel sermaye yatırımlarını cesaretlendirmeli ve onlardan akıllıca yararlanmasını bilmelidir. Bu yatırımları yardımıyla bir çok politik amaca ulaşılabilir. Bu tip özel sermaye yatırımları, zamanla bütün gaynmeşru muhalefeti ve politikamıza karşı mukavemeti ortadan kaldıracak veya nötralize edebilmelidir. Ayrıca bizi desteklemekte kararsız ve saltanatı bütün şahsi teşebbüs ve menfaat çevrelerini etkilemelidir. Aynı zamanda ABD ile işbirliğine hazır yerli işadamlarına yardım arttırılmalı ve böylece bu işadamlarına, ilgili ülkenin ekonomisinde kilit noktaları ele geçirmeleri, buna dayanarak politik etkilerinin artması sağlanmalıdır.

ikinci grup, tarafsız bir politika güden veya o eğilimi gösteren ülkeleri kapsamaktadır. Bu durumda, devlet yardımları ve kredilerin ağırlığı bu ülkelerde bizim için gerekli ekonomik koşulların yaratılmasına kaydılmalıdır. Bu koşullar, zamanla bizim için çalışmalı ve bu ülkelerin, bize bağlı askeri pakt ve birliklere kendiliklerinden girmelerini sağlamalıdır. Bu politikanın TEMEL hedefi, bu ülkelerde ekonomik ilişkilerimizin arttırılması sonucunda yerli ekonominin KİLİT noktalarını ele geçirmektir.

Bu ülkelerdeki, özel yabana sermaye yatırımlarını teşvik etmeyen hükümetlere karşı olan grup ve kişiler desteklenmelidir. Böylece bu ülkelerdeki yeni politikamızın temelini sağlam bir şekilde atabiliriz. Bu gruba giren ülkelerin en önemlisi Hindistan'dır.

Üçüncü grup, daha sömürge halinde olan ülkeleri kapsamaktadır. Bu ülkelere yapılan özel sermaye yatırımlarının arttırılması için gerekli işlemler süratle tamamlanmalı, özel bir program dahilinde bu ülkelere daha fazla iktisadi yardım verilmelidir. Ayrıca bu ülkelerdeki sömürge idaresine karşı savaşıyan yerli işadamları desteklenmelidir. Bu gruptaki ülkeler için uygulayacağımız politikanın birinci aşamasında iktisadi yardım, yerli ortaklarla karma tesisler kurmak şeklinde olabilir.

230

HAKAOTURK

Bu tip ülkeleri desteklemememiz halinde, onları yumuşatıcı etkimizin tümünü kaybedebileceğimizi bilmeliyiz. Eğer bunlar yapılmazsa bu ülkelerde bağımsızlık isteğinden öyle kuvvetli bir milliyetçilik doğabilir ki, bu sömürge ülke yalnız eski sömürücü ülkenin kontrolünden çıkmakla kalmaz, bizim de kontrolümüzden çıkabilir.

Bu grubun en önemli ülkesi Belçika Kongosu'dur.

Her üç ülke grubuna da yapılacak geniş iktisadi yardımlarda, ABD'nin karşılık beklemeden yardım ettiği ve işbirliği yapmak istediğinde samimi olduğu izlenimi yaratılmalıdır. Elinizdeki bütün propaganda olanaklarıyla durmaksızın, az gelişmiş ülkelere yapılan Amerikan yardımının karşılıksız bir yardım olduğunu, art niyet taşımadığını bütün kafalara sokmalı, bu konuda hiçbir masraftan çekinmemeliyiz. Bu arada anti-komünist çalışmalarımıza, ideolojik savaşa ara vermemeliyiz. Bu ülkelere yatırım yapan kapitalistlerimiz, teknik eksperlerimiz ve diğer uzmanlarımız az gelişmiş ülkelerin milli ekonomilerinin bütün dallarına girmeli, onları bizim çıkarımıza göre geliştirmelidir.

Bu ülkelerdeki politik bakımdan güvenilir yerli işadamlarının ulusal çabaları da teşvik edilmelidir.

Bütün bu tavsiyelerin hepsi uygulandığı takdirde, ABD'nin uluslararası prestijinin bütünüyle artacağına, ayrıca gelecekte karşılaşacağımız her türlü askeri görevlerin yerine getirilmesinin kolaylaşacağına şüphe yoktur. Çünkü böylece mevcut askeri paktlar sağlamlaştırılmış ve yeni bir ruhla doldurulmuş olacaktır.

Aramızdaki yakın dostluk ve sempatiden emin olmasaydım ve bu fikirlerin, genel politikamızı sağlam ve doğru bir temele oturacağı ümidini taşımasaydım, size bu tafsilatlı mektubu yazmazdım.

Dış politikamızın ağırlık noktasının, bir başka düzeye aktarılmasıyla ilgili düşüncelerimin hepsini, kabul etmek lazım ki, bu mektup çerçevesi içinde anlatma imkanını bulamadım. Yeni politikanın yürütülmesinden sorumlu olan sizin ve çalışma arkadaşlarınızın, Asya'da ve özellikle Ortadoğu'daki pozisyonlarınızı kuvvetlendirici tedbirlerin alınması zorunluluğuna artık inanmış olmanız ve üzerinde dur-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

231

duğum ana meselenin, öncelik tanınması gereken çeşitli yönlerini tekrar ele almaya karar vermeniz, en büyük arzumdur. Geleceğin tarihçilerinin, ABD'nin İkinci Dünya Savaşından sonraki ikinci on yıl içinde izlediği pasif dış politika yüzünden, hür dünyanın karanlığa boğulduğunu yazmalarına imkan vermemeliyiz.

Derin saygımla

Nelson A.ROCKEFELLER

Ek: 7 JOHNSON MEKTUBU

Sayın Bay Başbakan,

Türkiye Hükümetinin, Kıbrıs'ın bir kısmının askeri kuvvetle işgal etmek üzere müdahalede bulunmaya karar vermeyi tasarladığınız hakkında Büyükelçi Hare vasıtasıyla sizden ve Dışişleri Bakanınızdan aldığım haber beni ciddi surette endişeye sevketmektedir. En dostane ve açık şekilde belirtmek isterim ki geniş çapta neticeler tevhit edebilecek böyle bir hareketin Türkiye tarafından takip edilmesini, Hükümetinizin bizimle evvelden tam bir istişarede bulunmak hususundaki taahhüdü ile kabili telif addetmiyorum. Büyükelçi Hare, görüşlerimi öğrenmek üzere birkaç saat tehir etmiş olduğunuzu bana bildirdi.

Yıllar boyu Türkiye'yi en sağlam şekilde desteklediğini ispat etmiş olan Amerika gibi bir müttefikin, bu şekilde neticeleri olan tek taraflı bir kararla karşı karşıya bırakılmasının, Hükümetiniz bakımından doğru olduğuna hakikaten inanıp inanmadığınızı sizden sorarım. Binaenaleyh, böyle bir harekete tevessül etmeden önce Birleşik Amerika Devletleri ile tam istişarede bulunmak mesuliyetini kabul etmenizi hassaten rica etmek mecburiyetindeyim.

1960 tarihli Garanti Antlaşması ahkamı gereğince böyle bir müdahalenin caiz olduğu kanaatinde bulunduğunuz intibasındayım. Bununla beraber Türkiye'nin mutasavver müdahalesinin, Garanti Antlaşması tarafından sarahaten men edilen bir hal sureti olan takvimi gerçekleştirme gayesine matuf olacağı yolundaki anlayışımıza dikkatinizi çek-

232

HAKANTÜRK

mek zorundayım. Ayrıca, söz konusu Antlaşma teminatçı Devletler arasında istişareyi gerektirmektedir. Birleşik Amerika bu durumda, tek taraflı harekete geçme hakkının henüz kabili telif olmadığı kanaatinde. Diğer taraftan, Bay Başbakan, NATO vecibelerine de dikkat nazarınızı celp etmek mecburiyetindeyim. Kıbrıs'a vaki bir Türk müdahalesinin Türk-Yunan kuvvetleri arasında askeri bir çatışmaya müncer olacağı hususunda zihninizde en ufak bir tereddüt olmamalıdır. Dışişleri Bakanı Rusk Lahey'de yazılan son NATO Bakanlar Konseyi toplantısında, Türkiye ile Yunanistan arasında bir harbin "kelimenin tam manasıyla düşünülemez" olarak telakki edilmesi gerektiğini beyan etmişti. NATO'ya iltihak esası icabı olarak, NATO memleketlerinin birbirleriyle harp etmeyeceklerini kabul etmek demektir. Almanya ve Fransa NATO'da müttefik olmakla yüzyıllık husumet ve düşmanlıklarını gömmüşlerdir; aynı şeyin Yunanistan ve Türkiye'den de beklenmesi gerekir. Ayrıca, Türkiye tarafından Kıbrıs'a yapılacak askeri bir müdahale Sovyetler Birliği'nin meseleye doğrudan doğruya karışmasına yol açabilir. NATO müttefiklerimizin tam rıza ve muvafakatleri olmadan Türkiye'nin girişeceği bir hareket neticesinde ortaya çıkacak bir Sovyet müdahalesine karşı Türkiye'yi müdafaa etmek mükellefiyetleri olup olmadığını müzakere etmek fırsatını bulmamış olduklarını takdir buyuracağınız kanaatindeyim.

Diğer taraftan Bay Başbakan, bir Birleşmiş Milletler üyesi olarak Türkiye'nin vecibeleri dolayısıyla da endişe duymaktayım. Birleşmiş Milletler Ada'da sulhu korumak için kuvvet temin etmiştir. Bu kuvvetlerin vazifesi zor olmuştur, fakat geçen son birkaç hafta zarfında, Ada'daki şiddet hareketlerinin azaltılmasına tedrici bir şekilde muvaffak olmuşlardır. Birleşmiş Milletler Arbulucusu henüz işini bitirmemiştir. Hiç şüphem yok ki, Birleşmiş Milletler üyelerinin çoğunluğu, Birleşmiş Milletler gayretlerini baltalayacak olan ve bu zor meseleye Birleşmiş Milletler tarafından makbul ve barışçı bir hal tarzı bulunmasına yardım edebilecek herhangi bir ümidi yıkacak olan Türkiye'nin tek taraflı hareketine en sert şekilde tepki gösterecektir.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

233

Aynı zamanda, Bay Başkan, askeri yardım sahasında Türkiye ve Birleşik Devletler arasında mevcut iki taraflı. Anlaşma'ya dikkatinizi çekmek isterim. Türkiye ile aramızda mevcut Temmuz 1947 Anlaşmasının IV'üncü maddesi mucibince, askeri yardımın verilmiş maksatlarından gayri gayelerde kullanılması için Hükümetiniz, bu şartı tamamen anlamış bulunduğunu muhtelif vesilelerle Birleşik Devletlere bildirmiştir. Mevcut şartlar

tahtında Türkiye'nin Kıbrıs'a yapacağı bir müdahalede Amerika tarafından temin edilmiş olan askeri malzemenin kullanılmasına Birleşik devletlerin muvafakat etmeyeceğini samimiyetimle ifade etmek isterim⁵³⁸

Mutasavver Türk hareketinin fiili neticelerine gelince, böyle bir hareketin Kıbrıs adası üzerinde on binlerce Kıbrıslı Türk'ün katledilmesine yol açabileceği keyfiyetine en dostane bir şekilde dikkatinizi çekmek mecburiyetini hissediyorum. Tarafınızdan böyle bir harekete tevessül edilmesi, infialı mucip olacak ve girişeceğiniz askeri hareketin himaye etmeye çalıştığınız kimselerin pek çoğunun imhasını önlemeye yeter derecede müessir olması imkansız olacaktır. Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin mevcudiyeti böyle bir faciayı önleyemez.

Sözlerimi pek fazla sert bulabilir ve bizim Kıbrıs meselesinde Türkiye'nin ilgisine karşı bigane olduğumuzu düşünebilirsiniz. Durumun böyle olmadığını size temin ederim. Gerek alenen gerek hususi olarak, Kıbrıs Türklerinin emniyetini sağlamakla ve Kıbrıs meselesinin nihai hal tarzının konuyla doğrudan doğruya ilgili tarafların rızasına dayanması hususu üzerinde ısrar etmekte gayret gösterdik. Amerika Birleşik Devletleri'nin sizin lehinize yeter derecede faaliyet sarfetmediği hissini taşımanız mümkündür.

Fakat herhalde bilirsiniz ki politikamız Atina'da en sert şekilde infiale yol açmış (bizim aleyhimize orada nümayişler yapılmış) ve Amerika Birleşik Devletler ile Başpiskopos

538 Bu paragraf özellikle son cümleleriyle, Truman doktrininin ne denli bir tuzak olduğunun, Amerikanın gerçek yüzünü tüm çıplaklığıyla gösterdiğinin belgesidir. Ve Türkiye'nin ABD'nin insiyatifi dışında ve ABD çıkarlarına aykırı bir karar alma ve uygulama hakkından yoksun olduğunu gösterir. Bu mektup, egemenlik haklarımıza 12 Temmuz 1947 anlaşmasıyla konulan ipoteğin belgesi olarak tarihe geçecektir.

234

HAKANTURK

Makarios arasında esaslı bir uzaklaşma husule getirilmiştir. Daha birkaç hafta önce yaptığımız görüşme sırasında Dışişleri Bakanınıza da söylediğim gibi, Türkiye ile olan münasebetlerimize çok büyük değer veriyoruz. Sizi kendisiyle temel ortak menfaatlerimiz olan büyük bir müttefik telakki etmişizdir. Sizin güvenlik ve refahınız Amerika halkı için ciddi bir alaka mevzuu olagelmış ve bu alakamız en pratik şekillerde ifadesini bulmuştur. Biz ve Siz, komünist dünyanın ihtiraslarına karşı koymak üzere birlikte dövüştük. Bu tesanüt bizim için büyük bir mana ifade etmektedir. Hükümetiniz ve halkınız için de aynı derecede bir mana taşıdığını ümit ederim. Kıbrıs'la ilgili olarak Türk vemaatini tehlikeye maruz bırakacak herhangi bir hal tarzını desteklemeyi düşünmüyoruz. Nihai çözüm yolu bulmaya muvaffak olamadık, zira bunun dünyadaki en girift meselelerden biri olduğu aşikardir. Fakat Türkiye ve Kıbrıslı Türklerin menfaatleri konusunda ciddi şekilde alakadar olduğumuz ve alakadar kalacağımız hususunda sizi temin etmek isterim.

Nihayet Bay Başbakan, en ciddi meseleyi, harp mı, sulh mü meselesini vazetmiş bulunuyorsunuz. Bu meseleler Türkiye ve Birleşik Devletler arasındaki iki taraflı münasebetlerin çok ötesinde gelen meşelerdir. Bunlar, sadece Türkiye ve Yunanistan arasında bir harbi muhakkak olarak tevlit etmekle kalmayacak, fakat Kıbrıs'a tek taraflı bir müdahalenin doğuracağı, önceden kestirilemeyen neticeler sebebiyle, daha geniş çapta muhasemata yol açabilecektir. Sizin Türkiye Hükümeti'nin Başbakanı olarak mesuliyetiniz var, benim de Birleşik Amerika Başkanı olarak mesulliyetim mevcuttur. Bu sebeple, en dostane şekilde size şunu bildirmek isterim ki, bizimle yeniden ve en geniş ölçüde istişare etmeksizin böyle bir harekete tevessül etmeyeceğinize dair bana teminat vermediğiniz takdirde, meselenin gizli tutulması hususunda Büyükelçi Hare'e vaki talebinizi kabul etmeyecek ve NATO Konseyi ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin acilen toplantıya çağrılmasını istemek mecburiyetinde kalacağım.

Bu mesele hakkında sizinle şahsen görüşebilmemizin mümkün olmasını isterdim. Mateessüf, mevcut Anayasa

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

235

hükümlerimizin icabı dolayısıyla, Birleşik Amerika'dan ayrılamamaktayım.

Teferruatlı müzakereler için siz buraya gelebilirsiniz, bunu memnuniyetle karşılarım. Genel banş ve Kıbrıs meselesinin akli selimle ve sulh yoluyla halli hususunda sizinle benim çok ağır mesuliyet taşımakta olduğumuzu hissediyorum. Bu itibarla aramızda en geniş ve en samimi istişarelerde bulununcaya kadar sizin ve meslektaşlarınızın tasarladığınız karan geri bırakmanızı rica ederim.

Hürmetlerimle

Lyndon B.Jonhnsn

Ek:8

ABD YÖNETİMİ VE TÜRKİYE 24 Nisan 1983/Milliyet

Richard PERLE, (ABD Savunma Bakanı Yardımcısı)

Richard BURT, (ABD Dışişleri Bakanı Yardımcısı) YÖNETEN: M. Ali BİRAND

PERLE: "Türkiye'deki üsler, Çevik Kuvvet için hazırlanmıyor. Türkiye'de inşaa edilecek üsler, Sovyetlerin İran'a olası bir saldımsmda son derece önemli caydırıcı rol oynayacaktır."

BURT: "Reagan yönetimi, Ermeni katliamını kabul etmiyor. Türkiye, Ortadoğu'daki rolünü kendi saptar. İran'ın eski rolünü Türkiye'ye vermeye çabalamak söz konusu olamaz."

Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcısı Burt ve Savunma Bakanı Yardımcısı Perle, M.Ali Birand'ın sorularını Washington'da yanıtladılar. Birand'ın sorulan ve Burt ile Perle'nin verdiği yanıtlar aynen şöyle:

BİRAND - İran ve Afganistan olaylarından sonra, Türkiye'nin bölgedeki stratejik öneminin arttığı sürekli şekilde ve ısrarla vurgulanıyor. Türkiye'nin stratejik önemi eskiden neydi, şimdi nasıl görülüyor burada?
236

HAKANTURK

PERLE - Doğu ile Batı, Varşova Paktı ile NATO arasındaki savunma ilişkileri açısından bakan kişiler için, Türkiye'nin daima önemi vardı. Afganistan ve İran olayları. Türkiye'nin stratejik önemi hakkında başka düşünce sahibi olanları etkiledi ve görüşleri değiştirdi. Onların gözünde Türkiye'nin önemi arttı. Yoksa jeopolitik açıdan olaylara bakanlar için Türkiye daima önemliydi.

BİRAND: Sözüünü ettiğimiz olaylar bölgede çok şey değiştirdi.

PERLE: Bence Türkiye'ye karşı tehlike arttı. Sovyetler bugün daha rahat hareket edebilecek durumdalar. Ani bir harekette bulunma kapasiteleri arttı. Basra Körfezi'ni sarmak Sovyetler'in tarihsel isteklerinden biriydi. Unutmamak gerekir ki, 1188'de Büyük Katerina, bütün bölgeyi ele geçirebilmek için Mısır körfezinden inmeyi planlamıştı.

BİRAND: Mr. Burt, sizin için İran ve Afganistan olayları, Türkiye'nin stratejik önemini, bölgedeki rolünü nasıl etkiledi?

BURT: Bir yandan Şah'ın düşüşü, Şiilerin katı tutumunun gelişmesi ve Batı'nın Basra Körfezi'nden gelen petrole bağımlılığının sürmesi, Brzezinski'nin dediği gibi, Güneybatı Asya'yı büyük önemi olan stratejik bir bölge durumuna soktu. Batı için son derece önemi artmış bir bölge durumuna soktu. Batı için son derece önemi artmış bir bölge oldu. Türkiye'nin burada oynayacağı bir rol var. Zira coğrafya açısından tam bu bölgede güçlü ve istikrarlı bir Türkiye'nin bulunmasıdır. Türkiye güçlü oldukça saldırgana karşı caydırıcılığı artar. Bu durumda çok güvenlik yararlı çıkar. Türkiye'nin Ortadoğu'da askeri rol oynaması veya başka roller alması gibi konular, Türkiye'nin NATO üyeliği ile tutarsız olur ve Amerikan yetkililerinin tartışamayacakları, sadece Türkiye'nin saptayacağı bir şeydir.

BİRAND: Mr. Perle, sizin görüşünüze göre Türkiye, Ortadoğu'daki istikrara nasıl katkıda bulunabilir?

PERLE: Türkiye, askeri konuların dışında zaten. Ortadoğu'da giderek artan bir rol oynuyor. Ticaretini giderek arttırdığı gibi. Askeri yönden, Türkiye'nin oynayabileceği rol, kendi sınırları içinde askeri gücünü arttırmakla, kendi

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

237

öneminin boyutlarını genişletir. Türk gücünün sınırlarını dışına taşırılmasıyla değil. Eğer Türkiye, kendi sınırlan dahilinde güçlü olursa, bundan NATO yararlanır ve tüm Atlantik teşkilatı güçlenir. Bu da Sovyetler Birliği 'nin, NATO Güneydoğu kanadı yakınlarında maceralara girmesini engeller.

BİRAND: Gözlemciler, bölgedeki bu gelişmeleri izliyor, Türkiye'nin Batı gözünde artan stratejik önemiyle ilgili, birdenbire artan konuşmaları dinliyor ve tam bu sırada 11 havaalarının modernizasyon anlaşmasıyla karşılaşılıyorlar. Bu modernizasyon küçük bir iş değil. Bu gelişmeleri birbirine ekleyince de, Türkiye'nin NATO sorumlulukları dışında, daha geniş bir perspektif içinde Ortadoğu'da bir rol verilme hazırlığından kaygılanıyor. Bu üslerin daha başka görevler için, Türk ordusundan çok "Çevik Kuvvet" yararlanması amacıyla hazırlandığı kuşkusuz doğuyor. Bu kuşku ve kaygılar geçerli mi?

BURT: "B üsleri Çevik Kuvvet için hazırlamıyoruz." Bizim yaptıklarımız, Türk ordusunun bölgede kuvvetli duruma girmesini sağlamaya yöneliktir. Doğu Türkiye, Şimdiye kadar çok önemli olarak görülmemişti. İzole olmuştu. Türkiye'nin doğusu, şimdi bölgedeki son gelişmelerden bu yana önemini arttırmıştır. Bütün bu

yapılanların Amerikan askerinin oraya gelmesini sağlamaya yönelik olduğu kavramı bir noktayı gözden kaçırıyor. O da, bizim açımızdan en iyi yapacağımız iş, Türkiye'nin kendini korumasını sağlamaktır. Çok daha az masraflı bir yaklaşımdır bu. Bir tek Amerikan askerini Türkiye'ye tutmak bize 90 bin dolara mal oluyor. Oysa bir Türk askerinin Türk Hükümetine maliyeti yılda 6 bin dolar.

PERLE: Üsler yerinde olduğu sürece, bunun bir anlaşmaya konup konmamasının o derece bir önemi yoktur. Faaliyet gösteren bir üsse sahip olmayı, kağıt üzerinde olup, faaliyet göstermeyen bin üsse tercih ederim.

BİRAND: Muş ve Batman üslerini mi kastediyorsunuz?

PERLE: Evet... Zira bu tesisler faaliyette olduğu sürece. Sovyetler Kafkasya 'daki tümenlerini harekete geçirmek için iki defa düşünmek zorunda kalacaklardır. Sovyetler'in bu

238

HAKANTURK

bölgede 19 tümeni ve Irak -Afganistan ve Türkiye'ye karşı kullanabilecekleri birkaç yüz uçağı vardır. Bu kuvveti, söz konusu ülkelere karşı bir saldırı mahiyetinde kullanmak için keza iki defa düşünmeleri gerekir. Zira, NATO enfastrüktür tesisleri nedeniyle, bu bölgenin kuvvetle takviye edilmiş olmasını gözönünde bulundurmaları icap eder... Bu üsler Çevik Kuvvet'in yararlanması için hazırlanmıyor. Plan bu değil. Çünkü bunlar havaalanlarıdır. Lojistik destek (cephane deposu) üssü değildir. Dolayısıyla bu üslerdeki uçaklar savunma görevi yapan uçaklar olacaktır. Türkiye'nin doğusunda Amerika'nın mevcudiyeti kolay bir iş değildir. Bununla birlikte, eğer Sovyetler NATO'ya karşı bir tehdit teşkil ediyorlarsa o zaman ittifakını bu bölgesinde mevcut olan bir hava boşluğunu doldurmuş oluyoruz.

BİRAND: Bu üslerden kimlerin yararlanacağını bana söyleyebilir misiniz? NATO ülkeleri uçakları mı yararlanacak?

PERLE: Evet, Türk, Amerikan, Alman... Yani NATO görevi çerçevesinde yararlanılacak.

BİRAND: Bu üslerin Sovyetler Birliği'ne karşı nasıl caydırıcı olacağını bana biraz daha ayrıntılı şekilde anlatabilir misiniz?

PERLE: Sovyetler'in kolay tedbiri elden bırakmayan bir ülke olmasıdır. Dolayısıyla, Kafkasya'daki kuvvetlerini Güney İran'a yani NATO'nun kuvvetli olduğu bu bölgeye kaydırmaları halinde, istemedikleri bir risk almış olurlar ki, bunu hiçbir zaman yapacaklarını tahmin etmiyoruz.

BİRAND: Yani bölgede NATO üyesi bir Türkiye var diye. Sovyetler İran'a saldırmaz mı demek istiyorsunuz?

PERLE: Sovyetler'in İran'a girmesiyle, bir NATO müttefikine saldırması arasında büyük fark vardır. NATO'nun şimdiki gücü sürdükçe, Sovyetler'in, bir NATO müttefiki olan Türkiye de dahil, NATO'ya yönelik bir harekate girmeleri düşünülemez Dolayısıyla İran'a karşı da bir savaş başlatan veya askeri bir harekate geçebileceklerini ümit etmiyoruz. Önemli olan nokta, şimdi NATO ittifakının bir kanadında askeri bir zayıflık mevcut. Bu bir boşlukta ve bu hem Türkiye, hem güneydoğu kanadı, hem de ittifak

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

239

için tatsız bir durum ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenledir ki, biz Türk Kuvvetlerinin modernleştirilmesine büyük önem veriyoruz.

BİRAND: Buradaki kuvvetlerin niteliği ne olacak?

PERLE:Türkiye'nin doğusundaki tesislerin kullanılmasıyla ilgili olarak eğilimimiz tamamen savunma niteliğindedir. Ancak Sovyetler, biz onlara nasıl bakıyor isek, onlar da bizim yeteneklerimizi aynı derece dikkate almaktadır. Bir askeri hareket çerçevesinde hava savunmalarını zayıflatırsa, Türkiye'deki üslerin kendilerine karşı kullanılacağı hususunda bir bilgi sahibi olmayacakları için tereddüt edeceklerdir. Dolayısıyla amacımız savunma olmakla birlikte, Sovyetler niyetlerimizin değişmeyeceğinden emin olmadıklarından, buna göre hareket etmek zorunluluğu duyacaktır ve bu durum da, caydırıcılığı yaratacaktır.

BİRAND: Söylediklerimiz bir açıdan NATO'nun sorumluluk bölgesinin genişleme olasılığını da ortaya çıkarıyor mu?

PERLE: Hayır, hayır... NATO'nun sorumluluk bölgesinin dışında kuvvetlerini konumlandırılması konusunda örgüt içinde oldukça güçlü bir görüş ayrılığı var. Ancak üzerinde herkesin anlaştığı nokta, NATO'nun kendisine karşı herhangi bir saldırıyı durduracak güçte olmasıdır. Bununla birlikte, Sovyetler Birliği'nin Basra Körfezinde yaratacağı bir savaşın, NATO'nun bu bölgenin istikrarına büyük önem verdiği gözönünde tutulmalıdır. Zaten bu yaklaşım NATO içinde çeşitli görüşmelerde ve bildirilerde yer almıştır. Bu açıdan,

Doğu bölgesi savunmasız olan bir NATO tehlikeli bir boşluk ortaya çıkartmaktadır. Bu boşluk Sovyetler Birliği'nin bir savaşı göze almasına sebep olabilecek bir tahrik unsuru meydana getirebilir. Dolayısıyla, eğer Türkiye özellikle doğuda güçlenirse, Sovyetler'in bir savaşı göze alma olasılığı azalır.

BİRAND: Türkiye-ABD yakınlaşması son yıllarda öylesine boyutlara ulaştı ki, çok kimse Amerika'nın Türkiye'yi, eskiden İran'ın doldurduğu role itme çabasında olduğundan kuşkuluyor. Ne dersiniz?

240

HAKANTÜRK

BURT: İran ile Türkiye arasında çok önemli farklılıklar var. Türkiye'yi Ortadoğu'da bekçi gibi bir duruma sokma çabasında değiliz, stratejimiz bu değil. Bizim istediğimiz, son derece güç ve hareketli bir bölgede kendi pozisyonunu koruyabilmesini sağlamaktır.

Türkiye'nin askeri politikasını biz şekillendirmeyiz. Türk Hükümeti yapar bunu. Türk yetkilileri bu konuda son derece ısrarlı ve kararlıdır. Biz bu programın yürütülmesi için Türkiye'ye yardıma hazırız.

BİRAND: Bana bu üslerin Çevik Kuvvet tarafından kullanılmayacağını, buraya Amerikan askeri yığılmayacağını, Türkiye'ye NATO görevleri dışında, Ortadoğu'ya yönelik bugünkünün dışında daha değişik ve aktif bir rol verilme niyetinde olmadığını (tabii Türkiye bunu kabul eder veya etmez) söyleyebilir misiniz?

BURT: Böyle bir durumda her türlü olasılığı düşünmek gerek. NATO bölgesi dışında Batı Güvenlik çıkarlarını dikkate alan ve bizimle gayn resmi olarak ikili planda hareket eden her müttefikimiz için bu geçerli.

Türkiyenin böyle bir rolü oynayamayacağını savunmak istemiyorum. Bu karar Türk hükümeti tarafından verilecek bir karardır. Bizim Türkiye'ye Ortadoğu'da herhangi bir rol alması için baskı yapmamız söz konusu değildir. Esasen politikamız da bu değildir.

BİRAND: Altı ay kadar önce, ABD Dışişleri Bakanlığı, bülteninin bir sayısında, Ermeni kökenli bir memurunun hazırladığı makale, Ermenilerin soykırımı tezine yakın görüşler işlendi. Bundan ciddi şekilde rahatsız olan Türkiye hükümetinin girişimlerinden sonra, bakanlığınızın bu makalenin ABD Dışişlerinin görüşünü yansıtmadığını ve ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 1915'te cereyan eden olayların bir soykırım addedilemeyecek oranda müphem olduğunu belirtmesi ilginçtir. Bu konudaki resmi yaklaşımınız?

BURT: Olayı biliyorum Bizim tutumumuz söz konusu dergide sonradan yayınlanan tavrın (açıklamanın) ta kendisidir. Sadece şunu söylemek istiyorum: Kişisel olarak bu makalenin yazılmış olmasından üzgünüm.

Makalenin yazılmış olması, gruplar arasında olumsuz etkileri görülen

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

241

gelişmelere neden olmuştur. Bizim istediğimiz, Ankara hükümetiyle iyi ve istikrarlı ilişkilerin sürdürülmesidir. Bunu yaparken, tabiiyle Amerika'daki grupları da dikkate almak istiyoruz. Bu aşamada, soykırım konusunda bir tartışmaya girmek olumsuz sonuçlar doğuracaktır.

BİRAND: Türkiye ile Yunanistan arasındaki askeri yardımlarda Kongre'nin uygulamayı sürdürdüğü 7/10 oranını yönetim olarak, son defa bir girişim yapıp kırmayı düşünüyor musunuz?

PERLE; Biz bu tip kıstaslara kesinlikle karşıyız. Özellikle Türkiye ile Yunanistan'ın gereksinmesinden çok. Yani 7/10 oranının üzerinde. Bu oranı biz sevmedik ve yann da bunu önermeyeceğiz.

BİRAND: Bu defa Kongre'deki kısıntı girişimlerine karşı yeterince çaba harcadınız mı?

PERLE: Evet, çok mücadele ettik, ancak başarılı olmadık. Bizim bu de göstermekle, ikna edebilmektir. Büyük oranda da ikna ettik sayılır, zira geçen yıla oranla büyük bir artış sağlayabildik.

BİRAND:Türk ordusunun durumunu Kongre'ye anlatırken öyle rakamlar verdiniz ki, bunların açık şekilde NATO kanadının ne büyük güçsüzlük içinde bulunduğunu karşı tarafa da söylemiş olmuyor musunuz?

PERLE: Doğru, ancak demokrasilerin cilvesi de bu. Bir ölçüde zararlı olduğu düşünülebilir. Ama Kongre'yi başka türlü ikna etmenin yolu da yoktu.

BİRAND: Bir de gizli oturum yaptınız Kongre'de. Onun nedeni neydi?

PERLE: Yine Türk Ordusunun durumunu anlattığımız bir oturumdu. Artık o kadarının dışarıya sızması gerekmediğinden dolayı kapalı oturum istedik.

BİRAND: Yunanistan ile yaptığımız görüşmelerde başarısızlık durumunda, oradaki üslerin taşınacağını açıkladınız. Türkiye bu üsleri alabilecek ülkelerin arasında mı görülüyor sizin tarafınızdan?

PERLE: Bu konuda yorum yapmak istemiyorum, zira Yunanistan ile görüşmelerimiz olumlu yönde sürüyor ve umarım yakında bitecektir. Amerika ile Yunanistan ilişkile-

HAKANTURK

rindeki yumuşama, Türk Yunan ilişkilerini de olumlu yönde etkileyecektir.

BURT: Anlaşma olmazsa, bu üsler için başka yerler arayacağız tabii. Ancak şimdiden bu konuda tartışma yapmaya gerek yok.

Bir nokta unutulmamalıdır ki, Amerika'nın hiçbir üssü vazgeçilmez değildir.

BİRAND: Mr.Burt, bugünlerde Ankara, Atina ve Kıbrıs'ı ziyaret edeceksiniz, bunun amacı nedir? Yunanistan ile üs anlaşmasının son rötuşları mı yapılacak? Kıbrıs görüşmelerinde bir ilerleme bekliyor musunuz? Bu görüşlerinizde Kıbrıs sorununun yeri ne olacak?

BURT: Uzun süredir yapmayı planladığım bir gezidi idi. Daha çok bu bölgedeki sorunları dinlemek için gidiyorum. Yunanistan ile görüşmeleri sonuçlandırma amacını taşıdığını pek söyleyemem. Daha erken.

ABD'nin Türkiye ve Yunanistan ile ikili ilişkileri görüşmelerimizde ağırlık kazanacak. Örneğin, Ege sorununu öğreneceğim. Bizce Türkiye ile Yunanistan'ı ayıran sorunlar çözümlenemez değildir, ancak diyalog gereklidir. Kıbrıs konusu gündemin en ağırlık noktası olmasa bile, önemli bir yeri olacak tabii. Kıbrıs konusunda ben bazılan gibi karamsar, yakında, tıkanıklığın çözülebileceğini söyleyebilecek kadar da saf değilim.

BİRAND: Teşekkür ederim.

Ek: 9 KİMİ ÖRGÜTLER VE KAVRAMLAR

İLGİLİ BİLGİLER NATO

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO-North Atlantic Treaty Organization) Siyasi-askeri nitelikte bir uluslar arası örgütlenme. II. Dünya Savaşı sonrasında Batılı ülkeler ile Sovyetler Birliği arasındaki anlaşmazlıkların artması üzerine, bazı Batı Avrupa ülkeleri, Kanada ve ABD bir araya gelerek, 1949 yılında, kısaca NATO olarak anılan Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nü oluşturdu. Esas itibarıyla, askeri bir nitelik taşıyan örgütün kuruluş antlaşmasına göre, üyelere herhangi birisine karşı girişilecek askeri bir saldırı,

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

243

örgütün tüm üyelerine karşı yapılmış addedilecekti. 1966 yılında Fransa, üyeliğini sürdürmekte beraber örgütün askeri kanadından çekildi. 1974 Kıbrıs krizi sonrasında da Yunanistan benzer bir durum yarattı, fakat 1980'de yeniden eski statüsüne döndü. 1983 Mayıs'ında da İspanya örgüte üye oldu. Örgütün başlıca organları: a) Onalü üye ülkenin temsilcilerinden oluşan ve örgütün üst düzey sorunlarının ele alındığı Kuzey Atlantik Konseyi, b) Örgütün en üst düzeyindeki askeri organı olan Savunma Planlama Komitesi c) Oniki üye ülkenin katıldığı Nükleer Planlama Grubu d) Sekreteryası. Merkezi Belçika'nın başkenti Brüksel'de olan örgütün 16 üyesi bulunmaktadır.

Örgütün üyeleri: Belçika, Kanada, Danimarka, Fransa, Federal Alman Cumhuriyeti, Yunanistan, İzlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Portekiz, İspanya, Türkiye, Birleşik Krallık ve ABD.

CENTO

Merkezi Antlaşma Örgütü (CENTO Central Treaty Organization) 1950'lerin ortalarında kurulan Bağdat Paketi'nin devamı niteliğindeki bir bölgesel siyasi örgütlenme. 24 Şubat 1955'te Türkiye ile Irak arasında imzalanan Karşılıklı İşbirliği Antlaşması ile temelleri atılan Bağdat Paketi, kısa bir süre sonra, Türkiye, Irak, İran, Pakistan ve İngiltere'nin doğrudan, ABD'nin ise gözlemci olarak katıldığı bir bölgesel örgütlemeye dönüşmüştür. Amacı, üye ülkelerin güvenlik ve savunma konularında işbirliğini sağlamak olan örgüt (CENTO-Central Treaty Organization) adını almıştır. Başlıca organları Konsey ve Sekreteryası olan örgütün merkezi Ankara idi. 1979'da İran'da Humeyni yönetiminin işbaşına gelmesi sonrasında giderek fonksiyonunu yitiren örgüt faaliyetine son verdi.

YALTA KONFERANSI

1945 II Dünya Savaşı sırasında ABD, SSCB ve İngiltere liderleri olan Franklin D.Roosevelt, Josef Stalin ve Winston Churchill'in savaş sonrası dünyayı biçimlendirdikleri toplantı. 4-11 Şubat 1945 tarihleri arasında toplanan konfe-

244

HAKANTÜRK

ransta taraflar arasında çeşitli konularda derin görüş ayrılıkları ortaya çıkıyordu. Sovyetler, Uzakdoğu'da Japonya'ya karşı savaşa katılmayı kabul ediyor, buna karşılık Güney Sakhalin ve Kuril adaları ile Port Arthur deniz üssü Sovyetler'e bırakılıyordu. Almanya üç işgal bölgesine ayrılacaktı. Almanya'dan alınacak savaş tazminatı konusunda görüş ayrılıkları bulunduğundan bu konunun karara bağlanması sonraya bırakılmıştı. Polonya'nın doğu sınırları için 1919 Curzon Hattı kabul ediliyor, batı sınırlarının tespiti ise SSCB ile İngiltere arasındaki görüş ayrılıklarından dolayı ileri bir tarihe bırakılıyordu. Ayrıca Polonya'da serbest seçimlerin yapılması da kararlaştırılmıştı. Kurulacak Birleşmiş Milletler Örgütü'nün Güvenlik Konseyi'nde yer alacak sürekli üyelere veto hakkı tanınması kabul ediliyor, 1 Mart 1945 tarihine kadar Almanya ve Japonya'ya karşı savaş ilan eden ülkelerin kurucu üye olmaları karara bağlanıyordu. Konferansın en önemli özelliği, o anda ortak düşmana karşı birlikte hareket eden bu ülkelerin savaş sonrasında düşledikleri dünya açısından birbirlerinden ne oranda ayrıldıklarını göstermesi, ileride ortaya çıkacak bazı çatışmaların ilk sinyallerini vermesiydi.

POSTSDAM KONFERANSI

1945 (Postdam Conference, 1945) II. Dünya Savaşı sırasında "Üç Büyü/c"lerin yaptığı son önemli toplantı. Konferansın toplandığı 17 Temmuz tarihi öncesinde, Almanya teslim olmuş, ABD Başkanı Roosevelt ölmüş ve yerine Truman geçmişti. Öte yandan konferans sürerken İngiltere Başkanlığı da Churchill'den Atlee'ye geçmişti. Konferansta ele alınan konuların en önemlisi Almanya idi. Bu ülkedeki Nazi kurumları ortadan kaldırılarak ülke dört işgal bölgesine ayrılacaktı. Taraflar Alman savaş sanayisini banş ekonomisine yardım eder bir hale getirmesine çalışacaklardır. Alman donanmasının önemli bir kısmının yok edilmesi ve savaş suçlarından yargılanması da alınan kararlar arasındaydı. Ele alınan konulardan birisi de Polonya, Almanya sınıırıydı. Sovyetler Batı'ya doğru ilerledikten sonra Curzon Hattı'nı Polonya-SSCB ve Order-Neisse Hattı'nda Polonya-Al-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

245

manya sınırın olarak belirlemişti. Toplantıda İngiltere ve ABD bu sınırları tanımayınca, konunun Almanya ile yapılacak barış antlaşmasına bırakılması kararlaştırıldı.

Öte yandan 1943'ten beri Müttefiklerle işbirliği yapan İtalya'ya nispeten yumuşak barış hükümleri uygulanması ve Avusturya'nın da dört devletin işgali altına girmesi görüşleri kabul edildi. İspanya'nın Mihver devletleri ile işbirliği yaptığı için Birleşmiş Milletler" alınmaması kararlaştırılırken, Sovyetler'in Boğazlar'a ilişkin talepleri ABD ve İngiltere tarafından kabul edilmeyince, her devletin kendi görüşünü Türkiye'ye bildirmesi çözümlü kararlaştırıldı. Berlin yakınlarında bir kent olan Potsdam'da faaliyetlerini sürdüren konferans 1 Ağustos 1945'te so na erdi.

Ek: 10

TÜRKİYE'YE NİÇİN YARDIM?538 Yazan: Max Weston Thornburg

Geçen ilkbaharda Amerika, Türkiye'ye askeri yardım vaatetmekle Truman Doktrininin Amerikan dış siyasetinde bir ihtilal yaptığı belliydi. Bu münasebetle, özetle işadamları için ameli ehemmiyetine haiz bazı soruların cevaplandırılması lazımdı. Bu sorular arasında dost yabancı milletlere yardım olarak verilen paranın manasızca israf edilmediğinin temini meselesi de vardır. Siyasi hürriyetlerin idamesiyle çok yakından bağlı olduğuna Amerikalıların inandığı hususi teşebbüse, ki bu hususi teşebbüs sayesinde bugün başkalarıyla müştereken kullanmağa hazır olduğumuz servet meydana getirilmiştir, hakikaten kıymetli bir sistem oluşunu ispat etme fırsatı nasıl verilebilirdi. Bu soruların cevabını Türkiye'de daha iyi verebileceğimizi zannediyoruz. Halen askeri gayeler için temin edilen yüz milyon dolara ilaveten Türkiye'ye Amerika'dan yahut da Milletlerarası Bankadan birkaç yüz milyon daha istenecektir. Bu talep harpten harap olarak çıkmış milletlerin taleplerinden farklıdır. Zira Türkiye

538 Yazı FORTUNA Dergisi'nin Ekim 1947 Tarihli sayısında yayınlanmıştır. Özgün adı. "Türkiye'ye Ne İçin Yardım Turkey Aid For What'dır. Bu çeviri 1948 tarihli olup, bana değerlendirmem için örnek insan, yurtsever bilim adamı olan Prof. Fehmi YAVUZ getirmişti.

246

HAKANTÜRK

bu kredileri yardım ve kalkınma için ve fakat harp dolayısıyla ile yarıda kalmış olan iktisadi inkişafına tekrar hız vermek için isteyecektir. Bu nedenle Türkiye'ye plase539 edeceğimiz para, harp masraflarını karşılamak

için değil, de bir milletin yeni gelişmesi için harcanacaktı. Şu halde gayelerimizi mümkün olduğu kadar iş adamı zihniyetiyle düşüncesiyle tespit edelim.

Türkiye Avrupa'nın stratejik şark kalesi ve yakın şarkın şimali kalesi olmaktan daha fazla bir ehemmiyet arz eden (daha çok önemli çıkarlar sağlayan) bu memleket Amerikan menfaatlerinin çıkarlarının büyük bir önem arzettiği sunduğu bir yerde bulunmaktadır. Türkiye Arap dünyası tarafından yakından takip edilen içtimai ve iktisadi bir tecrübe sahasıdır. Bana bir Arap: "İngiltere ve Amerika inkişaflarını takip etmek bizim kapasitemiz haricindedir. Fakat Türkiye'nin bugün yaptığını biz yann yapabiliriz" dedi. Diğer taraftan Türkiye bugün siyasi ve iktisadi bir akış içindedir. Atatürk tarafından bir Cumhuriyet idaresinin iptidai bir esası olarak kabul edilen tek parti sistemi, gittikçe kuvvet ve fikirlerinde gelişme kaydeden bir muhalefetle karşılaşmaktadır. Cumhurbaşkanı İnönü'nün geçen Temmuz ayında Halk Partisi Liderliğinden ayrılıp, demokratik ananelere uygun olarak iki parti sistemini takviye etmek hususunda açıkça bildirdiği kararı, Hükümetin bundan sonra salahiyetini halktan alacağı hakkında bir garanti olmamakla beraber, bu hususta ümitler vadetmektedir. Fakat bu halk hükümeti ne yapacaktır? Bunun iktisadi yürüyüşü ne olacaktır? Bir Amerikan müşahidi için hayaü ehemmiyeti haiz bir sualdir. Zira dış bakımdan siyasi hürriyetin esası, devletin iktisadi fonksiyonlarını genişlemeye devam etmesiyle de kaybolabiliyor.

Görünüşte bugün Türkiye'de Komünist faaliyetini gösterir pek az emare mevcut olmakla beraber, bu faaliyetin burada da bulunmadığına hüküm vermek doğru olmaz. Tür-

539 Plase, at yarışlarında, sekiz atın katıldığı yarışta ilk üç dereceyi, dört atın katıldığı ilk iki dereceyi kazanacak atın bilinmesi biçiminde oynanan oyun, 2sp. topa yerden ayak ucuyla vuruş (Ali Püsküllüoğlu, Türkçedeki Yabancı sözcükler klavuzu Arkadaş Yayanları ilk basım, syf: 325

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

247

kiye'nin tekamül namı altında Devletin iktisadi sahadaki faaliyetini daha fazla genişletmek, memlekette komünist ideale hizmet eder. Bir memlekette komünist fikirlerin yayılmasına; hiçbir şey iş adamları, işçiler ve çiftçiler üzerinde müessir, bir kontrole hakim olan ve sanayii içerisine alan büyük bir siyasi bürokrasi kadar yardım edemez. Eğer Türkiye'nin vaziyeti bu ise, o halde komünistler istikbale ümitle bakabilirler. Şu anda Türk halkı tarihinin herhangi bir anından daha fazla bahse konu ettiğimiz bu iktisadi demokrasi meselesi üzerinde meşgul olmaktadır. Türkiye, tarihine çiftçi bir millet olarak başlamış ve bugün de esas itibariyle aynı karakteri taşımaktadır. Yalnız 1923'den sonra Atatürk'ün sahneye çıkmasıyla sanayileşmeye doğru yol almıştır. Devletin belli başlı istihsal vasıtaları üzerinde kontrolü icap ettiren devletçilik prensiplerinin ilham kaynağı, dış memleketler olmadığını ecnebi istismarına sömürülmesine karşı ammeye bir emniyet tedbiri olarak alındığı söylenebilir. Devletçilik, Atatürk tarafından hususi teşebbüsün mevcut olmadığı zamanlarda lüzumlu emtianın istihsal için kurulmuş bir devlet sanayii sistemi olarak düşünölmüştür. Hiç kimse bu sistemin mucip sebeplerinin yanlış olduğunu iddia edemez. Yalnız zaman geçtikçe bu sistem bütün iktisadi faaliyetlerin şeklen Hükümet tarafından ve fakat bir esasında parti tarafından kontrolü manasını ifade etmiştir. On seneden fazla bir zamandan beri bu vaziyet neticesi olarak, Türkler de artık yeni kriteriyumlar ve değişen tekniklere şiddetli surette ihtiyaç hasıl olduğunu anlamışlardır. Amerikan yardımına bağlı şartları bu kadar ehemmiyetli kılan işte bu dahili teşebbüstür.

Türkiye'nin yeni bir istikamete doğru ilerlemesi için kapı tamamıyla açıktır. Mamefih bu yolun cihetini tayin etmeden evvel Türkiye'de Devlet kartellerinin neler başardıklarını ve henüz nelere dokunmadıklarını tespit etmek lazımdır.

Bu kartel sistemi halen faaliyette bulunan yüz müesseseyi ihtiva eder. Bunların senelik satış toplamı da takriben 1 milyar Türk lirası tutmaktadır.

248

HAKANTÜRK

Bu teşekküllerin çoğu Ekonomi Bakanlığının kontrolü altındadır.

Yardımcı müesseseler vasıtasıyla Sümerbank ve Etibank imalat ve yer altı servetlerin inkişafıyla meşgul olmaktadır. Diğer bazı müesseseler, bütün yolcu ve yük nakliyatının çoğunu yapan deniz ticaret filosuna maliktir. Diğer bazıları da aynı zamanda sütlü maddeler istihsal eden ve satan şeker tröstleri işletmektedirler. Gümrük ve Tekel Bakanlığı eli altında da tütün, kibrit, alkollü içecekler, kahve, çay, tuz ve buna mümasil yüksek derecede gelir getiren maddelerinde tamamıyla bir Devlet monopolü vardır.

Diğer muhtelif Bakanlıklar da şaraphaneler, orman revirleri, satış mağazaları ve Devlet Çiftlikleri işletmektedirler.

Sümerbank'm en mühim müessesesi Karabük'teki Demir ve Çelik Fabrikalarıdır. Bu müessese 1939'da senede 150 bin metrelik ton işlenmiş çelik istihsal edebilecek bir kapasiteyi göz önünde tutmak suretiyle bir İngiliz firması tarafından tesis edilmiştir. Bu müessese Türkiye'nin çelik darlığına kadar nefes alma payı vermişse de, iktisadi bir tesis olması bakımından muazzam bir muvaffakiyetsizlik timsalidir. Demir madeni havzasında 600 mil mesafede bulunan kömür istihsal merkezi ile ihraç limanından uzak bulunan Karabük, en iktisadi şekilde işleyen bir çelik fabrikasının üretimi fiyat bakımından ithal edilen çelikle rekabete girişemeyecektir.

Hususi sermayenin iştirak etmediği ve sadece Devlet parasıyla çalışan bir devlet teşekkülünde haddinden fazla meşbu dolu ve kafi dereceden teçhiz edilmemiş yeteri kadar donatılmamış olan bir tek hattın bu tesisin istihsal kapasitesinin ancak bir bölümünü temin edebileceğini görememekten mütevellit işlenen hataya karşılık cezai bir müeyyide bahse konu olamaz. Bu tesisin müdafaası sadedinde birçok mütalaalar ileri sürülmüş olmakla beraber bu müessese, iktisadi bir faaliyete askeri ve siyasi mülahazaların karıştırılmasının kaçınılmaz bir israf abidesi olarak durmaktadır.

Zonguldak'taki Devlet Kömür faaliyetleriyle Etibank'ın işlettiği müesseseler, Türkiye'de çelik imalını karakterize eden şaşırtıcı ehliyetsizlik fabrikalarını taşımaktadır.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

249

Kömür havzası geniş olup malum olan ihtiyatla, uzun ve müreffeh bir sanayim esasını teşkil edebilecek hacimdedir. Başlıca yedi muntıkada kömür bidayette başlangıçta ecnebi şirketler tarafından olmak üzere uzun senelerden beri istihsal edilmektedir. Devlet, toprak üstünde büyük tesisler kurmuş olmakla beraber, bunların çoğu istihsalatla ve sadece fena diye tasvir edilecek şartlar altında çalışmaktadırlar. Senede 4 milyon tonun aşağısında olan kömür istihsalı, o kadar yüksek bir maliyetle istihsal edilmektedir ki, Devlet bütçesinden yardım mevzubahis olmasa, kömürün halk ve sınaî ihtiyaçlar için temin edilmesine imkan hasıl olamayacaktır. Modern teçhizat ve metodlarla istihsal arttırılabilir ve maliyet fiati da düşürülebilir. Böylece kömür istihsalı dahilde ve hariçte anlaşılabilir ve kömür sanayiini kalkındırmak için Amerikan mütehasıslarının yardımını isteyen mütereddit bir plan hazırlamıştır. Diğer taraftan siyasi icaplar, istihsalın sadece devamını istemektedir. Bu meselenin yegane hal çaresi olan iktisadi icaplar (tek çözüm yolu ekonomik gerekler ise Devletin yalnız bu sahadaki faaliyetine tatbik edilmekle değil, diğer senelerdeki Devlet faaliyetlerine de uygulanmak suretiyle bir netice verebilir.

Devlet faaliyetini üçüncü bir misali Adana civarındaki pamuk ipliği ve mensucat fabrikalarında görünür. Buradaki fabrikalar iktisadi bakımdan nispeten inkişaf etmiş bu sahaya nazaran Sümerbank'm geç teşekkül etmesi sebebiyle hemen hemen yarı yarıya devlet hususi teşebbüs elindedir. Hususi fabrikalar mamullerinin (Özel fabrikalar ürünlerinin) tamamını devlete satmak mecburiyetindedirler. Her fabrika için tespit edilen fiyat görünüşte iyi bir kar bırakmakta ise de, bu fiyat fabrikaların halihazır makine ve teçhizatını yenileme veya fabrikanın genişletilmesi için gerekli masraftan karşılayamamaktadır.

Bu sebeple ve Hükümet politikasının istikbalî hakkındaki şüphelerden dolayı imalatçı, imal kapasitesini genişletme-mektedir. Halihazır pamuklu maddeler imalini, istihlak ihtiyaçlarına nazaran az ve hususi fabrika sahipleri de imalini, istihlak ihtiyaçlarına nazaran az ve hususi fabrika sahipleri de imal kapasitelerini genişlemeyeceklerine göre, devlet

250

HAKANTURK

halen yapmakta olduğu gibi, kendi eliyle işletilen fabrikalarını çoğaltması lazım geldiğini iddia etmektedir. Böylece sosyalizm de kendi kendine beslemektedir.

İnsan kendi kendine, gerekli fabrikalarını hususi şahıslar tarafından yapılmasının niçin teşvik edilmediğini ve böylece devletin, bu maksatla kullandığı paraların niçin kısmı tamamlanmış olan ve hayati önemi haiz olan sulama şebekelerinin tamamlanmasına ve pamuğu fabrikalara taşıyacak olan yolların inşasına harcamadığı sualini sorabilir. Bu şekilde müstehlik fiyatından alım fiyatı düşecek, imalatçıların geliri yükselecek ve devlet tarafından tatbik edilen yardım sisteminin terk edilmesiyle de ekonomik olarak kuvvetli olmayan teşekküller meydana çıkacaktır.

Yukarıdaki satırlarda, ancak devletin işlettiği birkaç müesseseye temas edilmiş olmakla beraber, bunlar sistemin hakkında bir fikir vermektedir. Bunlar zekaları yüksek, tahsilleri esaslı ve bir grup olarak Amerika'da kendi işlerini yapanlar kadar sanayii faaliyetleri idare edebilecek kabiliyette insanlardır. Birer şahıs olarak bunlar yalnız tecrübe ve daha ehemmiyetli olan rasyonel gayeler bakımından noksandırlar.

Devletin, iktisadi faaliyet sistemine karşı en kesin tenkit, bu sistemin inkişafına rehberlik edecek gerçek iktisadi prensiplerden uzak olmasıdır. İktisadi tesisler, teknik ve inşaat bakımından iyi yapılmakta fakat nakliyat, elektrik kuvveti ve müştak maddelerin kullanılması gibi yardıma hizmetler hususi bir teşebbüsün gözönünde bulundurulması lazım gelen, aksi halde iflası müncer olacak noktalardır.

Diğer tarafian kısa görüşlü siyasi veya askeri düşüncelerin tesiri altında ağır sanayiın zamanından evvel inkişaf ettirilmesine çahşılmasıyla, hakikatte sınai inkişafın gerekli seviyeye yükselmesine mani olunmuştur. Memleketin para ve kabiliyet bakımından büyük sanayisi ekonomik olarak ilerlemiş Garp Devletlerinde görülen en modern faaliyetlere benzer gösterişli tesislere hasredilmiştir.

Memleket menabiinin (memleket zenginliklerinin) pek az bir kısmı, gösterişsiz olan ve fakat müreffeh milli bir ekonominin istisnai etmesi icap eden esaslı muazzam imalatha-

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

251

nelere, resmi amme ve amme binalarına malik olacaktır. Şu kadar ki memleket yollara, sulama sistemlerine mektep ve amme sıhhati servislerine ve inkişaf eden canlı bir iktisadi hayata malik olmadık, bu iktisadi abideler zayıf esaslar üzerinde kalmış olacaktır. Burada Amerikan iktisadi yardım programının tercih edilmesi lazım gelen belirli bir hedefini görmeğe başlıyoruz.

Türkiye'yi doyuran ve öküzle çekilen kara sabanla, İngilizlerin inşa ettiği muazzam Karabük Fabrikası arasındaki gedik çok büyüktür.

Sulanmayan, gübrenemeyen ve nakliyat için hemen hemen yolsuz olan Çukurova'dan, Akdeniz sahillerine kadar öküz arabalarına bağlı olan pamuk tarlaları ile yüksek bir iktisadi seviyesine malik olan Kayseri'deki mensucat fabrikaları arasındaki gedik hakikaten cesimdir.

Zonguldak kömür havzasının, yer üstünde mevcut mükemmel marangozhaneler, garajlar vesait farkları ile aynı havzanın iktisadi teşkilatının icap ettirdiği basit fakat hayati ehemmiyeti haiz teknik problemler arasında derin bir uçurum vardır. Tamamen veya kısmen inkişaf etmiş (gelişmiş) birçok müessese Türk iktisadi hayatının tahakkukunu istediği seviyeyi ve bu seviyeye yükselmesinin mümkün olduğunu gösterir münferit birer işarettir. Yalnız bu münferit tesislerin meydana getiriliş şeklinde kullanılan usul; bu tesisler arasında kalan büyük sahaları doldurmak ve böylece birbirine bağlı sağlam bir iktisadi bünye meydana getirmekte kullanılamaz.

Bu gediği kapatmağa doğru ilk adım galip bir ihtimalle, Amerikan Teknik yardımı ile Devlet tarafından atılabilir. Böyle bir adım, hakikaten faydalı olacak amme tesisleri kurmağa başlamakla atılabilir.

Türk iktisadiyatının inkişafı için lüzumlu şartlardan biri, potansiyel istihsal sahalanna (üretim alanlarına) potansiyel istihlak sahalanna ve harici piyasalara ihraç limanlarına taşıyacak olan basit ve fakat bütün iklim değişikliklerine tahammülü olan bir yollar şebekesidir. Türkiye'nin siyasi hudutlan arasında yüz tane "küçük Türkiye'ler" vardır ki

252

HAKANTÜRK

bunların herbiri diğerinden tecrit edilmiş olup hep birinin istihsali, potansiyelinin üçte biri ile onda biri arasındadır.

Türkiye'nin bu küçük Türkiye'leri bir araya getirilmediği takdirde azami istihsal kapasitesine varamayacağı bedihidir. Bu yapılmadıkça milli servete bir surplus ilave edilmeyecek ve aynı zamanda hayat seviyesinde göze çarpar bir inkişaf (gelişme) kaydedilmeyecektir.

Türkiye'de göze çarpan diğer bir noksan da sulama şebekelerinin mevcut olmayışıdır. Potansiyel bakımından zengin olabilecek bir çok mıntıklar sulama imkansızlığı hesabıyla bu evsafı bulamamaktadır. Böylece mıntıkların bir çoğunda su mebzul olmakla beraber, suyu çiftçinin ayağına getirmek imkanları mevcut değildir. İçtimai ve iktisadi bakımdan Türkiye ile kabili kıyas olan dünyada pek az memleket vardır ki, umumiyetle sıhhat seviyesi diye kabul asgari seviyeden daha dun olabilsin. Türkiye'de tipik bir şehir ve bilhassa tipik bir köy mahalle ekonomisinin ne kadar iyi olursa olsun, amme helalarından ve banyolarından ve tabii su kaynağı olmadığı hallerde de içilecek sudan mahrumdur. Pisliğe ve bütün hastalıkların nakili olan

kan sineklere, merkezi Hükümetin duvarlara astığı sıhhat afişleri haricinde hiçbir ehemmiyet verilmemektedir.

Türkiye halkının, meydana getirilecek diğer inkişafardan faydalanabilmesini sağlamak için, her şeyden evvel, bir el temizliğine ve dezenfekteye ihtiyaç vardır.

Henüz zirai Türkiye'de, cehaletin nispeti kabarık olmakla beraber, hükümet, halk eğitimi sahasında birçok şeyler başarmıştır. Yeni Türkiye'nin programında halk eğitime ait kısmın, bu işi başarılması imkansız bir cesamet (dev gibi irilik) arz ediyor. Bununla beraber, bu sahada çok fazla işler başarmıştır. Bu sahaya aynı dikkat sarf edilmeye devam olunduğu taktirde, okur yazar nispeti yükselecek ve programın müteakip safhalarının tahakkuku tasrih edilecektir.

Yukarıda kuş bakışı olarak gözden geçirdiğimiz bu mevzular, bize Türkiye'de şahsi teşebbüsün inkişafından evvel, Devletin başarmak mecburiyetinde olduğu işler hakkında bir fikir vermektedir.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

253

Kısaca yapılacak işler, yollar, sulama, şebekeleri, amme sıhhati tedbirleri ve binlerce köyün malik olmadığı mektepler açmaktır. Bu işler halk için Devlet tarafından başarılması lazım gelen işler listesidir.

Devlet fabrikalarındaki işçiler için, bedava mesken, giyecek ve yiyecek temini belki siyasi bir hal çaresi olabilir. Fakat Türkiye'nin karşılaştığı içtimai ve iktisadi meselelerin bir hal çaresi olamaz. Hür insanların bedava yemeğe ihtiyaçları olmamalıdır.

Türkiye tarafından tatbik edilecek bir amme tesisleri programı, halk arasında yeni iktisadi hayatın temelini teşkil edebilirse de bu kafi değildir.

Emin esaslara dayanarak inkişaf eden bir zirai iktisat, paralel olarak bir taraftan tam bir zirai inkişaf sağlamak diğer taraftan da bu inkişaf gerekli faydayı temin etmek için ziraatla beraber inkişaf eden hafif sanayi gelişmesi Çiftçi Hi-titlerden tevasür ettiği (miras olarak aldığı) bir demir çubuk yerine çelik bir sapana muhtaçtır. Yine çiftçinin mahsullerini istihsal ve nakletmek için basit fakat modern vasıtalara ihtiyacı vardır. Bu basit vasıtaların çoğu Türkiye'de imal edilebilir. Bazıları hariçten parça olarak ithal edilerek dahilde monte edilebilir.

Zirai istihsalin iptidai maddelerini ve fazla gıda istihsalini kıymetlendirmek için, zirai inkişafı hafif gıda maddeleri sanayii takip edecektir. Bu memlekette, dünya piyasaları ile kolayca rekabet edebilecek meyve, sebze, et ve balık konserve fabrikaları kurulabilir. Türkiye bu maddeleri istihsal etmek için, ideal bir memlekettir. Ve kendisi yan aç kalmış bir kıt'anın merkezinde bulunmaktadır. İnşaat malzemesi ve muhtelif yeni istihlak taleplerini karşılamak için diğer hafif sanayii de kurulmasını icap ettirecektir.

Bu işler nasıl yapılacaktır:

Amerikalıların bu işleri nasıl başaracakları hususunda şüphemiz yoktur. Amerikalılar, Türkiye'nin de aynı usulle başaracağını ümit etmek isterler. Yani, bu işlerin Devlet faaliyetinin genişletilmesiyle değil, fakat Türk halkının teşebbüsü ve kabiliyetiyle başarılmasını ister. Türkiye'nin kuvvet kaynağı Türk'tür. Bu geniş potansiyelden ferdi te-

254

HAKANTÜRK

şebbüsler ve ihtiyari iş kombinezonları yolu ile istifade edilmesi keyfiyeti, Amerikalıların ferdi teşebbüsüne verdikleri mananın da kendisidir. Türk'ün kendi kendine hafif sanayii kurmasında Amerika'da muhtelif şeyler yapabilir. Bununla beraber, her şeyden evvel, Türkiye'nin ilk olarak yapması lazım gelen bir vazife vardır. Bu, yeni sanayiinin kurulması için gerekli şeraitin tahakkuk ettirilmesi vazifesidir. Şimdiye kadar Türk Hükümeti, böyle bir muhitin hazırlanması için bir şey yapmış değildir. Yalnız Hükümet dairelerinin en büyüğü değil, iktisadi inkişafta en büyük rolü oynayan İktisat Bakanlığında bile, hususi teşebbüs problemleri ve potansiyelleri hakkında tetkikler yapmakla tanzif edilmiş bir tek şahıs yoktur.

Milli sanayileşme fikrini gösteren ve birbirini takip eden beş senelik milli planlarda, 18 milyon Türk halkının birer fert olarak memleketlerinin inkişafında pasif bir rolden daha fazla bir şey yapmağa davet ettiklerini gösterir bir tek söz yoktur. Bilakis bu planlarla devlet hususi teşebbüse karışma demektedir.

Bundan başka Hükümet, yanlış ve sağlam olmayan bir vergi sistemini kabul etmiş ve keyfi fiat ve piyasa kontrolleri ile döviz kontrolleri koymuş ve devlet faaliyeti için birçok istisnalar ve üstünlükler temin eden ithalat ve ihracat lisansları sistemini kabul etmiştir. Bu bürokrasinin meydana getirilmesinde kullanılacak bir usul olabilir. Fakat herhalde hususi teşebbüse lüzumlu şartları yaratamaz. Bir çok Amerikalının, bizim

refahımızı temin eden prensipleri kabul etmeyen beş senelik planlan niçin destekleyeceğimiz hususu açık değildir. Aynı şekilde, hususi teşebbüsün yer almadığı bir iktisadi inkişaf programında kendi hususi teşebbüsleriyle nasıl yardım edeceklerini anlayamamak tadırlar. Bununla beraber, on seneyi mütecevaz bir zamandan beri ilk defa olarak Türk Bakanlan amme muvacehesinde memleketin kalkınmasında hususi teşebbüsünde de yer almasını istediklerini ilan etmişlerdir. Eğer bu hakikatse ve önümüzdeki Ekim ayında toplanacak Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilecek bir programsa, bu taktirde, bizim yardım programımız yalnız Türklerin ihtiyaçlarına değil ve fakat

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

255

Amerikan prensiplerinin istediklerine de uygun bir program olabilir.540

Hafif sanayi için olduğu kadar, ziraat ve amme tesisleri içinde, Birleşik Amerika mütehasıslar temin edebilir. Türkiye'nin teknik meselelerine gerekli hal tarzlarını bulabilecek mühendisler malik bulunmaktayız. Yeni istihsali meydana getirecek istihsal maddelerine ve çoğalan işitira kuvvetinin doğuracağı istihlak talebini tatmin edebilecek istihlak maddelerine malik bulunuyoruz. Birçok Güney Amerika memleketleri için yaptığımız gibi lüzumlu anlaşmalar vasıtasıyla, Türk hususi teşebbüslerinin, dolar ihtiyaçlarını tatmin etmek için gerekli mali menabie kaynağa malik bulunuyoruz.

Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası (Dünya Bankası) kredinin diğer bir kaynağını çıkarır. Bizde aynı zamanda, Türkiye'de hususi teşebbüsün işleme tarzını gösterecek hususi sermaye ve tecrübe de mevcuttur. Bu sermaye ve tecrübelerimiz muhtelif faydalı şekiller alabilir. Mesela bize Türkiye kabiliyetli teşebbüs idarecileri gönderir ve Türklere bunlardan istifade eder. Diğer taraftan Türk teşebbüslerine ortaklık veya tesahup sahiplenme şeklinde de yardım edebilir.

140 milyon Amerikalının, Amerika'yı meydana getirişlerinede ve hala geliştirmelerinde kullandığı vasıtalar bunlardır. Biz bu vasıtalara malik bulunuyoruz. Ve nasıl kullanacağımızı da biliyoruz. Eğer başkalan aynı neticeleri istiyorlar ve bizim yardımımızı talep ediyorlarsa programla-nnı birlikte tetkik edebilir ve programlarının ne şekil alabileceğini kararlaştırabiliriz.

Böylece bir tetkikin neticesinde yapılacak yardım muazzam bir nakdi ikraz (borç) olmasa da daha müreffeh bir Türkiye'nin inkişafına yardım edecektir. İşte bu esaslar dahilinde Amerikanın dış iktisat politikası mana ifade edebilir.

Şüphe yok ki bu faaliyetlerimizle emperyalizm ve dolar diplomasinin tenkitlerini üzerimize celp edeceğiz.

Bununla beraber bizler ve diğer milletler bu gibi cümlelere lazım ge-

3 Yardım programlarıyla Amerikan yaşam febefesini biçimini benimsetmek..

256

HAKANTÜRK

len cevabı verme zamanının geldiği kanaatindedirler. Şimdiye kadar temin edilebilen iktisadi refahın en yüksek seviyesine, Amerikanın nasıl eriştiğini göstermek diğer milletler için de aynı seviyeyi teminde yardım etmek her halde emperyalizm demek değildir. Yalnız bizim sistemimizi gösterme usulümüz en muvaffak şekilde olmalıdır.541

Bugün, belki dünyada, hiçbir memleket Türkiye içerisinde kapalı bulunan potansiyel servetler bakımından daha müsait şeraite malik değildir. Bu neticeyi doğuran sebepler meyanında yanında 19 milyon Türk"n çalışkanlığı; cesareti ve karakteri müessir bir faktördür. Bununla beraber Cumhuriyetleri henüz gençtir. Bu kararları almak Türklere ait bir şeydir. Fakat bizim de alacağımız kararlar vardır. Bunlardan biri, bizden alınacak yardımın kullanılma şekliyle alakalıdır. Türkiye'nin durumu bu noktanın ehemmiyetini arttırmaktadır.

Eğer Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün son 12 Temmuz beyannamesi, tek parti diktatörlüğünün sonu manasına geliyor, ve eğer Bakanların son zamanlarda hususi teşebbüsü destekleyecekleri vaadleri yerine getirilirse ve eğer Türkiye bizden yardımını bu vaat ve beyanatlarını tatbikatı ışığı altında isterse, o zaman yalnız sermayemizi değil, fakat aynı zamanda hizmetlerimizi, anelerimizi ve ideallerimizi plase edecek ve elden gitmesine müsaade edemeyeceğimiz bir plasman fırsatı elde etmiş olacağız.

EK: 11

T.C MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI MÜSTEŞARLIĞI

ANKARA HUK. MÜŞ:

KONU: Türkiye Cumhuriyeti ve Amerika Birleşik Devletler Hükümetleri Arasında Müşterek Tedbirlerle İlgili Anlaşma Hakkında Hukuk Müşavirliğinin Görüşü. 30 Ocak 1969

541 Amerikanın emperyalist politikası gizlenerek yardım edilmeye çalışılmalıdır demek istiyor.

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

257

BAKANLIK KATINA

1-Anlaşmanın l'inci maddesiyle "Karşılıklı işbirliği, tarafların egemenlik ve eşit haklarına müteakiben riayet edileceği" hükmünün, Kuzey Atlantik Antlaşmasının 3'üncü maddesine dayandığı;

".... taraflar, kendi hususi vasıtalarını geliştirmek ve birbirlerine karşılıklı yardımda bulunmak münferit ve müşterek mukavemet kudretini idame ve tezyit amacının tahakkukunu sağlayacağı;

Anlaşmanın dibacesine "silahlı bir tecavüze karşı koymak üzere müşterek imkanlarını geliştirmekten söz edildiği" halde:

Anlaşma tamamen ABD'nin Türkiye'de kurduğu ve kuracağı tesisleri esas almakta ve TC Hükümetine tesislerin.

a) Kuruluş

b) Kuruluş sebebi.

c) Genişletilme veya kaldırılma sebebi,

d) İşletme.

e) Bilgileri toplama değerlendirme.

f) Harekete geçme.

Konularda karar ya da karara iştirak yetkisi tanınmamaktadır. Anlaşmanın muhtelif yerlerin serpiştirilen yukarıda belirtilen konulardaki "TC Hükümetinin muvafakatinin alınacağı" sözleri. III. maddenin (g) fıkrasıyla ilgili mutabakat zaptında, hükümsüz hale getirilmiştir.

Bu hükümler hem Kuzey Atlantik Antlaşmasına hem de bu anlaşma tasannın l'inci maddesinde gösterilen ve esasını Birleşmiş Milletler Yasası'ndan alan "bütün üyelerin egemen eşitliği prensibi"ne aykırıdır.

2-Kuzey Atlantik Antlaşmasının 3'üncü maddesinin uygulanması amacını güden bir anlaşmada:

a) T.C Hükümeti, Kuzey Atlantik Antlaşmasının bölgesinde bulunması dolayısıyla, müşterek ya da münferit savunma gücünün idame ve tezyidini isteyecek.

b) Bu isteğe ABD cevap verecek.

c) Hangi konularda ve nerelerde ne gibi savunma tesisleri kurulacağına Türk Genelkurmayı lüzum gösterecek,

258

HAKANTÜRK

Türk Hükümeti karar verecek; ve ABD bu kararın uygulamasında yardımcı unsur olacaktır. Çünkü burada, savunulacak ülke Türkiye'dir.

Türkiye'nin savunmasında ise ilk ve son söz elbette Türkiye Hükümeti'ne ait değil midir? Anlaşma bu imkanı kısıtlamakta ve hatta, mutabakat zaptıyla ortadan kaldırılmaktadır.

3-Ayrıca V.madde ile getirilen mali külfet, Türkiye'nin bütçesini tehdit eder mahiyettedir.

4-Yine Vinci maddenin 3'üncü bendinde, "İşbu anlaşmanın amaçları için T.C. Hükümeti tarafından tahsis edilen arazi üzerinde ABD tarafından veya onun namına inşa ve tesis olunan" ibaresi, "egemen eşitler ilkesine aykırıdır. Yukarıda da belirtildiği gibi savunulan ülke Türkiye'dir, bizim ülkemizdir, buraya kurulacak tesisler anlaşmaya göre sözde (binalar, müstemilat ve içinde bütün malzemeler) Türkiye Hükümeti'ne aittir.

5-3'üncü maddenin b fıkrası "müştereken savunma tesislerinde amaç, mahiyet, mahal, süre ve (...) önceden TC Hükümeti tarafından tasvip olunacaktır" hükmü taşıyor.

Bu, öyle bir hüküm ki: TC Hükümeti kayıtsız şartsız ABD hükümetinin bu topraklardaki kendi maksadını, Kuzey Atlantik Antlaşması amacı gibi göstererek kuracağı her türlü tesise, kayıtsız şartsız evet demek zorunda kalacaktır. Kanaatimizce anlaşmanın "eşitlik ve hükümler haklarını" zedeleyen ve muhtemel bir savaşı, ülkemizde çıkarmak, anlaşmaya taraf diğer devletler ülkelerini böylece savaşın etkilerinden kurtaracak şartları, olayları peşinen kabul ettiğimizi hatta kabul edenleri tarih huzurunda müşkül durumda bırakacak bir hükümdür.

a) Çünkü anlaşmada, amaç, açıklığa kavuşmamıştır.

b) Amaç ülkemizi korumak olduğu halde, uygulama bu amaca karşıttır.

c) Tesislerin kuruluş nedenini yerini kapsamını, işleyişini ve nihayet kullanma kararını vermek, T.C. Hükümetine ait değildir.

Burada ki "tasvip" (Madde 111b) kayıtsız şartsız bir tasviptir, gelecek hükümetleri de Türkiye'nin kaderine menfi

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

259

yönde söz sahibi yapacak şekilde bağlanmaktadır. Fıkranın; tasvip, yerine "TC Hükümeti amacı tespit, şümül, mahiyet, mahal ve süreyi buna göre tayin eder" şeklinde değiştirmesi uygun olur.

6-Müeyyidesiz hukuk kuralı yok sayılır. Devletler hukuku genellikle müeyyidesizdir, lakin iki devlet arasındaki anlaşmanın hükümlerine riayet olunmaması halinde ne yapılacağı, müeyyidenin ne olacağı gösterilmemiştir.

7-VII. madde fıkraları çelişik hükümler taşımaktadır. 2'inci fıkra, 1'inci fıkra hükmünün uygulanması imkanını ortadan kaldırmakta "(...) ABD yetkili Türk makamlarına (...) ithal edilecek her türlü silah ve mühimmatın cins ve miktarı hakkında bilgi verecek, ve istediği silah ve malzemeyi yukarda 4 ve 5'inci maddelerde izah ettiğimiz gibi Türkiye'nin güvenliğini düşünmeden yurda sokacaktır. Bu tehlikeler aratacak bir düzenlemedir ve kabul edenleri tarih huzurunda müşkül durumda bırakır.

8-IX'uncu madde, tesislerin müşterek işletme ve kullanma esaslarına tabi olacakları hususundaki karşılıklı mutabakatla ilgili hüküm;

a) Bu tesislerde, tesisi işletecek personel.

b) Tesislerdeki bütün cihazlardan anlayan personel.

c) "Karara iştirak edecek ve kararda Türkiye'nin menfaatine değişiklik yapacak personel" bulundurabileceği takdirde işleyecek bir hükümdür.

Bu personeli de ABD'de yetiştireceğine göre, IX maddenin 2'inci fıkrası uygulama imkanlarından mahrumdur.

9-X'uncu maddenin 2'inci fıkrası, ABD'nin Türkiye'de gerektiğinde polis gücü bulundurmasına yetki verecek niteliktedir. Bu fıkra kalkmalıdır.

10-Komuta yetki ve sorumluluklarıyla ilgili maddelerin, yukarda etraflıca belirtilen görüşler muvacehesinde işleyeceği muhakkaktır.

Bilmeden hiçbir şey yapılamaz. Tesislerin işletilmesini, alınacak bilgilerin değerlendirilmesini ABD yetkilileri yapacak olduktan sonra, komuta sorumluluğuna iştirak, üstelik bizi müşkül durumda bırakır.

260

HAKANTÜRK

11-Herhangi bir sebeple, anlaşma son bulursa, tesisler olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti Hükümetince bırakılmalıdır. Bu sebeple XX. Madde tadil edilmelidir.

12- XXH'inci madde anlaşmazlıkların çözüm yolunu göstermekte ise de; getirdiği usuller dolayısıyla bir anlaşmazlığın çözümüne değin, anlaşmazlık konusu esasen sonuçlanacaktır.

Bu sebeple işlemeyeceği muhakkak görülmektedir.

Anlaşmazlıkların çözümü için çabuk karar veren, pratik bir organın kurulması şarttır.

14-Bu haliyle anlaşmanın; Türkiye'nin gerek ülke bütünlüğünü gerek egemenlik haklarını korumak bir yana tehlikeye düşürdüğü düşünülmektedir.

Buna dayanılarak hazırlanan prototip uygulama anlaşmasının da aynı sakıncalarla milli çıkarlarımıza uygun olmadığını arz ederim.

M.Emin DEĞER

Hakim Albay

Hukuk Müşaviri

TÜRKİYE ATEŞ ÇEMBERİNDE

261

KAYNAKLAR

AKSOY, Muammer Prof. Dr., Atatürk Işığında Tam Bağımsızlık İlkesi, Yavuz Abadan'a Armağan, SBF Yayınları, 1969.

AGEE, Philip - (Türkçesi Mine Üner), CIA Günlüğü, E Yayınları, 1975.

ATAÖV, Türkkaya Doç. Dr., Amerikan Belgeleriyle Amerikan Emperyalizminin

Doğuşu, Doğan Yayınevi Eylül 1968.
AVCIOĞLU, Doğan, Milli Kurtuluş Tarihi 3 Cilt 1938'den 1995'e, İstanbul Matbaası, 1974.
AVCIOĞLU, Doğan, Türkiye'nin Düzeni Dün-Bugün - Yarın, 2. cilt Tekin Yayınları, 10. Basım 1976.
AYDEMİR, Şevket, Süreyya, Tek Adam, 3 Cilt, Remzi Kitabevi, 1965.
AYDEMİR; Şevket Süreyya İkinci Adam, 3 Cilt, Remzi Kitabevi, 1965.
AYDEMİR; Şevket Süreyya İkinci Adam, 3 Cilt, 1967
BARNET I. Richard- MULLER Ronald E., Evrensel Soygun - Çok Uluslu Şirketlerin Gücü, Türkçesi: Osman Deniztekin, E. Yayınları.
BİRAND M. Ali, 12 Eylül, Saat: 04.00 Karacan Yayınları 1984
BİR AND M. Ali, 12 Eylül, Özal Ekonomisinin Perle Arkası CEM, İsmail, Tarih Açısından 12 Mart, Cem Yayınevi Üçüncü Basım, 1993
ÇÖLAŞAN, Emin, 12 Eylül, Özal Ekonomisinin Perde ARKası
DEMARİS, Ovid, Kirli İşler İmparatorlukları - Dirty Business, (Türkçesi. Lale Burak), 1976.
DOĞAN, Yalçın, IMF Kıskaçında Türkiye, 1946-1980, Toplum Yayınları, 1. Baskı, 1980.
EFENDİ, Parvus, Türkiye'nin Mali Tutsaklığı (Yayına Hazırlayan: Muammer SENCER), May Yayınlan, 1. Basım 1977.
FAHRİ, M. Amerikan Harp Doktrinleri, Yön Yayınları 1966.
GÜLDEMİR, Ufuk, Texas Malatya, Tekin Yayınlan, 1. Basım 1998.
GÜLDEMİR, Ufuk Çevik Kuvvet'in Gölgesinde Türkiye, 1980-1984, Tekin Yayınevi, 1986.
HAKANTÜRK, Büyük Komplo
HAKANTÜRK; BÜYÜK OYUN
HAKANTÜRK; AMERİKAN İMPARATORLUĞU
HAKANTÜRK; ANKARA WASHINGTON HATTI
HAKANTÜRK; AMERİKA'NIN HEDEFİNDEKİ ÜLKELER
HAKANTÜRK, HEDEF ÜLKE TÜRKİYE
HANÇERLİOĞLU, Orhan, Felsefe Sözlüğü, 7. Cilt, Remzi Yayınevi
HAYTER Teresa, Emperyalizm Yardım (AID As IMPERIALMS) Türkçesi: Somay Üzdemir, Yöntem Yayınları, 1. Basım, Aralık 1972.
İLHAN, Atilla, Batı'nın Deli Gömleği, Karacan Yayınları, 1981
JULİEN, Claude, Amerikan İmparatorluğu, Çevirenler: Tahsin SARAÇ - Aysel GÜLERCAN, Hitit Yayınlan, 1969.
KOÇ, M. Şükrü, Emperyalizm ve Eğitimde Yabancılaşma, Güven Matbaası, 1970.
KONGAR, Emre Prof. Dr. Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği, Bilgi Yayınevi İkinci Basım, 1979.
262
HAKANTURK
MAĞDOFF, Harry, Emperyalizm Çağı - Abd'nin Dış Politikasının Ekonomik Temelleri, Çev. Doğan ŞAFAK, Odak Yayınları, 1974.
McGHEE, George, ABD- Türkiye-NATO-Ortadoğu, Türkçesi Belkis ÇORAKÇI, Bilgi Yayınevi, 1. Basım, 1922.
MOGENTHAU, Hans J. Prof. Dr. Uluslararası İlişkiler
NEŞE BANU, NİSAN YAĞMURU
SELÇUK, İlhan Güzel Amerikalı, Fahri, Fahir Onger Yayınları, İstanbul, 1965.
SÖNMEZOĞLU, Faruk Dr. Ansiklopedik Politika Sözlüğü, İletişim Yayınları
SWEETZ -BARAN-MAGDOF, Çağdaş Kapitalizmin Bunalımı, Bilgi Yayınevi, Birinci Basım, 1975.
TANİLLİ, Server Prof. Dr. Nasıl Bir Demokrasi İstiyoruz? Cem Yayınevi, 5. Basım, 1993.
TODİE, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Evlet Teşkilatı Rehberi, 1972

Basımı.

TOKER, Metin Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları, 196-1965, Bilgi Yayınevi

TUNÇKANAT, Haydar, İkili Anlaşmaların İçyüzü, Üçüncü Basım, Tekin Yayınevi, 1975.

TUNÇKANAT, Haydar, Amerika Emperyalizmi ve CIA, Tekin Yayınevi, 1. Basım, 1987.

STEFANOS, Yeasimons, Az Gelişmişlik Sürecinde Türkiye, 3 Cilt, Türkçesi; Babür Kuyucu, Gözlem Yayınlan, İkinci Basım, 1977.

Dergiler:

Türkiye İçin Devrim Dergisi, Yakın Dergisi, Yön Dergisi Kim Dergisi, Haftalık, Tempo, Aksiyon, Aktüel, Yanki, M-5 Avrasya , Panorama, Akademi, Profil, Nokta, Aydınlık, Strateji, Aksiyon, Platin, Der Spiegel

Gazeteler

Cumhuriyet, Demokrat, Hürriyet, Milliyet, Vatan, Bayrak, Sabah,

Tercüman, Radikal, Akşam, Türkiye, Posta, Star, Referans, Zaman, Yeni Şafak, Vakit,

Birgün, Gözcü

BABALARIN DÜNYASI

RUMUZ AMERİKA (10 BASKI VE TV DİZİSİ ÇEKİLİYOR)

RUMUZ AMERİKA

Amerika'da üst düzey bir göreövde olan Kağan'in Türkiye'den bir genç kız ile evlenmek için arkadaşlarının ısrarıyla bir gazeteye evlilik ilanı verir. Kısa bir süre içinde Türkiye'nin her tarafından, çeşitli mesleklerden 564 bayandan evlilik ilanına cevap gelir.

Kağan bugünü yarının provası olarak yaşayanlardan olduğundan başka, Akrep burcunun erkeği olan sezgileri çok kuvvetlidir. Renkli bir karizmatik sahibi olan Kağan, kadınları seven, onlara nasıl davranılacağını çok iyi bilenlerden olduğu için bayanlar tarafından sevilen, fakat erkeklerce kısılan ve kızılan birisidir...

Kitap bir roman olmayıp tamamı yazar tarafından yaşanarak yazılmıştır. Türkiye'nin en büyük televizyon kanallarından birisine 13 bölümlük dizi olarak çekilirken, Rumuz Amerika kısa sürede 10. bölümlük dizi olarak çekilirken, Rumuz Amerika kısa sürede 10. baskısını yaptı gibi, dizi olarak da sevilleceğini inanılmaktadır.

HAKANTURK, bu kitabını yazabilmek için olayları birebir yaşamış olup, kitabın gerçek kahramanlarını deşifre etmemek için kiminin mesleğini değiştirmiş, kiminin ise diğer özelliklerini. Oldukça duygusal bir kitap olan Rumuz Amerika, bugüne kadar Terör, Mafya, istihbarat gibi konularda kitap yazan HAKANTURK'ün böylece bu yönünü de okuyucuları çok sevdi...

Çocukluğu, gençliği ve bugüne kadar olan yaşamının tamamına yakını yurt dışında geçtiğinden HAKANTURK, 40'ından fazla ülkede bulunması, 100'den fazla devletin insanlarıyla muhatap olmuş olması ona renkli bir kişilik kazandırdığını Rumuz Amerika'da çok net görmekteyiz. Yaşamı dopdolu yaşayan HAKANTURK, yazılmayanları yazabilen yürekli yazarlardan birisi olarak okuyucuları tarafından sevilip, sayılmaktadır.

Kitapları çok satmasına rağmen 1997'den beri imza günlerine katılmadığı gibi kendisiyle haber yapılmasına da sıcak bakmamaktadır. İşte bu nedenle belli bir kesim HAKANTURK'ün gerçekte varolduğuna inanmamaktadır.

HAKANTURK

ÇIKTI-ÇIKTI-ÇIKTI-ÇIKTI-ÇIKTI-ÇIKTI

DELİ DUMRUL'UN

Müzik ve CD'si Ressam, Şair, Bestekar ve ses sanatçısı Neşe Banu tarafından çıktı. Bilindiği gibi Neşe Banu, aynı zamanda TRT 1- de dizi yapılan ve başrollerini Cihan Ünal ile Hülya Koçyiğit'in paylaştığı Nisan Yağmuru'nun yazarıdır.

Neşe Banu, okuduğu bütün okulları birincilikle bitirmenin dışında uluslar arası Ressam olarak Avrupa ve Amerika'da toplam 22 resim sergisi açmıştır. Devlet okullarında olsun, özel kolejlerde olsun binlerce talebe yetiştirmiş ve öğretmenliği çok seven sanatçı öğrencilerine uluslar arası ödüller kazandırmıştır.

Neşe Banu, bütün bu yetenekleri dışında 1993 yılı Marmara Üniversitesi birinci olup, aynı üniversitenin Güzel Sanatlar Fakültesin'de birincisidir. Türkiye'ye henüz üniver-site'de okurken yabancı ülkelerde en iyi temsil edenlerden olmuştur.

Ülkemizde yazılı ve görsel medya sahte kahramanlarla haber yapacağına gerçek sanatçılara da eğer yeterince ilgilenseydi ülkenin böyle büyük bir değerinden haberi olurdu.

HAKANTÜRK, bugüne kadar yaptığı görevlerin dışında merkezi Amerika'da olan International American Academy of Security Başkanlığı ve The World Medical Assistance Association 2. Başkanlığı ve International Economics Assistance Association Başkanlığı görevlerinde bulunmuş ilk ve tek Türktür. 1962 yılından beri yurtdışında yaşamakta olan HAKANTÜRK'ün bu 47. kitabıdır.

Tam bağımsızlık elbette, siyaset, maliye iktisat, adalet, askerlik kültür gibi her alanda tam bağımsızlık ve tam özgürlük demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan yoksunluk, ulusun ve ülkenin gerçek anlamıyla bütün bağımsızlığından yoksun olması demektir.

Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK

Bugün tarihsel ve çok büyük bir mücadele karşısında bulunmaktayız. Sözü nü edeceğim Avrupa, kendisiyle ilişkisi olan ülkeleri, kendi sermayesiyle tutsaklığına alan kapitalist Avrupa'dır. Avrupa sermayesi, Türkiye'nin yüreğini kendi avucuna almıştır. Osmanlı Devleti, yaptığı her ileri atılımda bu pençenin baskısını duymaktadır. Bu gerçeği olaylarla kanıtlayacağım. Bu satırları yazdığım sırada, Avrupa Finans çevreleri, Osmanlılara yeni borçlar vererek onları bir kez daha kısıvrak yakalama çabası içindedir.

Parvus Efendi Türkiye'nin Mali Tutsaklığı s. 232,236

CIA yapar, organik bağlarıyla yapar. Benim İstihbarat şefimle, kendisi farkına varmadan CIA benim altımı oyar. Elinde imkan var yabancı adamın. Girmiş enfiltre benim içime. Onun için hiç şaşmam. Aramam da, bulamam ki.

Çağlayangil 1973'de İsmail Cem'le yaptığı bir söyleşide bunları söylüyordu. Bilindiği gibi İsmail Cem de Ecevit hükümetinde Dışişleri Bakanıydı.

İhsan Sabri Çağlayangil Dışişleri Eski Bakanı